

กำหนดการเผยแพร่

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

Publishing Schedule

- Number 1 (January - March)
- Number 2 (April - June)
- Number 3 (July - September)
- Number 4 (October - December)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทาง
ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหา
สังคม

Objective

1. To promote and disseminate academic works and research
results in educational science, psychology, political science,
Public Administration and interdisciplinary studies in the
humanities and social sciences.
2. To provide academic services in solving social problems.

ฉบับที่ 21

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์
Dhammathas Academic Journal

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม 2564
Vol. 21 No. 1 (January - March 2021)

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการ
กลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญ
ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ
ก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความ
ไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อ
ผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

Article Consideration

Each article will be published by a panel of two journalists with
expertise in relevant fields. And get the editorial approval before
publishing. The review is in the form of: The article's Double Blind.
To comply with copyright law The author must sign the copy
of the article submission form to the journal. In addition, the author
must confirm that the original article submitted to it. Only one
publication in the Dhammathas academic journal. If the images
or tables of other articles appearing in other publications are used. The
author must ask permission of the copyright owner. Include a book
that has been approved by the editor before the article is published.

ที่ปรึกษา

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.
พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตต์เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phra Thepwatcharapundit
Assoc. Prof. Dr. Phra Sophonphathanapundit
Prof. Dr. Prayong Seanburan
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen University
Thammasat University
Chulalongkorn University

บรรณาธิการ / Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล / Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ / Editorial assistant

สาริกา ไสวงาม / Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุธีศัมปกรญาณ วิ., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตคาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร พรหมโคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Mahamakut Buddhist University
Assoc. Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	Huachiew Chalermprakit University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chakkapan Wongpornpavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr. Sakorn Promkhot	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร / Journal Manager

มาริสสา ไสวงาม / Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก : สาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์ : 500 เล่ม

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาท อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกลี ตำบลโคกลี อำเภอมือเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693

พิมพ์ที่ : <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> E-mail: dhammathas@hotmail.com
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์ 64-66 ถนนรินรมย์ ตำบลในเมือง อำเภอมือเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-1938 E-mail: khonkaenprint@gmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร วารสารวิชาการธรรมนสรณ์ (Peer Review)

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 ประจำปี เดือน มกราคม - มีนาคม 2564

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุสรณ์ นางทะราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. อาจารย์ ดร.ปรัชญา มีโนทองมหาศาล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. อาจารย์ ดร.ณัฐ ฤทธิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. รองศาสตราจารย์ ดร.รพีทอง กว้างสวาสดี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อินทนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชชกุล นุ่นภูบาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ บุญนิยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
13. อาจารย์ ดร.มณูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
14. อาจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
15. อาจารย์ ดร.ประชัน ชะชิกุล	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ฉบับนี้ เป็นปีที่ 21 ฉบับที่ 1 ประกอบด้วย บทความวิจัย บทความวิชาการและ บทความหนังสือ บทความวิจัย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ความงามลึ้มไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดหนองบัวลำภู 2) ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร 3) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น 4) การศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์สัพพัญญูของพระพุทธศาสนา ในล้านนา 5) ประสิทธิภาพพฤติกรรมการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร 6) การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลัก ปาริสุทธิศีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น 7) การวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจักกวัตตีปนิ 8) การเสริมสร้าง สุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น 9) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 10) การ แก้ไขปัญหาทางอารมณ์ด้วยหลักพุทธศาสตร์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา 11) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี 12) รูปแบบการจัดการ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา 13) การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุที่มีผลต่อความสามารถในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์และ พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนบ้านบุตาวงษ์ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 14) การเปลี่ยนความหมายของคำยืม ภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย

บทความวิชาการ ได้แก่ 1) การศัลยกรรมความงามในมิติพุทธ และบทความหนังสือ ได้แก่ 1) ธรรมโอสธ

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับความรู้จากบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความ หนังสือตามที่ปรากฏ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดจนการดำเนินชีวิตต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล)

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- การวิเคราะห์ความงามสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
The Analysis of Beauty of Charoenthongtham Temple's Wooden Uposatha (Sim-mai) in Accordance with Idealistic Theories of the Donpor Village, Nongbuatai Sub-District, Sriboonruang District, Nongbualamphu Province
พระมนชัย ถาวโร (ยางแวง), จรัส ลีกา และสุวิน ทองปิ่น
Phra Monchai Thāvaro (Yangwaeng), Jaras Leeka and Suwin Thongpan 1
- ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
Needs of the Elderly in Samphanthawong District, Bangkok, for Social Welfare
วีรยุทธ คำแก้ว และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร
Weerayut Khamkeaw and Rachen Noppanatwongsakorn 15
- ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น
Knowledge and Understanding of Secondary School Students in Social Media under Act 2017 of Computer Offenses; A Case Study Khon Kaen Province
กรุณา ทาแก้ว, จักรกฤษณ์ พงษ์อินทร์วงศ์ และดวงพร บุญเลี้ยง
Karuna Takeo, Chakrit Pong-inwong and Duangporn Boonliang 29
- การศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์สัพคูปเทศของพระพุทธศาสนาในล้านนา
An Analytical Study of Lanna Buddhism's Sabgurupadesa Scripture
พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ (ปัญญาไวย์)
Phramaha Sittichai Jayasiddhi (Panyawai) 39

- **ประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร**
The Effective of Buddhist Administration of Agricultural Community Learning Center
 สุภัทรชัย สีสะใบ, พระเทพปริยัติเมธี และบุญทัน ดอกไธสง
 Suphattharachai Sisabai, Phratheppariyattimethi and Boonton Dockthaisong 51
- **การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปาริสุทธิศีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น**
Principles of Parisutthisila for Strengthening Health for High Risk Women in Khon Kaen Province
 อาทิตย์ ผ่านพูล, แสงอาทิตย์ ไทยมิตร, พระครูปลัดสุราวุฒิ จันทธมโม และสุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย
 Artit Phanphoon, Seangatit Thaimit, Phrakrupalad Surawut Chandhadhammo and Surasak Audmuangpiea 65
- **การวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจักรกวางพิภพ**
An Analyze the Philosophy in Literature of Universe Description is (Cakkavaladipani)
 ประkob มีโคตรกอง, สุวิน ทองป่น และจรัส ลีกา
 Prakob Meekotkong, Suwin Thongpan and Jaras Leeka 77
- **การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปฐิสธรรม 7 สำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น**
Strengthening Health According to Sappurisadhamma 7 for Vanz boys in Khon Kaen Province
 พระมหาวิรุฑ วิโรจโน (นิลเพ็ชร), สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ, ชนาธิป ศรีโท และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ
 Phramaha Wiruth Wirojano (Ninpetch), Suttinan Phompanjai, Chanathip Sritho and Chakkaree Srijarumeteeyan 91
- **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา**
Sufficiency School Administration Model for a Learning Center Basing on the Philosophical Principles of Sufficiency Economy in Opportunity Extension Schools
 นันทวดี พุ่มเกิด, ศุภชัย ทวี และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน
 Nantawadee Phumkerd, Supachai Tawee and Teeppipat Suntawan 103

- การแก้ไขปัญหาด้านอารมณ์ด้วยหลักพุทธศาสตร์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

The Emotion Resolution applying Buddhist Principles of Graduates Students

พระมหาประสงค์ กิตติญาโณ (พรมศรี)

Phramaha Prasong Kittiyano (Promsri) 119
- แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

Motivation at Work of Teacher in Childhood Development Center under Local Administrative Organization Amphoe Bang Phae Ratchaburi Province

ภัทราพรณ ปุณยะเนติ, ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร และกฤษณะ จันทรเรือง

Patthraphan Poonyaneti, Rachen Nopanatwongsakorn and Krissana Janrueang 133
- รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา

Management Model of the Dual Vocational Education System at the Bachelor's Degree in Technology or Operational Stream of Vocational Education Institutes

ทรงวุฒิ เรือนไทย, สาธิต ทรัพย์รวงทอง และนันทิยา น้อยจันทร์

Songwut Ruanthai, Satorn Subruangthong and Nuntiya Noichun 145
- การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคล้อยอายุที่มีผลต่อความสามารถในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนบ้านบุตาวงษ์ จังหวัดบุรีรัมย์

The Effects Creative Art Activities for Multi-age Groups on Understanding Ability of Young Children towards Patterns and Relationship and Social Behaviors; Ban Butawong School in Buriram Province

กัลยารัตน์ ประเสริฐศรี, วัฒนา มัคคสมัน และพัชรี ผลโยธิน

Galyarat Prasertsri, Wattana Makkasman and Pacharee Pholyotin 159
- การเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย

A Change in the Meaning of Pali Loan Words that appear in Thai

พระมหาพิชณุ สณฺญเมโธ, พระศรีสิทธิมุนี และวีรกาญจน์ กนกกมลเศ

Phramaha Pitsanu Sannametho, Phra Srisitthimuni and Veerakarn Kanokkamales 171

บทความวิชาการ : Academic Article

■ การศัลยกรรมความงามในมิติพุทธ

The Cosmetic Surgery in a Buddhist Perspective

กชพร ศิริบุตร, พระครูสุธีศัมภีรญาณ และพระมหาสำรอง สณฺญโต

Kochaporn Siriboot, Phrakhru Sudhikhambhirayan

and Phramaha Samrong Saññato

181

ปฏิกะ : Miscellany

■ ธรรมโอสถ

Dhamma-Osot

พระมหาทองสุข สุเมธ และพระมหามิตร จิตฺตปัญโญ

Phramaha Thongsukh Sumatho and Phramaha Mit Thitapanyo

193

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมพริทัศน์

203

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

204

การวิเคราะห์ความงามสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม
บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง
จังหวัดหนองบัวลำภู*

The Analysis of Beauty of Charoenthongtham Temple's
Wooden Uposatha (Sim-mai) in Accordance with Idealistic
Theories of the Donpor Village, Nongbuatai Sub-District,
Sriboonruang District, Nongbualamphu Province

พระมนชัย ทาวโร (ยางแวง), จรัส สีกา และสุวิน ทองปั้น
Phra Monchai Thavaro (Yangwaeng), Jaras Leeka and Suwin Thongpan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Monchai8847@outlook.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความงามตามทฤษฎีจิตนิยม 2) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) เพื่อวิเคราะห์ความงามสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารวิชาการงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทฤษฎีความงามในทัศนะจิตนิยม มีทัศนะว่าความงามนั้นเกิดขึ้นที่ จิตโดยมีมนุษย์เป็นเกณฑ์ ตัดสินความงามจิตนิยมได้แบ่งอารมณ์สุนทรีย์ออกเป็น 6 ประการ คือ 1) ความงาม 2) ความแปลกหูแปลกตา 3) ความน่าทึ่ง 4) ความพึงพอใจ 5) ความศรัทธา 6) ความเพลิดเพลิน
2. สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมมีลักษณะเป็นสิม (สิมา) ที่สร้างขึ้นด้วยไม้เมื่อปีพุทธศักราช 2489 มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมของสกุลช่างพื้นบ้านอีสาน ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานจาก

*ได้รับบทความ: 6 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2564

Received: March 6, 2020; Revised: March 30, 2021; Accepted: March 31, 2021

กรมศิลปากร เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2544

3. ความงามสิมไม้ตามทัศนะจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม ประกอบด้วยความงาม 6 ด้าน คือ 1) เป็นงานพุทธศิลป์ที่สะท้อนความงามในจิตใจ 2) เป็นสิมที่สร้างด้วยไม้ทั้งหลังมีความเด่นชัดแปลกตาไปจากสิมอื่นๆ 3) สร้างด้วยไม้ตะเคียนซึ่งเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวบ้าน 4) เป็นงานพุทธศิลป์ที่ตอบสนองต่อชุมชน 5) สร้างขึ้นจากพลังศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระพุทธศาสนา 6) เป็นสิมไม้ทั้งดงามให้ความรู้สึกเพลิดเพลิน

คำสำคัญ: ความงามของสิมไม้; วัดเจริญทรงธรรม; ทฤษฎีจิตนิยม

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the beauty in the theories of idealism; 2) to study the history and background of the Charoenthongtham temple's wooden uposatha (sim-mai), Donpo village, Buatai sub-district, Sriboonruang district, Nongbualamphu province; 3) to analyze the beauty of the Charoenthongtham temple's wooden uposatha in accordance with the theories of idealism. This study was conducted based on the qualitative research methodology. The data were presented by the descriptive analysis according to the inductive reasoning method.

The research results were as follows:

1. Theory of beauty in the view of idealism is viewed that the beauty occurs in the mind that human being makes judgement of it. In idealism, the aesthetic mood is divided into 6 items: 1) beauty; 2) the strangeness; 3) impressiveness; 4) satisfaction; 5) faith; 6) pleasure.

2. Charoenthongtham temple's wooden uposatha (sim-mai) looks like a solid, built entirely from wood in 1946. It has architectural value of the northeastern folk artisan. The uposatha received registration from the Fine Arts Department on 20 August 2001.

3. The beauty of the wooden uposatha in accordance with the idealism viewpoint consists of six aspects: 1) it is a Buddhist art work that reflects the beauty in the mind; 2) the uposatha with a entirely built wooden structure with distinctions from the others; 3) it is built with Hopea odorata wooden which is sacred wood according to the beliefs of the villagers; 4) it is a Buddhist art work that responds to the community; 5) it is built

from the villagers' faith towards Buddhism; 6) beautiful giving a feeling of pleasure.

Keywords: Beauty of Wooden Upasatha (Sim-mai); Charoenthongtham Temple; Idealistic Theories

1. บทนำ

ความงาม (Beauty) คือคุณค่าหรืออุดมคติของสุนทรียศาสตร์ ซึ่งนักปรัชญามีความคิดว่าเมื่อเรตัดสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่างาม เรากำลังตัดคุณค่าของสิ่งนั้น โดยอาศัยธาตุสุนทรีย์ (Aesthetic Elements) อยู่ เพราะความงามที่ขาดสุนทรียธาตุก็เป็นความงามที่ว่างเปล่า ซึ่งสุนทรียธาตุนี้เป็นมาตรฐานให้มนุษย์มีจินตนาการวัดค่าในสิ่งที่งามและดีถึงความงาม ซึ่งเป็นค่าแห่งสุนทรียธาตุนั้นออกมาให้ประจักษ์ในประสาทสัมผัส ซึ่งอาจทำให้ผู้สัมผัสกับงานนั้นๆ มีความรู้สึก มีอารมณ์ มีความพึงพอใจ ความแปลกหูแปลกตา ความพึงพอใจ ความศรัทธา ความเพลิดเพลิน และความงามอย่างลึกซึ้ง (อุดม บัวศรี, 2544, หน้า 44) โดยในทฤษฎีความงามแบบอัตนัยนิยม หรืออัตวิสัย (subjective) ได้ถือหลักการว่า ศิลปะงาม ธรรมชาติเหมาะสม ดนตรีไพเราะ เป็นต้น เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลตัดสินแต่ศิลปกรรมจะงาม ดนตรีจะไพเราะหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึกพึงพอใจ ความรู้สึกชอบใจตามรสนิยมของผู้ตัดสินเอง (พวง มินอก, 2536, หน้า 4) ซึ่งในโลกใบนี้นอกจากความงามที่เกิดจากการรังสรรค์ขึ้นของธรรมชาติแล้ว ส่วนหนึ่งก็เกิดจากความสามารถและปัญญาของมนุษย์ในการรังสรรค์งานศิลป์ โดยเฉพาะศาสนสถานอันเป็นที่เคารพเลื่อมใสยิ่งต้องสร้างให้วิจิตร ดังเช่นพุทธศาสนิกชนนิยมสร้างอุโบสถให้สวยงามวิจิตรพิสดารน่าหลงใหล

สิมหรืออุโบสถเป็นศาสนสถานที่ใช้ประโยชน์ในการบวชกุลบุตรและสวดปาฏิโมกข์ มีการก่อสร้างให้วิจิตรตามภูมิปัญญาเชิงช่างเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งสถาปนิกพื้นบ้านอีสานในอดีตได้รับอิทธิพลการช่างมาจากศิลปะล้านช้าง แต่ก็ได้ปรับปรุงรสชาติให้ถูกปากของชุมชนตนเองขึ้นเสียใหม่จึงปรากฏรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเองขึ้น โดยเฉพาะเรียกได้ว่าเป็น “ศิลปะอีสาน” ได้อย่างเต็มปากและสมภาคภูมิในความมีศักดิ์ศรีแห่งงานสถาปัตยกรรมโดยแท้จริงแต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่สถาปัตยกรรมอันมีคุณค่าเหล่านั้น ได้ถูกมองข้ามความสำคัญไปจากกลุ่หลานของชุมชนเดิมเพราะการพัฒนาสังคมที่ไม่เอื้อต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น จึงเกิดวิกฤตศรัทธาต่อภูมิปัญญาพื้นบ้านเหล่านั้น คนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจต่อความงามและเอกลักษณ์ของบรรพบุรุษ ฉะนั้นในช่วงครึ่งศตวรรษมานี้สถาปัตยกรรมที่ยอดเยี่ยมเหล่านั้นได้ถูกรื้อถอนทำลายลงเป็นอันมาก (วิโรจน์ ศรีสุโร, 2540, หน้า 92)

ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักคิดว่าจะทำอย่างไรให้ศิลปวัตถุอันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษได้เปิดเผยคุณค่าเชิงประจักษ์แก่คนรุ่นใหม่ แล้วเกิดความตระหนักรู้และภาคภูมิใจต่อการอนุรักษ์พัฒนาให้คู่ร่วมสมัยไม่ล้าหลัง (วสันต์ ยอดคุ้ม, 2544, หน้า 26)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความงามของ สิมไม้โบราณอันเป็นมรดกล้ำค่าทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นต่อการทำสังกรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546, หน้า 257) ของคณะสงฆ์ไทย โดยศึกษาสิมไม้โบราณของวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นกรณีศึกษา ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจพื้นที่ภายในจังหวัดหนองบัวลำภูของสำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น พบว่า มีสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมเป็น สิมไม้โบราณที่เหลืออยู่เพียงหลังเดียวเท่านั้นและยังเป็นสิมไม้โบราณที่ใช้งานได้จริงและมีสภาพสมบูรณ์ที่สุดหลังเดียวในพื้นที่ของสำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานจากกรมศิลปากร เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2544 (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544) ซึ่งสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมมีความงดงามมีมนต์ขลัง มีศิลปะและสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า ควรแก่การศึกษาและนำมาวิเคราะห์หรืออธิบายผ่านทฤษฎีจิตนิยม เพื่อให้ความงามปรากฏเป็นรูปธรรมมากขึ้น การอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป และเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานด้านวิชาการและวงการปรัชญา

นอกจากนี้ การวิจัยให้ทราบถึงความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม เพื่อให้เกิดการกระตุ้นชาวบ้านและชุมชนเกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าของโบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม สู่การอนุรักษ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลโบราณสถานให้เป็น

แหล่งข้อมูลสารสนเทศ และการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความงามตามทฤษฎีจิตนิยม
2. เพื่อศึกษาความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อวิเคราะห์ความงามของสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) มุ่งวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความงามสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยแบ่งแหล่งข้อมูลการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำราเอกสารทางวิชาการ บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่การวิจัยภาคสนาม ณ วัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู และการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยพิจารณา

จากบุคคลผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับสิมไม้ และบุคคลผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับความงามของสิมไม้ เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจะได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นประโยชน์แก่การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1) พระสงฆ์วัดเจริญทรงธรรม จำนวน 3 รูป
- 2) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 10 คน
- 3) นักวิชาการ
- นักโบราณคดี จำนวน 4 รูป/คน
- 4) นักท่องเที่ยวโบราณสถาน จำนวน 3 รูป/คน รวม 20 รูป/คน

นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ข้อมูล แยกแยะข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผล โดยใช้วิธีพรรณนาโวหาร ตามลำดับ

4. สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาทฤษฎีความงามในทัศนะจิตนิยม พบว่า ตามทัศนะของ “จิตนิยม” ได้แบ่งความงามออกเป็น 5 ส่วน และอีกหนึ่งกลุ่มความคิดรวมเป็น 6 ข้อ คือ

1.1 ความงาม (Beauty) ความงามคือสถานะที่มีความเด่นชัดในการปรากฏต่ออารมณ์แห่งการรับรู้ของสิ่งต่างๆ ในจิตใจที่มีต่อวัตถุความงามสถานะที่ปรากฏเด่นชัดของศิลปะเป็นที่นิยมแปลกและแตกต่างจากรูปแบบของวัตถุเดิมมีความกระฉ่างชัด และเต็มไปด้วยชีวิตชีวา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึง ความคิด จินตนาการของคนถ่ายทอดได้เป็นอย่างดีสถานะแห่งความงามตามธรรมชาติ

1.2 ความแปลกหูแปลกตา (Picture sureness) คำว่าแปลกหู คือ ความแปลกใหม่ ความแตกต่างในด้านต่างๆ ไม่เหมือนใครในสิ่งที่เราได้ยินมา ความแปลกตา คือ ความแปลกใหม่ ความแตกต่างในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด

ประสบการณ์ แรงบันดาลใจ จินตนาการ ความแปลกแหวกแนว ความริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งที่เราไม่เคยเห็นหรือประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน ความแปลกหูแปลกตาจึงหมายถึง ความแปลกใหม่ ความแตกต่างในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ด้านแรงจูงใจ จินตนาการ และความริเริ่มสร้างสรรค์

1.3 ความน่าทึ่ง (Sublimity) แนวคิดความน่าทึ่ง น่าอัศจรรย์ใจ และความรู้สึกที่น่าสนใจต่อวัตถุในรูปแบบที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น ศิลปะในวัตถุนั้นสามารถสื่อออกมาให้เราเห็นในสิ่งต่างๆ ที่สะท้อนออกมาจากวัตถุได้ การจินตนาการในลวดลายต่างๆ จากนามธรรมให้มาเป็นรูปธรรมได้ ความทึ่ง จึงหมายถึงความงามหรือความรู้สึกที่เป็นส่วนตัว น่าทึ่ง คือ น่าสนใจของวัตถุแต่ละอย่าง ที่สื่อออกมาอีกด้วย

1.4 ความพึงพอใจ (Satisfaction) ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะมีความคาดหวังกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดี จะมีความพึงพอใจมาก ความพึงพอใจ จึงหมายถึงความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

1.5 ความศรัทธา (Faith) สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมถูกสร้างขึ้นจากพลังศรัทธาของชาวบ้านดอนปอที่มีต่อพระพุทธศาสนา และสิมไม้

ตะเคียนหลังนี้เป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านดอนปอได้ร่วมแรงร่วมใจด้วยความสามัคคี ห่มเท้าน้ำกำลังทรัพย์กำลังแรงกายและกำลังสติปัญญาในการก่อสร้าง และสร้างด้วยคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญที่สื่อออกมาเป็นความงดงามที่มีองค์ประกอบของลิมที่สะท้อนความศรัทธาและความเชื่อตามคติทางพระพุทธศาสนา เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจวิญญานความเป็นบรรพบุรุษอีสาน ความศรัทธานี้จะเป็นพลังอย่างยิ่งในการน้อมนำสิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิต ผู้พบเห็นจึงมีอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม ทำให้เกิดความเชื่อความศรัทธา

1.6 ความรู้สึกเพลิดเพลิน (Beauty as the Feeling of Pleasure) ความงามคือความรู้สึกเพลิดเพลินใจ ซึ่งเป็นการรับรู้ค่าความงามได้โดยจิตและรู้สึกของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างเป็นคุณสมบัติของจิตแม้กระทั่งคุณค่าความงาม โดยเห็นว่าความงามเป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละคน ความรู้สึกว่างามขึ้นอยู่กับอารมณ์ในขณะนั้น ทรรศนะนี้บางทีก็เรียกกันว่า Interest of Value (คุณค่าอยู่ที่ความสนใจ) สามารถจัดเป็นพวกอัตนัยนิยม (Subjectivist) จิตจึงเป็นตัวกำหนดความงาม และเป็นสิ่งที่ไม่มีความจริงในตัวเอง เพราะเป็นเพียงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้น

เกณฑ์ตัดสินความงามตามทฤษฎีจิตนิยมเรียกว่า จิตพิสัย, จิตวิสัย, อัตวิสัย, อัตนัยนิยมหรือกลุ่มที่ใช้ตนเองเป็นตัวตัดสิน และเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Subjectivism ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าจิตเท่านั้นที่มีอยู่จริง ความงามเกิดขึ้นได้เพราะจิต

รับรู้ ความงามทั้งหลาย ล้วนเป็นสิ่งที่ไม่มีความจริงในตัวเอง หากแต่เป็นเพียงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้นมนุษย์เท่านั้นที่มีอยู่จริงและจะเป็นตัวตัดสิน พร้อมทั้งเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมา มนุษย์แต่ละคนต่างมีมาตรวัดความจริงต่างกันออกไปโดยไม่ขึ้นอยู่กับใครหรือสิ่งใด เพราะฉะนั้นแนวคิดของทฤษฎีจิตวิสัยนิยมเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคล ดังนั้น มาตรการตัดสินคุณค่าทางความงามจึงไม่ตายตัว เพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึก หรือรสนิยมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคนในแต่ละเวลา สถานที่หรือขึ้นอยู่กับสุนทรียภาพและสุนทรียธาตุของผู้รับรู้ความงาม

2. การศึกษาประวัติความเป็นมาของลิมพบว่า ลิมไม้วัดเจริญทรงธรรมยังได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจากกรมศิลปากรเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งวัดแห่งนี้เดิมเป็นที่ดินของนายบุญ หรือพระครูวิโรจน์นวกโรศล เจ้าอาวาสวัดเจริญทรงธรรมในขณะนั้นและถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการชักชวนชาวบ้านสร้างลิมไม้ ซึ่งแนวคิดการสร้างลิมไม้วัดเจริญทรงธรรม ติความในเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นคติแนวคิดในการสร้างลิมอีสาน แบ่งเป็น 4 แนวคิดคือ 1) แนวคิดในเรื่องพุทธประวัติ พุทธชาดก และพุทธาภินิหารต่าง 2) แนวคิดเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน 3) แนวคิดเรื่องนรก-สวรรค์ การทำความดีและการเกรงกลัวต่อความชั่ว 4) แนวคิดเรื่องเกี่ยวกับพญานาคหรือนาคาคติ

แนวคิดเหล่านี้ปรากฏในลักษณะทางสถาปัตยกรรมของลิมไม้วัดเจริญทรงธรรม ตั้งแต่เรื่องพุทธประวัติเรื่องเล่านิยายพื้นบ้านปรัมปรา

ความศักดิ์สิทธิ์ของไม้ตะเคียนไม่ว่าที่ชาวบ้านไม่นำไปสร้างบ้าน ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ และที่ซ่อฟ้ากลางสันหลังคา ประกอบด้วย ใบระการวยระกา งวงไอยรา นาคสะดุ้ง หางหงส์ ทำจากไม้เนื้อแข็งแกะสลักตามแบบความเชื่อ ตัวนาคสะดุ้งและหางหงส์ ด้านหลังลิมจะเป็นส่วนเศียรนาค ส่วนนาคสะดุ้งและหางหงส์ด้านหน้าลิมเป็นส่วนหางนาค เเชิงชายหลังคาชั้นบนและชั้นล่างแกะสลักเป็นลายประจายามก้ามปู ส่วนเชิงชายหลังคาปีกนกสลักเป็นลายก้านขด บ่งชี้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับนาคาคติมีส่วนสำคัญในการสร้างลิมไม้

ลิมไม้วัดเจริญทรงธรรม มีลักษณะเป็นพระอุโบสถทิบ หมายถึง เป็นพระอุโบสถที่ตีฝาไม้หรือก่อผนังปิดล้อมโดยรอบอาคารทำช่องเปิดเป็นประตู-หน้าต่าง และช่องเสา พระอุโบสถลักษณะนี้เป็นแบบแผนที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป มีความสูงความกว้างสมส่วนงดงาม นอกจากนี้ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของลิมไม้วัดเจริญทรงธรรม เป็นลิมไม้ขนาดใหญ่ตั้งเด่นตระหง่านอยู่กลางบริเวณวัดโดยมีฐานแอวขัน (ฐานโบลต์) และบันไดสร้างด้วยอิฐฉาบปูน ผนังลิมตีฝาไม้กระดานตามแนวนอนแบบชนแนวแผ่นต่อแผ่น ไม้ตีซ้อนเกล็ดกันมีมุขหน้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออก รูปแปลนอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้ารูปทรงสูงชะลูด มีความยาว 3 ช่วงเสา ด้านหลังปิดทิบ เปิดเฉพาะด้านหน้า (มีบานประตูแบบบานเดียว) มุขหน้ายื่นออกมาอีก 1 ช่วงเสา มีบันไดตรงกลาง หัวบันไดประดับรูปพญานาคปูนปั้น มุขหน้าเป็นมุขทิบ เป็นโล่งเฉพาะช่วงด้านหน้ารับกับช่วงความกว้างบันได เสมือนเป็นประตูขนาดใหญ่ ที่ผนังด้านทิศเหนือและทิศใต้

เจาะช่องหน้าต่างช่วงเสาละ 1 ช่อง รวมเป็น 3 ช่อง และส่วนผนังมุขหน้าก็เจาะช่องหน้าต่างอีก 1 ช่อง มีขนาดใหญ่กว่าอีก 3 ช่องบริเวณ “สีหน้า” หรือจั่วใหญ่ เขียนสีระบายลวดลายกนกตามขอบจั่ว (รวมทั้งจั่วด้านหลังด้วย) ถัดลงมาบริเวณ “บัน” ตรงกลางสลักแผ่นไม้บางๆ รูปครุฑกางปีก ถัดลงมาประดับด้วย “อังผิ้ง” (คือรวงผิ้งในภาษาภาคกลางหรือโก่งคิ้วในภาษาภาคเหนือ) เป็นอังผิ้งขนาด 1 ช่วงเสา สลักลงแผ่นไม้ที่ยาวต่อเนื่องกันตลอดความกว้างของช่องเปิดมุขหน้า แกะลวดลายแล้วตกแต่งด้วยการระบายสีทับลวดลายอีกชั้นหนึ่งปลายอังผิ้งที่ย้อยแหลมลงมา เป็นไม้แกะอีกชั้นหนึ่งที่นำมาเสียบประกอบกัน

หลังคาทำเป็นทรงจั่วซ้อนสองชั้น มีปีกนกยื่นแทนกันสาดเฉพาะด้านข้างอาคาร (ด้านทิศเหนือและทิศใต้) ประตูช่องฟ้าที่กึ่งกลางหลังคาทำด้วยไม้แกะเป็นรูปธาตุสวยงามมาก เครื่องมุงหลังคาแต่เดิมเป็นแป้นเกล็ดไม้ ปัจจุบันสังกะสียอดจั่วทั้งสองชั้นประดับโหงไม้แกะสลัก (ภาคกลางเรียกซ่อฟ้า) แป้นลม (คือล่ายอง) เป็นไม้แกะลวดลายต่อเนื่องจนถึงหางแป้นลม (หางหงส์) แกะเป็นหัวนาค และลำตัวอ่อนโค้ง ปลายหางตัวที่เชิงชายจั่วและชานปีกนกประดับด้วยแผ่นไม้ยาวตลอดแนว แกะเป็นลวดลายต่อเนื่องเช่นเดียวกับแป้นลม (ล่ายอง) ลวดลายเหล่านี้ระบายสีตกแต่งทึบอีกชั้นหนึ่งภายในลิมประดิษฐานพระประธานปางสมาธิ ชาวบ้านเรียกว่า “พระดินอร์” เป็นงานพุทธศิลป์ที่งดงามตามแบบฉบับลิมอีสาน

3. การวิเคราะห์ความงามลิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ

ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า การวิเคราะห์ความงามของสิมไม้ตามทัศนคตินิยมวัดเจริญทรงธรรมใน 6 ด้านดังนี้

3.1 ความงาม (Beauty) โบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมหลังนี้ให้ความรู้สึกเด่นชัดแห่งอารมณ์ ปรากฏแก่ผู้ชมและผู้พบเห็น จึงมีความรู้สึกว่างามประดุจดังดวงจิตได้ล่องลอยหลุดเข้ามาอีกมิติหนึ่ง ความเก่าแก่คร่ำคร่าแลดูมีมนต์ขลังของโบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมหลังนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกพลั่งปรกขุดแก่นอารมณ์ของผู้ชม ดึงดูดอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมและผู้พบเห็นให้คล้อยตามการรับรู้ศิลปวัตถุที่ประจักษ์จนกลั่นกลองกลายเป็นความงามทางสุนทรียะเกิดขึ้น ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ทำให้ผู้ชมและผู้พบเห็นได้ประมวลประสบการณ์แห่งอารมณ์ที่เคยสัมผัสในชีวิตมาแล้วถึงได้มีความรู้สึกว่างดงามประดังพรุ้งพรุ้งขึ้นในจิตใจของผู้พบเห็น

3.2 ความแปลกหูแปลกตา (Picture sureness) สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมหลังนี้ มีความแปลกหูแปลกตาอยู่ไม่ใช่น้อย แต่อาจไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ในด้านสถาปัตยกรรมที่พบเห็นของภาคอีสานจากประสบการณ์ของผู้พบเห็นที่ได้ประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน อาจเคยเห็นสิมอีสานที่สร้างด้วยการก่ออิฐถือปูน ซึ่งสิมที่สร้างด้วยการก่ออิฐถือปูนนี้ส่วนใหญ่แล้วเป็นการสร้างด้วยฝีมือของช่างญวน โบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมนี้มีความเก่าแก่คร่ำคร่าแลดูมีมนต์ขลังจึงให้อารมณ์ทางสุนทรียะที่แปลกและแตกต่าง กอปรกับสมัยนี้ค่านิยมในการสร้างอุโบสถหรือสิมอีสานได้

เปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมและอิทธิพลทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านวัสดุที่นำมาใช้ในการก่อสร้าง รูปแบบทางสถาปัตยกรรม และศิลปะตกแต่งที่เน้นความฉูดฉาดอลังการ ส่วนโบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมได้รักษารูปแบบสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นสิมอีสานพื้นบ้านบริสุทธิ์ที่ส่วนใหญ่ต่างถูกรื้อถอนสร้างตามค่านิยมใหม่หมดแล้ว จึงค่อนข้างหาดูได้ยาก และให้อารมณ์สุนทรียะมีความแปลกหูแปลกตาแก่ผู้พบเห็น

3.3 ความน่าทึ่ง (Sublimity) โบราณสถานสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมมองในแง่ที่เป็นศาสนสถานที่มีลักษณะการก่อสร้างที่เป็นอัตลักษณ์ที่สร้างด้วยไม้ตะเคียนทั้งหลัง และชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์จึงมีความน่าทึ่ง น่าสนใจไม่เฉพาะประชาชนคนอีสาน แม้กระทั่งภูมิภาคอื่นๆ ที่ได้มาพบเห็น เพราะมีลักษณะทางพุทธศิลป์ที่น่าทึ่งน่าจดจำ มีการแกะสลักลงลายลงบนเนื้อไม้อย่างประณีตบรรจง ซึ่งเป็นฝีมือของช่างพื้นบ้านที่จินตนาการในลวดลายต่างๆ จากนามธรรมให้มาเป็นรูปธรรมได้อย่างที่เห็นและสัมผัสได้ทำให้เกิดเป็นอารมณ์ทางสุนทรียะเกิดเป็นความน่าทึ่งในมันสมองและภูมิปัญญาของผู้สร้าง ลักษณะการก่อสร้างที่มีความสมดุลลงตัวทั้งลวดลายการแกะสลักที่ไม่มากเกินไปจนเกินไปให้อารมณ์ที่ชัดเจนเรียบง่ายไม่ยุ่งเหยิง สีสันที่ใช้แลดูเก่าแก่คร่ำคร่ามีมนต์ขลัง สะเทือนอารมณ์ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี ตัวอาคารมีความสูงโปร่งไม่ใหญ่และไม่เล็กจนเกินไปตั้งตระหง่านเป็นเอกเทศ แลดูแล้วให้อารมณ์เข้มแข็ง ดุดัน สมถะ สันโดษ และลุ่มลึก

3.4 ความพึงพอใจ (Satisfaction) สิมไม้วัดเจริญทรงธรรม เป็นสิมไม้ตะเคียนที่มีอัตลักษณ์สร้างความโดดเด่นย่อมเป็นพุทธศิลป์ที่ไม่เพียงงดงามด้านสถาปัตยกรรม ด้านศิลปะและวัฒนธรรมแต่เป็นการตอบสนองต่อชุมชนที่เป็นพื้นที่สาธารณะชุมชนได้ใช้ประโยชน์ ทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เมื่อมีผู้พบเห็นจึงสร้างความรู้สึกซาบซึ้งให้เกิดเป็นความพึงพอใจแก่ผู้พบเห็นย่อมได้รับการตอบสนองทางอารมณ์ความรู้สึกพึงพอใจด้วยดี ก็จะมีคามพึงพอใจมาก สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมก็มีความยิ่งใหญ่ในความเป็นอัตลักษณ์ของตน มีการสร้างการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่แตกต่าง เป็นพุทธศิลป์ที่มีความยอดเยี่ยม ให้อารมณ์ลุ่มลึก รู้สึกถึงจิตวิญญาณความเป็นอีสาน ทำให้ผู้พบเห็น สะเทือนในอารมณ์ซาบซึ้งซาบซ่านจนเกิดความพึงพอใจ

3.5 ความศรัทธา (Faith) สิมไม้วัดเจริญทรงธรรมถูกสร้างขึ้นจากพลังศรัทธาของชาวบ้านดอนปอที่มีต่อพระพุทธศาสนา และสิมไม้หลังนี้เป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านดอนปอได้ร่วมแรงร่วมใจด้วยความสามัคคีทุ่มเททั้งทรัพย์แรงกายในการก่อสร้าง และสร้างด้วยคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญที่สื่อออกมาเป็นความงดงามที่มีองค์ประกอบของสิมที่สะท้อนความศรัทธาความเชื่อตามคติทางพระพุทธศาสนา และส่วนประกอบบางอย่างมีความหมายแบบเทพปกรณัมที่เคยมีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก เช่น นาค หงส์ เป็นต้น

3.6 ความรู้สึกเพลิดเพลิน (Beauty as the Feeling of Pleasure) ตามทัศนะนี้เชื่อ

ถือว่าความงามคือความรู้สึกเพลิดเพลินใจผู้พบเห็นจะสามารถรับรู้ความงามของสิมไม้นี้ได้ซาบซึ้งมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐานในการรับรู้ความงามของผู้พบเห็นว่าจะมีประสบการณ์ในการรับรู้ความงาม มากน้อยเพียงใด และความเชื่อกับความรู้สึกของผู้พบเห็นที่มีต่อสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมนี้ อีกทั้งพื้นฐานทางการศึกษาและอายุของผู้พบเห็นก็มีส่วนสำคัญในการรับรู้ความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมนี้ด้วย ตลอดถึงสภาพแวดล้อมบริบทของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมในฤดูกาลต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันไป และสภาพแวดล้อมภายในจิตใจ สภาวะในจิตใจของผู้พบเห็นแต่ละบุคคลในขณะที่พบเห็นสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด เหตุปัจจัยเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่ปรุงแต่งให้ผู้พบเห็นรับรู้อารมณ์ความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม

กล่าวโดยสรุปคือ การมองคุณค่าความงามของสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม ผ่านทฤษฎีจิตนิยมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการให้คุณค่าของปัจเจกบุคคลแต่ละคนที่จะกำหนดคุณค่าความงาม โดยทฤษฎีนี้เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วบุคคลจะมีอารมณ์ทางสุนทรียหรือสุนทรียธาตุเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทั้งหมด 6 ประการ ได้แก่ 1) ความงาม 2) ความแปลกหูแปลกตา 3) ความน่าทึ่ง 4) ความพึงพอใจ 5) ความศรัทธา และ 6) ความเพลิดเพลิน อารมณ์ทางสุนทรียหรือสุนทรียธาตุเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นพร้อมกันในการพบเห็นสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม แต่อาจเกิดขึ้นเพียงประการหนึ่งประการใดหรือหลายประการ แล้วแต่ความรู้สึกการรับรู้ของผู้พบเห็นแต่ละบุคคลที่จะสามารถรับรู้ความ

งามอารมณ์ทางสุนทรียธาตุของสิมไม้หลังนี้ได้เมื่อก้าวแล้ว ความงามทางสุนทรียธาตุทั้งหมดนี้เป็นเสมือนความดี เพราะเป็นความรู้สึกในฝ่ายดีหรือในแง่บวก แต่ความงามกับความดีไม่ใช่สิ่งเดียวกัน กล่าวคือ ความงามเป็นการให้คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ส่วนความดีเป็นการให้คุณค่าทางจริยศาสตร์ แต่ทั้งคุณค่าความงามและคุณค่าความดี ล้วนแล้วแต่เป็นการให้คุณค่าที่เป็นไปในแง่บวกด้วยกันทั้งคู่

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความงามของสิมไม้ตามทฤษฎีจิตนิยมวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อทำการอภิปรายผลดังนี้

1. สิมเป็นภาษาพื้นถิ่นอีสานมีความหมายอย่างเดียวกับสีมา ใช้เรียกชื่อศาสนสถานที่สำคัญในพระพุทธศาสนา คือ พระอุโบสถเป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบสังฆกรรมของพระสงฆ์ ซึ่งสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมสร้างขึ้นเพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวบ้านไม่ต้องเดินทางไปขอขมาในหมู่บ้านอื่นที่มีสิม ซึ่งสอดคล้องกับวสันต์ ยอดอิม (2545, หน้า 26) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง สิมพื้นถิ่นในเขตภาคอีสานตอนบน พบว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จากพจนานุกรมฉบับอีสานภาคกลาง ได้ให้ความหมายว่า สิม มาจาก สีมาหรือสีมา ซึ่งหมายถึงโรงทำที่ประชุมสงฆ์ประกอบ

สังฆกรรมต่างๆ ในบริเวณวัดแถบลุ่มน้ำโขงตอนบนจะพบสถาปัตยกรรมสิม ซึ่งเป็นอาคารสำคัญรองลงมาจากธาตุหรือพระธาตุ คือ สรูปเจดีย์ ในวัฒนธรรมอีสานตามตำนานอุรังคธาตุ และสถาปัตยกรรม สิม ก็คือ พระอุโบสถ เนื่องจากสิมเกิดขึ้นโดยมีลักษณะเฉพาะในสายวัฒนธรรมไทย-ลาวและภาคอีสานของประเทศไทย และสอดคล้องกับเผด็จ สุขเกษม (2535, หน้า 14-15) ที่ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบสิมที่พบในจังหวัดหนองคาย พบว่าสิมเป็นศาสนสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สิมเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชนที่มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อศาสนา อีกทั้งสิมยังเป็นตัวบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของช่างที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกรักคิด ทางด้านปรัชญาธรรมได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้พบรูปแบบคติความเชื่อเกี่ยวกับสิม ในด้านต่างๆ ได้ดังนี้ 1) รูปแบบการก่อสร้าง 2) ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ในการก่อสร้างสิม 3) ความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุในการก่อสร้าง 4) ความเชื่อเกี่ยวกับการตกแต่ง

2. ทฤษฎีความงามในทัศนะจิตนิยมความงาม คือ การที่เราใช้จิตแสดงปฏิกิริยาต่อสภาพการณ์ในสิ่งแวดล้อม หรือการที่จิตประเมินค่าความงามที่มีคุณค่าตามทัศนะจิตนิยมเป็นมาตรฐานการตัดสิน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะวัดป่าละเมาะ (2551, หน้า 271-272) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสุนทรียศาสตร์ สรุปได้ว่า ความงามนั้นเป็นเรื่องความชอบความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ดังนั้น ความงามจึงไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวไม่มีความจริงในตัว ความงามเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประสบการณ์และ

โอกาสและสอดคล้องกับพวง มินอก (2536, หน้า 271-272) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสุนทรียศาสตร์สรุปได้ว่า สภาวะความงามทั้งหมดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ จินตนาการ มโนภาพ หรืออุดมคติของเราเอง แม้เราแยกสภาวะแห่งความงามตามธรรมชาติออกจากความงามทางศิลปะ ความงามนั้นก็ได้มีสภาวะเป็นอิสระจากความรู้ของเราเลย แต่สภาวะความงามตามธรรมชาตินั้นย่อมแตกต่างไปจากความงามทางศิลปะ โดยที่ความงามตามธรรมชาติเป็นสภาวะที่มีอยู่ในกระบวนการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมดาของมันเอง แต่ความงามทางศิลปะเป็นความงามที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง โดยการประมวลประสบการณ์แห่งอารมณ์ที่เคยได้สัมผัสในชีวิตประจำวันแล้วถ่ายทอดโดยผ่านทางมโนภาพ จินตนาการ และอุดมคติ ซึ่งสอดคล้องกับพระไพโรจน์ บุญญาภิ (2557) ที่ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียในศิลปะลายสักของนายบุญเลิศ อนุศรี ตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า การให้คุณค่าทางสุนทรียะของทฤษฎีอัตนัยนิยม มองคุณค่าความงามทางสุนทรียะว่าความงามที่แท้จริงคือสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ซาบซึ้งใจ ฟังพอใจ จิตเท่านั้นที่เป็นผู้รับรู้ความงาม ไม่เกี่ยวกับสิ่งภายนอกใดๆ ทั้งสิ้น เมื่อเกิดความชอบใจประทับใจ สิ่งนั้นก็คือความงาม

3. ความงามสัมผัสไม่ตามทฤษฎีจิตนิยม วัดเจริญทรงธรรม สัมผัสวัดเจริญทรงธรรมจะมีความงดงามทางสถาปัตยกรรม และมีคุณค่าทางพุทธศิลป์ หากวิเคราะห์ตามแนวคิดจิตนิยมก็จะพบว่าหากมีองค์ประกอบแห่งความงามที่สมบูรณ์

ครบถ้วน เป็นเครื่องหมายบ่งบอกว่าสัมผัสไม่นั้นมีความงดงามไม่เฉพาะความงามทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม แต่เป็นความทางด้านจิตใจตามแนวคิดตามทฤษฎีจิตนิยม ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะวัดป่าละเมาะ (2551, หน้า 25) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสุนทรียศาสตร์ สรุปได้ว่า ความงามนั้นเป็นเรื่องความชอบความพึงพอใจของแต่ละบุคคลสิ่งใดที่เราชอบเราพอใจสิ่งนั้นก็เป็นที่งามและมีคุณค่าแก่เราสิ่งใดที่เราไม่ชอบไม่พอใจสิ่งนั้นก็ไม่งามไม่มีค่ากับเรา ดังนั้นความงามจึงไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว ไม่มีความจริงในตัวความงามเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบุคคลสังคมวัฒนธรรม ประสบการณ์และโอกาส

6. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความงามของสัมผัสไม่ตามทฤษฎีจิตนิยมของวัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนพอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

1.1 ทำการศึกษาพุทธปรัชญาการสร้างงานทัศนศิลป์ในภาคอีสาน ทั้งในรูปแบบจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมต่างๆ เพื่อนำมาตีค่าความงามทางพุทธศิลป์ของงานทัศนศิลป์นั้นๆ

1.2 ทำการศึกษาพุทธศิลป์ในโบราณสถานของภาคอีสาน โดยการร่วมมือกับกรมศิลปากรในท้องที่เพื่อเชิดชูศิลปะอีสานผ่านงาน

วิจัยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาวิเคราะห์หีสิมหรืออุโบสถในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันอย่างไร และศึกษาแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ของสถาปัตยกรรมหีสิมหรืออุโบสถของช่างโบราณกับปัจจุบัน

2.2 ศึกษาวิเคราะห์ความงามหีสิมไม้ผ่านมโนทัศน์ทางจริยศาสตร์ตามแนวคิดของอิมมานูเอลคานท์

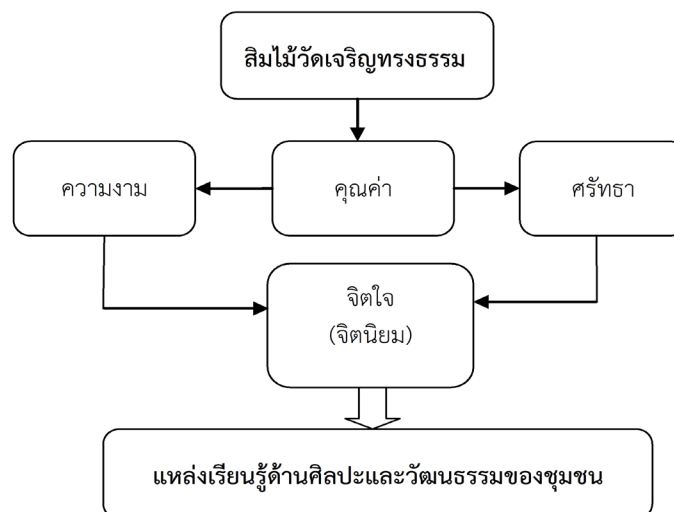
2.3 ศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาการสร้างหีสิม

2.4 วิพากษ์คุณค่าเชิงจริยศาสตร์ในพุทธปรัชญาที่ปรากฏบนหีสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หีสิมถือเป็นศาสนสถานสำคัญในพระพุทธศาสนาและยังเป็นพุทธศิลป์ที่ทรงคุณค่าทางด้าน

สถาปัตยกรรมที่สะท้อนถึงสกุลช่างพื้นบ้านอีสานและความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา หีสิมไม้วัดเจริญทรงธรรม บ้านดอนปอ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นหีสิมไม้ที่มีความงดงามและมีเอกลักษณ์ทั้งในเชิงช่างพื้นบ้านและวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง มีความงดงามและคุณค่าจากศรัทธาของพุทธบริษัทหากวิเคราะห์ความงามของหีสิมไม้วัดเจริญทรงธรรมตามเกณฑ์การตัดสินความงามของจิตนิยมก็จะพบว่า คุณค่าของหีสิมไม้นั้น มีความงดงามและมีคุณค่าต่อจิตใจมากกว่าความงามทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม เพราะความงามทางวัตถุไม่มีความยั่งยืนเปลี่ยนแปลงชำรุดไปตามกาลเวลาหีสิมไม้นั้นย่อมมีคุณค่าความงามที่คงทนถาวรตามแนวคิดของจิตนิยม และมีคุณค่าที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมของชาวบ้านดอนปอ และผู้ที่สนใจ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เผด็จ สุขเกษม. (2535). *รูปแบบลัทธิที่พบในจังหวัดหนองคาย*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพรีบุลย์ ปญญาโก. (2557). *การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียในศิลปะลายสักของนายบุญเลิศ อนุศรี ตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-14.
- พ่วง มีนอก. (2536). *สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics: A Theory of Beauty)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลักษณะวัต ปาละรัตน์. (2551). *สุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วสันต์ ยอดอิม. (2544). *ลัทธิสุนทรียในเขตภาคอีสานตอนบน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโรฒ ศรีสุโร. (2540). *ลัทธิ อีสาน* (รายงานผลงานวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุดม บัวศรี. (2544). *สัมมนาปัญหาปรัชญา (Seminar on Problem of Philosophy)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร*

Needs of the Elderly in Samphanthawong District, Bangkok, for Social Welfare

วีรยุทธ คำแก้ว และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์
Weerayut Khamkeaw and Rachen Noppanatwongsakorn
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
Southeast Asia University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Jazzmusic1999@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 380 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นระดับความต้องการ 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบการใช้ค่าสถิติ t-test และ One-way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1. โดยภาพรวมผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร มีความต้องการสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$) เมื่อวิเคราะห์ตามรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการด้านรายได้มากเป็นอันดับ 1 ($\bar{x} = 4.10$) รองลงมา เป็นสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย เป็นอันดับที่ 2 ($\bar{x} = 3.93$) สวัสดิการด้านการศึกษา เป็นอันดับที่ 3 ($\bar{x} = 3.77$) สวัสดิการด้านที่พักอาศัย เป็นอันดับที่ 4 ($\bar{x} = 3.74$)

*ได้รับบทความ: 17 ธันวาคม 2563; แก้ไขบทความ: 24 กุมภาพันธ์ 2564; ตอรับตีพิมพ์: 23 มีนาคม 2564

สวัสดิการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันดับที่ 5 ($\bar{x} = 2.89$) และสวัสดิการด้านนันทนาการ เป็นอันดับที่ 6 ($\bar{x} = 2.74$)

2. ผลการเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและลักษณะที่พักอาศัยต่างกัน มีความต้องการสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน ขณะที่ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการสวัสดิการสังคมไม่แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความต้องการ; สวัสดิการสังคม; ผู้สูงอายุ

Abstract

This study aimed to 1) study the needs of the elderly for social welfare, and 2) compare the social welfare needs of the elderly in Samphanthawong District, Bangkok. The research was qualitative. The sample group of this research consisted of 380 elderly people aged 60 and over who reside in Samphanthawong District, Bangkok. The research instruments was questionnaires consists of 2 parts were 1) checklist on the general information of the respondents 2) about the needs of elderly for welfare. The sample group expressed their opinions on the 5 levels of demand according to the Likert scale. The statistical methods used for data analysis were frequency, percentage, mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) while t-test and one-way ANOVA for testing of statistical values.

The research findings revealed that:

1. Overall, elderly people had a high level of need for social welfare ($\bar{x} = 3.53$). The results of the analysis for each factor also found that the elderly people showed the highest level of need for income ($\bar{x} = 4.10$), health ($\bar{x} = 3.93$), education ($\bar{x} = 3.77$), and shelter ($\bar{x} = 3.74$) by ranking them into 1st highest priority, 2nd highest priority, 3rd highest priority, and 4th highest priority, respectively. On the other hand, the factors regarding the security for life and assets and recreations were at moderate level and rated as the 5th ($\bar{x} = 2.89$) and 6th highest priorities ($\bar{x} = 2.74$), respectively.

2. The comparison of the needs of the elderly for welfare showed that differences in their gender, age, status, education level, income and the type of residence

also caused differences in needs for benefits, where as difference in their occupation caused no difference in needs for benefits, which was not statistically significant as .05.

Keywords: needs; social welfare; elderly

1. บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจะพบว่า การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก สะท้อนให้เห็นว่า โลกเราในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนั้นจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ เช่น นโยบายการคุมกำเนิด การใส่ใจดูแลสุขภาพที่มากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การแพทย์ที่ทำให้คนอายุยืนขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ค่านิยม และทัศนคติภายใต้ยุคแห่งการแข่งขันที่ทำให้ผู้หญิงมีการแต่งงานช้า และปริมาณการแต่งงานลดลง ส่งผลให้อัตราการเกิดของประชากรน้อยลง ขณะที่อายุขัยเฉลี่ยของผู้สูงอายุกลับสูงขึ้น โดยในปัจจุบันรัฐบาลทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตกลุ่มผู้สูงอายุดังกล่าว

สำหรับประเทศไทย ได้เข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุมาตั้งแต่ พ.ศ. 2548 โดยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 6.6 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และคาดว่าใน พ.ศ. 2560 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากถึงร้อยละ 20 และใน พ.ศ. 2574 จะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 28 นอกจากจากการสำรวจสถิติผู้สูงอายุในแต่ละจังหวัด โดยกรมกิจการผู้สูงอายุใน พ.ศ. 2562 พบว่า จังหวัด

ที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร มีจำนวนผู้สูงอายุ 1,063,871 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.78 ต่อประชากรทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร และจากการศึกษาการเก็บข้อมูลผู้สูงอายุเป็นรายเขต โดยนำข้อมูลจากระบบสถิติทางทะเบียน ณ เดือนธันวาคม 2560 (เฉพาะประชากรที่มีสัญชาติไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน) พบว่าพื้นที่เขตที่เป็นสังคมผู้สูงอายุอยู่ในเกณฑ์ระดับสุดยอด (Super-aged society) คือ เขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งมีผู้สูงอายุจำนวน 6,585 คน คิดเป็นร้อยละ 28.80 ของประชากรทั้งหมดในเขตสัมพันธวงศ์ ทำให้เขตสัมพันธวงศ์ได้เข้าสู่สังคมสูงอายุนับเป็นเขตแรกของกรุงเทพมหานคร (รติมา คชนันท์, 2561, หน้า 8)

การที่เขตสัมพันธวงศ์ได้เข้าสู่สังคมสูงอายุนับเป็นเขตแรก (Super-aged society) เป็นเขตแรกของกรุงเทพมหานคร จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนงานและสร้างมาตรการรองรับในการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งปัจจุบันภาครัฐได้ให้ความสำคัญมุ่งเน้นการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุมากขึ้นจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2546 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ เป็นผลให้มีการออกกฎหมายประกาศระเบียบในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของกระทรวงและหน่วยงานต่างๆ อย่างกว้างขวาง รวมไปถึงการจัดสวัสดิการสังคมและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุด้วย

ปัจจุบันประเทศไทยมีรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 4 รูปแบบ คือ การประกันสังคม การช่วยเหลือสาธารณะ การบริการสังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไทยยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น 1) ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึง การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุแยกส่วนระหว่างงานด้านสุขภาพกับงานด้านสังคม กระจายความรับผิดชอบตามหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ 2) ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง 3) ความไม่พร้อมของงบประมาณและการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง และ 4) สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ ไม่สามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริงและไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุได้ทั้งหมด แต่ประเด็นที่สำคัญคือ บุตรหลานหรือคนในครอบครัวขาดความตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุจะต้องมีการบูรณาการจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมี

คุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นผู้มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ (สุภารัตน์ สุตสมบูรณ์, 2557, หน้า 73-82)

การจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ ปัจจุบันเป็นไปตามนโยบายของกรุงเทพมหานครกำหนด ได้แก่ การจัดสวัสดิการด้านรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยความพิการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การช่วยเหลือเงินค่าจัดการศพผู้สูงอายุตามประเพณี เป็นต้น การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ เช่น การรักษาพยาบาลในโครงการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ การตรวจสุขภาพประจำปีให้กับผู้สูงอายุ โดยศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่ การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน (PLC) เป็นต้น และการให้การช่วยเหลือตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ พ.ศ. 2557 ซึ่งการจัดสวัสดิการที่กล่าวมานั้น เป็นการจัดสวัสดิการตามนโยบายของภาครัฐที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในภาพรวมของประเทศ ทำให้การจัดสวัสดิการดังกล่าวยังไม่ครอบคลุม และอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ที่มีสภาพปัญหา และความต้องการความช่วยเหลือในด้านต่างๆ มากน้อยไม่เท่ากัน ดังนั้น การศึกษาข้อมูลเรื่องความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในพื้นที่ทราบถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ และกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจ และต้องการศึกษาเรื่องความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งนักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ กลุ่มงานสวัสดิการสังคม ที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร จึงมีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุในพื้นที่และสังเกตพฤติกรรมของผู้สูงอายุในการมาติดต่อขอรับบริการในด้านสวัสดิการสังคม และการสงเคราะห์ โดยผู้สูงอายุมักจะสอบถามในเรื่องสวัสดิการสังคมและการช่วยเหลือในด้านต่างๆ จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า สวัสดิการสังคมที่ผู้สูงอายุได้รับในปัจจุบันนั้นมีเพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุหรือไม่ หากไม่เพียงพอต่อความต้องการแล้ว ผู้สูงอายุอยากได้รับสวัสดิการสังคมในด้านไหน มากน้อยอย่างไร ซึ่งความต้องการของผู้สูงอายุย่อมมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคล ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษาถึงความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ มาวิเคราะห์ประมวลผล เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่พักอาศัยในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 6,511 คน กำหนดขนาดกลุ่มประชากรตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามให้เหมาะสมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และได้แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC และการหาค่าความเชื่อมั่น

(Reliability) โดยสูตรหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ซึ่งได้ค่าเท่ากับ .8294 นำไปเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3. เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) สวัสดิการสังคมด้านรายได้ 2) สวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัย 3) สวัสดิการสังคมด้านการศึกษา 4) สวัสดิการสังคมด้านที่พักอาศัย 5) สวัสดิการสังคมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 6) สวัสดิการสังคมด้านนันทนาการ

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงคณบดี มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ เพื่อทำหนังสือถึงผู้อำนวยการเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปอธิบายกับเจ้าหน้าที่ในฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและสามารถนำไปชี้แจงให้ผู้สูงอายุได้ทราบ จากนั้นจึงดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับผู้สูงอายุที่มาขอรับบริการที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม และผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนเขตสัมพันธวงศ์ ในวันที่เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมชุมชน จำนวน 380 ชุด โดยมีแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน 380 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ และวิเคราะห์ระดับความต้องการโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นจึงเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุโดยใช้สถิติทดสอบที (T-test) และสถิติทดสอบเอฟ (F-test) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธี LSD

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านรายได้ รองลงมาคือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านที่พักอาศัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านนันทนาการ ตามลำดับ

1.1 สวัสดิการด้านรายได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ต้องการได้รับเงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพเพิ่มจากรัฐในรูปแบบของเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยความพิการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ มีความต้องการมากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆ นั้น ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก

1.2 สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ต้องการได้รับการเยี่ยมบ้าน การให้คำปรึกษาแนะนำ การดูแลสุขภาพโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งผู้สูงอายุมีความต้องการมากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆ นั้น ผู้สูงอายุ

มีความต้องการสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก

1.3 สวัสดิการด้านการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ต้องการให้สังคมชุมชนมีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ได้แสดงความสามารถในฐานะเป็นคลังปัญญา เช่น การเผยแพร่ภูมิปัญญาผู้สูงอายุรองลงมาคือต้องการได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุมีความต้องการมากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆ นั้นผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก

1.4 สวัสดิการด้านที่พักอาศัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ต้องการได้รับความช่วยเหลือด้านการซ่อมแซม ปรับปรุงที่อยู่อาศัย ซึ่งผู้สูงอายุมีความต้องการมากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆนั้น ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับ มาก

1.5 สวัสดิการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ต้องการให้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน เช่น ทางเดิน ห้องสุขา ทางลาดราวจับ เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุมีความต้องการมากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆ นั้น ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับปานกลาง

1.6 สวัสดิการด้านนันทนาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ต้องการให้ชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์โครงการ กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้ผู้สูงอายุทราบ และต้องการให้มีการจัดสถานที่สวนสาธารณะ สนามกีฬาสำหรับออกกำลังกาย และสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม

ตารางที่ 1 แสดงระดับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน

ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตสัมพันธวงศ์กรุงเทพมหานคร 6 ด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความต้องการ	อันดับ
1. ต้องการสวัสดิการสังคมด้านรายได้	4.10	.551	มาก	1
2. ต้องการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัย	3.93	1.070	มาก	2
3. ต้องการสวัสดิการสังคมด้านการศึกษา	3.77	.742	มาก	3
4. ต้องการสวัสดิการสังคมด้านที่พักอาศัย	3.74	.684	มาก	4
5. ต้องการสวัสดิการสังคมด้านความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน	2.89	.461	ปานกลาง	5
6. ต้องการสวัสดิการสังคมด้านนันทนาการ	2.74	.758	ปานกลาง	6
ภาพรวม	3.53	.441	มาก	

2. ผลการเปรียบเทียบความต้องการ
สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุจำแนกตามเพศ
อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ รายได้เฉลี่ย
ต่อเดือน และลักษณะที่พักอาศัย

2.1 ผลการเปรียบเทียบความต้องการ
สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ พบว่า
ผู้สูงอายุเพศชายกับเพศหญิง มีความต้องการ
สวัสดิการสังคม โดยภาพรวมแตกต่างกัน เพศหญิง
มีความต้องการสวัสดิการสังคมมากกว่าเพศชาย

2.2 ผลการเปรียบเทียบความต้องการ
สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน
ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) อายุระหว่าง 60-69
ปี 2) อายุระหว่าง 70-79 ปี 3) อายุระหว่าง 80-89 ปี
และ 4) อายุ 90 ปีขึ้นไป พบว่า มีความต้องการ
สวัสดิการสังคมแตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่มีช่วง
อายุ 60-69 ปี มีความต้องการสวัสดิการสังคม
มากกว่าช่วงอายุอื่นๆ

2.3 ผลการเปรียบเทียบความต้องการ
สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ
การสมรสแตกต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่
1) โสด 2) สมรส 3) หม้าย/หย่าร้าง พบว่า มีความ
ต้องการสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุ
ที่มีสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง มีความต้องการ
สวัสดิการสังคมมากกว่าสถานภาพอื่นๆ

2.4 ผลการเปรียบเทียบความต้องการ
สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ที่มีระดับการศึกษา
แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) ไม่ได้รับ
การศึกษา 2) ประถมศึกษา 3) มัธยมศึกษาตอนต้น
4) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 5) อนุปริญญา/
ปวส. 6) ปริญญาตรีหรือสูงกว่า พบว่า มีความ

ต้องการสวัสดิการสังคมโดยภาพรวมแตกต่างกัน
โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือ
สูงกว่า มีความต้องการสวัสดิการสังคมมากกว่า
ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษากลุ่มอื่นๆ

2.5 ผลการเปรียบเทียบความต้องการ
สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่มีอาชีพแตกต่างกัน
ซึ่งแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) พนักงานบริษัท
2) รับจ้าง 3) คำขาย/อาชีพอิสระ 4) ผู้ประกอบการ/
นายจ้าง และ 5) ว่างงาน/ไม่ได้ประกอบอาชีพ
พบว่า มีความต้องการสวัสดิการสังคม โดยรวม
ไม่แตกต่างกัน

2.6 ผลการเปรียบเทียบความต้องการ
สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อ
เดือนแตกต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่
1) รายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 3,000 บาท 2) รายได้
3,001-5,000 บาท 3) รายได้ 5,001-10,000 บาท
4) รายได้ 10,001-15,000 บาท 5) รายได้ 15,001-
20,000 และ 6) รายได้ 20,001 บาทขึ้นไป พบว่า
มีความต้องการสวัสดิการสังคม โดยรวมแตกต่างกัน
โดยผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง
5,000-10,000 บาท มีความต้องการสวัสดิการ
สังคมมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
กลุ่มอื่นๆ

2.7 ผลการเปรียบเทียบความต้องการ
สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ที่มีลักษณะที่พักอาศัย
แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) บ้านของ
ตนเอง 2) บ้านของบุตรหลาน 3) บ้านของญาติพี่น้อง
และ 4) อื่นๆ พบว่า มีความต้องการสวัสดิการสังคม
โดยรวมแตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่พักอาศัยกลุ่ม
อื่นๆ มีความต้องการสวัสดิการสังคมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยบุคคลที่แตกต่างกัน	ผลการเปรียบเทียบ
1. ผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครที่มีเพศต่างกัน	มีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน
2. ผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครที่มีอายุต่างกัน	มีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน
3. ผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน	มีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน
4. ผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาต่างกัน	มีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน
5. ผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครที่มีอาชีพต่างกัน	มีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมไม่แตกต่างกัน
6. ผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครที่มีรายได้ต่างกัน	มีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน
7. ผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครที่มีลักษณะที่พิกอาศัยต่างกัน	มีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมที่แตกต่างกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร มีประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความต้องการสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการด้านรายได้อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะความต้องการได้รับเงินช่วยเหลือเพื่อ

การยังชีพเพิ่มจากรัฐในรูปแบบของ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยความพิการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชากรวัยสูงอายุในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ นั้น ส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ซึ่งอยู่ระหว่าง 3,000-5,000 บาท และไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมด้านการวางแผนทางการเงินก่อนวัยเกษียณทำให้มีความต้องการได้รับสวัสดิการด้านรายได้ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ราคาสินค้าอุปโภคบริโภค มีอัตราปรับตัวสูงขึ้นตามภาวะเงินเฟ้อและต้นทุนการผลิตทำให้ผู้สูงอายุมีภาระค่าใช้จ่ายที่

เพิ่มมากขึ้น แต่สวัสดิการที่เป็นเงินช่วยเหลือต่างๆ ของรัฐ ไม่ได้เพิ่มขึ้นด้วยทำให้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของลัดดา บุญเกิด (2557) ศึกษาเรื่องความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเกาะจันทร์ อำเภอกะจันทร์ จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการด้านรายได้ เนื่องจากผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายจึงต้องการได้รับสวัสดิการพิเศษในการใช้บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ ของรัฐ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอุทุมพร ศตะกูระมะ, ผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ และชุมพล เสมานันท์ (2556, หน้า 129-138) ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐจัดสวัสดิการเงินช่วยเหลือ เบี้ยยังชีพเพิ่มขึ้น เป็นข้อที่มีความต้องการสูงสุด แสดงให้เห็นถึงความขาดแคลนในหลายเรื่อง จึงทำให้ผู้สูงอายุต้องการเงิน คือ เบี้ยยังชีพให้เพิ่มมากขึ้น

2. จากการเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย ต่อเดือนและลักษณะที่พักอาศัย ซึ่งมีประเด็นที่พบคือ

2.1 ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความแตกต่างทางด้านสรีระของร่างกายระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ซึ่งเพศชาย จะมีความแข็งแรงทางด้านร่างกายมากกว่าเพศหญิง

จึงสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากกว่าจึงทำให้ ผู้หญิงมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมในด้านต่างๆ มากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียา สุขทอง (2560) ศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในตำบลบางตะไนย์ อำเภopakเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับความต้องการสวัสดิการด้านสังคมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านอายุของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการสวัสดิการ เนื่องจากช่วงอายุที่มากขึ้นจะทำให้ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองลดน้อยลงส่งผลให้มีความต้องการสวัสดิการสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทนา อยู่สบาย (2557) ศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลศิระชะจะเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีความต้องการสวัสดิการสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพต่างกันมีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสด สมรส และม่าย หรือหย่าร้าง พออยู่ในช่วงวัยสูงอายุจึงมีความต้องการบริการสวัสดิการสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหม้าย/ หย่าร้าง มีระดับความต้องการสวัสดิการสวัสดิการสังคมมากที่สุด อันเนื่องมาจากผู้สูงอายุต้องอาศัยอยู่คนเดียวเพียงลำพัง ทำให้มีความสามารถในการ

หารายได้และการช่วยเหลือตนเองในด้านต่างๆลดน้อยลง จึงทำให้มีความต้องการสวัสดิการสังคมในด้านต่างๆ มากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจาตุรงค์ จันทะขารี, เสาวนารณ เล็กเลอสินธุ์ และดวงตา สราญรมย์ (2562, หน้า 121-139) ศึกษาเรื่องความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพต่างกัน มีความต้องการสวัสดิการสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากระดับการศึกษานั้นส่งผลต่อความคิด ทักษะและความต้องการของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุตามกฎหมาย จึงมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมจากรัฐในรูปแบบต่างๆ เพราะคิดว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรจะได้รับ ต่างจากผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาไม่สูงจะมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมน้อยกว่า เนื่องจากไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ สวัสดิการสังคมมากนัก จึงไม่ค่อยมีการเรียกร้องด้านสิทธิด้านสวัสดิการสังคม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์เพ็ญ ลอยแก้ว, จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และเอก ศรีเชลียง (2555) ศึกษาความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามระดับการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความ

ต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีความต้องการได้รับสวัสดิการสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ประถมศึกษาอนุปริญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป และมัธยมศึกษา/ปวช.

2.5 ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกันมีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีมุมมองในเรื่องการได้รับสวัสดิการสังคมเหมือนกัน เหตุผลสำคัญเกิดจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันมีความไม่แน่นอนเกิดการแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 ทำให้รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินให้ประชาชนอยู่ที่บ้านเพื่อป้องกันการแพร่ระบาด จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้ที่ประกอบอาชีพต่างๆ จึงได้รับผลกระทบเหมือนกัน ทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมเพิ่มเติมเหมือนกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอุทุมพร ศตะกูรมะ, ผ่องลักขณ์ จิตต์การุญ และชุมพล เสมาชันธ์ (2556, หน้า 129-138) ศึกษาเรื่องความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มอาชีพมีความต้องการสวัสดิการสังคม โดยรวมแตกต่างกันเนื่องจากอาชีพน่าจะมีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน อาชีพที่ต่างกันย่อมส่งผลต่อรายได้ด้วย ดังนั้น ความต้องการสวัสดิการจึงแตกต่างกัน

2.6 ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกันมีความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่มีรายได้ที่เพียงพอกับ

รายจ่ายและพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ย่อมมีความต้องการแตกต่างไปจากผู้ที่มีรายได้น้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัมพล กล่ำสีทอง (2553) การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสีเกา อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง พบว่า หากรายได้ของผู้สูงอายุสูงขึ้น จะมีผลทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุลดลง ด้วยนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 หรือมีความเชื่อถือได้ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

2.7 ผู้สูงอายุที่มีลักษณะที่พหุกาศัยต่างกันมีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมแตกต่างกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่บ้านของบุตรหลาน บ้านของญาติหรืออื่นๆ เช่น บ้านเช่า ห้องเช่า ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในส่วน ค่าเช่าที่พักอาศัย และผู้สูงอายุส่วนหนึ่งไม่ได้มีการประกอบอาชีพ ได้รับเพียงเงินเบี้ยยังชีพรายเดือนจากรัฐเพียงเท่านั้น จึงมีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุที่พหุกาศัยอยู่บ้านของตนเองซึ่งไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วน ค่าเช่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภัทรปัญญาคุณ, พระครูอรุณสุตาลังการ และกันตถน หนูทองแก้ว (2560, หน้า 22-27) ศึกษาการศึกษาความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีสถานภาพการอยู่อาศัยต่างกัน มีระดับความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมโดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

รัฐบาลควรพิจารณาให้มีนโยบายในการเพิ่มเงินสวัสดิการเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุให้เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ ควรให้มีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์บ้านพักคนชราเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุ และมีเกณฑ์ที่จะถูกทอดทิ้งซึ่งจะเป็นปัญหาสำคัญของรัฐบาลในอนาคต และควรให้มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุเพื่อจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุอย่างมีระบบและได้มาตรฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ในส่วนของสำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการฯ ขึ้นมาดำเนินงานด้านผู้สูงอายุโดยตรง และจัดทำแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ โดยใช้ข้อมูลด้านความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุมาจัดทำเป็นแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาระดับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่ใกล้เคียงของเขตสัมพันธวงศ์ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาและนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ พร้อมทั้งการปฏิบัติงานของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ

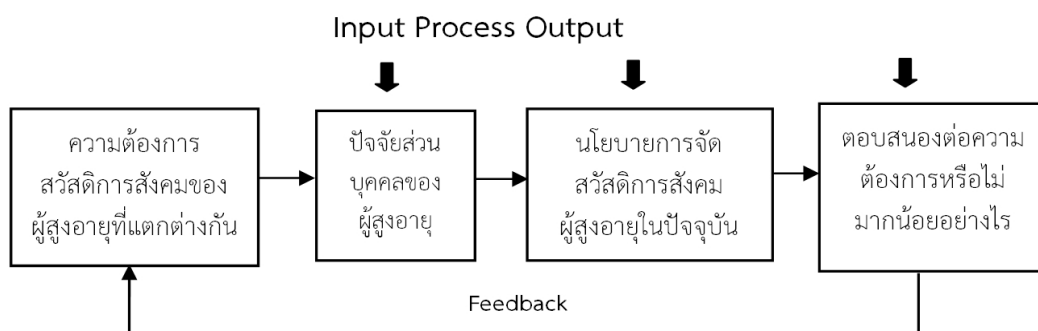

งานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขต สัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลมา ปรับปรุงและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการศึกษา ครั้งนี้ คือ ความต้องการสวัสดิการสังคมของ ผู้สูงอายุนั้น นอกจากจะเกิดจากปัจจัยของบุคคล ที่แตกต่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และลักษณะ ที่พักอาศัยแล้ว ปัจจัยที่สำคัญอีกประการ คือ นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้สูงอายุนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้เกิด ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่

แตกต่างกันด้วย เนื่องจากการจัดสวัสดิการสังคม บางอย่างยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เช่น การจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุยังคง จ่ายเงินในอัตราเท่าเดิม ขณะที่อัตราค่าครองชีพ ในปัจจุบันมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผล ให้เงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ได้รับนั้น ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดความต้องการเงิน สงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมากขึ้น เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดสวัสดิการสังคมให้กับ ผู้สูงอายุต้องมีการศึกษาข้อมูล และพัฒนาการ จัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริง เพื่อนำไปสู่การจัดสวัสดิการ สังคมให้ผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถแสดงเป็นผังภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กัมพล กล่ำสีทอง. (2553). การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลิเกา อำเภอลิเกา จังหวัดตรัง. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

- จาตุรงค์ จันทะขารี, เสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์ และดวงตา สราญรัมย์. (2562). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 6(2), 121-139.
- จันทร์เพ็ญ ลอยแก้ว, จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และเอก ศรีเฉลียง. (2555). ศึกษาความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ปรียา สุขทอง. (2560). ความต้องการสวัสดิการด้านสังคมผู้สูงอายุในตำบลบางตะไนย์ อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พระครูภัทรปัญญาคุณ, พระครูอรุณสุตาลังการ และกันตภณ หนูทองแก้ว. (2560). การศึกษาความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 2(2), 22-27.
- ลัดดา บุญเกิด. (2557). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเกาะจันทร์ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นันทนา อยู่สบาย. (2557). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รติมา คชนันท์. (2561). สังคมผู้สูงอายุกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์*. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: ISBN 2287-0520.
- สุภารัตน์ สดสมบุรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 7(1), 73-82.
- อุทุมพร ศตะกูรมะ, ผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ และชุมพล เสมอจันทร์. (2556). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 7(1), 129-138.

**ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์
ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น***

**Knowledge and Understanding of Secondary School
Students in Social Media under Act 2017 of Computer
Offenses; A Case Study Khon Kaen Province**

กรุณา ทาแก้ว, จักรกฤษณ์ พงษ์อินทร์วงศ์ และดวงพร บุญเลี้ยง
Karuna Takeo, Chakrit Pong-inwong and Duangporn Boonliang
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Loei Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Gotoloei@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 2) ศึกษาความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560) ศึกษาถึงพฤติกรรมของนักเรียนในการรับความรู้ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตจังหวัดขอนแก่น มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่กระทำการอันเป็นการละเมิดข้อมูลของผู้ใดโดยไม่ได้รับอนุญาต และเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ

*ได้รับบทความ: 29 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 18 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2564

การส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่น อันมีลักษณะเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย

2. นักเรียนมัธยมทราบว่า มีกฎหมายแต่ไม่เคยอ่าน ไม่ได้เข้าสัมมนา ไม่ได้เข้าฝึกอบรม เกี่ยวกับการใช้ระบบคอมพิวเตอร์อย่างปลอดภัย อีกทั้งนักเรียนทราบว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อช่องทางหนึ่งที่มีความจำเป็นในการศึกษาได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ความรู้ความเข้าใจ; สื่อสังคมออนไลน์; พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์; นักเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research aimed to 1) learn how students using social media against computer offenses act (No. 2), B.E. 2560 (2017), 2) study how understanding students' social media in using against computer offenses act (No. 2), B.E. 2560 (2017) and 3) study students' behaviors about perception of computer offenses act (No. 2), B.E. 2560 (2017).

The results: of this paper presented that:

1. secondary school students under office of the basic education commission in Khon Kaen province had knowledge and understanding about the act were at a middle level. The highest average score was not performing any violate rights to anyone without permission and the lowest average score was sending computer data or electronic mails to other persons in such ways that causes getting troubles to receivers' computer data or electronic mail without providing the chances for the receivers to cancel or notify for denying the acceptance easily.

2. Secondary students were aware of the act but had never read it. They did not attended to the seminar or training about using computer system safely. Even though they realized that social media is one of necessary channels for education.

Keywords: knowledge and understanding; social media; computer offenses act; secondary school students

1. บทนำ

จากการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างก้าวกระโดดนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้ใช้งานที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ปรากฏการณ์การละเมิดความเป็นส่วนตัวหรือการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีมีสถิติที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องออกกฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 บังคับใช้เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2560 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ซึ่งมีรูปแบบการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามพัฒนาการทางเทคโนโลยี ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบังคับใช้กฎหมายนี้จึงนับเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณประโยชน์อย่างยิ่ง ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ดังกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เช่น การนำรูปผู้อื่นหรือการนำภาพของผู้ตายเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และการกระทำนั้น น่าจะทำให้ผู้อื่น บิดา มารดา คู่สมรสหรือบุตรของผู้ตาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ผู้นั้นกระทำความผิด ต้องระวางโทษ ยกตัวอย่างเช่น นางสาวสวย โพสต์ข้อความว่า นางสาวสร้อย พนักงานขายโทรศัพท์มือถือร้านหนึ่งว่าทำพฤติกรรม กิริยาท่าทางที่ไม่เหมาะสมกับลูกค้า พร้อมกับลงรูปนางสาวสร้อย เป็นต้น นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ ที่มีลักษณะอันลามกที่ก่อให้เกิดการเผยแพร่โดย

ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ผู้นั้นกระทำความผิดต้องระวางโทษ นาย ก แอบถ่ายภาพนางสาวสวยกำลังอาบน้ำแล้วไปโพสต์ลงเฟซบุ๊กของนาย ก เอง เป็นต้น

วิวัฒนาการของเทคโนโลยีสมัยใหม่นี้เปรียบเสมือนดาบสองคมสำหรับเยาวชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่อายุระหว่าง 13-18 ปี มีสัดส่วนการใช้สื่อสังคมออนไลน์สูงกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ เนื่องด้วยเป็นอุปกรณ์ที่ใช้งานง่าย สะดวกในการซื้อหาใช้งาน และมักจะใช้อินเทอร์เน็ต ค้นหาข้อมูลทั่วไป/สินค้าหรือบริการมากที่สุด และตามด้วยการเล่นเกมส์ ดาวน์โหลดเกมส์ อ่านข่าวสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ ดาวน์โหลดหนัง เพลง ดูทีวี วิดีโอ ฟังวิทยุ และรับ-ส่งอีเมล (ทัศนีย์ ประธาน, 2563, หน้า 140-167) เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) (เสาวภาคย์ แผลมเพชร, 2559, หน้า 116-130) สะท้อนให้เห็นถึงการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการพูดคุย แลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน อัฟโหลดแชร์รูปภาพหรือวิดีโอ สิ่งแรกที่เด็กส่วนใหญ่ทำก่อนและหลังตื่นนอน คือ การเช็คโทรศัพท์มือถือ การใช้โทรศัพท์มือถือของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงเร็วเกินกว่าที่ระบบการศึกษาไทยจะไล่ตามทัน การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networks) ที่มีผลต่อผู้ใช้ครอบครัวและสังคม พบว่าหากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างอิสระปราศจากการดูแลและควบคุม หรือขาด

การให้ความรู้ที่ถูกต้องและเท่าทันสื่อ อาจจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเยาวชน จนเป็นปัญหาสำคัญของครอบครัว โรงเรียน และกลายเป็นปัญหาในระดับประเทศ

จากปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาช่วงต้น ทางคณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ในการทำวิจัยเรื่อง ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น เพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการดูแลติดตามการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาให้มีความเหมาะสม ไม่ให้มีผลกระทบต่อการเรียนและสังคมส่วนรวม ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างสร้างสรรค์ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน และพัฒนากลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น ต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2560

2. เพื่อศึกษาความความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น ต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย และโรงเรียนกัลยาณวัตร

2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 9 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 จำนวน 13 ข้อ ส่วนที่ 3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2560 ประกอบด้วย ด้านลบ ด้านบวก และด้านการใช้งานทั่วไปที่เกี่ยวข้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) ติดต่อประสานงานกับโรงเรียน โดยจัดทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูลนักเรียนระดับ

มัธยมศึกษาประจำโรงเรียน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ กระบวนการและกำหนดวัน เวลาในการเก็บข้อมูล

2) กลุ่มเป้าหมายในสามโรงเรียนดังกล่าว พร้อมทำแบบสอบถามตามวันเวลาที่ได้นัดหมาย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย อธิบายการพิทักษ์ สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยจะเก็บไว้เป็นความลับ เมื่อกลุ่มตัวอย่างเข้าใจดีจึงดำเนินการเก็บข้อมูล ตามแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1) หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

2) กำหนดระดับผลกระทบโดยใช้คะแนนดิบ (Raw Score) และการใช้ค่าคะแนนเพื่อหาค่าร้อยละ เป็น 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก

3) นำแบบสอบถามส่วนที่ 1 มาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปของตาราง และแบบความเรียง

4) นำแบบสอบถามส่วนที่ 2 มาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปของตารางและแบบความเรียง

5) นำแบบสอบถามส่วนที่ 3 มาหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปของตารางและแบบความเรียง

6) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความรู้ ความเข้าใจและผลกระทบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น ต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2560 ในรูปของตารางประกอบ

ความเรียง

4. สรุปผลการวิจัย

จากการประมวลผลข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น สามารถแสดงข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามเพศ ทั้งหมด 300 คน พบว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามสามารถจำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 41 และร้อยละ 59 ตามลำดับ และจำแนกได้เป็นระดับชั้นเรียนเป็น 3 ระดับคือ ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 32.3 ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 52.7 และระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 15

1.2 สถาบันการศึกษา จากการสำรวจพบว่า นักเรียนสังกัดโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นที่ได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากทั้งหมด 3 โรงเรียน และแบ่งเป็นจำนวนเท่าๆ กัน คือ 100 คน ในแต่ละสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 300 คน

2. การรับรู้เกี่ยวกับ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

2.1 การรับรู้ถึง พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561พบว่าโดยส่วนใหญ่ทราบว่

มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 แต่ไม่เคยอ่าน จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมา คือ เคยอ่านแต่ไม่เข้าใจในบางประเด็น ไม่เคยทราบว่ามีความหมายนี้มาก่อน เคยอ่านแต่ไม่เข้าใจ

2.2 การรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลและองค์ความรู้ ถึง พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 พบว่า โดยส่วนใหญ่ทราบจากเว็บไซต์ 170 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 รองลงมา คือ สื่อสิ่งพิมพ์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การจัดฝึกอบรม/สัมมนา ทั้งที่การจัดฝึกอบรม/สัมมนา คือสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่พระราชบัญญัตินี้ แต่จากผลการวิจัยกลับ

2.3 การรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลและองค์ความรู้ ถึง พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 โดยการจัดสัมมนา ฝึกอบรมพบว่าส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีการจัดฝึกอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0

3. สื่อสังคมออนไลน์กับความจำเป็นในการเรียนเกี่ยวกับความรู้เรื่องพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สื่อสังคมออนไลน์มีความจำเป็นในการเรียนจำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 98.3

4. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีระดับความและความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ไม่กระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ใดโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ว่าจะเป็นนำข้อความ เพลง รูปภาพ หรือวิดีโอ ของผู้อื่นอ้างเป็นงานของตนเพื่อเจตนาทางการค้า ผู้นั้นกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำนวนผู้ตอบถูก 275 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นอันมีลักษณะเป็น การก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย ผู้นั้นกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำนวนผู้ตอบถูก 66 คน คิดเป็นร้อยละ 78

5. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ ด้านผลกระทบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 3.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.70 โดยแยกผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ ตามตารางที่ 8 ตารางที่ 9 และตารางที่ 10 ได้ดังนี้

5.1 ด้านลบพบว่า ผลกระทบด้านลบที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการ

กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 3.03 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.87

5.2 ด้านบวกพบว่า ผลกระทบด้านบวกที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 3.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.10

5.3 ด้านการใช้งานทั่วไปที่เกี่ยวข้องพบว่าผลกระทบด้านการใช้งานทั่วไปที่เกี่ยวข้องที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 3.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.88

5. อภิปรายผลการวิจัย

ด้านข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 300 คน เพศชาย จำนวน 123 คน อายุ 13-15 ปี จำนวน 57 คน อายุ 16-18 ปี จำนวน 66 คน เพศหญิง จำนวน 177 คน อายุ 13-15 ปี จำนวน 98 คน อายุ 16-18 ปี จำนวน 79 คน โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การใช้สื่อออนไลน์กันมาแล้วมากกว่า 6 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 45 โดยส่วนใหญ่ทราบว่าการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 แต่ไม่เคยอ่าน จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมา คือ เคยอ่านแต่ไม่เข้าใจในบางประเด็น ไม่เคยทราบว่า มีกฎหมายนี้มาก่อน เคยอ่านแต่ไม่เข้าใจ โดยส่วน

ใหญ่ทราบจากเว็บไซต์ จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 รองลงมาคือ สื่อสิ่งพิมพ์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การจัดฝึกอบรม/สัมมนา ดังนั้นเว็บไซต์ คือ สื่อที่มีประสิทธิภาพในความคิดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือ การจัดฝึกอบรม/สัมมนา คือสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่พระราชบัญญัตินี้ แต่จากผลการวิจัยกลับพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามี การจัดฝึกอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้น บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มการเผยแพร่พระราชบัญญัตินี้ในการเรียน การจัดฝึกอบรม และการสัมมนาให้มากขึ้น ทั้งที่โดยส่วนใหญ่เห็นว่าสื่อออนไลน์มีความจำเป็นในการเรียนการสอน จำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 98.30

ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 โดยรวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ความเข้าใจมากที่สุด คือ ไม่ทำการละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้ใด ไม่ว่าข้อความ เพลง รูปภาพ หรือวิดีโอ ไม่เช่นนั้นจะถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด ต้องระวางโทษซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษานักนิติการุณย์ ทองบุญฤทธิ์ (2552) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้และความเข้าใจต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของผู้ใช้บริการร้านอินเทอร์เน็ตในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ ความเข้าใจมากที่สุด เรื่องการนำเข้าสู่ข้อมูลอันเป็นเท็จเนื้อหาที่ไม่มีความจริง

ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 โดยรวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตจังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกฤษณะ จันทร์ดี (2557) ได้สำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของประชาชน ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมีความสนใจในพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์นี้มีไม่มากนักเนื่องจากการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์นั้นไม่มีให้ศึกษามาก หากผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเป็นประจำก็อาจเห็นการประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ต่างๆ แต่หากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั่วไปที่ไม่ได้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตหรือใช้เป็นงานไม่บ่อยนักก็จะไม่ค่อยเห็นข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ให้ได้ศึกษา นอกจากนักเรียนในรายวิชาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ยกตัวอย่างเช่น นักศึกษาที่เรียนในสาขาคอมพิวเตอร์ฯ จะมีรายวิชาที่เปิดสอนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ ซึ่งทำให้นักศึกษากลุ่มนี้จะมีความรู้ความเข้าใจมากกว่า

ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาในเรื่องนี้ ดังนั้นระดับการศึกษาก็มีความสัมพันธ์ในเรื่องของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ เพื่อการวางระบบการพัฒนาเยาวชนที่มีคุณภาพ สู้การป้องกันต่างๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจะมีการวางมาตรการหรือแนวทางในการลดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเยาวชน เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เยาวชนของชาติมีเวลาและให้ความสำคัญต่อการเพิ่มพูนความรู้ที่ผลดีต่อพัฒนาการตามวัยได้ดียิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 นักเรียนในระดับมัธยมส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงยุติธรรม สถาบันการศึกษา ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง โดยการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม

1.2 ควรจะกำหนดให้การเรียนมีการแทรกความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ให้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการและเชิญบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงยุติธรรม จัดให้มีการอบรมหรือสัมมนาให้เห็นความสำคัญให้เรื่องการปฏิบัติตามพระราช

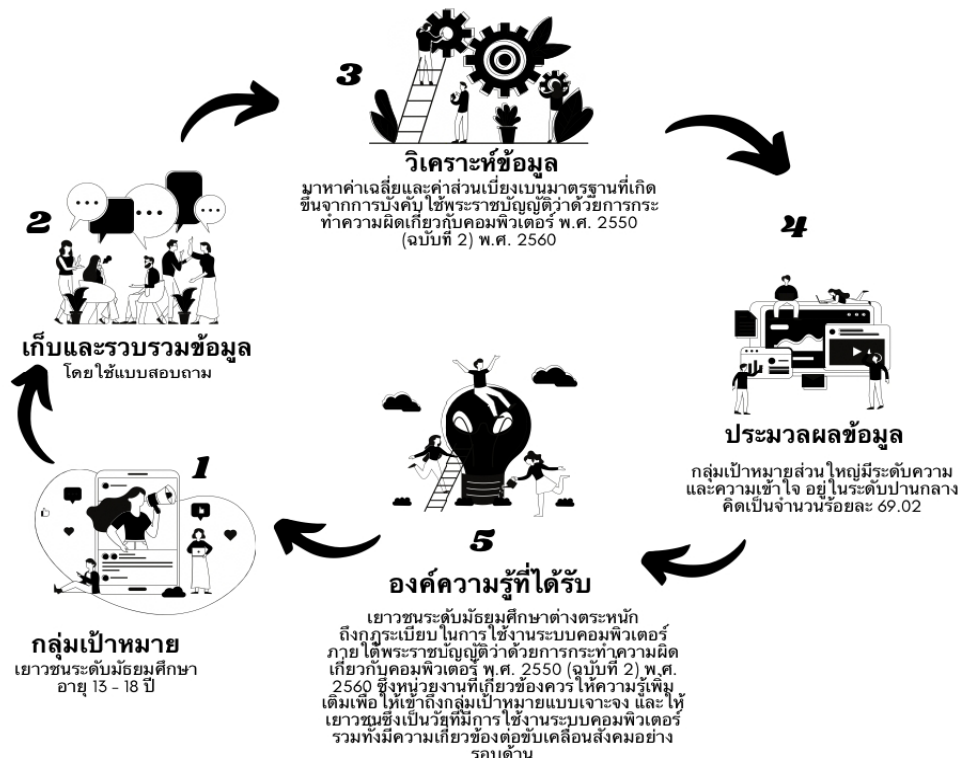
บัญญัตินี้ให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป
ควรมีการวิจัยเพื่อประโยชน์ในการ
เพิ่มประสิทธิภาพในความรู้ความเข้าใจของนักเรียน
ในระดับมัธยมศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยจากการวิจัย
ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคม
ออนไลน์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำ

ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2560 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการในเขตจังหวัดขอนแก่น
เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตระหนักถึงกฎระเบียบ
ในการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ภายใต้พระราช
บัญญัตินี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เพิ่มเติม
ในกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงเพื่อให้เยาวชนซึ่งเป็น
วัยที่มีการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ และมีความ
เกี่ยวข้องต่อการขับเคลื่อนสังคมอย่างรอบด้าน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ จันทรดี. (2557). *สำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของประชาชน ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา*. เข้าถึงได้จาก <https://www.siriwan3.com/index.php/2014-12-26-09-02-36/7>
- ทัศนีย์ ประธาน. (2563). ศึกษาอิทธิพลพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และจิตลักษณะของกลุ่มเยาวชน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 16(1), 140-167.
- นัตติกาญจน์ ทองบุญฤทธิ์. (2552). *การรับรู้และความเข้าใจต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของผู้ใช้บริการร้านอินเทอร์เน็ต ในอำเภอเมืองเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสาวภาคย์ แผลมเพชร. (2559). พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนนทบุรี. *สุทธิปริทัศน์*, 30(93), 116-130.

การศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์สัพคูปเทศของพระพุทธศาสนาในล้านนา*

An Analytical Study of Lanna Buddhism's Sabgurupadesa Scripture

พระมหาสิทธชัย ชยสิทธิ (ปัญญาไวย)

Phramaha Sittichai Jayasiddhi (Panyawai)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand

E-mail: sittichai_2009@outlook.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาเนื้อหาและโครงสร้างของคัมภีร์สัพคูปเทศ วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ 2) เพื่อปริวรรตและตรวจชำระคัมภีร์สัพคูปเทศ วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จากอักษรล้านนาเป็นอักษรไทย และ 3) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาความสัมพันธ์และคุณค่าในคัมภีร์สัพคูปเทศ วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล โครงสร้างของคัมภีร์ และตรวจชำระให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาบาลี

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาเนื้อหาและโครงสร้างของคัมภีร์สัพคูปเทศ วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า มีประวัติความเป็นมาเป็นคัมภีร์ที่จารึกไว้ที่วัดวิสุทธมหาวิหาร หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นวิสัยชนาถวายแก่สมเด็จพระเจ้าล้านช้าง และพระครูบาญาณอรัญญาสิมหาเถร วัดสูงเม่น เป็นประธานร่วมกับเจ้าหลวงเมืองแพร่ เจ้าราชวงศ์หลวงพระบางคัดลอกเมื่อปี พ.ศ. 2380 ด้วยอักษรล้านนาและอัญเชิญมาไว้ที่หอธรรมวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ มีทั้งหมด 8 ผูก

2. เพื่อปริวรรตและตรวจชำระคัมภีร์สัพคูปเทศ วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จากอักษรล้านนาเป็นอักษรไทย พบว่า มีการปริวรรตและตรวจชำระเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎกอรุณกถาฎีกา ฉบับบาลี โดยนำมาเปรียบเทียบกับฉบับที่พิมพ์เป็นภาษาบาลีอักษรไทย และเทียบเคียงกับคำแปลที่อธิบายในคัมภีร์ได้

*ได้รับบทความ: 10 มีนาคม 2561; แก้ไขบทความ: 9 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 17 มีนาคม 2564

Received: March 10, 2018; Revised: March 9, 2021; Accepted: March 17, 2021

3. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาความสัมพันธ์และคุณค่าในคัมภีร์สัพคูปเทศ วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องสีมาอุโบสถ บริหาร เสนาสนะ ครุภัณฑ์ของสงฆ์ การปรับอาบัติ ตามลำดับ กฎหมายโลกบัญญัติ การรับโทษทัณฑ์ตามผลกรรม

คำสำคัญ: วิเคราะห์; คัมภีร์สัพคูปเทศ; ล้านนา

Abstract

The objectives of the research were 1) to explore the historical background, content, and structure of Sabgurupadesa Scripture which belongs to Wat Sung Men Sung Men District, Phrae province 2) to transliterate and inspect the scripture from Lanna alphabet into Thai alphabet 3) to analyze essentials relationship and value in Sabgurupadesa Scripture of Wat Sung Men Sungmen District, Phrae province. This research is documentary research by analytical content structure of scripture and check the grammatical payment.

The result found that:

1. The study of historical background, content, and structure of Sabgurupadesa Scripture which belongs to Wat Sung Men Sung Men District, Phrae province found that the Sabgurupadesa Scripture was originated at Wat Wichunla Mahavihara in Luang Prabang, Lao PRD. The questions on the Tripitaka were made by the King of Lanchang and were all answered by the Elder monks who experts in Tipitaka. Later in 2380 B.A., Venerable Kruba Kanjana Aranyavasi Maha Thera co-chaired with the ruler of Phrae and Luang Prabang Royal Family; they copied this scripture from the original language into the Lanna Tham Alphabet and kept in the Buddhist Library at Wat Sung Men, Sung Men district, and Phrae province and there are almost 8 sets.

2. The transliterate and inspect the scripture from Lanna alphabet into Thai alphabet found that there is transliterate and inspect that concerned to Tipitaka commentary Sub-sub-commentaries in Pali language which compare with Pali thai and compare to explanation translated in the scripture.

3. The analyze essentials relationship and value in Sabgurupadesa Scripture of Wat Sung Men Sungmen District, Phrae province found that an analytical Sima Uposatha content Requisite of Robe, Bed and Seat, Durable Equipment, Allowable Things for monks, punishment of the offences in each reveals.

Keywords: An Analytical; Sabgurupadesa; Lanna

1. บทนำ

พระไตรปิฎกนับว่า เป็นคัมภีร์ที่สำคัญขั้นต้นของพระพุทธศาสนา และมีคัมภีร์ที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ตามลำดับ เพราะเป็นคัมภีร์ที่อธิบายขยายเนื้อหาสาระในพระไตรปิฎก ผู้แต่งได้อธิบายความของคัมภีร์เหล่านี้เรียกชื่อตามชั้นของคัมภีร์ คือ พระอรรถกถาจารย์ พระฎีกาจารย์ ตามลำดับ อรรถกถาจัดเป็นคัมภีร์ที่มีมาแต่โบราณ แบ่งเป็นหมวดตามปิฎกประกอบด้วย อรรถกถาพระวินัย อรรถกถาพระสูตร และอรรถกถาพระอภิธรรม ซึ่งผู้แต่งอธิบายความมีความประสงค์จะขยายความในพระไตรปิฎกให้เข้าใจง่ายขึ้น ด้วยสำนวนภาษาที่คนในยุคหรือสถานที่ต่างๆ จะเข้าใจความหมายของพระไตรปิฎกโดยง่าย ดังพุทธวจนะในคราวจะเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า “โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺพโต โส โว มมจฺเจน สตุธา” (พระไตรปิฎก, 10/141/178) แปลว่า ดูกุรอานนท ธรรมแลวินัยใดที่เราได้แสดงแล้ว และบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย (พระไตรปิฎก, 10/141/123) ในเมื่อเราล่วงลับไปซึ่งการอธิบายของท่านนั้นจะยกเอาเนื้อหาบางเรื่องบางตอนมาอธิบายขยายความให้ชัดเจนมากขึ้น โดยจะแสดงทัศนะข้อวินิจฉัยต่างๆ ไว้ให้ด้วยทำให้ง่ายต่อการศึกษาเพราะผู้ศึกษาไม่ต้องไปตีความเอง บางเนื้อหาที่มีในพระไตรปิฎกชัดเจนแล้วในอรรถกถาจึงไม่มีอธิบายขยายความไว้ เนื่องจากท่านเห็นว่าเนื้อหาส่วนนั้นผู้ศึกษาเข้าใจได้ง่ายอยู่แล้วการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันใช้

อรรถกถาหลายเล่ม มาเป็นหลักสูตรการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ ดังนั้นอรรถกถาจึงเป็นคัมภีร์ที่นำศึกษาค้นคว้า และใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงในการศึกษาพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดีเพราะเป็นคัมภีร์ที่อยู่คู่พระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน เบื้องต้นอรรถกถามีการบันทึกไว้เป็นภาษาบาลี ต่อมามีการแปลปริวรรตเป็นภาษาต่างๆ หลายภาษารวมทั้งภาษาไทย แต่ยังมีเป็นส่วนน้อยที่มีการแปลปริวรรตเป็นอักษรภาษาล้านนา แม้ว่าจะมีในส่วนที่โบราณจารย์ทำไว้บางคัมภีร์ บางผูก แต่ที่ยังคงเหลือก็ไม่ครบถ้วนบริบูรณ์ (วัดสูงเม่น, 2013, หน้า 1-2)

สังคมล้านนา มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่คอยเชื่อมโยงคนในสังคมให้มีความผูกพันแนบแน่นเป็นปึกแผ่นเดียวกัน โดยผ่านขนบธรรมเนียมประเพณี และภาษาที่มีเป็นของตัวเอง คัมภีร์ไบเบิลจึงเป็นสิ่งที่มิขาดหายสำคัญในการสืบทอดความรู้ความเชื่อ ตลอดจนวิถีความเป็นอยู่ของคนล้านนาในยุคต่อยุคได้เป็นอย่างดีเนื่องจากในทางพุทธศาสนานิยมจารคัมภีร์ไบเบิลด้วยอักษรธรรมล้านนา เพื่อบันทึกเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับศาสนาในการเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่โบราณจารย์ได้สร้างไว้ให้เป็นมรดกตกสู่คนรุ่นลูกหลาน

อาจกล่าวได้ว่า คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาในยุคล้านนา มีหลักฐานปรากฏชัดเจนและควรแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในจำนวนคัมภีร์ภาษาล้านนาที่มีการปริวรรตและแปลเพื่อนำองค์ความรู้มาศึกษามีจำนวนไม่น้อย ดังเช่น มังคลัตถทิปนี เป็นต้น แต่ก็มีคัมภีร์ภาษาล้านนาอีกจำนวนมาก

ที่ยังไม่ได้นำมาปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ทางการศึกษาพระพุทธศาสนาให้แพร่ขยายกว้างขวาง คัมภีร์เหล่านี้ได้มีการเก็บรักษาไว้ที่หอธรรมคัมภีร์ของวัดต่างๆ ทั่วประเทศของภาคเหนือ โดยเฉพาะที่มีการสำรวจพบว่า มีมากที่สุดคือในหอธรรมคัมภีร์ของวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นต้น

“คัมภีร์สัพพกุรูปเทส” ฉบับของวัดสูงเม่น อำเภอสองเม่น จังหวัดแพร่ เป็นคัมภีร์หนึ่งซึ่งจารลงในใบลานด้วยภาษาบาลีแปลนิสสัยอักษรล้านนา ขณะที่ได้ทำการวิจัยยังไม่ปรากฏหลักฐานว่า มีการนำมาปริวรรตตรวจชำระเป็นภาษาไทยมาก่อน

จากการศึกษาพบว่า คัมภีร์สัพพกุรูปเทส เป็นการบันทึกการวินิจฉัยของพระสงฆ์ในหลวงพระบาง ถวายวิสัชนาต่อพระเจ้าล้านช้างที่ทรงมีความสงสัยในข้อปฏิบัติต่างๆ ที่มาประชุมกันในวัดวิสุทธมหาวิหาร ดังข้อความในตอนแรกว่า “สังฆะเจ้าทั้งหลาย อันธะนงไดยปิฎกะธะระในสัตตตะนา คะนะหุตะตะมาหนครราชธานี มีมหาสังฆะ สมเด็จพระราชครูรัตนมาธิปติ และพระมหาสวาวระนะ วาสีวดียา และมหาธัมมะเสนาวัดอุมา และมหาปัญญาวีเสส และสังฆะราชวิสุทธมหาวิหาริธิปติหือเป็นธรรคาหา อันจักวิสะชะนายังธรรมบทพุจฉา อันนั้น โดยนัยยะอัตถบาลีกัตติกาโตมาเป็นสักขินิทัสสะนะมากักสันนี้แล” (วัดสูงเม่น, 2556, หน้า

1-2) มีลักษณะเป็นบันทึกประมวลเรื่องราววินัยสงฆ์ และข้อปฏิบัติที่พระภิกษุจะประพฤติต่อพระพุทธศาสนา โดยชอบธรรมและไม่ขัดต่อกฎหมายฝ่ายอาณาจักร จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ต้องทราบกฎระเบียบต่างๆ ที่มีปรากฏทั้งฝ่ายวินัยและฝ่ายกฎหมายบ้านเมืองเรื่องการครอบครองที่ดินและทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ของผู้เป็นใหญ่ชั้นปกครองตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้านจนถึงพระราชผู้ครองประเทศเป็นผู้มีสิทธิ์ขาด มีอำนาจในการอนุญาตเรื่องที่ดินทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ให้แก่วัดในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังกล่าวถึงลักษณะผู้เป็นอิสระชนคนเป็นใหญ่ทั้งหลายที่ตั้งอยู่ในธรรมและไม่ตั้งอยู่ในธรรมมีการประพฤติต่อหาหรือบิหารผู้ได้ปกครองรวมถึงโทษความเสื่อมที่อิสระชนเหล่านั้นจะได้รับในปัจจุบันและในสัมปรายภพ

คัมภีร์สัพพกุรูปเทสที่ปรากฏในฉบับวัดสูงเม่น อำเภอสองเม่น จังหวัดแพร่ นั้น พบว่า เป็นคัมภีร์ใบลานที่จารด้วยอักษรล้านนาภาษาบาลีสลับกับแปลเป็นสำนวนพื้นเมืองล้านนาลงบนใบลานห้า¹ มีจำนวนทั้งหมด 8 ผูก ผูกละ 40-50 ใบลาน และมีความแตกต่างจากคัมภีร์เทศน์หรือคัมภีร์ใบลานอื่นๆ เพราะไม่ปรากฏส่วนของปณามคาถา² ซึ่งผู้วิจัยเห็นความแตกต่างนี้ว่าเป็นลักษณะการบันทึกข้อวินิจฉัยวินัยและคำสอนที่มีแหล่งอ้างอิงจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา เป็นต้น

¹ ใบลานห้าคือมีการจารในใบลานใบละห้าบรรทัด

² ส่วนปณามคาถาคือ ส่วนแสดงความเคารพพระรัตนตรัยเรียกกันง่ายๆ ว่าคาถาไหว้ครู ซึ่งตามปกติผู้แต่งคัมภีร์ภาษาบาลี เช่น อรรถกถาฎีกา เป็นต้น ถือเป็นธรรมเนียมที่เรียบเรียงไว้เป็นเบื้องต้นก่อนขึ้นเนื้อความของคัมภีร์นั้นๆ จะประกอบคำสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย คำบอกความมุ่งหมายในการแต่งคำอ้างอิงถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้อาราธนาให้แต่งและขอควรทราบอื่นๆ เป็นอย่างค่านำหรือคำปรารภ

และพบว่า ครูบากัญจนอรัญญวาสีมหาเถรวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นประธานสร้างร่วมกับเจ้าเมืองแพร่ เจ้าราชวงศ์เมืองหลวงพระบาง และศรัทธาณิกบุญร่วมกันสร้างไว้ที่เมืองหลวงพระบาง วัดวิชุลราชเมื่อปีจุลศักราช 1198 หรือตรงกับปีพุทธศักราช 2380 โดยที่ประวัติและผลงาน ของครูบากัญจนอรัญญวาสีมหาเถรนั้น นับว่า เป็นพระมหาเถระนักปราชญ์ที่มีความแตกฉานในพระไตรปิฎกสัทททาวิเสส และเป็นผู้รวบรวมพระไตรปิฎก หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งหลักสูตรตำราเรียนภาษาบาลีไว้ที่วัดสูงเม่น เป็นจำนวนมาก

ด้วยความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำ คัมภีร์สัพพัญญูเทศ ฉบับวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ มาปริวรรต ตรวจสอบชำระเนื้อหาให้เป็นภาษาไทย และให้ถูกต้องตามหลักบาลีไวยากรณ์ โดยเทียบเคียงกับพระไตรปิฎก ฉบับบาลีสยามรัฐ และฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และให้ได้เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาบริบททางสังคม และประวัติศาสตร์อันเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา ผลงานวรรณกรรมพุทธศาสนาในล้านนา ประวัติและโครงสร้างเนื้อหาของคัมภีร์ใบลาน จากนั้นรวบรวมต้นฉบับคัมภีร์สัพพัญญูเทศอักษรล้านนา ฉบับวัดสูงเม่น มาปริวรรตเป็นอักษรภาษาไทย พร้อมทั้งตรวจสอบชำระภาษาบาลี โดยเทียบเคียงกับวินัยปิฎก อรรถกถา ที่ท่านนำมาอ้างอิงในคัมภีร์สัพพัญญูเทศ และนำเนื้อหาที่ได้มาวิเคราะห์โครงสร้างประเด็น

ต่างๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา เนื้อหา จุดมุ่งหมาย ลักษณะการแต่ง วิธีการนำเสนอ การอ้างอิงหลักฐาน ตลอดจนวิเคราะห์องค์ความรู้และคุณค่า เพื่อนำเสนอต่อสาธารณะชนให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาพระพุทธศาสนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา เนื้อหา และโครงสร้างของคัมภีร์สัพพัญญูเทศวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
2. เพื่อปริวรรตและตรวจชำระคัมภีร์สัพพัญญูเทศวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จากอักษรล้านนาเป็นอักษรไทย
3. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาองค์ความรู้และคุณค่าในคัมภีร์สัพพัญญูเทศวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาและเอกสาร

ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะปริวรรตคัมภีร์สัพพัญญูเทศ ฉบับวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ทั้งหมด 8 ผูก จากต้นฉบับอักษรล้านนาเป็นอักษรไทยโดยตรวจชำระเทียบเคียงกับพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ที่ท่านนำมาอ้างอิงในคัมภีร์สัพพัญญูเทศแล้วทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย โดยศึกษาบริบทของคัมภีร์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนล้านนา วรรณกรรมพระพุทธศาสนาในล้านนา ประวัติความเป็นมา ปริวรรต

ตรวจชำระ วิเคราะห์เนื้อหาโครงสร้าง และคุณค่าของคัมภีร์สัพครูปเทศเป็นภาษาไทย

ด้านเอกสาร ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) คือพระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐ พระไตรปิฎกบาลี และภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 คัมภีร์สัพครูปเทศ ฉบับภาษาบาลีอักษรล้านนาของวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และจากเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสกถารวมทั้งคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ทั้งที่เป็นภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อเทียบเคียงให้ได้เนื้อหาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นกับคัมภีร์สัพครูปเทศ ฉบับวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนตามลำดับ คือ

1. ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในดินแดนล้านนาบรรณกรรมพระพุทธศาสนาในล้านนาประวัติของคัมภีร์สัพครูปเทศ

2. รวบรวมคัมภีร์สัพครูปเทศภาษาบาลีอักษรล้านนาฉบับวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ นำมาปริวรรตเป็นอักษรไทย พร้อมทั้งตรวจชำระภาษาบาลีให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ โดยเทียบเคียงเนื้อหาจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี

3. นำเนื้อหามาวิเคราะห์โครงสร้าง ได้แก่ ประวัติความเป็นมา จุดมุ่งหมาย ลักษณะการแต่ง วิธีการนำเสนอเนื้อหา การอ้างอิงหลักฐานตลอดจนวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่า

4. จัดทำเป็นเอกสารรายงานการวิจัยเพื่อนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาคัมภีร์สัพครูปเทศวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า มีประวัติความเป็นมาจากเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สร้างโดยพระครูบากัญจนอรัญญวาสีมหาเถร วัดป่าสูงเม่น เมืองแพร่ พร้อมด้วยเจ้าหลวงเมืองแพร่ เจ้าราชวงศ์เมืองหลวงพระบางและศรัทธาเป็นผู้สร้างไว้และอัญเชิญมาไว้ที่หอธรรมวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ซึ่งตามที่ได้สำรวจการจัดลำดับเลขหมวดคัมภีร์ของวัดสูงเม่น คัมภีร์สัพครูปเทศนี้อยู่ในลำดับที่ 1 มีจำนวน 8 ผูก อยู่ในมัดเดียวกันเป็นคัมภีร์อธิบายหลักปฏิบัติของพระสงฆ์และฆราวาส ขนชั้นปกครองตามแนวทางแห่งพระธรรมวินัย โดยยกบาลีเป็นบทตั้งและแปลสลับกันไปตลอดทั้ง 8 ผูก ตั้งแต่ต้นจนจบ

การปริวรรต การชำระคัมภีร์สัพครูปเทศวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า เนื้อหาโครงสร้างของคัมภีร์ทั้ง 8 ผูก โดยเริ่มจากผูกที่ 1 จำนวน 51 หน้าใบลาน เริ่มเนื้อเรื่อง: สืบมาหลักการถวายของแก่สงฆ์ ข้อกำหนดหรือแม่บท 8 ประการ สิทธิการครอบครองที่ดินที่ได้รับพระราชานุญาต การสืบทอดมรดก การสร้างวิหารถวายแก่สงฆ์ ลักษณะของลาภสีมา ที่ทายถวายในสีมาที่มีภิกษุอยู่จำพรรษา ลักษณะสีมา 15 ชนิด การรับถวาย คุรุภัณฑ์ อนุภัณฑ์ที่ส่งรับจากอิสฺรชน ในขอบเขตที่กำหนดแห่งวินัย การเอาสมบัติถวายเพื่อบูชาตามระยะเวลาที่กำหนด คุรุภัณฑ์ที่ไม่ควรแจกให้ยืมชั่วคราวเท่านั้น โทษของการกำหนดให้สิ่งของสงฆ์แล้วยึดคืน การเคี้ยวกินอาหารไม่ได้รับอนุญาต

การไต่สวนความที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม ผลกรรมของผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม จบด้วยเรื่อง: ทุกข์ในอบายทั้ง 4 เป็นต้น

ผูกที่ 2 มี 48 ใบลาน เริ่มเนื้อเรื่อง: ลักษณะกษัตริย์อิสรชนผู้ทำหน้าที่พิจารณาคดีตั้งอยู่ในศีลและสมาธิ ธรรมปฐกาเรื่องการสร้างวิหาร การถวายทานในวิหาร การครอบครองที่ดินที่จะได้รับอนุญาตจากพระราชาการสืบทอดทรัพย์มรดก การประเมินราคาของที่เขานำมาถวายแสดงโทษการให้ครุภัณฑ์แก่ผู้อื่น ลูก 4 จำพวกทาส 4 จำพวก ที่มีสิทธิจะรับทรัพย์มรดกของเจ้านายญาติ 4 จำพวก การปรับสินไหม การขายลูกธรรมที่ผู้เป็นใหญ่ควรทราบ การปรับสินไหมคนทะเลาะกัน การพิจารณาตัดสินผู้กล่าวเท็จการสืบหาพยาน การไต่สวนคน 5 ประเภท การปรับไหมคนลักของผู้อื่น คนเล่นขี้เมียบ่อกัน การให้ทานแล้วไม่ควรเดือดร้อนในภายหลัง โทษของผู้สอนผู้อื่นให้ชั่ว ให้ตี ให้ลัก ให้ด่า ลักษณะภรรยา 10 จำพวกโทษของการประพฤติดิฉันในหญิงผัว 3 จำพวก การกล่าวมุสาการดื่มเหล้า โทษของการผิดศีล 5 การถวายปัจจัย 4 ผู้จักพ้นจากอบายจบด้วยเรื่อง: ผลวิบากแห่งการผิดศีล 5 มาในเบตวัตถุ

ผูกที่ 3 มี 52 ใบลาน เริ่มเนื้อเรื่อง: เรื่องโจรมาปล้น ปล้นวัดเรื่องภิกษุณีอยู่ในที่มุ่งที่บังกับภิกษุ เรื่องนอนร่วมกัน เรื่องครุภัณฑ์ไม่ควรแจกให้คฤหัสถ์ แสดงบุคคลผู้ควรให้ 10 ประเภท บุคคลอันภิกษุไม่ควรไหว้ 21 ประเภทสุจริตธรรม 3 การอนุญาตที่และขนาดกุฏิสงฆ์ อาบัติปาราชิกของภิกษุณี อภัพพบุคคล 11 ประเภท การกล่าวเท็จทั้งที่รู้ เรื่องสังฆาติเสส 4 ข้อของนางภิกษุณี เรื่อง

หุติยปาราชิกของภิกษุปฐมปาราชิกที่ภิกษุต้องด้วยตนเอง เรื่องเพศกลับภิกษุหนุ่มผ้าของสงฆ์มาให้สหาย ภิกษุเป็นสื่อแก่ชายหญิงต้องอาบัติทุกกาวเดิน วินิจฉัยอนันตริยกรรมภิกษุต้องอาบัติไม่แสดงคืน ไม่บอกต้องอาบัติเพิ่มจตุตถปาราชิก เพราะกล่าวมรรคผลที่ไม่มีในตัวตน ภิกษุมีผ้าเป็นนิสสัยคิย ภิกษุเป็นบ่าก่อทะเลาะวิวาท ภิกษุกระทำสังฆเภท ภิกษุถือรุกขมุสิกังคธุดงค์ ทางแห่งเมถุนธรรม คือมรรค 3 เรื่องหญิง 3 จำพวกบุรุษ 3 จำพวกบัณฑิต 3 จำพวก ภิกษุณีมีจิตกำหนดให้บุรุษถูกต้องกายนิสสัยคิยปาจิตติย เพราะแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนเกินที่พระพุทธเจ้ากำหนดไว้การจะให้อัญญเดียรถีบรรพช ต้องให้อยู่ปริวาส 4 เดือนถ้าเกิดศรัทธาพึงให้บรรพชจบด้วยเรื่อง: เรื่องเนื้อที่ไม่สมควรถวายพระ

ผูกที่ 4 มี 49 ใบลานเริ่มเนื้อเรื่อง: การย้อมผ้าภิกษุถูกลักจีวรจะนุ่งไปไม้แทนไม่เป็นอาบัติ อาบัติสังฆาติเสสของนางภิกษุณี การที่ภิกษุต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วปกปิดไว้ เสหาโมจนาคาถาฉบับใหม่การทำสังฆกรรม ในคามสีมาวิธีสวดถอนผูกสีมาพร้อมบทสวดญัตติกรรมวาจา การทักษิณิตการทักษและการขานนิมิตเรื่องสีมาสมมติ 2 อย่างอุโบสถ 3 ประการ การกำหนดเดือน (ปักข์) ตามลักษณะกำหนดข้างขึ้นข้างแรมห้ามปวารณาแก่ภิกษุทะเลาะกัน การกระทำสังฆอุโบสถ คณะอุโบสถและบุคคลอุโบสถ การกระทำปวารณา การเลื่อนปวารณาแห่งภิกษุผู้ทะเลาะกัน การแจกภัตรมีสลาภภัตร การกล่าวถวายแก่สงฆ์ การวินิจฉัยสลาภภัตร จบด้วยเรื่อง: การพิจารณาอภัพพวัตถุของควรไม่ควรแก่การรับถวายจากคฤหัสถ์

ผูกที่ 5 มี 48 ใบลานเริ่มเนื้อเรื่อง: ว่าด้วย กัปปิยวัตตुरुปิยวัตต การแจกกัปปิยภัณฑการ พิจารณาอภิปิยวัตต วินิจฉัยคุรูปเทศอันมหา สมเด็จพระเจ้าบุพผารามรจนาไว้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ กุลบุตร ประวัติการที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต กฐิน ลักษณะแห่งปฏิกคาก และลักษณะแห่งทาน อาณิสสีกฐินทานที่ทายกได้รับและที่สงฆ์ได้รับวิธี แห่งปัสสูกุลิกังคุดงค์ การอนุโมทนา กฐินสัมปทา 3 อย่าง อธิบายอาณิสสส่วนที่สงฆ์จะได้รับจบด้วย เรื่อง: ปลิโพธของภิกษุผู้กรานกฐิน

ผูกที่ 6 มี 48 ใบลาน เริ่มเนื้อเรื่อง: อาณิสส กฐินมหาปเทศ 4 จีวรการแห่งองค์ เตจวิริงคุดงค์ ผ้าที่ได้มาด้วยการซื้อแลก 3 ประการ เหตุแห่ง กฐินุทธการแห่งภิกษุในอาวาสจีวรที่พระอาณนท ออกแบบสจีวรที่ไม่อนุญาตให้ใช้อวหาร 25 ลักษณะการทอดเพียร จบด้วยเรื่อง: ทรงอนุญาต ปัญจโครส 5 อย่าง

ผูกที่ 7 มี 48 ใบลานเริ่มเนื้อเรื่อง: กล่าวถึง เรื่องกัลยานี 5 ประการดุริยางค์ ประกอบด้วย องค์ 5 คาถา สวดพระราชพิธีพิรุณศาสตร์ (คาถา ของฝน) จักขุ 2 อย่างภิกษุณิกขันธกะ การปลง บริหารความหมายของปรมาณู ในสังขยาปกาสิณี มาตราฉบับจำนวน จบด้วยเรื่อง: อธิบายความมา ในสังขยาปกาสิกฏิก

ผูกที่ 8 มี 56 ใบลาน เริ่มเนื้อเรื่อง: ต่อจาก ผูกที่ 7 เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงสังขยาปกา สิกฏิก ัญญุสังขยา ปมาณสังขยา ภณทสังขยา ภณทมูลสังขยา คาถาในเปตวัตต คาถาในเวสันดร ชาดก จำนวนนับคาถาพัน จำแนกธรรมชั้น 84,000 วิมุตติ 5 วิสุทธิ 7 ปฐมสังคายนาทุทธกิจ

5 สมัย 10 มหาวิโลกน 5 บุพพนิมิต 32 พุทธประวัติ กิเลส 1,500 อัศจรรย์ 32 จบด้วยเรื่อง: แสดง ธรรมจักรกัปวัตตสูตร เป็นต้น

จากการศึกษาการปริวรรตและตรวจชำระ ครั้งนี้ ยังพบว่า มีการเขียนภาษาบาลีที่แตกต่างจาก ฉบับบาลีสยามรัฐอยู่มาก เนื่องจากการเขียน ตามเสียงพูดที่มีการสะกดคำตามสำเนียง จึงได้ ชำระให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ส่วนเนื้อหาของ คัมภีร์ได้ดำเนินความ ตามลำดับ ตามที่ได้จัดหมวด หมูโดยสังเขปนี้

ฉะนั้น การนำเสนอเนื้อหา โครงสร้างของ คัมภีร์สัพคุรูปเทศจึงแตกต่างจากคัมภีร์อื่นๆ ที่มี อย่างน้อย 3 ส่วนคือ 1) ส่วนของบทไหว้ครูประณาม คาถา 2) ส่วนเนื้อหา 3) ส่วนอาสนพจน์หรือนิคม คาถาในคัมภีร์สัพคุรูปเทศนี้ จะมีแต่ส่วนที่เป็น เนื้อหาเท่านั้นที่นำเสนอวินัยและสุดท้ายขาดก เป็นอุทาหรณ์ท้ายเรื่องสำหรับเปรียบเทียบข้อวินัย ธรรมทั้งปวง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์สัพคุรูปเทศ ของพระพุทธศาสนาในล้านนา ซึ่งมีประวัติความ เป็นมา เนื้อหาและโครงสร้างที่อ้างอิงจาก พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา รวมไปถึงประวัติการ จารึกมีการนำเสนอองค์ความรู้ต่างๆ ตามลำดับ คัมภีร์สัพคุรูปเทศที่นำมาปริวรรตและวิเคราะห์ องค์ความรู้ที่ไม่มีที่อื่นนอกจากฉบับวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ จารึกด้วยอักษรล้านนาเก็บไว้ในหอ ธรรมวัดสูงเม่น มีเนื้อหาแสดงเกี่ยวกับวินัยตั้งแต่ มหาวรรค จุลวรรค ปวิวรรค อรรถกถาและฎีกา

อธิบายความประกอบกับเถรมิติ มีลักษณะเป็นบันทึกวินัยวินัยที่พระมหาเถระ มีสมเด็จพระสังฆราช เป็นต้น ได้วินัยถวายแก่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินในเมืองหลวงพระบาง ผู้ทรงเกิดความสงสัยในเรื่องเกี่ยวกับข้อปฏิบัติของพระสงฆ์ โดยปรารภเริ่มจากลักษณะที่ดินแห่งสีมา มีคามสีมา เป็นต้น ซึ่งในคัมภีร์สัพพครูปเทศนั้นแสดงความเป็นมา ความสำคัญในข้อสงสัยของพระเจ้าแผ่นดิน และข้อวิสัยชนาที่ปรากฏในใบลานว่า ได้มีพระสังฆเถรผู้ทรงพระไตรปิฎก ในศตนาคนหุตมหานครราชธานี³ ร่วมกันพิจารณาธรรมบททั้งหลาย ปรารภเหตุที่สมเด็จพระมหาราชาธิราชมีความสงสัยในเรื่องสีมา พระมหาสังฆราชาวิสุทธมหาราชาธิปัตติ รับเป็นธุระวิสัยชนาธรรมบทจุณาโดยนัยอรรถบาลี แบ่งเป็นตอนหรือผูกมีทั้งหมด 8 ผูก แต่ละผูกจะมีความยาวของเนื้อหาประมาณ 50 หน้าใบลาน⁴

ในเบื้องต้นเนื่องจากชื่อของคัมภีร์สัพพครูปเทศนี้ มุ่งแสดงความหมายไปในทางการปฏิบัติวินัยของพระสงฆ์และฆราวาส คำว่า “สัพพครูปเทศ” ประกอบด้วยความหมายศัพท์ ดังนี้

มาจากคำว่า สพพ (สร คติย + ว) วิ. สรติ ปวตตติติ สพพ ๖ (อาเทศ ๖ เป็น พ, ร เป็น พ) แปลว่า สิ่งที่เป็นไป ทั้งปวง (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2547, หน้า 702-859)

มาจากคำว่า สทท (สปป อุจจารณ + อ) วิ. สปปติ อุจจารียติติ สทโท เสียงที่บุคคลพูด ชื่อ

ว่าสัททะฯ สปปเต ฌายเต อนเนาติ สทโท เสียงที่ให้อรรถความ ชื่อว่าสัททะฯ แปลงรูปเป็นสันสกฤตเป็นศัพท์ แปลว่า เสียง ชื่อหรือประโยคที่เหมาะสม (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2547, หน้า 94-150)

มาจากคำว่า ครุ (คร เสงเน + อุ) วิ. ครตติ ลิงจติ วิตถาเรตติ ครุ สิ่งทีกว้างขวางออกไป ใหญ่มาก ชื่อว่า ครุ (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2547, หน้า 701-858)

มาจากคำว่า อปเทส (อปพุโพ ทิส อุจจารณ + ณ) กณิ คำชี้แจง คำบอกเล่า (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2547, หน้า 860-996)

เมื่อนำศัพท์เหล่านี้มาสมานกันจะได้รูปสำเร็จเป็นสพพครูปเทศ และสททครูปเทศ หรือเขียนในรูปสันสกฤตว่า ศัพท์ครูปเทศ รูปศัพท์ที่ท่านจารึกในคัมภีร์นี้เขียนด้วยอักษรล้านนา ปวิวรรตแล้วมีรูปศัพท์เป็น สัพพครูปเทศ ซึ่งเป็นคำพ้องเสียง เช่นกับชื่อของคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คือ เปฏโกปเทศ มหาปเทศ หิตโปเทศ หรือหัวข้อธรรมคือ อุทเทส นิทเทส เป็นอาทิ ซึ่งผู้วิจัยได้ถอดความแปลโดยอรรถแล้วหมายถึง คำชี้แจงเนื้อความที่เป็นประโยชน์ให้แผ่กว้าง

การสร้างคัมภีร์สัพพครูปเทศอยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นช่วงที่มีการติดต่อกับต่างชาติ การทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา การศึกษาศิลปวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการค้าขายกับชาวจีน จะเห็นได้ว่าการ

³ เมืองล้านช้าง (สต + นาค + นหุต ร้อย + ช้าง + หมื่น จำนวนหมื่นช้างคุณร้อย คือ ล้านช้าง)

⁴ สมเด็จพระเจ้าล้านช้าง (ทส + ลกข + ฤคฺขร สิบ + แสน + ช้าง จำนวนช้างแสนคุณสิบ คือ ล้านช้าง)

สร้างคัมภีร์สัพพชรูปเทศ ในเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นอีกหนึ่ง ทางหนึ่ง ที่ส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธ ศาสนา การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้วยการจารึก การสร้างคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณ์วิเสส ฎีกาต่างๆ ลงในใบลานและอัญเชิญคัมภีร์มาเผยแผ่ ในดินแดนล้านนาไทยอย่างแพร่หลาย

คัมภีร์สัพพชรูปเทศวัดสูงเม่น มีประวัติ ซึ่งพระคันธกัจจายจารย์ทั้งหลายได้รจนาคัมภีร์ขึ้น เพราะความการุญญเอื้ออาทร หรือเพราะได้รับ คำกล่าวชักนำให้เห็นประโยชน์ที่จะพึงมีทั้งแก่ตน และปัจฉิมชนตาชน เพื่ออธิบายพุทธดำรัสให้พาล บโพรชน (พาลบโพรชน คือคนที่ไม่รู้ให้รู้และ เข้าใจ) ได้ซาบซึ้งในธรรมรส อรรถรส จนสามารถ น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ สร้างสรรค์ประโยชน์สุข ให้เกิดทั้งแก่ตนเองหมู่ญาติมิตร และบริวารชนได้ เช่นเดียวกับประวัติการสืบทอดคัมภีร์พระพุทธ ศาสนาเถรวาทในอดีตที่ได้รับการรักษา ทรงจำ ใคร่ครวญ พินิจวิเคราะห์ และตรวจสอบให้สมบูรณ์ ทั้งโดยอรรถและพยัญชนะแล้วนำเสนอสืบต่อกันมา มิได้ขาดสาย นานนับเป็นพันๆ ปี ด้วยหลักเกณฑ์ วิธีวินัยวินิจฉัยคำสอนความเชื่อถือ และการปฏิบัติ เป็น 4 ขั้นคือ

1. สุตตะ ได้แก่ พระไตรปิฎก
2. สุตตานุโลม ได้แก่ มหาปเทศ (ยอมรับ อรรถกถาด้วย)
3. อัจฉริยวาท ได้แก่ อรรถกถา (ตลอด ถึงฎีกาและอนุฎีกา)
4. อัตตโนมตี ได้แก่ มติบุคคลนอกเหนือ จาก 3 ข้อต้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525)

ผู้ต้องการจะเข้าใจในคำสั่งสอนของ พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงตามพระพุทธประสงค์ สามารถศึกษาค้นคว้าได้จากคัมภีร์เหล่านี้ ซึ่งใน คัมภีร์สัพพชรูปเทศได้วิธีการแต่งโดยใช้มติแห่งคัมภีร์ เหล่านี้มาอธิบายความโดยชัดเจน ตามลำดับแห่ง เนื้อหาที่นำมาอธิบายและรายชื่อของคัมภีร์ต่างๆ ตามที่ได้กล่าวไว้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 รัฐควรสนับสนุนให้เกิดการ ศึกษาเกี่ยวกับคัมภีร์ใบลานในล้านนาเพิ่มมากขึ้น

1.2 ภาครัฐและภาคเอกชนควร สนับสนุนการปริวรรตการแปลคัมภีร์ใบลานเพิ่ม มากขึ้น

1.3 คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชน ควรศึกษาองค์ความรู้ที่เป็นคตินิธรรมภูมิปัญญา ที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานล้านนา

1.4 คณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุน เกี่ยวกับการเรียนรู้คัมภีร์ใบลานในล้านนาเพิ่ม มากขึ้น

1.5 ควรให้มีการตีพิมพ์และปริวรรต คัมภีร์ใบลานในล้านนาเพื่อเผยแผ่องค์ความรู้ สู่สาธารณชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอน ภาษาล้านนา

2.2 ควรปริวรรตและวิเคราะห์องค์ ความรู้ของแต่ละคัมภีร์ที่มีความสำคัญเพื่อให้เป็น องค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์แขนงอื่นๆได้

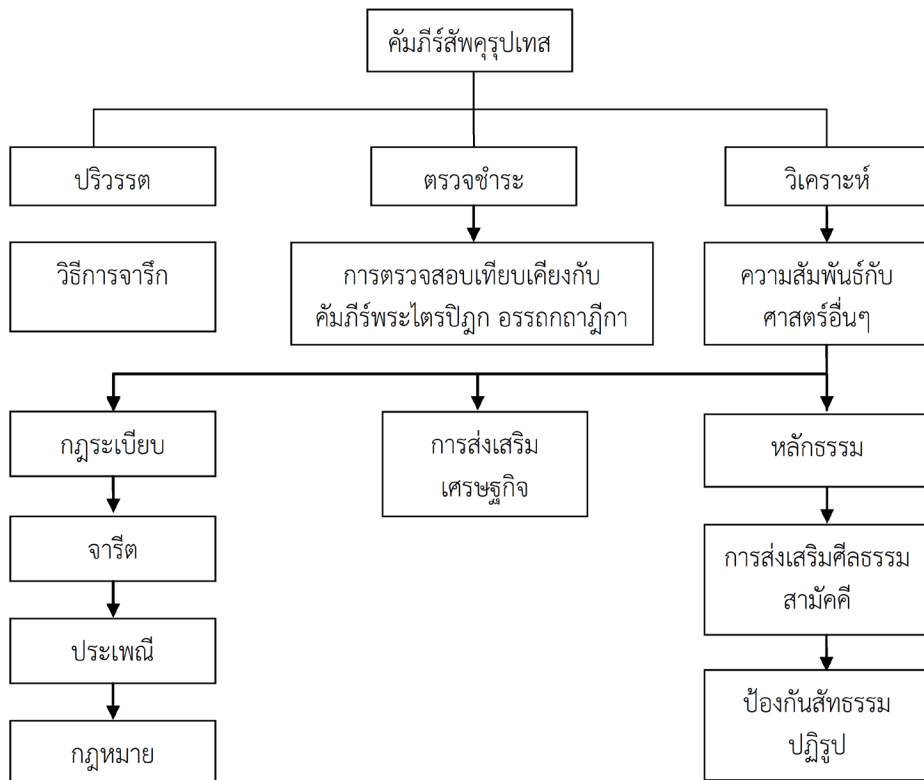
2.3 ส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม
ที่ยกย่องเชิดชูด้านภาษาล้านนา

2.4 วัดเป็นผู้ดูแลรักษาคัมภีร์ธรรม
โดยตรงควรที่เจ้าอาวาสจะส่งเสริมให้พระภิกษุ
สามเณร นำคัมภีร์ใบลานมาศึกษา อ่านสาธยาย
เป็นประจำ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเชิงวิเคราะห์ คัมภีร์
สัพครูปเทศของพระพุทธศาสนาในล้านนา
พบว่าการปริวรรต ตรวจชำระ และวิเคราะห์ คัมภีร์

สัพครูปเทศ นำเสนอข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับ
ศาสตร์อื่นๆ คือ เทคนิควิธีการจารึก การตรวจสอบ
เทียบเคียงที่ตรงกับพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา
และกฎระเบียบจารีตประเพณี การตราเป็น
กฎหมายที่คุ้มครองส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจ
ทางสังคมข้อปฏิบัติพื้นฐานของสังคมกล่าวคือ
ศีล 5 ทางการศึกษาค้นคว้าหลักการแห่งพระพุทธ
ศาสนา และคุณค่าของคัมภีร์สัพครูปเทศ ด้านส่งเสริม
สามัคคีธรรม ป้องกันสัทธรรมปฏิรูป ที่จะเกิดจาก
การตีความพระวินัยคลาดเคลื่อนไปจากหลักบาลี
ที่จะเป็นเครื่องรักษาพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาสมปอง มุทิโต. (2547). *คัมภีร์อริยธานวรรณนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกพร้อมมอรรคถาแปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วัดสูงเม่น. (2556). *คัมภีร์ไบลานงานประเพณีตากธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). แพร่: อรุณกิจแพร่.

ประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร*

The Effective of Buddhist Administration of Agricultural Community Learning Center

สุภัทรรชย สีสะไบ, พระเทพปริยัติเมธี และบุญกัน ดอกโสม
Suphattharachai Sisabai, Phratheppariyattimethi and Boonton Dockthaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: chay.jaa@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรที่ประสบความสำเร็จ และผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธวิธีการบริหารจัดการ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำหลักธรรมมาบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี สามารถดำเนินการได้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จะต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 ปัจจัย ได้แก่ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และธรรมะเพื่อการปฏิบัติ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ/ความสามารถ เทคโนโลยี/นวัตกรรม เกษตรกรต้นแบบทุน และการตลาด 3) ธรรมะเพื่อการปฏิบัติ ได้แก่ หลักอริยบท 4 ประกอบด้วย มีใจรัก (ฉันทะ) พากเพียรทำ (วิริยะ) นำจิตฝึกฝน (จิตตะ) และใช้ปัญญาทบทวน (วิมังสา) และ 4) ประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ประกอบด้วย การพัฒนาไม่หยุดยั้ง รวมพลังสร้างเครือข่าย ดำรงอยู่ไม่เสื่อมคลาย ยอมรับได้ในสังคม

คำสำคัญ: พุทธวิธี; การบริหารจัดการ; ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

*ได้รับบทความ: 5 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2564; ตอรับตีพิมพ์: 19 มีนาคม 2564

Received: November 5, 2019; Revised: February 22, 2021; Accepted: March 19, 2021

Abstract

The purpose of this research are: 1) to study the administration of agricultural community learning center which is a best practice, 2) to study the factors affecting the effective of Buddhist administration of agricultural community learning center by using qualitative research methods. Data were collected through in-depth interviews. Experts in managing successful agricultural community learning centers. And experts in Buddhist administration. Data analysis to integrate the principles with the administration of the agricultural community learning center.

The research result finds that: Effectiveness of Buddhist methods of managing a good practice agricultural community learning center to be able to achieve the goals that are set requires three key factors: participatory management. Success factor and Dharma for practice. the factors affecting the Effective of Buddhist administration of agricultural community learning center consisting of; 1) participative administration including participate in thinking, participate in decision making, participate in planning, participation in action, participation in monitoring and evaluation and participation in receiving benefits, 2) success factors are knowledge, skill/ ability, technology/ innovation, master farmer, budget and marketing, 3) Dhamma for practice, such as Iddhipāda 4 consists of aspiration (Chanda), effort (Viriya), thoughtfulness (Citta), investigation (Vāmaṃsā), and 4) the effective of Buddhist method administration of agricultural community learning center consists of non-stop development, team up to build networks, the existence is not compromised and acceptable in society.

Keywords: Buddhist; Administration; Agricultural Community Learning Center

1. บทนำ

ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญกับการพัฒนาประเทศในหลายมิติ เนื่องจากการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์สามารถสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นมูลค่าสูงในแต่ละปี การกำหนดกรอบแนวคิดและทิศทางการพัฒนา

ของแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จึงเน้นความต่อเนื่องกับแผนที่ผ่านมา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างสมดุล มีการรวมกลุ่มเป็นสถาบันเกษตรกรในชุมชนต่างๆ เพื่อผลักดันให้สามารถดำเนินงานในรูปแบบของธุรกิจ

เกษตรกรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาขยายผลและประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาการเกษตรในระยะต่อไปถือเป็นก้าวสำคัญประเทศจากวิถีการทำเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารจัดการการเกษตรแบบสมัยใหม่ โดยอาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตร ภายใต้วิสัยทัศน์ “ภาคเกษตรก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนำการผลิต ชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน” (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ของประชาชน ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (สุภูมิ วรรณพิณิต, 2560, หน้า 1657-1674)

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการเกษตร ซึ่งเป็นการรวมกลุ่ม

ของคนในชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ (สุภัทรชัย สีสะไบ, 2561, หน้า 1-12)

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะเมื่อมีการสำรวจการดำเนินงานพบว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรไม่สามารถเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีได้จริง ขาดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เกษตรกรเข้ามาใช้บริการมีจำนวนน้อย ยังเข้าไม่ถึงการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานในพื้นที่ อีกทั้งลักษณะงานซ้ำซ้อนกับศูนย์เรียนรู้อื่นๆ ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่เดียวกัน (สำนักข่าวอิศรา, 2561) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร โดยการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดของการบริหารจัดการ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 23 รูป/คน ประกอบด้วย ปราชญ์เกษตรของแผ่นดินในสาขาต่างๆ จำนวน 9 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 10 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพุทธวิธีการบริหารจัดการ จำนวน 4 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. กำหนดแผนการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 23 รูป/คน

2. เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

4. เขียนรายงานการวิจัยประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ได้แก่ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และธรรมะเพื่อการปฏิบัติ ซึ่งจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการ

สัมภาษณ์เชิงลึกนี้ ทำให้ได้นิยามเชิงปฏิบัติการของประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร และปัจจัยที่ส่งผลทั้ง 3 ปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร เป็นผลสำเร็จของการบริหารจัดการศูนย์ฯ อันจะสังเกตได้จากความคงอยู่ของศูนย์ การสร้างเครือข่าย การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการได้รับการยอมรับจากสังคม

การพัฒนาไม่หยุดยั้งคือ การที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร มีการพัฒนาหลักสูตรและเกษตรกรรมต้นแบบหรือวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ของศูนย์อย่างต่อเนื่อง สังเกตได้จากการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกร ณ เวลานั้น การส่งวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ไปพัฒนาความรู้และทักษะเพิ่มเติม การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการดำเนินการของศูนย์ การเปิดโลกทัศน์เพื่อรับสิ่งใหม่ๆ เข้ามาปรับใช้ในการดำเนินการของศูนย์อยู่ตลอดเวลา

รวมพลังสร้างเครือข่าย คือ การที่ศูนย์เรียนรู้การเกษตรมีการทำงานเชื่อมโยงกันระหว่างศูนย์เพื่อแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สังเกตได้จากการทำงานร่วมกัน

การแก้ไขปัญหาทางด้านการเกษตรร่วมกัน การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ระหว่างศูนย์ และการสร้างเครือข่ายทางการตลาดร่วมกัน

ดำรงอยู่ไม่เสื่อมคลายคือ การที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรสามารถขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์ได้อย่างต่อเนื่องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สังเกตได้จากการมีเกษตรกร หรือผู้สนใจทั้งจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ หมุนเวียนเข้ามาใช้บริการ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ทั้งการศึกษาค้นคว้าความรู้เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาทางการเกษตร และการใช้ศูนย์เพื่อเป็นจุดพบปะระหว่างเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ยอมรับได้ในสังคมคือ การที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรมีความน่าเชื่อถือ ได้รับการยอมรับ และมีความผูกพันกับเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน สังเกตได้จากการยอมรับของเกษตรกรในพื้นที่

โดยการกล่าวถึงศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรในทางที่ดี การได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การได้รับการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลพฤติกรรมของการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร จากผลการวิจัยพบว่า มีอยู่ 3 ปัจจัยหลักๆ ด้วยกัน ได้แก่ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และหลักธรรมะเพื่อการปฏิบัติสามารถอธิบายรายละเอียดของปัจจัยแต่ละตัวได้ดังต่อไปนี้

2. การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารจัดการของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์ โดยมีหลักการปฏิบัติการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม กับเกษตรกรในพื้นที่มี 6 ด้าน ได้แก่

2.1 ร่วมคิด คือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรและ

เกษตรกรในพื้นที่ โดยร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหา ด้านการเกษตรในพื้นที่ แนวทางการแก้ไขปัญหา หลักสูตรที่เหมาะสม และวิธีการถ่ายทอดความรู้ รวมถึงร่วมคิดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย บทบาทหน้าที่ ข้อตกลงร่วมกันของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร สามารถสรุปการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมคิด

2.2 ร่วมตัดสินใจ คือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร และเกษตรกรในพื้นที่ โดยร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการเกษตรในพื้นที่ การกำหนดโครงการหรือหลักสูตร และวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม รวมถึงร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย บทบาทหน้าที่ และข้อตกลงร่วมกันของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

2.3 การร่วมวางแผน คือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรและเกษตรกรในพื้นที่ โดยร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้านการเกษตรในพื้นที่ รวมถึงร่วมวางแผนการดำเนินงานตามโครงการหรือหลักสูตรที่กำหนดไว้ และวางแผนจัดหาทรัพยากร (คน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ) เพื่อการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

2.4 การร่วมดำเนินการ คือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรและเกษตรกรในพื้นที่ โดยร่วมกันดำเนินการตามแผนการทำงานของโครงการหรือหลักสูตรที่กำหนดไว้ ตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน

2.5 การร่วมติดตามประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรและเกษตรกรในพื้นที่ โดยร่วมกันติดตาม

การเกษตรและเกษตรในพื้นที่ โดยร่วมกันติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนของโครงการ หรือหลักสูตรที่กำหนดไว้ ตามบทบาทหน้าที่ของ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

2.6 การร่วมรับผลประโยชน์ คือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชน การเกษตรและเกษตรในพื้นที่ โดยร่วมกันรับผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการของศูนย์ ได้แก่ การรับความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และบริการ จากศูนย์ ผลประโยชน์ที่เป็นธรรมจากการขาย ผลผลิตทางการเกษตรร่วมกัน โดยมีศูนย์ฯ เป็นผู้จัดหาตลาดให้ รวมถึงการมีรายได้เพิ่มขึ้น ต้นทุน ลดลง คุณภาพผลผลิตสูงขึ้น ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้น

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร จำเป็นต้องมีเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของศูนย์ ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่

3.1 ความรู้ คือองค์ความรู้ทางด้าน เกษตรกรรม ทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านและความรู้ทาง วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ โดยเน้นการเกษตรที่เป็น ผลผลิตหลักในพื้นที่

3.2 ทักษะ/ความสามารถ คือ ความ ขำนาญหรือความสามารถในการทำการเกษตร และความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ อันเกิดจากการฝึกฝน ลงมือปฏิบัติจาก ประสบการณ์จริง โดยเน้นการเกษตรที่เป็นผลผลิต หลักในพื้นที่

3.3 เทคโนโลยี/นวัตกรรม คือ การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ มาเป็นวิธีการ

ปฏิบัติและประยุกต์ใช้เพื่อช่วยในการทำงานหรือ แก้ปัญหาต่างๆ ด้านการเกษตร อันก่อให้เกิดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร รวมถึงองค์ความรู้ ใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนให้การทำการเกษตรง่ายและ สะดวกยิ่งขึ้น

3.4 เกษตรกรต้นแบบ คือ เกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จ มีความรอบรู้ มีทักษะ ความ สามารถในการทำการเกษตรตามสาขาความ เชี่ยวชาญของตน สามารถเป็นผู้นำชุมชน จูงใจให้ ผู้อื่นปฏิบัติตามได้รับการยอมรับนับถือ และเป็น แบบอย่างที่ดีแก่เกษตรกรในพื้นที่

3.5 ทุน คืองบประมาณที่จัดเตรียม ไว้เพื่อการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร อาจเป็นเงินส่วนตัวของเจ้าของศูนย์เรียนรู้หรือเป็น เงินที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือ เอกชนตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

3.6 การตลาด คือ ความต้องการ ผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ มีความสามารถในการซื้อผลผลิตในปริมาณมาก โดยมีการตกลง ในเรื่องของปริมาณและคุณภาพของผลผลิตไว้ ล่วงหน้า ที่เรียกว่า ตลาดนำการผลิต

4. ธรรมะเพื่อการปฏิบัติ หมายถึง การนำหลักอริยบท 4 มาประยุกต์ใช้ในการลงมือ ปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชน การเกษตร ได้แก่

4.1 มีใจรัก (ฉันทะ) คือ การลงมือ ปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชน การเกษตรด้วยความเต็มใจและมุ่งมั่นในผลสำเร็จ ของการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ความเต็มใจ ช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ สมควรใจที่จะร่วม

บริหารจัดการอย่างเต็มความสามารถ ยินดีรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้ดีขึ้น รักและพอใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่โดยไม่หวังผลตอบแทน

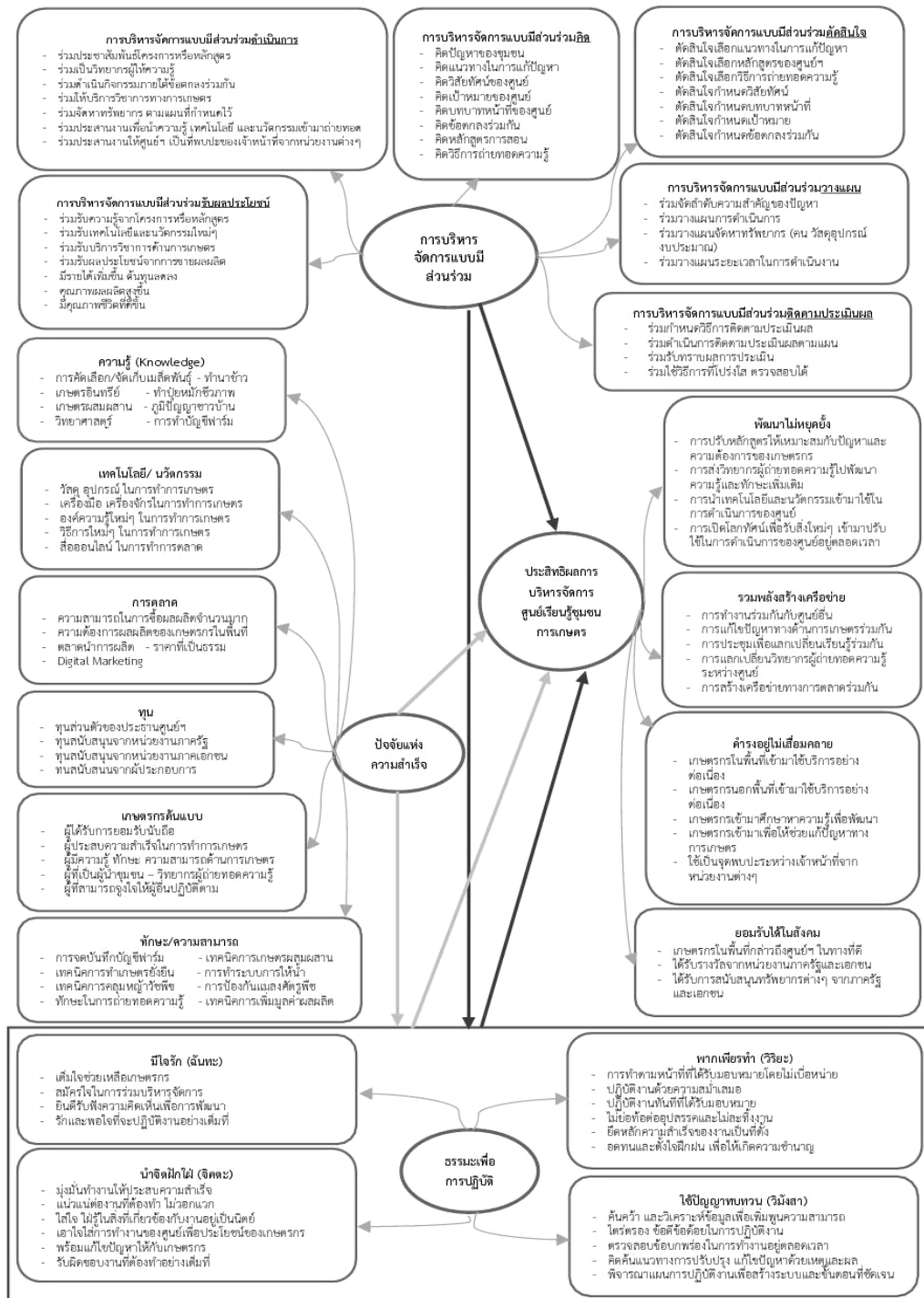
4.2 พากเพียรทำ (วิริยะ) คือ การลงมือปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ ชุมชนการเกษตรด้วยความมุ่งมั่น มีความเพียรที่จะทำให้งานนั้นบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย ประกอบด้วย การบริหารจัดการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ต่อเนื่องยาวนานไม่เบื่อหน่าย ปฏิบัติงานด้วยความสม่ำเสมอ ปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและไม่ละทิ้งงาน ยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง และอดทนและตั้งใจฝึกฝน เพื่อพัฒนาทักษะให้เกิดความชำนาญ

4.3 นำจิตฝึกฝน (จิตตะ) คือ การลงมือปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ ชุมชนการเกษตรให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ด้วยจิตใจฝึกฝน จดจ่อในสิ่งที่ทำ ประกอบด้วย การมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย แน่วแน่มั่นคงต่องานหรือภารกิจ ไม่คิดเรื่องอื่นจนกว่างานจะสำเร็จ ใส่ใจ ใฝ่รู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์ เอาใจใส่ในการทำงานของศูนย์เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร

ในพื้นที่ เมื่อพบปัญหาที่พร้อมที่จะแก้ไข สนใจรับรู้และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่ แม้งานจะมีอุปสรรค

4.4 ใช้ปัญญาทบทวน (วิมังสา) คือ การลงมือปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ ชุมชนการเกษตรให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมีการทบทวนในสิ่งที่ได้ทำมา ประกอบด้วย การไตร่ตรอง หาข้อดี ข้อด้อย ในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางครั้งต่อไป ไตร่ตรองคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผล ตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา พิจารณาแผนการปฏิบัติงานเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนที่ชัดเจน ค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ประสิทธิภาพพฤติกรรมการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ ชุมชนการเกษตร สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดได้ จะต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 ปัจจัย ได้แก่ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และธรรมะเพื่อการปฏิบัติ ซึ่งสามารถสรุปเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพพฤติกรรมการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรสามารถแสดงได้ดังภาพ

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลประสิทธิภาพหรือวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องประสิทธิผลพุทฺธิวิธีบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรพบประเด็นสำคัญที่ควรอภิปรายผลดังนี้

1. การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร จากงานวิจัยนี้พบว่า การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นตัวแปรหนึ่งที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลพุทฺธิวิธีในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร เนื่องจากการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการศูนย์ ซึ่งเป็นตัวแทนของเกษตรกรในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ 6 ด้าน ประกอบด้วย การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ถึงแม้ว่าจะไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรโดยตรง แต่ก็ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิณฉัตร ปะโคทั้ง (2549) ที่ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่นที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแล้ว พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การระดมความคิด การร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ ร่วมติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์ร่วมกัน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของไพฑูรย์ สนิธิเมือง (2550) ที่ได้ศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนและการตัดสินใจ

การร่วมคิดร่วมทำ การสร้างมิตร การสร้างความเชื่อมั่น การติดตามผล นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับประจวบ หนูเลี้ยง, เด่น ชะเนติยัง และนวลพรรณวรรณสุธี (2559, หน้า 232-253) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดพัทลุง พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมควรมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินงาน การร่วมติดตาม การร่วมประเมินผล และการร่วมในผลประโยชน์

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร จากงานวิจัยนี้พบทั้งหมด 6 ปัจจัย ได้แก่ ความรู้ ทักษะ/ความสามารถ เทคโนโลยี/นวัตกรรม เกษตรกรต้นแบบทุน และการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา จันทโคต และกุลธิดา ท้วมสุข (2558, หน้า 42-52) ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยภายในศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ โครงสร้างและการบริหารบุคลากร กิจกรรมและบริการ ทรัพยากรสารสนเทศ และความรู้ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ งบประมาณ ส่วนปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน เรียงตามลำดับคือ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชนคนในชุมชน และหน่วยงานภายนอก นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย เสือเมือง และยุภาพรพรรณ มั่นกระโทก (2561, หน้า 49-59) ที่ได้ถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชุมชนบ้านเขาหิน อำเภอบาง

คลองหาด จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปรับเปลี่ยนคือ ผู้นำกลุ่มเกษตรกรมีทักษะในการทำงานชุมชน การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนและหาทางแก้ร่วมกันโดยการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การได้รับงบประมาณและความรู้จากหน่วยงานราชการ และการมีตลาดรองรับผลผลิตที่เกิดขึ้น

3. ธรรมะเพื่อการปฏิบัติ เป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลพุทธิวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกับหลักการบริหารจัดการเพื่อมุ่งผลสำเร็จของการบริหารจัดการ ผลการวิจัยพบว่าหลักธรรมที่สามารถนำมาบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการศูนย์ได้ดีคือหลัก อิทธิบาท 4 ซึ่งในงานวิจัยนี้จะเรียกแทนตัวแปรนี้ว่า ธรรมะเพื่อการปฏิบัติ ประกอบด้วย มีใจรัก (ฉันทะ) พากเพียรทำ (วิริยะ) นำจิตฝึกฝน (จิตตะ) ใช้ปัญญาทบทวน (วิมังสา) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีประไพ อุดมละมุล, ชูลพิภรณ์ มาโซ, สมบัติ โยธาทิพย์, อานนท์ มุสิกวัฒน์ และแวมามุ แวมะมะ (2560) ได้ศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน: กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ฯ มาจากการยึดมั่นในระบบเกษตรผสมผสาน นำมาปรับใช้โดยไม่พึ่งสารเคมี สามารถลดต้นทุนในการผลิต เน้นการทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อวางแผนการใช้เงินให้เหมาะสม โดยมีแนวคิดในการลงมือปฏิบัติว่า ต้องรักในสิ่งที่ทำ

อดทน สู้งาน หาประสบการณ์ ฟังภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้หลักการทำให้ดู อยู่ให้เห็น สอนให้เป็น ขณะเดียวกันสมาชิกทุกคนล้วนมีจิตอาสา มุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานโดยไม่หวังค่าตอบแทน เอาใจเขามาใส่ใจเรา ทบทวนการปฏิบัติงาน ทำงานในอาชีพตนให้เสร็จก่อนมาช่วยเหลือกิจกรรมกลุ่มและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิสิต คำหล้า, อนันต์ พลธานี และอรุณี พรหมคำบุตร (2557, หน้า 258-264) ที่ศึกษาบทบาทของการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมมาปรับใช้คือ หลักอริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และศีล 5 นำไปสู่ฐานแห่งการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งพาตนเอง และเห็นทางแก้ปัญหาชีวิตได้

4. ประสิทธิผลพุทธิวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร สามารถวัดได้จากคุณลักษณะของศูนย์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน 4 ลักษณะ ได้แก่ พัฒนาไม่หยุดยั้ง รวมพลังสร้างเครือข่าย ดำรงอยู่ไม่เสื่อมคลาย ยอมรับได้ในสังคมเป็นคุณลักษณะที่แสดงให้เห็นว่า ศูนย์นั้นมีประสิทธิผลในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่ายังไม่มีงานวิจัยที่แสดงถึงประสิทธิผลของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรโดยตรงมีเพียงงานวิจัยที่ใกล้เคียงคืองานวิจัยของรุจิรา ทนกิจ, จำลอง โพธิ์บุญ และวิสาชา ภูจินดา (2560, หน้า 163-174) ได้วิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิผลศูนย์เรียนรู้พลังงานชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของศูนย์เรียนรู้พลังงานชุมชน แบ่งออกเป็นผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งผลผลิต ประกอบด้วย

เทคโนโลยีพลังงานที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การใช้เทคโนโลยีพลังงานชุมชนอย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้ด้านพลังงานทดแทน และการถ่ายทอด องค์ความรู้ด้านพลังงานทดแทนในชุมชน ส่วนผลลัพธ์ ประกอบด้วย การเพิ่มการใช้พลังงานทดแทนในชุมชน การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านพลังงานสู่ชุมชนอื่น เกิดเครือข่ายพลังงานชุมชน ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ เกิดกลุ่มอาชีพพลังงาน เกิดความร่วมมือ การยอมรับจากคนในชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารจัดการ ของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

เพื่อประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้นั้น ควรคำนึงถึงปัจจัยสำคัญซึ่งส่งผล ถึงความสำเร็จในการดำเนินงานโดยการบริหาร จัดการแบบมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งคัดเลือกมาจากเกษตรกรในชุมชน นอกจากนั้น ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ควรจัดการให้มี องค์ประกอบของปัจจัยแห่งความสำเร็จทั้ง 6 ได้แก่ ความรู้ ทักษะและความสามารถ เทคโนโลยี/ นวัตกรรม ตัวเกษตรกรต้นแบบเอง ทุนเป็นอีกหนึ่ง ปัจจัยที่จำเป็นไม่ว่าศูนย์จะใช้ทุนส่วนตัวหรือทุนที่ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ก็ตาม สุดท้ายคือ การตลาดที่ศูนย์มีหน้าที่หามา รongรับการผลิตให้กับเกษตรกรในชุมชนเรียกว่า ตลาดนำการผลิตนั่นเอง นอกจากการมีหลักการ บริหารจัดการที่ดี และปัจจัยแห่งความสำเร็จต่างๆ แล้ว ในการลงมือปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรภายใน ศูนย์จะต้องใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นธรรมะที่ใช้ใน

การลงมือปฏิบัติ ได้แก่ การมีใจรัก (ฉันทะ) พากเพียรทำ (วิริยะ) นำจิตฝึกฝน (จิตตะ) และใช้ ปัญญาทบทวน (วิมังสา) หากใช้ปัจจัยต่างๆ ดังที่ กล่าวมาแล้วจะทำให้การดำเนินการของศูนย์เกิด ประสิทธิผลตามที่คาดหวัง ซึ่งประสิทธิผลพุทธรูปี การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร สามารถพิจารณาได้จาก 4 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาไม่หยุดยั้ง รวมพลังสร้างเครือข่าย ดำรงอยู่ไม่เสื่อมคลาย และยอมรับได้ในสังคม นั้นเอง

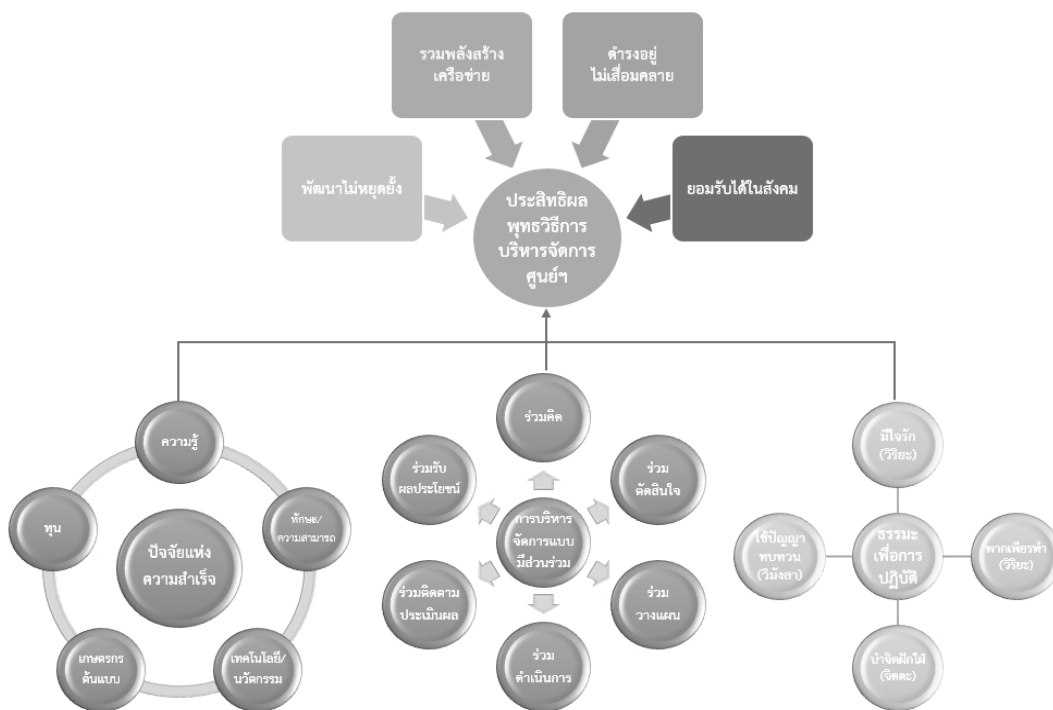
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้ สถิติขั้นสูงเพื่อตรวจสอบการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงทดลองโดยนำ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลพุทธรูปีการบริหาร จัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรที่พัฒนาขึ้น ไป ทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ประสิทธิผลของศูนย์เรียนรู้ชุมชน การเกษตรที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี เป็นศูนย์เรียนรู้ ที่มีชีวิต มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาทั้งคนและ องค์ความรู้ มีเครือข่ายที่สามารถให้ความช่วยเหลือ เกื้อกูลกันได้ และที่สำคัญคือเป็นที่ยอมรับของ คนในชุมชนและสังคม มีผู้เข้ามาใช้บริการศูนย์ฯ สม่าเสมอ และการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชน ซึ่งศูนย์จะมีประสิทธิผลที่ดีแบบนี้ได้ จะต้องอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จเป็นพื้นฐาน ใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และลงมือปฏิบัติ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 แนวทางนั่นเอง

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จิณณวัตร ปะโคทัง. (2549). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ตีเตน โรงเรียนกัณฑ์ธรรมณ์ จังหวัดศรีสะเกษ. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธวัชชัย เสือเมือง และยุภาพรณ มั่นกระโทก. (2561). การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนากลุ่มเกษตรกร อินทรีย์ชุมชนบ้านเขาหิน อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว. วารสารเกษตรกรรมไทย, 10(1), 49-59.
- นิสิต คำหล้า, อนันต์ พลธานี และอรุณี พรหมคำบุตร. (2557). บทบาทของการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. วารสารแก่นเกษตร, 42(2), 258-264.
- ประจวบ หนูเลี้ยง, เด่น ชะเนติยง และนวลพรรณ วรรณสุธี. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา แบบมีส่วนร่วมของจังหวัดพัทลุง. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 28(2), 232-253.

- ปัญญา จันทโคต และกุลธิดา ท้วมสุข. (2558). ปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนในประเทศไทย. *วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย*, 8(1), 42-52.
- ไพฑูรย์ สนิธิเมือง. (2550). ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมจัดการศึกษากับการพัฒนา สถานศึกษา: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- รุจิรา ทนงกิจ, จำลอง โพธิ์บุญ และวิสาชา ภูจินดา. (2560). การประเมินประสิทธิผลศูนย์เรียนรู้พลังงานชุมชน. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10(4), 163-174.
- ศรีประไพ อุดมละมุด, ชูลีฟีกอร์ มาโซ, สมบัติ โยธาทิพย์, อานนท์ มุสิกวัฒน์ และแวมามุ แวหะมะ. (2560). ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน: กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา (รายงานการวิจัย). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สำนักข่าวอิสรา. (2561). นโยบายศูนย์เรียนรู้เกษตร คสช. ส่อเหลว สดง. พบปัญหา. เข้าถึงได้จาก https://www.isranews.org/isranews-news/63458-news00_63458.html
- สุภัทรชัย สีสะใบ. (2561). พุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร. *วารสารสหวิทยาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(2), 1-12.
- สุจุติ วรวิทย์พินิต. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชร ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสาร Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 1657-1674.

การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปาริสุทธิศีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยง ในจังหวัดขอนแก่น*

Principles of Parisutthisila for Strengthening Health for High Risk Women in Khon Kaen Province

อาทิศย์ ผ่านฟู, แสงอาทิศย์ ไทยมิตร, พระครูปลัดสุวิฑูริ จันทนโมโ และสุรศักดิ์ อุดมืองเพี้ย

Artit Phanphoon, Seangatit Thaimit, Phrakrupalad Surawut Chandhadhammo

and Surasak Audmuangpiea

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Chang_isc@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้หลักปาริสุทธิศีลในเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ หญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 67 คน ในการวิจัยเชิงปริมาณได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 57 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบภาพรวมของรูปแบบการใช้หลักปาริสุทธิศีลในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเสริมสร้างสุขภาพ; ปาริสุทธิศีล; รูปแบบ; หญิงกลุ่มเสี่ยง

*ได้รับบทความ: 14 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 18 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2564

Received: August 14, 2020; Revised: March 18, 2021; Accepted: March 31, 2021

Abstract

This research aimed to study the model of using Parisutthisila to strengthen the high-risk women's health in Khon Kaen province. This research was the mixed methods research integrating quantitative and qualitative research. The population of this research was 67 high-risk women in Khon Kaen province. For quantitative research, the researchers applied the Taro Yamane formula in determining the sample size. The sample size was 57 women. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation and one sample T-test.

The results of the study were found as follows: The overall testing of the Parisutthisila method of health enhancement benefits of high risk women in Khon Kaen province before and after the experiment had statistically significant differences level .05.

Keywords: Strengthening health; Parisutthisila; Pattern; High Risk Women

1. บทนำ

การเสริมสร้างสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญต่อประชาชนภายในประเทศเพราะหากประชาชนมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงแล้ว ย่อมมีกำลังในการทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ จากคำกล่าวข้างต้นนี้ได้สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ที่ได้ตรัสไว้ในคราวพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตมหาวิทยาลัยมหิดล ณ อาคารใหม่สวนอัมพร เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2522 ตามที่ปรากฏในสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2550) ตอนหนึ่งว่า “ร่างกายที่แข็งแรงจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์ และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลังทำประโยชน์ สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของ

บ้านเมืองได้เต็มที่” ซึ่งความในพระบรมราโชวาทนี้ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ข้อที่ 4 ประเด็นที่ 4.4 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งครอบคลุมทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม และยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 75) ในยุทธศาสตร์ข้อที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีแนวทางในการพัฒนาในด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ การขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา การจัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้มี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (2555-2559) ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2554, หน้า 14) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 กลยุทธ์การวิจัยที่ 3 แผนงานวิจัยที่ 3.1 การวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและส่งเสริมการดูแลสุขภาพและฟื้นฟูสุขภาพ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2556-2565 (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2562) ในกลยุทธ์ที่ 2 การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2561-2564 (จังหวัดขอนแก่น, 2562) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ ตามพันธกิจที่ 1 คือ การเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ด้วยความผาสุก ซึ่งยุทธศาสตร์การวิจัยนี้มุ่งส่งเสริมให้บุคลากรมหาวิทยาลัยทำวิจัยโดยใช้หลักธรรมมาช่วยในการแก้ปัญหาให้กับประชาชนในจังหวัดขอนแก่นตามที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานตั้งอยู่

จากข้อมูลด้านกายภาพจังหวัดขอนแก่น (วิกิพีเดีย, 2562) กล่าวว่า ขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีประชากรมากเป็นอันดับ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการสำรวจในปี 2560 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,805,910 คน โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครมีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและหนาแน่นความหนาแน่นของ

ประชากรนี้ ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายๆ อย่าง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับคนขายขอบในหลายๆ ประเภท เช่น ชุมชนทางรถไฟ ชุมชนชลประทาน คนเร่ร่อน หญิงกลุ่มเสี่ยง เป็นต้น กลุ่มคนขายขอบเหล่านี้เป็นกลุ่มคนที่ไม่ค่อยมีใครให้ความสนใจเท่าใดนัก กระนั้นพวกเขาก็มีวิถีชีวิตเป็นของตัวเอง มีบางกลุ่มโดยเฉพาะหญิงกลุ่มเสี่ยงนี้ดำเนินชีวิตเพียงเพื่อให้ได้เงินพอใช้ไปวันๆ เท่านั้น แม้บางครั้งต้องแลกกับการทำผิดกฎหมายก็ตาม หญิงกลุ่มเสี่ยงส่วนมากเป็นหญิงที่มาจากต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด ส่วนมากมาทำงานในสถานประกอบการ อาทิเช่น ร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ ผับ เป็นต้น โดยมีหน้าที่เป็นพนักงานเสิร์ฟ เป็น PR เป็นพนักงานดูแลแขก โดยข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ระบุว่าหญิงกลุ่มเสี่ยงนี้มีแนวโน้มที่จะกระทำหรือเสี่ยงต่อการค้าประเวณีหรือพัวพันกับยาเสพติด และกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

จากสภาพปัญหาและผลกระทบดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ประชุมและมีมติที่จะทำวิจัยเรื่องนี้โดยนำหลักธรรมคือ ปาฏิสุตติศีลมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาจากนั้นจะได้นำผลการวิจัยไปช่วยในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงเพื่อให้ชีวิตและการเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการใช้หลักปาฏิสุตติศีลในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ตามแบบของ นาคพล เก็นชัย (2559, หน้า 287-314) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ หญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 67 คน อายุต่ำกว่า 20 ปี อายุระหว่าง 21-30 ปี และอายุ 31 ปี ขึ้นไป ใช้การสุ่มตัวอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) คือ 3 คน เว้น 1 คน ทำแบบนี้ จนกว่าจะครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยคัดเลือกจากหญิงกลุ่มเสี่ยงที่ทำงานในสถานประกอบการในอำเภอเมืองขอนแก่น 6 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 57 คน ตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าเชื่อมั่น (r) = .95 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 57 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อหาข้อเสนอนะกับหญิงกลุ่มเสี่ยง จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวบรวมข้อมูลที่ได้ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระดับคือ ระดับตัวแปรเดียว (Univariate analysis) เพื่ออธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลในการทดลองใช้สถิติ T-test (dependent Samples or Paired t-test) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปาริสุทธิศีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น พบว่า

รูปแบบที่ 1 ด้านปัจจัยสันนิสสิตศีล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.74, S.D. = 0.84) โดยมีการใช้หลักปัจจัยสันนิสสิตศีลในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญาสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.91, S.D. = 1.02) เพราะว่า หญิงกลุ่มเสี่ยงส่วนมากมักจะชอบแต่งตัว ชอบความสวยงาม และความโก้หรู แต่ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดและคุ้มค่าโดยเน้นที่ประโยชน์และความจำเป็นต่อชีวิต

รูปแบบที่ 2 ด้านปาติโมกขสังวรศีล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.70, S.D. = 1.03) โดยมีการใช้หลักปาติโมกขสังวรศีลในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญาสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 1.12) เพราะว่า สถานประกอบการมีกฎ และระเบียบที่ต้องปฏิบัติตาม หญิงกลุ่มเสี่ยงต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ต้องมีเหตุผลในการปฏิบัติตามหน้าที่

รูปแบบที่ 3 ด้านอินทริยสังวรศีลภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.82) โดยมีการใช้หลักอินทริยสังวรศีลในการส่งเสริมสุขภาพทางจิตสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.68, S.D. = 1.05) เพราะว่า

การทำงานในสถานประกอบการ หญิงกลุ่มเสี่ยงต้องพบเจอกับแขกทุกวันดังนั้นหญิงกลุ่มเสี่ยงต้องเป็นผู้สามารถควบคุมอารมณ์และปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข

รูปแบบที่ 4 ด้านอาชีพปาริสุทธศิลป์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.88) โดยมีการใช้หลักอาชีพปาริสุทธศิลป์ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคมสูงสุด ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 1.00) เพราะว่า หญิงกลุ่มเสี่ยงที่ทำงานในสถานประกอบการโดยเฉพาะพนักงานดูแลแขก บางครั้งสามารถที่จะทำผิดกฎ ระเบียบของสถานประกอบการได้แต่ก็ไม่ทำ ด้วยความสุจริตนี้ทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กลุ่มตัวอย่างการใช้รูปแบบตามหลักปาริสุทธศิลป์ในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักการและเหตุผล ร้อยละ 100.00 ด้านวัตถุประสงค์ ร้อยละ 98.25 ด้านคุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ ร้อยละ 96.50 หลักปาดิโมกขสังวรศีล ร้อยละ 96.50 หลักอินทริยสังวรศีล ร้อยละ 96.50 หลักอาชีพปาริสุทธศิลป์ ร้อยละ 92.98 หลักปัจจัยสันนิสิตศีล ร้อยละ 94.74 การจัดกิจกรรม ร้อยละ 92.98 มีการแบ่งกลุ่มร้อยละ 85.96 มีการจัดสัมมนา ร้อยละ 87.72

ด้านการบรรยาย ร้อยละ 96.50 มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย ร้อยละ 96.50 มีการประเมินผล ร้อยละ 94.74

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักปาริสุทธศิลป์ในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่นภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การเสริมสร้างสุขภาพทางจิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านมีมุทิตาต่อเพื่อนเวลาเพื่อนประสบผลสำเร็จ ($\bar{x} = 3.86$, S.D. = 0.97) รองลงมาคือ ท่านมีความรับผิดชอบเสมอเวลาได้รับงานมอบหมาย ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 1.00) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านมีสติเวลาทำงานเสมอ ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.91)

2. เปรียบเทียบรูปแบบการใช้หลักปาริสุทธศิลป์ในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง การทดสอบภาพรวมของรูปแบบการใช้หลักปาริสุทธศิลป์ในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

การทดลอง	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p-value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านปาดิโมกขสังวรศีล	3.51	1.09	4.23	.77	-2.539	.020*
ด้านอินทริยสังวรศีล	3.62	.92	3.91	.67	-1.14	.265
ด้านอาชีพปาริสุทธศิลป์	3.85	.91	3.55	.80	1.069	.299

การทดลอง	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p-value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านปัจจัยสันนิสสิตศิลป์	3.76	.84	4.06	.65	-.140	.178
ภาพรวมรูปแบบการใช้หลักปาริสุทธิศิลป์ในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น	3.69	0.90	3.94	0.52	-1.137	.270

* $P < .05$

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยรูปแบบการใช้หลักปาริสุทธิศิลป์ในการเสริมสร้างสุขภาพของชุมชนหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่นได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น จึงนำประเด็นเหล่านั้นมาอภิปรายผลดังนี้

- 1) รูปแบบการใช้หลักปาริสุทธิศิลป์ในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงในจังหวัดขอนแก่น ก่อนการทดลองสูงกว่าหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า หญิงกลุ่มเสี่ยงมีการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง มีการรักษาศีลห้าอันเป็นพื้นฐานของชีวิต และหลักมนุษยธรรม มีการสำรวมระวังอินทรีย์ของตนจากความชั่วร้ายต่างๆ ในเวลาเห็นรูปด้วยตา ฟังเสียงด้วยหู ดมกลิ่นด้วยจมูก ลิ้มรสด้วยลิ้น และถูกต้องด้วยกาย มีการเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ชอบ ประกอบอาชีพที่สุจริต ซึ่งไม่เบียดเบียนใครแต่เป็นงานสร้างสรรค์เกื้อกูลและทำโดยซื่อตรงตามจุดหมายกับทั้งได้เป็นโอกาสในการพัฒนาชีวิตของตน มีการรู้ถึงประโยชน์หรือคุณค่าของปัจจัยสี่ด้วยปัญญาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการใช้ที่แท้จริงก่อนที่จะบริโภค เช่น ประโยชน์หรือคุณค่าที่แท้จริงของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มคือเพื่อป้องกัน

อากาศร้อนหนาว และการรบกวนของแมลงและสัตว์ต่างๆ เป็นสอดคล้องกับงานของปัญญาเสนาภญา (2560, หน้า 75-84) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตให้มีความสุขตามหลักปัจจัยสันนิสสิตศิลป์ พบว่า ปัจจัยสันนิสสิตศิลป์คือ การพิจารณาปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการใช้ที่แท้จริงก่อนที่จะบริโภคโดยอาหารนั้นให้พิจารณาว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิต หากขาดอาหารแล้วต้องตายในที่สุด เครื่องนุ่งห่มนั้นให้พิจารณาว่ามีไว้เพื่อปกปิดร่างกายและช่วยป้องกันการรบกวนของแมลง สัตว์ต่างๆ และใช้หมั่นกันหนาว ที่อยู่อาศัยนั้นให้พิจารณาว่า มีไว้เพื่อพักผ่อนหลับนอนหลบแดดหลบฝนและป้องกันอันตรายจากสัตว์น้อยใหญ่ ยารักษาโรคนั้นให้พิจารณาว่ามีไว้เพื่อนำมารักษาในเวลาที่เจ็บไข้หรือป่วยเป็นโรคต่างๆ เท่านั้น

2. ด้านปาดิโมกขสังวรศีลก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า หญิงกลุ่มเสี่ยงมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ กฎหมาย และมีการปฏิบัติธรรมรักษากายวาจาให้เรียบร้อยขยันหมั่นเพียร

ในการเสริมสร้างสุขภาพทางกาย ทางจิตทางปัญญา และทางสังคม คือ โดยภาพรวมก็คือ ปฏิบัติตามระเบียบทางสังคมหรือกติกาของชุมชนเพื่อให้เกิดความถูกต้องดีงามโดยถือเป็นข้อปฏิบัติในการฝึกตนเพื่อให้วิถีชีวิตร่วมกันนั้น เป็นเครื่องเอื้อโอกาสในการก้าวสู่จุดหมายของการพัฒนาชีวิตโดยมีตนเองเป็นส่วนร่วมในการสร้างสภาพเอื้อโอกาสนั้น อีกอย่างหนึ่งนอกจากจะให้ตนเองมีความสุขแล้วยังส่งผลต่อองค์กรและสังคมอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของสายสมร นาคลดา, พระราชปรีดีทิพย์ (สมมาปญโญ) และบุญเลิศ โอธสุ (2561, หน้า 161-173) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการประยุกต์ใช้ภิกขุปาฏิโมกข์เพื่อการบริหารองค์กรแนววิถีพุทธ พบว่า 1) การบริหารงานคณะสงฆ์ด้วยพระธรรมวินัยเป็นรูปแบบการบริหารงานต้นแบบที่ทรงประสิทธิภาพยิ่งของพระพุทธเจ้า ภิกขุปาฏิโมกข์อันประกอบด้วยศีลของภิกษุ 227 ข้อ นับเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานคณะสงฆ์ให้มีการประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกันภิกขุปาฏิโมกข์มีสาระสำคัญ โดยนัยสงเคราะห์ลงในกรอบไตรสิกขาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบปฏิบัติเพื่อการบริหารองค์กรการทำงานของคฤหัสถ์ตามแนววิถีพุทธที่เป็นรูปธรรมอันมีจุดมุ่งเน้นที่การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลและองค์กร 2) การประยุกต์ใช้ภิกขุปาฏิโมกข์มีแนวทางการปฏิบัติที่มีรากฐานมาจากศีลอันเป็นความดีงามด้านความประพฤติที่ครอบคลุม 3 มิติคือ สัมมาวาจา (วาจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (การงานชอบ) และสัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) รูปแบบการประยุกต์

ใช้ภิกขุปาฏิโมกข์เพื่อการบริหารองค์กรการทำงานแนววิถีพุทธของคฤหัสถ์พิจารณาจากหลักการสาระสำคัญและวิธีการของภิกขุปาฏิโมกข์เป็นหลัก ดังนี้คือ (1) ประยุกต์ใช้หลักการของภิกขุปาฏิโมกข์ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของหมู่คณะเพื่อการจัดวางโครงสร้างองค์กรการทำงานที่เข้มแข็ง (2) ประยุกต์ใช้สาระสำคัญของภิกขุปาฏิโมกข์ที่สงเคราะห์ลงในกรอบไตรสิกขาเป็นกรอบในการบริหารคนให้มีคุณธรรมในการทำงาน และ (3) ประยุกต์ใช้วิธีการของภิกขุปาฏิโมกข์ที่เน้นความพร้อมเพรียงและความมีเอกภาพของหมู่คณะเพื่อบริหารงานองค์กรที่สร้างจริยธรรมและสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในหมู่คณะโดยมุ่งผลลัพธ์ในเชิงบูรณาการให้เกิดองค์กรการทำงานตามแนววิถีพุทธที่มีศีลระดับวินัยและศีลระดับธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการบริหารคนและบริหารงานที่คำนึงถึงประโยชน์สุขและสามัคคีธรรมของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

3. ด้านอินทริยสังวรศีล ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า การใช้หลักศีลคือการสำรวมระวังไม่ให้บาปอกุศลธรรมครอบงำเมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทริยทั้ง 6 ที่เกิดทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจในการเสริมสร้างสุขภาพทางกาย ทางจิตทางปัญญา และทางสังคมนั้นก็คือ การสามารถใช้ความรู้หรือสติปัญญาในการยับยั้งหรือห้ามสิ่งที่ไม่ดีในเวลาเห็นรูปด้วยตา เป็นต้น หากสามารถทำได้จะทำให้เกิดความรู้และความดีสามารถสร้างความผาสุกตามสมควรแก่เหตุปัจจัย และหากสามารถพัฒนาต่อยอดจะทำให้มีความเป็นอิสระพ้นจากทุกข์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

พระมหาทองหล่อ ฐานิสโร (2555, หน้า 28) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาวินัยของชาวพุทธในการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข พบว่า อินทรีย์สังวรศีลนั้น เป็นศีลที่ละกิเลสของผู้กำลังปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานคือ มีสติในการเห็นได้ยิน รู้กลิ่น รู้รส รู้ถูกต้อง และรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ อันเป็นสภาพที่เกิดขึ้นกับใจในขณะที่มีสติสงบรู้ตัวทั่วพร้อมสำรวมระวังในตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อยู่ นั่นก็คือ กำลังมีสติอยู่สงบสำรวมระมัดมัน้อยู่ ดังนั้นขณะนั้นๆ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ก็เกิดไม่ได้จึงนับว่า เป็นกุศลเป็นกรรมดีบุคคลใด เพียรพยายามสำรวมอินทรีย์ทั้ง 6 หรือสำรวมกาย วาจาและสำรวมใจอย่างมีสติเช่นนี้อยู่เป็นนิจสัณ ก็เรียกได้ว่ากำลังสะสมทางไปสู่การเกิดปัญญา สุขการพ้นทุกข์ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

4. ด้านอาชีวปาริสุทธศีล ก่อนและหลัง การทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 หมายความว่า การใช้หลักเลี้ยงชีวิต โดยทางที่ชอบไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีวิต ในการส่งเสริมสุขภาพทางกายทางจิตทางปัญญา และทาง สังคมก็คือ หลักสัมมาชีพหรือการมีอาชีพชอบ นั่นเอง ซึ่งสัมมาชีพนั้นจะทำหน้าที่ให้ได้ผลสมตาม วัตถุประสงค์ของอาชีพไม่ให้อาชีพของเราไป ก่อการเบียดเบียนเกิดโทษเกิดความเดือดร้อนแก่ ผู้ใดหรือทำให้สังคมเสื่อมเสียและไม่ทำให้ตัวเอง สูญเสียหรือเสื่อมจากการพัฒนาทั้งการพัฒนา ตนเอง องค์กร และสังคมไปตามลำดับ หลักการ โดยทั่วไปของสัมมาชีพก็คือ การประกอบอาชีพ ที่สุจริตนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาไตร จิตปญโญ (พระมหาไตร จิตปญโญ, 2561, หน้า

212-221) ได้ทำวิจัยเรื่อง ประเด็นข้อถกเถียง และการตีความปาริสุทธศีลในพระพุทธศาสนา พบว่า อาชีพปาริสุทธินั้นต้องเป็นสัมมาชีพคือ มีอาชีพที่สุจริต (สัมมาอาชีพะ) และไม่หลอกลวง คนอื่นเลี้ยงชีวิต (อนะสนา) โดยได้มองอาชีพปาริสุทธี ออกเป็นสองความหมายคือ 1) อาชีพะแบบธรรมดา หมายเอาอาชีพะที่นิยมว่าต้องถือกันทั่วไปในฐานะ เป็นบัญญัติที่บังคับให้ถือโดยตรงไม่ว่าจะเป็นพวก ที่เป็นมิจฉาชีพเพราะเป็นการล่อลวงโดยอ้อมจนได้ มาบริโภคและไม่ได้บัญญัติห้ามไว้เป็นสิกขาบท โดยตรงพวกหนึ่งและพวกที่พระผู้พระภาคเจ้า บัญญัติห้ามตั้งเป็นสิกขาบทขึ้นไว้ทั้งในและนอก พระปาติโมกข์ 2) อาชีพะที่ขูดเกลาย่างยิ่งหมาย เอาจำพวกที่หนักไปทางหลักธรรมมากกว่าวินัย หรือศีลดังมีตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กล่าวในวิจัยฉบับ สมบูรณ์ตอนหนึ่งว่า “อาชีพะที่ปาริสุทธ” คือแสวงหา ที่ปาริสุทธคือการเลี้ยงชีวิตที่ปราศจากมิจฉาชีพ ถ้าพิจารณาให้ดีอย่างถี่ถ้วนแล้วจะเห็นว่าอาชีพะ ที่ถูกขูดเกลานี้เป็นการบริโภคที่กำหนดรู้ถึงคุณภาพ และบริบทแห่งการถวายในประเด็นนี้ การพิจารณา การบริโภคโภชนะที่รู้ที่อยู่ว่าทายกนำมาถวายด้วยความป้อยให้รักใคร่สนิทสนมหรือด้วยความหลง บุญมาสวรรค์จนเป็นญาณวิปยุตต์ไม่ประกอบด้วย ธรรมแท้ถ้ารับและบริโภคลงไปก็อาจจัดอยู่ใน ประเภทมิจฉาชีพได้ด้วยเช่นกัน

5. ด้านปัจจัยสันนิสสิตศีล ก่อนและหลัง การทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 หมายความว่า การใช้หลักรู้จักใช้สอย และบริโภคปัจจัยสี่ ให้เป็นไปตามความหมายและ ประโยชน์ของสิ่งนั้นในการส่งเสริมสุขภาพทางกาย

ทางจิตทางปัญญา และทางสังคมคือรู้จักว่าอะไรคือคุณค่า อะไรคือประโยชน์ที่แท้จริงของปัจจัยสี่หรือวัตถุนั้น หากเรารู้จักแล้วจะทำให้เราใช้จ่ายอย่างเหมาะสมตามความจำเป็นและตามฐานะของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา เสนงู (2560, หน้า 75-84) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาชีวิตให้มีความสุขตามหลักปัจจัยสี่สนนิสสิตศีล ผลการศึกษาพบว่า วิธีที่จะทำให้เกิดผลอย่างแท้จริงด้านปัจจัยสี่สนนิสสิตศีลก็คือ 1) หลักการคือให้พิจารณาก่อนการใช้จ่ายวัตถุสิ่งของของปัจจัย 4 ที่เกี่ยวข้องเป็น 2 ลักษณะคือ คิดถึงประโยชน์ทางตรงและความจำเป็น วิธีการคือ ให้คิดถึงคุณค่าของวัตถุที่จะใช้สอยว่าเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดสำหรับความจำเป็นในการบริโภคใช้สอยเช่นการเลือกซื้อนาฬิกาข้อมือจะต้องพิจารณาถึงประโยชน์ของนาฬิกา คือ อยู่ที่มีความเที่ยงตรงแม่นยำในการบอกเวลา เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถสรุปผลได้เป็น 2 ระดับ คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ รวมถึงข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การใช้หลักปาริสุทธศีลในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเจ้าของกิจการ ผู้ประกอบการหรือผู้เกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานของศีลทั้ง 4 คือหลักปาติโมกขสังวรศีล หลักอินทริยสังวรศีล

หลักอาชีวนีติศีล และหลักปัจจัยสี่สนนิสสิตศีลนี้ไว้และส่งเสริมให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยมีกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม หากสามารถนำหลักธรรมมาบรรจุไว้กฎหรือระเบียบของสถานประกอบการยิ่งเป็นการดีเพราะจะเป็นประโยชน์แก่ทั้งนายจ้าง ลูกจ้าง และลูกค้า หากสถานประกอบการได้รับความไว้วางใจจากลูกค้าแล้ว ผลกำไรย่อมตามมาในที่สุด

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า การใช้หลักปาริสุทธศีลในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น บางข้ออยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำกว่าข้ออื่น ผู้ประกอบการหรือผู้เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการพัฒนาหลักปาริสุทธศีลมาใช้ในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงทั้งทางร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

1.3 ด้านปาติโมกขสังวรศีล พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเจ้าของสถานประกอบการควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเพื่อให้หญิงกลุ่มเสี่ยงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปาติโมกขสังวรศีลมากยิ่งขึ้น เช่น จัดอบรมเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือจัดให้มีกิจกรรมทางศาสนาเพิ่มมากขึ้น

1.4 ด้านอินทริยสังวรศีล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น เจ้าของสถานประกอบการควรส่งเสริมให้หญิงกลุ่มเสี่ยงรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ไม่ดี อะไรเป็นอกุศล เมื่อรู้ดังนั้นแล้วจะได้หลีกเลี่ยงและสำรวมระวังมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ความรู้ว่าจะอะไรดีไม่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับแต่ละบุคคลเมื่อสามารถปฏิบัติตามได้สุขภาวะก็จะเกิดขึ้นตามมา

1.5 ด้านอาชีพปาริสุทธิตีลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น เจ้าของสถานประกอบการควรส่งเสริมให้หญิงกลุ่มเสี่ยงเห็นโทษของการประกอบกิจการที่ไม่ดีที่เป็นทุจริตอันจะส่งผลที่ไม่ดีอย่างต่ำทำให้ตนเองโดนว่ากล่าวตักเตือนปรับเงินเดือน อย่างกลางร้านอาจจะมีลูกค้าลดลงมีผลต่อรายรับ อย่างสูงอาจจะถูกจับปรับโทษทางกฎหมายบ้านเมือง ดังนั้น การรู้ว่าอะไรเป็นทุจริตอะไรเป็นมิจฉาชีพจึงเป็นสิ่งที่ดี

1.6 ด้านปัจจัยสันนิสสิตีลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเจ้าของสถานประกอบการควรส่งเสริมหรือให้รางวัลกับพนักงานหรือลูกจ้างที่มีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ประหยัด และเห็นคุณค่าของวัตถุสิ่งของต่างๆ โดยเฉพาะการใช้เงินให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตมากที่สุด รู้ว่าเรากำลังทำหน้าที่อะไร ที่สำคัญสอนให้รู้จักการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักประมาณตนพอใจในสิ่งที่ตนเองมี ส่งเสริมให้มินิสัยรู้จักการใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ ไม่ใช่จ่ายแบบสุร่ยสุร่าย มีจิตสาธารณะ และทำประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ควรพิจารณาประเด็นต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่นต่อไป

จากผลการวิจัยที่พบว่า หญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่นมีการทำผิดหลักปาริสุทธิตีลทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ ปาติโมกขสังวรศีล อินทริยสังวรศีล อาชีวนปาริสุทธิตีล และปัจจัยสันนิสสิตีลนั้น

ทุกข้อล้วนแต่เกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังนั้น ผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการควรจัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติตัวอย่างถูกต้องในการปฏิบัติงานซึ่งการเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปฏิบัติทั้งสี่ข้อนั้นล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อทั้งต่อตนเอง และเจ้าของกิจการ สิ่งสำคัญจะทำให้เกิดรายได้ขึ้นในพื้นที่ (จังหวัดขอนแก่น) ยิ่งหากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว สถานประกอบการเป็นที่รู้จักเพราะคุณภาพ ยิ่งทำให้เศรษฐกิจภายในจังหวัดมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูงขึ้นไป

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปาริสุทธิตีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น มีข้อจำกัดบางประการที่ไม่สามารถศึกษาให้ครบทุกแง่มุมได้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ผู้สนใจได้วิจัยต่อยอดจากการวิจัยเรื่องนี้ ดังต่อไปนี้

3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปาริสุทธิตีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยงในอำเภออื่นๆ

3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักปาริสุทธิตีลเพื่อแก้ปัญหาชีวิตสำหรับประชาชนทั่วไปในจังหวัดขอนแก่น

3.3 จากการวิจัยมีผลข้อหนึ่งในหลักอาชีวนปาริสุทธิตีลมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ดังนั้น ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างสุขภาพด้านหลักอาชีวนปาริสุทธิตีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

งานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปาริสุทธิศีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2562 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้หลักปาริสุทธิ

ศีลในเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น งานวิจัยนี้มีประโยชน์ทำให้รูปแบบการใช้หลักปาริสุทธิศีลในเสริมสร้างสุขภาพของหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่นเพื่อให้หญิงกลุ่มเสี่ยงมีการพัฒนา มีวิถีชีวิตตามแบบปาริสุทธิศีลในทางที่ดีขึ้น ทำให้เกิดองค์ความรู้ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดขอนแก่น. (2562). *สรุปข้อมูลแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2561-2564*. เข้าถึงได้จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER28/DRAWER042/GENERAL/ DATA0000/00000140.PDF>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561). *บุกจับสถานบันเทิงในจังหวัดขอนแก่น*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/>

- นาคพล เกินชัย. (2559). วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม: วิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม. *วารสารวิชาการธรรม*
ทรรศน์, 16(2), 287-314.
- ปัญญา เสนงา. (2560). การพัฒนาชีวิตให้มีความสุขตามหลักปัจจัยสันนิสตีล. *วารสารพุทธศาสตร์*,
1(2), 75-84.
- พระมหาทองหล่อ ฐานิสโร. (2555). *การศึกษาวินัยชาวพุทธเพื่อการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข*. (วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหามิตร จิตปณฺโญ. (2561). ประเด็นข้อถกเถียงและการตีความปาริสุทธิศีลในพระพุทธศาสนา.
วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 18(1), 212-221.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2562). *แผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ระยะ 10 ปี*
(พ.ศ. 2556-2565). เข้าถึงได้จาก www.mbu.ac.th
- วิกิพีเดีย. (2561). *ข่าวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2560*. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก [https://](https://th.wikipedia.org/wiki)
th.wikipedia.org/wiki
- สายสมร นาคลดดา, พระราชปริยัติกวี (สมมาปณฺโญ) และบุญเลิศ โอธสฺส. (2561). รูปแบบการประยุกต์ใช้
ภิกขุปาฏิโมกข์เพื่อการบริหารองค์กรแนวพุทธวิถี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 6(1), 161-173.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2550). *พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทาน*
ปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*
แห่งชาติฉบับที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2554). *นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติฉบับที่ 8 พ.ศ.*
2555-2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

การวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจักรกวางพิปนี*

An Analyze the Philosophy in Literature of Universe Description is (Cakkavaladipani)

ประกอบ มีโคตรกอง, สุวิน ทองปั้น และจรัส สีกา
Prakob Meekotkong, Suwin Thongpan and Jaras Leeka
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Prakob_1968@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดจักรกวางพิปนี 2) ศึกษาแนวคิดปรัชญาและวรรณกรรมจักรกวางพิปนี 3) วิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจักรกวางพิปนี เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดจักรกวางพิปนีเกี่ยวข้องกับธรรมชาติของโลกธาตุมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่อง จิต กรรม สุขคติ และทุกข์ จักรกวางยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์มีสัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน มนุษย์ เทวดา และพรหม มีการแบ่งภพภูมิเป็น 3 คือ 1) กามภพ (กามาวจรภูมิ) 2) รูปภพ (รูปาวจรภูมิ) และ 3) อรูปภพ (อรูปาวจรภูมิ) ซึ่งเป็นสถานที่กำเนิดของสัตว์ตามผลกรรมที่ตนได้กระทำไว้
2. แนวคิดทางปรัชญาเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่มีความสงสัยแล้วตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบจากสิ่งที่ตนเองสงสัยนั้น ด้วยการแสวงหาเหตุผลหรือหลักความจริงตามวิธีการของปรัชญาที่แบ่งเป็น 5 สาขาหลัก ได้แก่ อภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ และตรรกศาสตร์ วรรณกรรมจักรกวางพิปนี พระสิริมิ่งคลาจารย์เป็นผู้แต่งเพื่ออธิบายจักรกวาง มีเนื้อหาแบ่งเป็น 6 กัณฑ์ คือ 1) จักรกวางสุรปาตินิเทศ 2) ปัพพตนิเทศ 3) ชลาสนนิเทศ 4) ทีปนิเทศ 5) ภูมินิเทศ 6) ปภินิเทศ
3. วรรณกรรมจักรกวางพิปนี สันเคราะห์เข้าในอภิปรัชญาได้ 3 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีสสารนิยม 2) ทฤษฎีจิตนิยม 3) ทฤษฎีธรรมชาตินิยม ญาณวิทยา พบว่า เป็นกระบวนการการเข้าถึงเทวภูมิด้วยมาน

*ได้รับบทความ: 2 ธันวาคม 2562; แก้ไขบทความ: 23 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 24 มีนาคม 2564

สมบัติ และจริยศาสตร์ พบว่า การที่สัตว์ไปเกิดในภูมิทั้ง 2 นั้น เป็นเพราะผลกรรมโดยมีที่ไป 2 ทาง คือ อบายภูมิ และเทวภูมิ และวรรณกรรมจักกวาทปิปปนังไม่ได้เน้นปัญหาในอภิปรัชญาแต่จะเน้นญาณวิทยา เพราะเป็นเครื่องมือนำไปสู่โลกุตตรปัญญา และเน้นจริยศาสตร์เพราะเป็นสาเหตุทำให้สัตว์ไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ตามผลกรรมที่ได้ทำไว้

คำสำคัญ: ปรัชญา; วรรณกรรมจักกวาทปิปปนัง

Abstract

The purpose of this research is; 1) to study the concept of the universe in the Tipitaka, 2) to study the concepts, philosophy and literature of universe description (Cakkavaladipani), 3) to analyze the philosophy in literature of universe descriptions. This is a document research by collecting data from primary and secondary documents, the data were analyzed using descriptive method, inductive method.

The research found that:

1. To study the concept of the universe in the Tipitaka is a concept about the nature of the world that is related to the concept of mind, karma, path to the heaven and path to the hell and that universe is also the dwelling place of all beings: hell creatures, monsters, beasts, humans, angels, and Brahma, which are divided into 3 worlds: 1) Sensuous World (Kāma-bhūmi) 2) The fine material worlds (Rūpa-bhūmi) and 3) Immaterial world (Arūpa-bhūmi) which is the place of origin of the beings according to their deeds.

2. Philosophical concepts are related to the existence of a human being with doubt and then ask questions in order to find an answer to his own suspicion by seeking reason or truth based on divided philosophies: 5 Main Disciplines, Including Metaphysics, Epistemology, Ethics, Aesthetics, and logic Literature of the universe that found that Ven. Sirimangalajarn compose the universe. The content is divided into 6 chapters, namely 1) Chakkawalrupathinithes 2) Patthanitthet 3) Chalasitthet 4) Thipniitthet 5) Phuminithes 6) Pakinakavinijaya.

3. In the literature of universe description can synthesize into the metaphysics of all 3 theories which are 1) Materialism 2) Idealism and 3) naturalism. In the epistemological dimension it is found that epistemology is just a process of accessing the landscape

through the path of meditation. And in the ethical dimension, it is found that the various animals to be born in the two World because of the consequences of one's actions. In while living with the thought that go in two ways, namely the unhappy place and the divine place and found that in the literature of universe description, this chapter does not focus on metaphysical problems and epistemology, but rather focusing on ethics because it causes all beings to be born in different worlds.

Keywords: Philosophy; Cakkavaladipani

1. บทนำ

ความเชื่อเรื่องจักรวาลถือเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของโลกและจักรวาลซึ่งมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องจิต กรรม สுகติ และทุกข์ นอกจากนี้ยังได้พบอีกว่า พุทธปรัชญามีได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาอภิปรัชญามากนัก น่าจะเป็นเพราะว่าไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดับทุกข์หรือช่วยให้บรรลุความหลุดพ้นอันเป็นจุดหมายสูงสุดของพุทธปรัชญา ดังนั้นคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงเน้นวิธีการทางด้านญาณวิทยาเพื่อเข้าถึงความรู้อันแท้จริง และเน้นจริยศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติดีมากกว่าเรื่องอื่น แต่พุทธปรัชญาในคัมภีร์สุตตันตปิฎกก็ได้ให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องความจริงข้อหนึ่งว่ารูปและนามหรือกายกับจิตมีความสัมพันธ์กับภูมิชั้นของจิตที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมเช่นเดียวกับมติในอภิปรัชญา มโนทัศน์เรื่องจักรวาลวิทยาตามคัมภีร์สุตตันตปิฎกมีความรู้ 2 แบบ แบบแรกเป็นความรู้ที่ได้มาจากการประสบการณ์คือความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ พืช สัตว์ และบางส่วนเป็นความรู้เกี่ยวกับกำเนิดของโลก รวมทั้งข้อเท็จจริงทางดาราศาสตร์ในการอธิบายถึงกำเนิด

ของโลกและธรรมชาติของโลกนั้นคำอธิบายบางเรื่องมีลักษณะเป็นตำนานแต่มีความคิดเกี่ยวกับเรื่องวิวัฒนาการของธรรมชาติ คือ โลกมีการเกิดขึ้นก็ย่อมมีการทำลายและกระบวนการนี้จะเกิดขึ้นซ้ำกันอีก ระยะเวลาของกระบวนการนี้ไม่อาจจะกำหนดแน่นอนและทำนายได้ (เพ็ญแข กิตติศักดิ์, 2529)

ในวรรณกรรมจักกัภาพที่ปนิมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญาโดยตรง ทั้งในส่วนที่เป็นอภิปรัชญาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องขอบเขตจักรวาลที่เหนือวิสัยของมนุษย์ที่จะเข้าถึง และญาณวิทยาที่เป็นกระบวนการในการเข้าถึงเทวภูมิชั้นพรหมโลกด้วยกระบวนการของการหยั่งรู้หรือเข้าถึงด้วยผลแห่งฌานสมาบัติแล้วบรรลุเป็นอนาคามีภูมิมีการละสังโยชน์ได้ 5 ประการ และในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่าญาณวิทยาเป็นสิ่งสำคัญเพราะความรู้ (ปัญญา) เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายในระดับโลกียะที่เกี่ยวข้องกับโลกธรรมและระดับโลกุตระที่จุดมุ่งหมายสูงสุดที่จะนำไปสู่ความรู้ระดับหลุดพ้นจากโลกียวิสัยรู้แจ้งในอัสวักขยญาณสิ้นกิเลสเครื่องเศร้าหมองจัดเป็นระดับโลกุตระปัญญา และทั้งยังมีส่วนเกี่ยวข้อง

ในลักษณะที่เป็นจริยศาสตร์ที่กล่าวถึงการที่สัตว์ต่างๆ ไปกำเนิดในภพภูมิต่างๆ นั้น เป็นเพราะผลของการประพจน์ของตนในขณะที่มีชีวิตอยู่ ถ้าประพจน์ดีก็จะไปสู่ภพภูมิที่ดีมีมนุษย์โลก จนถึงพรหมโลก แต่ถ้าทำไม่ดีก็จะไปเกิดในอบายภูมิมี นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต และอสุรกาย ซึ่งในทัศนะในพุทธปรัชญาเถรวาทได้แสดงหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สำคัญไว้ 3 ประการ คือ 1) การไม่ทำความชั่ว 2) กระทำแต่ความดี และ 3) ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ซึ่งหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณกรรมจกกวาสทปิณีนั้น แสดงให้เห็นว่า วิชากรรมนั้น เป็นเครื่องนำพาสัตว์ไปสู่ภพภูมิต่างๆ ซึ่งมีเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในภูมินิเทศกัณฑ์ (นพดล บงกชกาญจน์, 2561, หน้า 374-391)

วรรณกรรมจกกวาสทปิณีถือว่าเป็นคัมภีร์ปกรณ์วิเสสทางพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาทที่พระสิริมงคลจารย์ได้แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2063 มีเนื้อหา กล่าวถึงจักรวาลหรือโลกธาตุ โดยพรรณนาถึงภูมิที่เกิดของสัตว์ทั้งหลายมีวิธีการอ้างอิงถึงที่มาจากคัมภีร์ต่างๆ มีการอธิบาย การวิเคราะห์ศัพท์ และเนื้อหาในจกกวาสทปิณีแสดงถึงความเชื่อเรื่องจักรวาลที่มีมาแต่โบราณ โดยมีเนื้อหาจำนวน 6 ตอน (กัณฑ์) ประกอบด้วย 1) จกกวาสรูปาธินิเทศกัณฑ์ 2) ปัพพตนิเทศกัณฑ์ 3) ชลาสนนิเทศกัณฑ์ 4) ทิปปินิเทศกัณฑ์ 5) ภูมินิเทศกัณฑ์และ 6) ปภินณกวินิจฉัยกัณฑ์ ที่กล่าวถึงเรื่อง อายุ อาหาร การคำนวณภูมิ โยชน์ นาฬิกา ต้นไม้ โลก โลกธาตุ และความไม่มีที่สุด 4 อย่าง คือ อากาศไม่มีที่สุด จักรวาลไม่มีที่สุด หมู่สัตว์ไม่มีที่สุด และพุทธญาณไม่มีที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเพื่อเป็นการ

นำเรื่องราวในพระไตรปิฎกมาประยุกต์เพื่อใช้เป็นสื่อการสอนเพื่อให้คนเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยการสร้างความดีและละความชั่วทั้งปวง (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2554)

จากวัตถุประสงค์ของการแต่งวรรณกรรมจกกวาสทปิณีที่มีเนื้อหาทั้งหมด 6 กัณฑ์นี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ยังขาดมิติในการวิเคราะห์เชิงปรัชญาจึงเป็นที่มาของปัญหาว่าจะมีวิธีการในการจัดเข้าในกรอบของปรัชญาอย่างไร เพราะในเนื้อหาวรรณกรรมนั้น ทำให้รู้ถึงแนวความคิด และปรัชญาที่คนในสมัยก่อนที่ได้พยายามอธิบายไว้ และถือเป็นต้นแบบทางความคิดที่พบทั้งในวรรณกรรมและศิลปกรรมแขนงต่างๆ ที่มีเป้าหมายสูงสุดตามคติทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน ส่วนการวิเคราะห์สารัตถะในวรรณกรรมจกกวาสทปิณีด้วยทฤษฎีทางปรัชญานั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบไว้ด้วยการสังเคราะห์เนื้อหาและเรื่องราวที่ปรากฏในวรรณกรรมด้วยทฤษฎีทางอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นงานใหม่ที่ทำหายในการวิเคราะห์ประเด็นที่เป็นปรัชญาจากสารัตถะที่มีอยู่ในวรรณกรรมนั้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาทั้งหมดยังไม่พบว่า มีเอกสารเล่มใด ที่ทำการแยกวิเคราะห์ในมิติของปรัชญาโดยตรง จึงสร้างข้อสงสัยว่า เนื้อหาในวรรณกรรมจกกวาสทปิณีทั้ง 6 กัณฑ์ นั้น สังเคราะห์เป็นปรัชญาในมิติใดได้อย่างไรบ้างและเมื่อได้วิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ของการแต่งวรรณกรรมจกกวาสทปิณิดังกล่าวนี้นี้ ได้เห็นภาพสะท้อนถึงสภาพของสังคมในอดีตว่า มีความเชื่อต่อผลบุญบาป ซึ่งแตกต่างจากสังคมในปัจจุบันที่ไม่เชื่อและเกรงกลัวต่อผลบุญบาปที่จะ

นำตนไปสู่ภพภูมิใหม่ (กรมศิลปากร, 2548, หน้า 5) ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องวิเคราะห้ปรัชญาในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนีที่มีแนวคิดเชิงปรัชญาโดยใช้พุทธปรัชญาเป็นฐานคิด และใช้พุทธปรัชญาเป็นฐานในวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องจักรวาลในพระไตรปิฎกและในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนีว่ามีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างไร รวมถึงจะได้ทำการสังเคราะห์เนื้อหาในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนีเข้าในกรอบของอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์ได้อย่างไร ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำให้ข้อสงสัยต่างๆ มีความกระจ่างชัดเจน และผลของการวิจัยนี้เมื่อสมบูรณ์แล้วจะเป็นสารสนเทศสำหรับผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดจักรวาลในพระไตรปิฎก
2. เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาและวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนี
3. เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่มุ่งศึกษาถึงการวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนี โดยกำหนดวิธีการดำเนินวิจัยไว้ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยมีวิธีการเก็บและ

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นรวบรวมข้อมูล ได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ โดยรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และเอกสารเรื่องจกกวาฬที่ปนี จ.ศ. 900 และจ.ศ. 1171 วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ ภาษาบาลี อักษรธรรม จำนวน 4 ผูก 188 หน้าลาน สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เียมมาถ่ายไมโครฟิล์ม หมายเลข 78.009.01J.116-119 และรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ เอกสาร งานวิจัย งาน สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตำรา และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3. การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากเอกสารที่ได้มาทั้งหมด การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับจกกวาฬที่ปนี จากแหล่งข้อมูล 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) วรรณกรรมจกกวาฬที่ปนี จ.ศ. 900 และ จ.ศ. 1171 วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ และ 3) เอกสาร วิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องจกกวาฬที่ปนี แล้วเห็นว่ามีข้อมูลที่ตรงและสอดคล้องกัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยการเปรียบเทียบข้อมูลในลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการด้วยวิธีการพรรณนา วิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี การสรุปผลและ อภิปรายผลการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัย จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาสรุปผล การวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อที่ได้ ตั้งไว้นั้นตามลำดับ และหาความสอดคล้องกับ เอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว นำเสนอผลสรุปการวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรม จักกวาฬที่ปณี โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า

1. แนวคิดจักรวาลวิทยาในพระไตรปิฎก พบว่า มีปรากฏอยู่ในสูตรต้นตปิฎกมีมหาสิหนาทสูตร จุฬนิสูตร และอัครคณฺณสูตร เป็นต้น ที่ได้แสดงถึง แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของโลกและ จักรวาลซึ่งมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องจิต กรรม สุตติ และทุกติ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง กันกับการกำเนิดของสัตว์โลกในภูมิต่างๆ ใน ลักษณะที่เป็นสังสารวัฏ โดยมีแนวคิดเรื่องกรรม ทั้งเป็นกรรมดีและกรรมชั่ว เป็นตัวกำหนดให้ สรรพสัตว์ไปเกิดตามอำนาจของวิบากกรรมนั้น และยังแสดงถึงภพ 3 คือ 1) กามภพหรือกามาวจร ภูมิ เป็นดินแดนที่อยู่ด้วยกามตัณหา มีความโลภ โกรธ หลง มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน แบ่งเป็น (1) อบายภูมิ ประกอบด้วย นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต และอสุรกาย (2) มนุษย์ภูมิ และ (3) เทวภูมิ มีสวรรค์ 6 ชั้น ไปเกิดเป็นบนสวรรค์เป็นเทวดา

2) รูปภพหรือรูปาวจรภูมิ เป็นกลุ่มสัตว์ที่ได้ฉาน สมาบัติ 8 ไปเกิดเป็นพรหม มีจำนวน 16 ชั้น และ 3) อรูปภพหรืออรูปาวจรภูมิ เป็นกลุ่มพรหม ที่ไม่มีรูปมีเพียงชั้น 4 คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ มีทั้งหมด 4 ชั้น สัตว์ในพรหมมีอายุนับเป็นกัลป์คือ มีอายุตั้งหลายล้านหลายโกฏิในที่สุดก็จะต้องจุติ คือเคลื่อนที่จากเป็นพรหมหรือ ตายไปปฏิสนธิเกิดใหม่สืบต่อวนเวียนอยู่ในภพ ทั้ง 3 นี้ แต่มีพรหมในชั้นสุทธาวาส จำนวน 5 ชั้น เท่านั้นที่เป็นอนาคามีพรหมสามารถบรรลุ พระอรหันต์ในชั้นสุทธาวาสได้เลยหลักสำคัญของ แนวคิดเรื่องจักรวาลในพระไตรปิฎกเน้นหลักความ ประพฤติทางจริยศาสตร์ โดยใช้หลักพุทธ จริยศาสตร์เป็นฐานในการวิเคราะห์ และเน้นเรื่อง กระบวนการทางญาณวิทยาในการเข้าถึงความจริง ระดับต่างๆ ที่มีพุทธญาณวิทยาเป็นฐานในการ วิเคราะห์เช่นกัน ส่วนในมิติของอภิปรัชญาไม่ได้ ให้ความสำคัญมากนักอาจเป็นเพราะว่าไม่ได้ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดับทุกข์หรือช่วยให้บรรลุ ความหลุดพ้นอันเป็นจุดหมายสูงสุดของพุทธ ปรัชญา ดังนั้น แนวคิดเรื่องจักรวาลในพระไตรปิฎก จึงเป็นการนำเสนอจุดมุ่งหมายเพื่อการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบและกระบวนแห่งความรู้ในการบรรลุ ถึงจุดหมายปลายทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ 2 แนวทาง คือ 1) การนำเสนอให้มนุษย์กระทำ ความดีเพื่อได้รับผลดีตอบสนองในชาตินี้ และไป เกิดใหม่ในภูมิที่ดี และ 2) การนำเสนอแนวทาง เพื่อการหลุดพ้นคือนิพพานที่เป็นจุดหมาย ปลายทางสูงสุดไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในภูมิ ต่างๆ อีก

2. แนวคิดปรัชญาและวรรณกรรม จักรกวางทีปนี พบว่า แนวคิด ทฤษฎีทางปรัชญา มีหน้าที่ในการค้นหาคำตอบหรือเหตุผลมาอธิบายคำถามในมิติต่างๆ เพราะการแสวงหาเหตุผลหรือหลักความจริงนี้เองเป็นกระบวนการของปรัชญาที่จะนำมาตอบปัญหาต่างๆ ได้ถือว่าการเรียนรู้ปรัชญาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในภาพรวมของทุกศาสตร์ เพราะปรัชญาเป็นต้นกำเนิดของสรรพศาสตร์ เป็นวิชาที่พยายามแสวงหาเหตุผลและคำอธิบายต่อปัญหาพื้นฐานต่างๆ เช่น ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม คุณค่าของชีวิต คุณค่าของศีลธรรม และคุณค่าของศิลปะ เป็นต้น ปัญหาพื้นฐานต่างๆ ดังกล่าวมานี้ แม้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าแนวคิดใดถูกหรือผิด และแนวคิดทางปรัชญาที่ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์วรรณกรรมจักรกวางทีปนีในส่วนที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีทางปรัชญาในมิติต่างๆ คือ มิติทางอภิปรัชญา มิติทางญาณวิทยา และมิติทางจริยศาสตร์ และเนื้อหาในวรรณกรรมจักรกวางทีปนี พบว่า วรรณกรรมจักรกวางทีปนีเป็นคัมภีร์ทางพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ที่พระสิริมังคลาจารย์ได้แต่งขึ้นและเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2063 ประกอบด้วย เนื้อหาจำนวน 6 ตอน (กัณฑ์) ประกอบด้วย 1) จักรกวางสรูปาตินิทเทศกัณฑ์ เป็นการพรรณนาชี้แจงเรื่องราวเกี่ยวกับขนาดความกว้างยาว และเส้นโดยรอบของจักรกวาง 2) ปัพพตนิเทศกัณฑ์ ได้กล่าวถึงลักษณะของภูเขาสิเนรุและส่วนประกอบอื่นๆ 3) ชลาसनิทเทศกัณฑ์ เป็นการพรรณนาถึงการชี้แจงเรื่องชลาสัยหรือน้ำที่

ประกอบด้วย สมุทรร ได้แก่ สัทสมุทรรและอสิทสมุทรร และสระ คือ สระเล็ก และสระใหญ่ 7 สระ ได้แก่ สระอนาดต กัณณมุนทะ ระการกะ ฉัททันต์ กุณณะ และสระมณฑาทิณี และได้กล่าวถึงแม่น้ำที่ประกอบด้วย มหานที แม่น้ำใหญ่ ได้แก่ แม่น้ำคงคา อจิรวดี ยมุนา สรรภู และแม่น้ำมहि และกุนนที แม่น้ำเล็ก ได้แก่ แม่น้ำจันทภาคา สรัสวดี เนรัญชรา กาเวรี และแม่น้ำนัมมา 4) ที่ปนิทเทศกัณฑ์ เป็นการพรรณนาถึงเรื่องทวีปใหญ่ 4 ทวีป ได้แก่ ชมพูทวีป อมรโคยานทวีป บุพพิทเททวีปและอุตตรกัทวีป 5) ภูมิณิทเทศกัณฑ์ มีเนื้อหาที่มีการพรรณนาและชี้แจงเรื่องภพภูมิเป็นที่เกิดแห่งสัตว์ทั้งหลาย ในคัมภีร์จักรกวางทีปนีมี 2 ภูมิ คือ อบายภูมิ และเทวภูมิ 6) ปกิณณกวิณัจฉัยกัณฑ์ เป็นการวิณัจฉัยเรื่องปกิณณะที่ได้พรรณนาถึงเรื่องอายุ อาหาร การคำนวณภูมิ โยชน์ นาฬิกา ต้นไม้โลก โลกธาตุ และความไม่มีที่สุด 4 อย่าง คือ อากาศไม่มีที่สุด จักรวาลไม่มีที่สุด หมู่สัตว์ไม่มีที่สุด และพุทธญาณไม่มีที่สุด ในเนื้อหาวรรณกรรมทำให้รู้ถึงแนวความคิด และปรัชญาที่คนในสมัยก่อนได้พยายามอธิบายไว้ และถือถือได้ว่าเป็นต้นแบบทางความคิดที่พบทั้งในวรรณกรรมต่างๆ งานด้านศิลปกรรม ศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่มีเป้าหมายสูงสุดตามคติทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

3. การวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรม จักรกวางทีปนี จากวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรม จักรกวางทีปนีในมิติปรัชญาตามที่ผู้วิจัยได้นิยามไว้ใน 3 ด้านคือ อภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์พบว่า

3.1 การวิเคราะห์ตามหลักอภิปรัชญา ในมิติของอภิปรัชญาที่มีเนื้อหาที่ปรากฏ วรรณกรรมจักกวัตติปนิ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ อภิปรัชญา โดยเฉพาะในเรื่องของขอบเขตของ จักรวาลและเรื่องภพภูมิที่ปรากฏอยู่ ผู้วิจัยได้นำ ประเด็นต่างๆ เหล่านี้มาวิเคราะห์ ดังนี้

3.1.1 การวิเคราะห์ แบบ สสารนิยม (Materialism) พบว่า จักรวาล คือ วัตถุ เกิดมาจากวัตถุ แก่นแท้ของจักรวาล คือ วัตถุไม่ใช่จิต โดยมีพรรณนาถึงการกำเนิดขึ้นของจักรวาล โลกหรือมนุษย์ ตลอดจนสรรพสิ่งที่บังพวในลักษณะ ที่เป็นรูปธรรมหรือวัตถุที่สามารถเข้าถึงได้ด้วย ประสาทสัมผัส ดังปรากฏในเสลสูตรที่มีการกล่าวถึง จักรวาลในลักษณะที่เป็น วัตถุหรือรูปธรรม เพราะเป็นสถานที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ทั้งมวล ตั้งแต่สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน มนุษย์ เทวดา และพรหม

3.1.2 การวิเคราะห์ตามแนวคิด แบบจิตนิยม (Idealism) พบว่า การเข้าถึงสภาวะ ต่างๆ ในภพภูมิทั้ง 3 นั้นล้วนเกิดจากคุณภาพจิต ของสัตว์ที่เป็นตัวนำพาสัตว์ไปเกิดในภพภูมิต่างๆ และอบายภูมิ เทวภูมิ หรือนรก สวรรค์ เป็นสภาวะ ของจิตมนุษย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอายตนะ ภายนอก และอายตนะภายในของมนุษย์ที่กระทบ กันแล้วทำให้เกิดเป็นอารมณ์ที่น่าปรารถนา และอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนาในชีวิตประจำวัน ถ้าตีความตามพุทธปรัชญาเรื่องอบายภูมิหรือนรก และเทวภูมิหรือสวรรค์ น่าจะจัดเป็นสภาวะจิตของ มนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับอายตนะที่รับรู้อารมณ์ แล้วนำมาปรุงแต่งนำไปสู่การเสวยอารมณ์ที่เป็น

อิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์หรือที่เรียกกันว่า สวรรค์ในอก นรกในใจ นั่นเอง ในประเด็นเรื่อง อบายภูมิและเทวภูมิ เมื่อวิเคราะห์ในลักษณะ ที่เป็นนามธรรมตามทัศนะพุทธปรัชญาพบว่า ภูมิ ทั้ง 2 นั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับสภาพจิตของมนุษย์ ทั้งสิ้นและตามทัศนะของจิตนิยมถือว่าจิต เป็นอมตะ ไม่สูญสลาย ร่างกายของมนุษย์เป็นเพียง ปรากฏการณ์ชั่วขณะหนึ่งของจิต

3.1.3 การวิเคราะห์ตามแนวคิด ธรรมชาตินิยม (Naturalism) พบว่า เป็นแนวคิดที่ ประนีประนอมแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน ธรรมชาติ นิยมมีความเชื่อว่า จักรวาลและทุกสิ่งในจักรวาล มีกำเนิดมาจากธรรมชาติมากกว่าสิ่งที่อยู่เหนือ ธรรมชาติ ในจักรวาลมีสรรพสิ่งหลากหลาย และมีความจริงอยู่ในตัวของมันเอง มีทั้งสิ่งที่เป็วัตถุหรือ รูปธรรม และสิ่งที่เป็จิตหรือนามธรรม แนวคิด ทั้งสองนั้นเป็สิ่งที่สะท้อนถึงพัฒนาการแห่งการ พยายามค้นหาความจริงเกี่ยวกับจักรวาลโดยภาพ รวมของมนุษย์ และวิเคราะห์ในทัศนะของพุทธ ปรัชญา พบว่า ระบบจักรวาลเป็นเพียงการรวมตัว กันของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม และไฟ มีการเกิด ขึ้น ตั้งอยู่ และแตกสลายไปตามกาลเวลาที่เหมาะสม ตกอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา

3.2 การวิเคราะห์ตามหลักพุทธ ญาณวิทยาพบว่า พุทธญาณวิทยาเป็นกระบวนการ การเข้าถึงสภาวะภพภูมิต่างๆ เพราะการเข้าถึง เทวภูมิขั้นรูปพรหมและอรุปรหมจะเกิดขึ้นได้ด้วย กระบวนการของสมถกรรมฐานที่มีอารมณ์ กรรมฐาน 40 มี กสิณ 10 อสุภ 10 อนุสสติ 10

อาหาเรปฏิกูลสัณญญา 1 จตุธาตวัญฐาน 1 พรหมวิหาร 4 และอรุปรมาณ 4 ผู้เจริญสมถกรรมฐานที่มีอารมณ์ 40 จะทำได้อรุปรมาณแต่ไม่สามารถดับกิเลสได้ แต่สติปัญญาที่เป็นการเจริญวิปัสสนาจะทำให้ถึงการดับกิเลสได้หมดสิ้นเข้าถึงความเป็นพระอรหันต์ ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเพื่อการพัฒนาจิตให้เรียนรู้และเข้าถึงความสงบในกระบวนการเหล่านี้ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของพุทธญาณวิทยา และมีข้อสังเกตว่าหมวดกสิณ 10 และอรุปรมาณ 4 ไม่ใช่กรรมฐานของพระพุทธเจ้า กรรมฐานที่เป็น อารัมมณูปนิชฌาน การเพ่งอารมณ์เดียว เป็นของนอกศาสนา ส่วนกรรมฐานที่เป็นลักษณะกสิณ คือ เพ่งลักษณะ เป็นของพุทธศาสนา และยังพบว่า เทวภูมิ ทั้ง 2 คือรูปภูมิและอรุปรมาณ ที่อยู่ในชั้นพรหมโลกนั้นล้วนผ่านกระบวนการเรียนรู้สมถกรรมฐานจนทำให้ฌานสมาบัติ 1-4 แล้วไปเกิดในชั้นพรหมโลกตามอาณิสสของฌานสมาบัติ แต่มีเพียงชั้นอวิหาชั้นอุปปา ชั้นสุทัสสา ชั้นสุทสสี และชั้นอนิกขิณฐารวม 5 ชั้น ที่เป็นพรหมผู้ได้บรรลุถึงจตุตถฌานที่มีองค์ 2 คือ อุเบกขา และเอกัคคตา จะไปเกิดในพรหมโลกชั้นปัญจสุทธาวาส หรือสุทธาวาสภูมิ เพราะเป็นพระพรหมที่เป็นพระอริยบุคคลในพุทธศาสนาระดับอนาคามีที่ละสังโยชน์เบื้องสูงหรือเรียกว่า อุทัมภาคิยสังโยชน์ ซึ่งสังโยชน์ที่เป็นธรรมมัตถสัตว์ไว้กับทุกข์ หรือกิเลสเครื่องร้อยรัดจิตใจให้จมในวัฏฏะ 5 อย่าง คือ รูปราคะ มีความติดใจในรูปปรมาณ อรูปราคะ มีความติดใจในอรุปรมาณหรือความพอใจในนามธรรมทั้งหลายมานะ มีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนหรือคุณสมบัติ

ของตน อุทัจจะ มีความฟุ้งซ่าน อวิชา มีความไม่รู้จริง และถือว่าพรหมชั้นสุทธาวาสภูมิทั้ง 5 ชั้นนี้เมื่ออยู่ครบอายุขัยของตนแล้วสามารถบรรลุพระอรหันต์ได้สุทธาวาสภูมิได้เลยไม่ต้องกลับมาเกิดใหม่อีกเหมือนกลุ่มอรุปรมาณ

3.3 การวิเคราะห์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ในการวิเคราะห์เนื้อหาในวรรณกรรมจกกวาททีปนีในมิติของจริยศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้ใช้พุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ เป็นฐานในการวิเคราะห์ดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น พบว่า พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้นถือว่า เป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และเพื่อควบคุมความประพฤติเบื้องต้น 2 ทางคือ กาย และวาจา โดยในแต่ละทางบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่มีอยู่ 2 ทางคือ ดี และชั่ว ซึ่งมาจากมูลเหตุที่เป็นตัวการให้เกิดความประพฤตินั้นคือ กุศลมูล และอกุศลมูล ในพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น จะเน้นเรื่องการไม่ทำบาปทั้งปวง (สพพปาปสส อกรรม) โดยเน้นไปที่พฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและวาจาไม่ให้ประพฤติดีทางกาย (กายทุจริต) และทางวาจา (วจีทุจริต) และให้ประพฤตีสุจริตธรรมแทน มีสุจริตทางกาย คือไม่ทำบาปด้วยกายมี 3 อย่าง คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจและประพฤตีสุจริต คือ การไม่ทำบาปด้วยวาจา 4 คือ การไม่พูดเท็จคือพูดโกหก การไม่พูดคำหยาบ การไม่พูดส่อเสียด คือ พูดแทงใจคนให้เจ็บช้ำน้ำใจ การไม่พูดเพ้อเจ้อ คือ พูดไร้สาระ

3.3.2 การวิเคราะห์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นกลางพบว่า พุทธจริยศาสตร์

ระดับกลาง ซึ่งเป็นพุทธจริยศาสตร์ที่มุ่งขัดเกลาตนเองให้มีจิตใจสูงขึ้น โดยมีหลักพุทธจริยศาสตร์ที่แสดงไว้คือ กรรมบถ 10 บางครั้งเรียกว่า อาคาริยวินัย ซึ่งแปลว่าวินัยของผู้ครองเรือนหรือคฤหัสถ์ เป็นเครื่องควบคุมกาย วาจา และใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) อุกุศลกรรมบถหรือบาปกรรม และ 2) กุศลกรรมบถหรือกรรมดี ในอกุศลกรรมบถทั้ง 10 นี้ จะมีโทษน้อยหรือโทษมากก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ 1) วัตถุ คือ บุคคลหรือสัตว์ที่จะพึงฆ่า จะพึงลักหรือจะพึงประพดิล้าง หรือคำพูดที่จะพึงพูด ในการล่วงอกุศลกรรมบถโดยพิจารณาถึง สิ่งนั้นหรือวัตถุนั้นเป็นสิ่งที่ใหญ่ มีคุณมากหรือมีค่ามาก บาปก็มาก ถ้าวัตถุเล็ก มีคุณน้อยหรือค่าน้อย บาปก็น้อย 2) ประโยค คือ ความพยายามหรือการกระทำในการประพดิล้าง อกุศลกรรมบถถ้าความพยายามมาก พยายามนาน ไม่ว่าในทางกาย ทางวาจาหรือทางใจ บาปก็มาก ถ้าความพยายามน้อยบาปก็น้อย และ 3) เจตนา คือ ความจงใจในการประพดิล้างอกุศลกรรมบถ ถ้าเจตนาอันประกอบด้วย โลภะ โทสะ หรือโมหะรุนแรง บาปก็มาก ถ้าเจตนาอันประกอบด้วย โลภะ โทสะ หรือโมหะรุนแรงน้อยบาปก็จะน้อยและกรรมบถทั้ง 2 ด้านนี้ จะนำพาไปกำเนิดในอบายภูมิ และเทวภูมิ ตามวิบากกรรมที่ตนกระทำ

3.3.3 พุทธจริยศาสตร์ระดับสูงพบว่า เป็นหลักการที่มุ่งพัฒนาตนเองสู่ความเป็นอริยชนด้วยการปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ มรรค มืองค์ 8 หรือ มัชฌิมาปฏิปทา หลักปฏิบัติอันเป็นทางสายกลาง ซึ่งเป็นหนทางดับทุกข์ จริยศาสตร์ระดับสูงนี้จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนากาย วาจา ใจ และปัญญา ทำให้มนุษย์

ธรรมดากลายเป็นอภิมนุษย์หรือเป็นอริยบุคคล ในวรรณกรรมจักกาวทปิปปนังไม่ได้พูดถึงหลักมัชฌิมาปฏิปทาโดยตรง แต่มีการพรรณนาถึงกระบวนการในการพัฒนามนุษย์ธรรมดา ให้เป็นอภิมนุษย์ โดยมีผลที่เกิดจากการได้มานสมาบัติแล้วกลายเป็นอนาคามีบุคคล และหลังจากตายจะส่งผลทำให้บุคคลนั้นไปเกิดในชั้นพรหมโลกเรียกว่า อนาคามีพรหม ประกอบด้วยพรหมชั้นอวิหา ชั้นอติปปา ชั้นสุทิสสา ชั้นสุทิสส และชั้นอกนิฏฐา รวม 5 ชั้นที่เป็นพรหมผู้ได้บรรลุถึงจุดตถนิมิตที่มืองค์ 2 คือ อุเบกขา และเอกัคคตา จะเกิดในพรหมโลกชั้นปัญจสุทธาวาส หรือสุทธาวาสภูมิ ที่ละสังโยชน เบื้องสูงหรือเรียกว่า อุทัมภาคิยสังโยชน 5 อย่างได้และถือว่าพรหมชั้นสุทธาวาสภูมิทั้ง 5 ชั้นนี้สามารถบรรลุพระอรหันต์ในชั้นสุทธาวาสภูมิได้เลย ไม่ต้องกลับมาเกิดใหม่อีกเหมือนกลุ่มอรูปพรหมภูมิ 4 ชั้น จะเห็นว่า อนาคามีพรหมที่เกิดจากการได้บำเพ็ญมานสมาบัตินี้ เป็นการปฏิบัติตามหลักจริยศาสตร์ชั้นสูงที่มีเป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจักกาวทปิปปนัง ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสารผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นผู้วิจัยจึงนำประเด็นต่างๆ เหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. แนวคิดจักรวาลในพระไตรปิฎกแสดงถึงสถานที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ ในแต่ละภพภูมิ ตั้งแต่สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน มนุษย์ เทวดา และพรหม ซึ่งแต่ละภพภูมิสรรพสัตว์จะเข้า

ถึงได้เพราะอำนาจของวิบากกรรมของตนและได้มีการอธิบายถึงภพภูมิที่เป็นที่ไปของผู้สรรพสัตว์ที่จะได้รับผลกระทบแตกต่างกันไป ประกอบด้วย ภพ คือ 1) กามภพ 2) รูปภพ และ 3) อรูปภพ ซึ่งสอดคล้องกับพื้น ดอกบัว (2550, หน้า 311) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธปรัชญาแห่งชีวิต สรุปความได้ว่า โลภะ-โลภุตระ แนวคิดคติจักรวาลวิทยา ในพระพุทธศาสนามีเนื้อหากล่าวถึง ปริณทลแห่งภพภูมิทั้ง 3 หรือไตรภูมิคือ กามภูมิ 11 รูปภูมิ 16 และอรูปภูมิ 4 รวมเป็น 31 ภพภูมิ ซึ่งเป็นการแสดงสถานะชีวิตของสรรพสัตว์ตามผลของกรรมที่ตนได้กระทำไว้

2. จักกวาฬสรูปาทินิเทศ ที่กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับขนาดความกว้างยาว และเส้นโดยรอบของจักรวาลเป็นการอธิบายถึงลักษณะเชิงภูมิศาสตร์ของจักรวาล โดยแสดงภาพของภูเขาอันเป็นขอบจักรวาล มีภูเขาพระสุเมรุ อันเป็นแกนของโลก มีป่าหิมพานต์ มีแหล่งน้ำที่เกิดจากมหาสมุทรใหญ่ที่สุดในจักรวาลเล็กลงมาลงมาถึงสระและแม่น้ำ เป็นต้น รวมถึงทวีปต่างๆ ที่มนุษย์อาศัยอยู่ และภพภูมิต่างๆ ประกอบด้วย อายภูมิและเทวภูมิ ยากที่จะเข้าถึงด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ได้ ซึ่งสามารถสังเคราะห์เข้าในอภิปรายกลุ่มอภิปรายทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีสสารนิยม 2) ทฤษฎีจิตนิยม และ 3) ทฤษฎีธรรมชาตินิยม ซึ่งสอดคล้องกับกวี แสงมณี (2523) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง อรุณวดีสูตร: การตรวจชำระและการศึกษา พบว่า คัมภีร์อรุณวดีสูตรนี้กล่าวถึงจักรวาลหรือโลกธาตุว่า ส่วนหนึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยทวีปทั้งสิ้น คือ

บุพพวิเทห อุตตรกูร ชมพูและอมรโคยานทวีป ข้างล่างชมพูทวีปเป็นนรกและชั้นที่อยู่สูงกว่ามนุษย์ขึ้นไปเป็นที่อยู่ของเทวดาและพรหม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงอายุของสัตว์ที่เกิดในนรกและอายุของเทพชั้นต่างๆ เป็นต้น ในเนื้อเรื่องบางตอนก็ตรงกับคัมภีร์อื่นๆ เช่น คัมภีร์จักกวาฬทีปนี และคัมภีร์โลกสันฐาน เช่น เรื่องภูเขาสระโณดาต การเกิดฟ้าแลบ เป็นต้น และสอดคล้องกับสมพงษ์ ปรีชาจินดาธุ (2528) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องโลกุปัตติ พบว่า เนื้อหาของคัมภีร์กล่าวถึงโลก 3 คือ สังขารโลก สัตว์โลก โอกาสโลก การเกิดขึ้นและการเสื่อมสลายของโลกทั้ง 3 นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับทวีปมหาสมุทร ภูเขา ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ นักขัตร์และวิถีโคจรของดวงดาวในจักรวาล การกำหนดวัน เดือน ปี และยังได้บรรยายถึงรายละเอียดของส่วนประกอบของโลก ตลอดจนสรรพสัตว์ในโลกที่เกิดขึ้นและดับไปตามหลักปฏิจจสมุปบาท

3. ส่วนการวิเคราะห์ของวรรณกรรมจักกวาฬทีปนีในมิติของจริยศาสตร์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ ที่ประกอบด้วย 1) พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น ได้แก่ ศีลที่ควบคุมความประพฤติทางกาย และวาจา 2) พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง กรรมบถ 10 ที่เป็นทั้งฝ่ายกุศลและอกุศลหรืออาคาริยวินัย เป็นวินัยของผู้ครองเรือนเป็นเครื่องควบคุมกาย วาจา และใจ 3) พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง เป็นจริยศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาตนเองสู่ความเป็นอริยชน ประกอบด้วย มรรคมงคล 8 ที่เป็นหนทางดับทุกข์เป็นเครื่องมือในการพัฒนากาย วาจา ใจ และปัญญาให้สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ

วคิน อินทสระ (2549, หน้า 14-15) ได้กล่าวไว้ว่า จริยศาสตร์เป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์มีจิตใจสูง และเอื้ออาทรต่อผู้อื่น มีความประพฤติดีเว้นสิ่งที่ควรเว้น ทำสิ่งที่ควรทำ แสวงหาคำตอบว่าอะไรดี อะไรชั่ว ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้นคือ ศีล ควบคุมกาย และวาจา ระดับกลาง คือ กรรมบถ 10 ควบคุมกาย วาจา ใจ และระดับสูง ได้แก่ มรรค 10 ควบคุมกาย วาจา ใจ และพัฒนาปัญญา

6. ข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปรัชญา ในวรรณกรรมจกกวาทิปปนี ผู้วิจัยได้ทำการ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้แต่มีเนื้อหาบางประเด็นที่อยู่เหนือ ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำมา เพื่อเป็นข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปรัชญา ในวรรณกรรมจกกวาทิปปนี ผู้วิจัยได้ทำภายใน กรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษา แนวคิดจักรวาลในพระไตรปิฎก 2) เพื่อศึกษา วรรณกรรมจกกวาทิปปนี และ 3) เพื่อวิเคราะห์ ปรัชญาในวรรณกรรมจกกวาทิปปนี ซึ่งในการทำ วิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล และสามารถนำไปเป็น ข้อมูลสารสนเทศในการค้นคว้าต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภพภูมิ ต้องศึกษาต่อไป ซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นสมควรว่า

จะต้องมีการศึกษากันต่อไป เพื่อศึกษาแนวคิด เรื่องภพภูมิ สามารถศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดดังกล่าวในประเด็นต่อไปนี้คือ

2.1 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง ภพภูมิในด้านอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์

2.2 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง จักรวาลที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนไทย

2.3 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง จักรวาลที่มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง ของไทย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงาน วิจัยที่เกี่ยวข้องในวรรณกรรมจกกวาทิปปนีทำให้ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

1. การจัดภพภูมิ มีความแตกต่างกันดังนี้

1) พระไตรปิฎก แบ่งเป็น 3 ภูมิประกอบด้วย (1) กามภูมิ (2) รูปภูมิ และ (3) อรูปภูมิ 2) วรรณกรรม ไตรภูมิพระร่วงหรือเตภูมิกถา แบ่งเป็น 3 ภูมิ ประกอบด้วย (1) กามภูมิ เป็นที่อยู่ของมนุษย์ เทวดา และอื่นๆ รวม 11 ภูมิ ได้แก่ สวรรค์ 6 ภูมิ มนุษย์ 1 ภูมิ และอบาย 4 ภูมิ (2) รูปภูมิ ที่อยู่ของ พรหมมีรูปร่าง มี 16 ชั้น และ (3) อรูปภูมิ ที่อยู่ของ พรหมไม่มีรูปร่างมีแต่จิตและเจตสิก มี 4 ชั้น และ 3) วรรณกรรมจกกวาทิปปนีในภูมินิทเทศกัณฑ์ แบ่งภูมิเป็น 2 คือ (1) อบายภูมิ ประกอบด้วย นรก เตร็จฉาน เปต และอสุรกาย และ (2) เทวภูมิ ประกอบด้วย กามาวจร รูปาวจร และอรูปาวจร

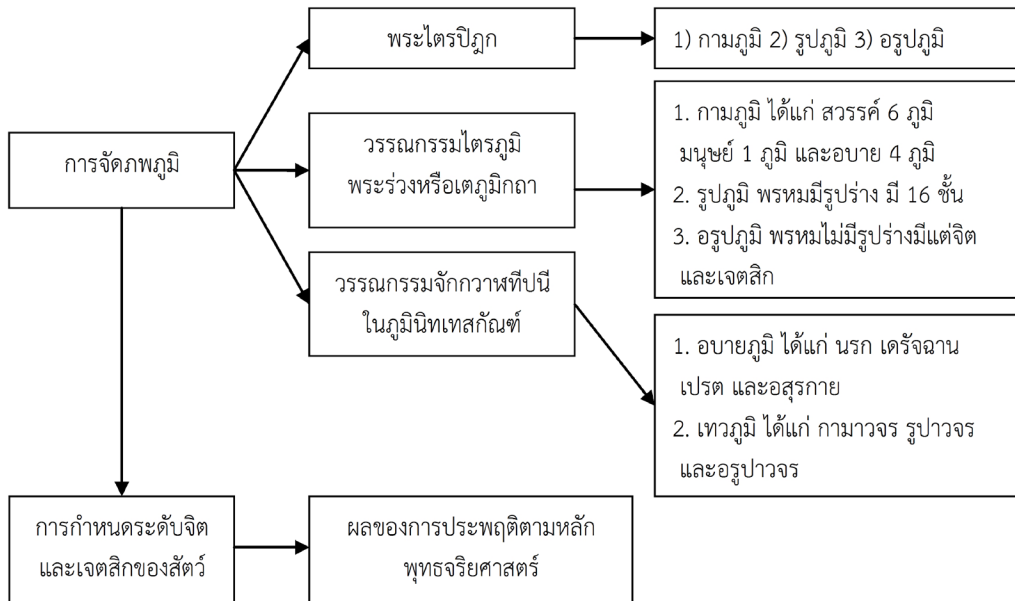
2. ภพภูมิเป็นการกำหนดระดับจิตและ เจตสิกของสัตว์แบ่งเป็น 4 คือ 1) กามาวจรภูมิ

ชั้นที่ยังท่องเที่ยวอยู่ในกาม 2) รูปาวจรภูมิ ชั้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในรูป หรือชั้นของพวกที่ได้รูปฌาน 3) อรูปาวจรภูมิ ชั้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในอรูปหรือชั้นของพวกที่ได้รูปฌาน 4) โลกุตตรภูมิ ชั้นที่พ้นโลกหรือระดับพระอรหันต์บุคคล

3. ผลของการประพจน์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ทั้งหมดนั้นที่ได้แบ่งเป็น 2 ประเด็น

คือ ฝ่ายกุศลมูล จะนำพาสัตว์ไปกำเนิดในเทวภูมิ มีเทวโลก 16 ชั้น และพรหมโลก 20 ชั้น ส่วนฝ่ายอกุศล จะนำพาสัตว์ไปสู่อบายภูมิ มี นรก เปรต อสุรกาย เป็นการแสดงให้เห็นถึงผลที่ได้รับจากการกระทำและการกำเนิดในภพภูมิต่างๆ เป็นเพราะผลของกรรมทั้งสิ้น ดังแผนภาพขององค์ความรู้นี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2548). *จกกวฬทีปนี*. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ.
- กวี แสงมณี. (2523). *อรุณวดีสูตร: การตรวจชำระและการศึกษา*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพดล บงกชกาญจน์. (2561). ญาณวิทยาตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 6(1), 374-391.

- เพ็ญแข กิตติศักดิ์. (2529). *การศึกษาวิเคราะห์จักรวาลวิทยาในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในสุตันตปิฎก*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิน ดอกบัว. (2550). *พุทธปรัชญาแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- วศิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- สมพงษ์ ปรีชาจินดาภูมิ. (2528). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องโลกุปัตติ*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพรณ ฌ บางช้าง. (2554). *จักรวาลที่ปณี: ลักษณะเด่น ภูมิปัญญา และคุณค่า*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปติธรรม 7 สำหรับกลุ่มเด็กแว้น ในจังหวัดขอนแก่น*

Strengthening Health According to Sappurisdhamma 7 for Vanz boys in Khon Kaen Province

พระมหาวิรุธ วิโรจโน (นิลพิช), สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ, ชนาธิป ศรีโก และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ

Phramaha Wiruth Wirojano (Ninpetch), Suttinan Phompanjai, Chanathip Sritho

and Chakkaree Srijarumeteeyan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: wiruth2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สำนวน และรูปแบบการใช้หลักสัปติธรรม 7 ในการเสริมสร้างสุขภาพของเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีทั้งวิธีเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตามกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 100 คน โดยการสุ่มตัวอย่างมีระบบ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าเชื่อมั่นเท่ากับ .88 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 100 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อหาข้อเสนอนะกับกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างๆ ในเขตจังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง รวบรวมข้อมูลที่ได้และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมมีการใช้หลักสัปติธรรม 7 ในการเสริมสร้างสุขภาพสำหรับเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะปัจจุบันเริ่มมีการให้ความรู้เรื่องประโยชน์ของการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพประชาชนให้มีร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมที่เข้มแข็งขึ้นด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ส่วนผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า รูปแบบในการเสริมสร้างสุขภาพนั้นคนในชุมชนส่วนใหญ่จะยึดหลักความเป็นผู้รู้จักชุมชน (ปรีสัญญตา) และหลักความ

*ได้รับบทความ: 10 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 18 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2564

Received: August 10, 2020; Revised: March 18, 2021; Accepted: March 31, 2021

เป็นผู้รู้จักบุคคล (บุคคลปริปัญญา) เป็นสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังต้องอาศัยรูปแบบส่วนตนที่คนในชุมชนต้องจัดการตนเอง (อัตตปัญญา) รวมถึงการเป็นผู้รู้จักแบ่งเวลาให้เป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างสุขภาพทางจิตของตนเอง (กาลัญญา) เพื่อพัฒนาตนเองให้มีสุขภาพกายและจิตให้พร้อมต่อการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่สังคมสืบไป

คำสำคัญ: การเสริมสร้างสุขภาพ; สัปปุริสธรรม 7; เด็กแว้น

Abstract

The objective of this research was to study and explore the use of Sappurisdhamma 7 principles for strengthening health of Vanz boys in Khon Kaen Province. This research model used mixed-method research, both quantitative method and the qualitative method, consisted of 2 steps: Step 1 was the quantitative research method. The sample group used in this step was a group of vanz boys living in various communities of Khon Kaen Province, totaling samples of 100 people by using a systematic random sampling. The questionnaire, there was a confidence value (r) = .88 and was returned 100 questionnaires, equivalent to 100.00 percent. Step 2 was the qualitative research method, using interview and focus group to find suggestions from 20 people living in Khon Kaen Province with ready-made computer programs and analyzing qualitative data with content analysis.

The research results were found that: The overall sample group used Sappurisdhamma 7 principles for strengthening health of vanz boys in Khon Kaen Province is moderate. It may be because that at present the knowledge of the benefits of exercise has been started to enhance people's health to have a stronger body, mind, intelligence and society through Buddhist principles. The results of the sample seminar were found that the most people in the community are based on the principle of being known to the community (Parisanyuta) and the principle of knowing people (Pukklapro-pranyuta) in the health promotion model which is important for helping each other. It also was relied on the personal style that people in the community have to manage themselves (Attanyuta), including being a well-informed person in promoting one's mental health (Kalanyuta) to develop oneself to have physical and mental health to be ready for the creation of good things for society.

Keywords: Strengthening health; Sappurisdhamma 7; Vanz boys

1. บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ได้มีพระบรมราชโองการเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชนในคราวพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยมหิดล ณ อาคารใหม่สวนอัมพรไว้ว่า “การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรง เป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดีและสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์ และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลังทำประโยชน์ สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่” พระบรมราชโองการนี้แสดงถึงความห่วงใยสุขภาพของประชาชนในฐานะพสกนิกรของพระองค์อย่างยิ่ง สิ่งเหล่านี้เป็นสุขภาวะที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองมาโดยลำดับ ภายใต้สุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรง ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจทั้งนี้สอดคล้อง กับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ที่ 4.4 ครอบคลุมถึงยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม อันมีเป้าหมายในการพัฒนาที่มุ่งให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมกันขับเคลื่อน ทั้งนี้เพราะกระแสโลกาภิวัตน์มีส่วนสำคัญในการลดทอนความเป็นมนุษย์แม้ว่าในอีกด้านหนึ่งกระแสโลกาภิวัตน์จะเรียกร้องให้สนใจในสิทธิมนุษยชนก็ตาม (สุริชัย หวันแก้ว, 2546)

เนื่องจากจังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีประชากรมากเป็นอันดับ 3 ของ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นจังหวัดศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีประชากร ณ ปีพ.ศ. 2557 ทั้งสิ้น 1,790,055 คน นับเป็น 576,964ครัวเรือน นับเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง 141,404 คน ทำให้มีประชากรมากขึ้น จึงทำให้เกิดปัญหาสังคม ซึ่งเชื่อว่ามีผลพวงจากกลุ่มเด็กแว้น โดยเฉพาะปัญหาที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นกลุ่มคนที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมถนนสายหลักๆ ที่มักจะมียุวชนกลุ่มเด็กแว้นจับกลุ่มกันแข่งรถจักรยานยนต์ในเวลาวิกาลและกลุ่มเด็กแว้นเหล่านั้นต่างก็อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงทั้งปัญหาทางสังคม ปัญหาอาชญากรรม และปัญหายาเสพติด สร้างความหนักใจให้หน่วยงานทางปกครองและพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเชิงคุณภาพชีวิต ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันเชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน ผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น (พัชรินทร์ ศิริวิสุทธิรัตน์, 2552)

จากสภาพปัญหาความรุนแรงของปัญหาและสาเหตุต่างๆ รวมทั้งผลกระทบดังกล่าวมาข้างต้น ทั้งที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต และปัจจุบันยังปรากฏอยู่ และคาดว่าในอนาคตจะยังมีปัญหามากยิ่งขึ้น จึงถือว่าเป็นปัญหาที่ควรทำวิจัยอย่างเร่งด่วน และงานวิจัยด้านนี้ยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับงานวิจัยด้านอื่น คณะผู้วิจัยจึงได้ประชุมปรึกษากัน มีมติที่จะทำวิจัยเรื่องนี้ โดยนำหลักสัปปุริสธรรมมาแก้ปัญหาและสาเหตุต่างๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาเด็กแว้น เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาเด็กแว้นในการเสริมสร้างสุขภาพ

ของประชาชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้นได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและสำรวจการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการเสริมสร้างสุขภาพของกลุ่มเด็กแว้น
2. เพื่อศึกษาการใช้รูปแบบตามหลักสัปปุริสธรรมในการเสริมสร้างสุขภาพของกลุ่มเด็กแว้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการทดลอง (Experiment Research) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรมสำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาและสำรวจการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรมสำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรมสำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งเพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรมสำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น โดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มเด็กแว้น จำนวน 134 คน กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่

(Taro Yamane) และเลือกการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) ได้จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรมสำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 100 ชุด การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของการใช้ภาษาและข้อเสนอแนะอื่นๆ 2) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโครงการวิจัยและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นนักวิชาการด้านการวิจัย จำนวน 2 คน นักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 2 คน นักวิชาการทางด้านพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) โดยให้พิจารณาข้อความที่ปรับตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในครั้งแรกเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปเก็บข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการในการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรมสำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน 2) จัดลำดับในการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรมสำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย

ที่มีค่าสูงสุด เป็นเกณฑ์การพิจารณาในการเสริมสร้างสุขภาพ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้คำถามเปิด (Open ended Questionnaire) เพื่อให้ชุมชนตามกลุ่มตัวอย่างได้ตอบข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมรอบการศึกษาค้นคว้า 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และ 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปริสธรรม 7 สำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ด้านอัมมัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ ได้แก่ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักเหตุในการส่งเสริมสุขภาพทางกาย จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักเหตุในการส่งเสริมสุขภาพทางจิต จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 71.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักเหตุในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 92.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักเหตุ ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 94.00

ด้านอัตถัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักผล ได้แก่ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักผลในการส่งเสริมสุขภาพทางกาย จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 97.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักผลในการส่งเสริมสุขภาพทางจิต จำนวน 85 คน คิดเป็น ร้อยละ 85.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักผล ในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 92.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักผล ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 74.00

ด้านอัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตน ได้แก่ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักตน ในการส่งเสริมสุขภาพทางกาย จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักตนในการส่งเสริม

สุขภาพทางจิต จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 57.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักตน ในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 76.00 ท่านเคยใช้หลักการคบคนดีเป็นมิตร ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0

ด้านมัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ได้แก่ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้ประมาณ ในการส่งเสริมสุขภาพทางกาย จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 83.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักประมาณ ในการส่งเสริมสุขภาพทางจิต จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 86.00 ท่านเคยใช้ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67.00 ท่านเคยใช้ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 66.00

ด้านกาลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักกาล ได้แก่ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักกาล ในการส่งเสริมสุขภาพทางกาย จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 83.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักกาล ในการส่งเสริมสุขภาพทางจิต จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 ท่านเคยใช้ความเป็นผู้รู้จักกาลในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 78.00 ท่านเคยใช้สมชีวิตาหลักความเป็นอยู่เหมาะสม ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 68.00

ด้านปรีสัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ได้แก่ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพทางกาย จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 98.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จัก

ชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพทางจิตจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 ท่านเคยใช้ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 77.00 ท่านเคยใช้สมชีวิตาหลักความเป็นอยู่เหมาะสม ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 82.00

ด้านบุคคลปโรปริยัญญา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ได้แก่ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักบุคคล ในการส่งเสริมสุขภาพทางกาย จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00 ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักกาล ในการส่งเสริมสุขภาพทางจิต จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 ท่านเคยใช้ความเป็นผู้รู้จักกาล ในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 ท่านเคยใช้สมชีวิตาหลักความเป็นอยู่เหมาะสม ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00

ส่วนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นการใช้รูปแบบสัปปุริสธรรม 7 ในการเสริมสร้างสุขภาพสำหรับเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 317$, S.D. = 1.16) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน (2.51-3.50) โดยเป็นรายด้านได้ดังนี้

การเสริมสร้างสุขภาพทางกายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$, S.D. = 0.97) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านทำกิจกรรมเพื่อยืดเส้นยืดสาย เช่น แกว่งแขน ยืดขา ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 1.14) รองลงมา是您ท่านสามารถทำงานที่ต้องใช้กำลังมากหรือออกกำลังกายอย่างหนัก

โดยไม่เหน็ดเหนื่อย 1.03 ($\bar{x} = 3.450$, S.D. = 1.03) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านคิดว่าการทำงานด้วยความอดทน จะทำให้ร่างกายแข็งแรง ($\bar{x} = 2.62$, S.D. = 1.64)

การเสริมสร้างสุขภาพทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$, S.D. = 1.25) เมื่อพิจารณารายชื่อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักตน ในการส่งเสริมสุขภาพทางจิต ($\bar{x} = 3.32$, S.D. = 1.25) รองลงมาเป็นท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักกาล ในการส่งเสริมสุขภาพทางจิต ($\bar{x} = 3.26$, S.D. = 0.87) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักตน ในการส่งเสริมสุขภาพทางจิต ($\bar{x} = 2.55$, S.D. = 1.04)

การเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 1.07) เมื่อพิจารณารายชื่อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักชุมชน ในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.63) รองลงมาเป็นท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักเหตุ ในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.91) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักประมาณ ในการส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา ($\bar{x} = 2.98$, S.D. = 1.00)

การเสริมสร้างสุขภาพทางสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณารายชื่อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักผล ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 1.06) รองลงมาเป็นท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักกาล ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 1.06) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด

คือ ท่านเคยใช้หลักความเป็นผู้รู้จักบุคคล ในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม ($\bar{x} = 3.06$, S.D. = 0.70)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างการพัฒนาแบบที่มีคุณลักษณะตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในเสริมสร้างสุขภาพของเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้ ด้านหลักการและเหตุผลจำนวน 94 คน ร้อยละ 94.00 วัตถุประสงค์ จำนวน 92 คน ร้อยละ 92.00 คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ จำนวน 87 คน ร้อยละ 87.00 หลักความเป็นผู้รู้จักเหตุ หลักความเป็นผู้รู้จักผล จำนวน 96 คน ร้อยละ 96.00 หลักความเป็นผู้รู้จักตน หลักความเป็นผู้รู้จักประมาณ จำนวน 93 คน ร้อยละ 93.00 หลักความเป็นผู้รู้จักกาล จำนวน 95 คน ร้อยละ 95.00 หลักความเป็นผู้รู้จักชุมชน หลักความเป็นผู้รู้จักบุคคล จำนวน 91 คน ร้อยละ 91.00 การจัดกิจกรรม จำนวน 80 คน ร้อยละ 80.00 มีการแบ่งกลุ่ม จำนวน 79 คน ร้อยละ 79.00 มีการจัดสัมมนา จำนวน 73 คน ร้อยละ 73.00 มีการบรรยาย จำนวน 85 คน ร้อยละ 85.00 มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย จำนวน 90 คน ร้อยละ 90.00 มีการประเมินผล จำนวน 89 คน ร้อยละ 89.00 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแบบที่มีคุณลักษณะตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในเสริมสร้างสุขภาพของเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่นไปในทิศทางเดียวกัน

ส่วนกลุ่มตัวอย่างด้านการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบที่มีคุณลักษณะตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในเสริมสร้างสุขภาพของเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น จากลงพื้นที่สัมภาษณ์คนในชุมชนเกี่ยวกับคู่มือการใช้รูปแบบหลักสัปปริสธรรม 7 ในการเสริมสร้างสุขภาพว่าควรมีอะไร กลุ่ม

ตัวอย่างคนในชุมชนได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“...การจัดทำคู่มือควรเป็นข้อที่เข้าใจและปฏิบัติได้จริง แต่สิ่งที่อยากให้ มี คือวิธีการที่จะช่วยให้วัยรุ่นรู้จักแยกแยะว่าอะไรดี อะไรไม่ดี สิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ เป็นคนมีเหตุผล รู้จักเวลา เล่น เวลาเรียน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีจิตสาธารณะ เข้าวัดฟังธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ เมื่อเป็นผู้ใหญ่จะได้พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า...”

สรุปได้ว่าการให้ข้อมูลของคนในชุมชน ชุมชนต้องการให้มีเนื้อหาสาระในคู่มือการใช้รูปแบบหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการเสริมสร้างสุขภาพ ดังนี้ 1) วิธีการปฏิบัติคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 2) การสร้างภูมิคุ้มกันให้วัยรุ่นโดยใช้ธรรมะกล่อมเกลาคิดใจ 3) วิธีการแบ่งเวลาให้เกิดประโยชน์ 4) วิธีการทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม 5) วิธีการพัฒนาตนให้มีความดีทั้ง 5 วิธีนี้เป็นเสนอแนะของคนในชุมชนในการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการเสริมสร้างสุขภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากสภาพการณ์ของระดับพฤติกรรม การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับกลุ่มเด็กแว้น ในจังหวัดขอนแก่น พบว่าการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับกลุ่มเด็กแว้น ในจังหวัดขอนแก่น มีการเสริมสร้างอย่างต่อเนื่อง เพราะเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 นั้นสามารถประยุกต์ใช้และบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดความยั่งยืนและส่งผลให้บุคคล

หรือชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งสุขภาพกายและใจ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขทั้งในครอบครัวและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ราชบุรี (2557) ที่พบว่า เราสามารถนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้และบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดความยั่งยืนและส่งผลให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งกายและใจ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้สังคม และประเทศชาติได้

2. ด้านการใช้รูปแบบหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการเสริมสร้างสุขภาพสำหรับเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ 1) การเสริมสร้างสุขภาพทางกาย 2) การเสริมสร้างสุขภาพทางจิต 3) การเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญา 4) การเสริมสร้างสุขภาพทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 317$, S.D. = 1.16) เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ดังนั้นการเสริมสร้างสุขภาพตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ตามกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ด้าน ถึงแม้จะอยู่ในระดับปานกลางแต่สามารถแสดงให้เห็นว่ามีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะปัจจุบันมีการให้ความรู้เรื่องประโยชน์ของการออกกำลังกายทั่วถึง และเพื่อเป็นการส่งเสริมการเสริมสร้างสุขภาพให้ประชาชนได้มีร่างกายจิตใจ สติปัญญา และสังคมให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของชาญณรงค์ พุโคกสูง (2560) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการออกกำลังกายว่า สามารถส่งผลด้านร่างกาย การออกกำลังกายจะทำให้หัวใจและระบบต่างๆ ของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ส่งผลด้าน

จิตใจ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จะผลทำให้เป็นคนที่มีบุคลิกที่มั่นคงสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถปรับตัวเมื่อได้รับความเครียดได้ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ที่ในระดับดี การออกกำลังกายช่วยให้อารมณ์ดี เนื่องจากกิจกรรมทางร่างกายจะช่วยกระตุ้นสารเคมีในสมอง ซึ่งช่วยให้รู้สึกมีความสุขมากขึ้นและผ่อนคลายมากขึ้นด้วย ส่งผลด้านสติปัญญา นอกจากการออกกำลังกายมีผลต่อด้านจิตใจแล้ว ผู้ที่ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะมีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ มีความสามารถในการเรียนรู้ มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ได้ดี และส่งผลด้านสังคม การออกกำลังกายจะช่วยเพิ่มความมีวุฒิภาวะทางสังคม มีความฉลาดทางสังคม เนื่องจากการออกกำลังกายเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น จนนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคมที่ดี

3. ด้านรูปแบบการพัฒนาสัปปุริสธรรม 7 ในการเสริมสร้างสุขภาพนั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า สามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นรูปแบบส่วนรวมที่คนในชุมชนยึดเป็นหลัก คือ ความเป็นผู้รู้จักชุมชน และความเป็นผู้รู้จักบุคคลเป็นสำคัญในการอยู่ร่วมกัน จะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ส่วนที่ 2 เป็นรูปแบบส่วนตนที่คนในชุมชนต้องจัดการตนเอง คือ การเป็นผู้รู้จักกาลเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพทางจิตของตนเอง ซึ่งจะทำให้บุคคลรู้จักแบ่งเวลาให้เป็นประโยชน์เพื่อพัฒนาตนให้มีสุขภาพกายและจิตพร้อมที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามต่อสังคมสืบไป

สอดคล้องกับเทศนาเรื่องสัปปุริสธรรม 7 ของท่าน ว.วชิรเมธี (2560) ว่า พุทธศาสนามีคำอยู่หลายคำที่มีความหมายสอดคล้องกับคำว่า “สมดุล” เช่น มตตญฺญตา การรู้จักความพอดีจึงสำคัญมากในทางพระพุทธศาสนาและในชีวิตของเราทุกคน ตามตัวอักษรคำนี้แปลว่า “ภาวะที่สิ่งต่างๆ มีความลงตัวอย่างเหมาะสมหรืออย่างพอดี” ร่างกายของเราคือตัวอย่างของความสมดุลที่เห็นชัดที่สุด กล่าวคือ หากมีระบบบางอย่างในร่างกายผิดปกติหรือเสียสมดุลจะส่งผลต่อระบบอื่นๆ ทั้งหมดทันที เช่น หากเราเป็นหวัดระบบการหายใจของเราจะเป็นปัญหาทันที หากระบบการหายใจเป็นปัญหาระบบอารมณ์ของเราจะมีปัญหาทันที หากอารมณ์มีปัญหาจะส่งผลต่อการกินอยู่การทำงานการพักผ่อนการปฏิสัมพันธ์ การมีความสุขความทุกข์ของเราทันที ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระจำรัส ฐิตธมโม (สวาส โพธิกลาง) (2554) เรื่องการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชน พบว่า การนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้และบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว จะทำให้เกิดความยั่งยืนและส่งผลให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งสุขภาพกายและใจสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้สังคมและประเทศชาติได้

4. ด้านการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบที่มีคุณลักษณะตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการเสริมสร้างสุขภาพของเด็กแก่นในจังหวัดขอนแก่น จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์คนในชุมชนเกี่ยวกับคู่มือการใช้รูปแบบหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการเสริม

สร้างสุขภาพว่าควรมีอะไร กลุ่มตัวอย่างคนในชุมชนได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“...การจัดทำคู่มือควรเป็นข้อที่เข้าใจและปฏิบัติได้จริง แต่สิ่งที่อยากให้มี คือวิธีการที่จะทำให้วัยรุ่นรู้จักแยกแยะว่าอะไรดี อะไรไม่ดี สิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ เป็นคนมีเหตุผล รู้จักเวลา เล่น เวลาเรียน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีจิตสาธารณะ เข้าวัดฟังธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ เมื่อเป็นผู้ใหญ่จะได้พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า...”

สอดคล้องกับข้อค้นพบของกัลยาณมิตรจากการศึกษาหลักสัปปริสธรรม 7 พบว่า หลักสัปปริสธรรม 7 สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ง่าย ดังนี้คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล เป็นกุศลธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นคนดี โดยไม่ขึ้นอยู่กับเพศชาติกำเนิด ฐานะนร ภาพความเป็นอยู่หรือความมีการศึกษาสูง บุคคลใดน้อมนำไปฝึกฝนจนชำนาญแล้ว บุคคลนั้นก็สามารถที่จะเป็นคนดีที่โลกต้องการ และมีสุขภาพกายจิตที่ดีสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวโลกได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมควร สีสงคราม (2550) เรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปริสธรรมและพลธรรมกับการปฏิบัติงานของผู้นำสถานศึกษา พบว่า เราสามารถนำหลักธรรมไปปฏิบัติได้ง่ายคือ ทำตนให้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล เมื่อทำได้อีกเป็นกุศลธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นคนดี โดยไม่ขึ้นอยู่กับเพศ ชาติกำเนิด ฐานะนร ภาพความเป็นอยู่หรือความมีการศึกษาสูง บุคคลใดน้อมนำไปฝึกฝนจนชำนาญแล้ว บุคคลนั้นก็สามารถที่จะเป็นคนดี

ที่โลกต้องการ และมีสุขภาพกายและจิตที่ดีสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวโลกได้

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาเรื่องความเป็นผู้รู้จักเหตุความเป็นผู้รู้จักผล ถ้าทุกคนเป็นรู้จักเหตุแลผลที่จะเกิดขึ้นตามมา ปัญหาต่างๆ ก็จะน้อยลง จะได้เกิดปัญญาในการใช้ชีวิต จัดกิจกรรมให้ความรู้ ช่วยเหลือและแนะนำวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่นให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. กลุ่มเด็กแว้นความเป็นผู้รู้จักตนความเป็นผู้รู้จักประมาณ มีปัญหาเกี่ยวกับดำรงชีวิตของแต่ละคน มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย บางคนมีฐานะดีแต่ใช้จ่ายไม่เป็นและไม่สามารถทำตามความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจได้ ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ ช่วยเหลือและแนะนำวิธีการรู้จักรักษาทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ ควรส่งเสริมให้ประชาชนทุกช่วงวัยของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น รู้จักการออมเพื่ออนาคตตามรูปแบบต่างๆ ของสถาบันการเงินของชุมชนหรือของรัฐ/เอกชน ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ประชาชนในชุมชนเป็นวัยรุ่นทุกวันนี้นักไม่ค่อยเห็นคุณค่าของเวลา มักใช้เวลาไปกับสื่อออนไลน์ ไม่รู้จักแบ่งเวลาให้เกิดประโยชน์ จิตใจหวั่นไหวง่าย ผู้ปกครองชุมชน หรือสถาบันการศึกษาควรร่วมมือกันหาทางแก้ไข โดยจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เหมาะสม

สำหรับวัยรุ่น ควรวิธีไหนอะไรควรทำอะไรก่อน อะไรควรทำทีหลัง เพื่อพัฒนาจิตให้เข้มแข็งเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า ประชาชนในชุมชนที่เป็นวัยรุ่นมีความเป็นผู้รู้จักชุมชนและความเป็นผู้รู้จักบุคคลของวัยรุ่นทุกวันนี้้อยมาก อาจเป็นเพราะความต้องการที่จะมีพื้นที่เป็นของตนเอง ขอเพียงคนในครอบครัวหรือชุมชนช่วยกันพร่ำสอนธรรมเนียมนิยมของคนไทยคือ การเคารพผู้ใหญ่ รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน รักษาภิรียมารยาทให้เหมาะสมในแต่ละโอกาส ก็สามารถพัฒนาเด็กเหล่านั้นได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

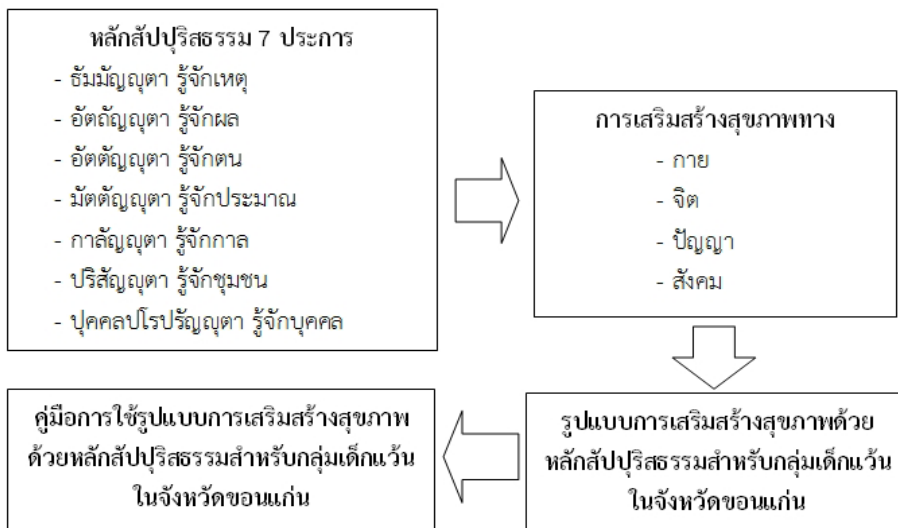
2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปริสธรรม 7 สำหรับเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักสัปปริสธรรม 7 เพื่อแก้ปัญหาชีวิตสำหรับชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปริสธรรม 7 สำหรับเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น

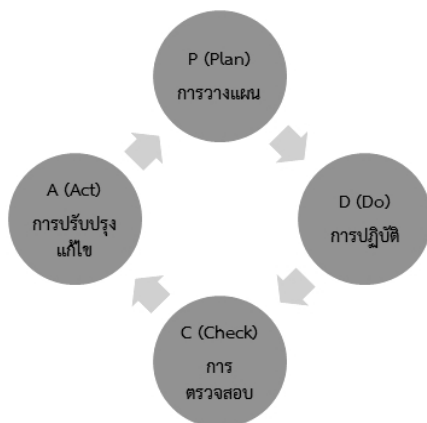
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

เมื่อบุคคลทำตนให้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคลได้แล้ว ก็นับเป็นกุศลธรรมที่สามารถทำให้บุคคลเป็นคนดีโดยไม่ขึ้นอยู่กับเพศชาติกำเนิด ฐานันดร สภาพความเป็นอยู่หรือความมีการศึกษาสูง บุคคลใดน้อมนำไปฝึกฝนจนชำนาญแล้ว บุคคลนั้นก็สามารถที่จะเป็นคนดีที่โลกต้องการ มีสุขภาพกายและจิตที่ดีเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวโลกได้อย่างแน่นอน การนำหลักสัปปริสธรรมมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของกลุ่มเด็กแว้น ซึ่งเป็นเยาวชนของชาติกลุ่มหนึ่งให้เกิดความยั่งยืน ส่งผลให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งสุขภาพกายและใจสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้สังคมและประเทศชาติได้

ตัวอย่างกระบวนการที่มีกลุ่มเด็กแว้นใช้หลักกาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสมในการทำหน้าทีการทำงานในการดูแลสุขภาพจะต้องมีกระบวนการวางแผนตามหลัก PDCA

ภาพที่ 2 กระบวนการวางแผนตามหลัก PDCA

เอกสารอ้างอิง

- ชาญณรงค์ พุโศภสูง. (2560). *ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ*. เข้าถึงได้จาก [http://program.npru.ac.th/pe/Exercise%20for%20Health\(AT\).html](http://program.npru.ac.th/pe/Exercise%20for%20Health(AT).html)
- นฤมล ราชบุรี. (2557). *สัปปริสธรรม 7: แนวคิดเชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน*. เข้าถึงได้จาก <https://1th.me/2d1s>
- พระจำรัส ฐิตธมโม (สวาส โปธิกลาง). (2554). *การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมควร สีสงคราม. (2550). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปริสธรรมและพลธรรมกับการปฏิบัติงานของผู้นำสถานศึกษากลุ่มเขตธนบุรีใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรินทร์ ศิริวิสุทธิรัตน์. (2552). *แว้นบอย-สก็อยเกิร์ล*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- ว.วชิรเมธี. (2560). *ความรู้จักประมาณตนในสัปปริสธรรม 7*. เข้าถึงได้จาก <https://goodlifeupdate.com/healthy-mind/dhamma/10428.html>
- สุริชัย หวันแก้ว. (2546). *กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ Marginalization*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

**รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา***

**Sufficiency School Administration Model for a Learning Center
Basing on the Philosophical Principles of Sufficiency Economy
in Opportunity Extension Schools**

นันทวดี พุ่มเกิด, ศุภชัย ทวี และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน
Nantawadee Phumkerd, Supachai Tawee and Teeppipat Suntawan
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nantawadee638@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ และ 3) ศึกษาแนวทางการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยและพัฒนา เชิงคุณภาพ มี 3 ขั้นตอน 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ศึกษาแนวทางการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ แบบเจาะจง จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้คือ การสังเคราะห์ค่าคงที่เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

*ได้รับบทความ: 29 มกราคม 2562; แก้ไขบทความ: 26 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 28 มีนาคม 2564

Received: January 29, 2019; Revised: March 26, 2021; Accepted: March 28, 2021

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษา มีรูปแบบที่มีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด และมีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความพร้อมของบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมโรงเรียน ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด และด้านการมีศักยภาพขยายผลอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) เนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและกระบวนการบริหาร 3) เงื่อนไขความสำเร็จ
3. ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปใช้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาพอเพียง; ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the current state of sufficiency school administration for a learning center basing on the philosophical principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools, 2) develop the sufficiency school administration model for a learning center basing on the philosophical principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools, 3) experiment the sufficiency school administration model for a learning center basing on the philosophical principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools. The research method is research and development and qualitative. The research 3 steps, one step study the current state of sufficiency school administration for a learning center basing on the philosophical

principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools. Two step develop the sufficiency school administration model for a learning center basing on the philosophical principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools. Three step experiment the sufficiency school administration model for a learning center basing on the philosophical principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools.

The findings revealed as follows:

1. It was found that for sufficiency school administration model for a learning center basing on the philosophical principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools the implementation was done in the aspects of 1) readiness of personnel, 2) administration and management, 3) learning management, 4) student activities and school activities, 5) obvious changes, 6) results extension potentiality with quality and efficiency.

2. The sufficiency school administration model for a learning center basing on the philosophical principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools comprised 3 parts, 1) Introduction consisting of ideas, principles, and purposes. 2) Contents consisting of components and process of sufficiency school administration model for a learning center basing on the philosophical principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools. 3) Conditions for success.

3. After experimenting the sufficiency school administration model for a learning center basing on the philosophical principles of sufficiency economy in the educational aspect of educational opportunity extension schools, it was found that the satisfaction of school administrators and teachers was at a high level.

Keywords: Sufficiency School Administration; Learning Center Basing on the Philosophical Principles of Sufficiency Economy; Educational Opportunity Extension Schools

1. บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาหรือแนวปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 40 ปี พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางในการพัฒนาในหลักแนวคิดพึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน พอใจของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนถูกต้องตามหลักวิชาการ การมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันดีภายใต้ชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548, หน้า 5)

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นโรงเรียนประถมที่อยู่ในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาแต่ยังไม่มีความต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โดยได้นำเอาแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร เกี่ยวกับแนวคิดการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาบูรณาการและผสมผสานแนวคิดที่สอดคล้องกับบริบทของการบริหารของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และทุกภาคส่วนซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
2. พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
3. ศึกษาแนวทางการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ แบบเจาะจง จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อนำมาเป็นกรอบในการร่างรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1. ร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลักการ และวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาและกระบวนการบริหาร ส่วนที่ 3 ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ

2. นำร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มาตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษาตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 9 ท่าน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะวิพากษ์เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสม

3. ปรับปรุงรูปแบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาและกระบวนการบริหารเพื่อให้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนี้ 1) ออกแบบการทดลองการใช้รูปแบบในโรงเรียนขยายโอกาส 1 โรงเรียน 2) จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์รายละเอียดการดำเนินการให้กับผู้รับผิดชอบโรงเรียนที่ใช้ทดลอง 3) นำคู่มือและรูปแบบไปใช้ในสถานการณ์จริง 4) จัดประชุม

ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองเพื่อสรุปการทดลองใช้รูปแบบ 5) รวบรวมข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ และสรุปผลการประเมินรูปแบบ

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่มีรูปแบบที่มีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด และมีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความพร้อมของบุคลากร 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมโรงเรียน 5) ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด และ 6) ด้านการมีศักยภาพขยายผลอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำประกอบด้วยแนวคิดหลักการ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางด้าน

การศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และกระบวนการบริหารส่วนที่ และ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทาง ด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สามารถนำไปใช้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ เนื้อหาจากตำรา เอกสาร แนวคิดหลักการพื้นฐานของการบริหารการศึกษา การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์พบว่า มีองค์ประกอบ ของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพร้อมของบุคลากร 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมโรงเรียน 5) ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด 6) ด้านการมีศักยภาพขยายผลอย่างมีคุณภาพแลประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาพอเพียงให้ไปสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเน้นในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ความรอบรู้ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบครอบไปตามลำดับขั้นตอน

และสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสุรินทร์ ภูสิงห์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี พบว่า 1) การจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี จะจัดได้ดีเมื่อมีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย การจัดองค์การ การดำเนินการ ตัวชี้วัด ความสำเร็จการนำรูปแบบไปใช้และเงื่อนไขความสำเร็จ และองค์ประกอบด้านการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การบริหาร และจัดการ การปรับปรุงและพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา การจัดกระบวนการเรียนการสอน ตามหลักสูตรสถานศึกษา การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล การประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่าย และคุณภาพนักเรียนตามลักษณะความมีชีวิตพอเพียง 2) รูปแบบที่นำไปสู่ประสิทธิผลในการจัดการศึกษามีลักษณะดังนี้ 1) หลักการจัดต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มียุทธศาสตร์ที่อยู่บนพื้นฐานการรู้จักตนเอง การช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการสร้างเครือข่ายหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรม สอดคล้องกับภูมิสังคม และโรงเรียนต้องเป็นองค์แห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

2) จุดมุ่งหมาย เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน 3) การจัดองค์การยึดหลักการมีส่วนร่วม และเน้นการทำงานเป็นทีม 4) การดำเนินการบริหารและจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล และการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่าย 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่ โครงสร้างการบริหาร แผนปฏิบัติการ หลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้จำนวนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวนแหล่งเรียนรู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและรายงาน การประเมินตนเอง 6) การนำรูปแบบไปใช้โรงเรียนมียุทธศาสตร์ ขั้นตอน วิธีการอย่างเป็นระบบ ดำเนินการตามขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ ขั้นติดตาม แนะนำ และขั้นประเมินผล รายงานผลและขยายผล 7) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนต้องมีความรู้ ตระหนักและเห็นความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษาโดยมุ่งประโยชน์สูงสุดที่นักเรียน และให้ความสำคัญกับชุมชน ด้านความพร้อมของบุคลากรเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ซึ่งความพร้อม

ของบุคลากร เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากร ทั้งสุขภาพกายสุขภาพใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้พร้อมที่จะเรียนรู้ทางกาย ทางจิต ทางด้านสติปัญญาเพื่อให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันที่ดีในชีวิตและพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรในโรงเรียนและเพื่อให้ครูและบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการบริหารสถานศึกษาพอเพียงต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกคนที่การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของทุกคนไปสู่เป้าหมายพร้อมที่จะปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

1.1 ด้านการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีมเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยผู้บริหารต้องเป็นทั้งนักบริหาร นักพัฒนา นักปฏิบัติ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาอย่างพอเพียงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ เป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยร่วมกับครูและบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ตลอดจนแนวทางการดำเนินการตามเกณฑ์ของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาผู้บริหารสร้างศรัทธาโดยเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้บริหารสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อนักเรียนผู้ปกครอง

ผู้บริหารในสถานศึกษาอื่น ชุมชน และสังคม เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานโรงเรียนผู้บริหารแบบมีส่วนร่วม โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ กล่าวคือ การบริหารจัดการเป็นบทบาทหน้าที่ที่ผู้บริหารต้องบริหารจัดการให้สอดคล้องกัน ได้แก่ การกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แผนปฏิบัติงานประจำปี มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลและนำผลมาพัฒนา มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีแผนงานโครงการกิจกรรม มีการดำเนินการ มีการติดตาม และมีการนำผลการติดตามไปพัฒนาด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน มีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณ การดำเนินงานตามงบประมาณ การติดตามผลการดำเนินงานตามงบประมาณ มีการบริหารอาคาร สถานที่และจัดการแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการประสานสัมพันธ์กับชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการเป็นอยู่อย่างพอเพียงสอดคล้องกับเจริญ อภิไชย (2551) ได้กล่าวไว้ การบริหารสถานศึกษาโดยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษา ต้องใช้หลักในการบริหารจัดการและประสานกันทุกภาคส่วนในการใช้ทรัพยากร การบริหารทั้งด้านบุคลากรงบประมาณสภาพแวดล้อม อย่างคุ้มค่าเป็นประโยชน์สูงสุด เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้

1.2 ด้านการจัดการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระ ทุกชั้นปีและบ่มเพาะอุปนิสัยพอเพียงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะกับวัยและบริบทของโรงเรียนเพื่อปลูกฝังหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงจุดมุ่งหมายของการพัฒนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่สถานศึกษาจะปลูกฝังหลักคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบ่มเพาะอุปนิสัยพอเพียงให้เหมาะกับวัยของนักเรียน และบริบทของโรงเรียนครูจะต้องจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมีการจัดทำหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูต้องจัดทำสื่อแหล่งเรียนรู้ จัดทำฐานการเรียนรู้ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยบูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระต่างๆ ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องร่วมมือกันในการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยการจัดการศึกษาสามารถดำเนินการได้ 4 ส่วน คือ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดทำสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับแนวคิดของสุชาติ นันทะไชย (2548, หน้า 7-8) ได้กล่าวไว้ว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนสามารถดำเนินการได้โดย 1) การจัดหลักสูตรสถานศึกษา 2) การ

จัดหน่วยการเรียนรู้สถานศึกษา บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้น และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้เฉพาะเรื่องเพิ่มไว้ในกลุ่มการพัฒนาผู้เรียนในทุกระดับชั้น

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมโรงเรียนเป็นการจัดกิจกรรม เพื่อให้มีการฝึกปฏิบัติที่เสริมหนุนการจัดการเรียนรู้ที่บ่มเพาะอุปนิสัยพอเพียง เช่น การมีฐานการเรียนรู้ต่างๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย จิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรจนเป็นกิจวัตรเพื่อให้เกิดการพัฒนาและช่วยเหลือกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมโรงเรียนต้องการจัดการเรียนรู้ที่บ่มเพาะอุปนิสัยพอเพียง ครูต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยให้มีการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนให้หลากหลายเน้นกิจกรรมที่เสริมสร้างลักษณะนิสัยพอเพียงโดยให้นักเรียนฝึกคิดฝึกปฏิบัติจริง และผู้บริหารต้องจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนโดยการจัดให้ครูและบุคลากรได้เข้ารับการอบรม จัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ส่งเสริมให้เป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและประสบการณ์ในการทำงานให้กับผู้ปกครองและชุมชนตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ ที่มาศึกษาดูงานและเป็นพี่เลี้ยงให้กับสถานศึกษาอื่นได้ นอกจากนั้น ผู้บริหารและครูต้องจัดกิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน เป็นการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนและขยายผลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนโดยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่มีหลากหลายลักษณะ เช่น กิจกรรมด้านวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับธรรมนูญ มีทอง (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องแซง พบว่า โรงเรียนบ้านร่องแซง ได้นำแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้แก่ ให้ครูได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถ่ายทอดปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจตลอดจนค่านิยมพื้นฐานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรมมีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยการให้ความรู้ ประชุม อบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง คณะครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน ชุมชนและสังคม ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีการประสานงานกับเครือข่ายหรือองค์กรต่างๆ โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน สร้างความสามัคคีของบุคลากรในองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความตระหนักในการเป็นเจ้าของร่วมกัน

1.4 ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิต เข้าสู่เส้นทางพอเพียงของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น จำนวนนักเรียนมากขึ้นสภาพแวดล้อมของโรงเรียนน่าอยู่ความ

สัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มโรงเรียน (ผู้บริหาร ครูและนักเรียน) รวมถึงพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการบริหารจัดการให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง โดยให้ครูและบุคลากรได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้และ กิจกรรมเพื่อพัฒนา ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะ และอุปนิสัยพอเพียงและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรม ทั้งของโรงเรียนและชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินวิถีชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับสุรินทร์ ภูสิงห์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้จัดการศึกษาในโรงเรียน เพราะมีองค์ประกอบและการดำเนินการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนนำไปสู่ประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ตระหนักเห็นความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดีผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษา โดยมุ่งประโยชน์สูงสุดที่นักเรียน และให้ความสำคัญกับชุมชน และส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะความมีชีวิตพอเพียงอย่าง

ยั่งยืน คือ มีความพอประมาณ มีเหตุมีผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขการมีความรู้คู่คุณธรรม

1.5 ด้านการมีศักยภาพขยายผลอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพเป็นการที่สถานศึกษาพอเพียงมีศักยภาพ และความสามารถขยายผลการขับเคลื่อนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เช่น การขยายเครือข่าย การเป็นพี่เลี้ยง การจัดการคณะศึกษาดูงาน โดยไม่ให้กระทบการจัดการเรียนการสอนในแต่ละด้าน ซึ่งถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษา ซึ่งสามารถนำตัวบ่งชี้ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อผู้บริหาร ครู นักเรียน พัฒนาสถานศึกษาพอเพียงให้มีศักยภาพส่งผลให้โรงเรียนมีศักยภาพในการสร้างเครือข่ายและขยายผล สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนเป็นที่ยอมรับ และเป็นต้นแบบในการศึกษาดูงานของสถานศึกษาอื่นได้ ซึ่งในการสร้างเครือข่ายต่างๆ ดำเนินการได้ 3 วิธีการ ได้แก่ 1) สร้างเครือข่ายและขยายผลสู่โรงเรียนที่ต้องการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงและศูนย์การเรียนรู้ 2) สร้างเครือข่ายและขยายผลสู่โรงเรียนทั่วไปและหน่วยงานอื่น 3) สร้างเครือข่ายขยายผลสู่ชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของสุชาดา นันทะไชย (2548, หน้า 8) ได้กล่าวไว้ว่า ควรสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นโรงเรียนนำร่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรและแนวทางการจัดการศึกษา จัดการศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมโครงการตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ส่งผลให้ได้องค์ประกอบและนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารต่างๆ มาสร้างเป็นส่วนต่างๆ ของรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐาน หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษา ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษา และกระบวนการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และส่วนที่ 3 ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จมีความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษาว่ามีลักษณะเป็นโครงสร้างและองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีแนวทางการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบ ส่งผลให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสามารถดำเนินงาน บรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นในส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วนของรูปแบบจึงเป็นโครงสร้างสำคัญในการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง และสอดคล้องกัน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสื่อสารเกี่ยวกับปรัชญาหลักการของการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารศึกษาเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ ของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษา จนเกิดความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับเนเชวิก (1984) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญคือเป็นผู้ประสานงาน ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ประสานที่ทั้งภายในสถานศึกษาของตนเอง และประสานงานต่างๆ กับสถานศึกษาและองค์กรอื่นๆ ด้วยบทบาทเป็นผู้สื่อสาร ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่บุคลากรทั้งภายในสถานศึกษาติดต่อสื่อสารได้ โดยไม่แบ่งระดับหรือชั้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ แสดงให้เห็นว่าการที่จะขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ อยู่ที่ความตระหนัก ความเข้าใจ ความมุ่งมั่น ตลอดจนวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ทำหน้าที่บริหารจัดการ ซึ่งนอกจากจะต้องพัฒนาตนเองด้านต่างๆ ให้สามารถบริหารโรงเรียนแล้ว ยังมีภารกิจที่สำคัญคือ การพัฒนาบุคลากร พัฒนานักเรียน และร่วมมือในการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษา ดังนั้น หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดนโยบายที่จะส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาผู้บริหาร และครูให้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1.2 จากผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางการศึกษาที่มีความเหมาะสมนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยประยุกต์ใช้ดังนี้

1.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำรูปแบบไปศึกษาตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

1.2.2 ผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกคน ควรมีการประชุมชี้แจง ครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

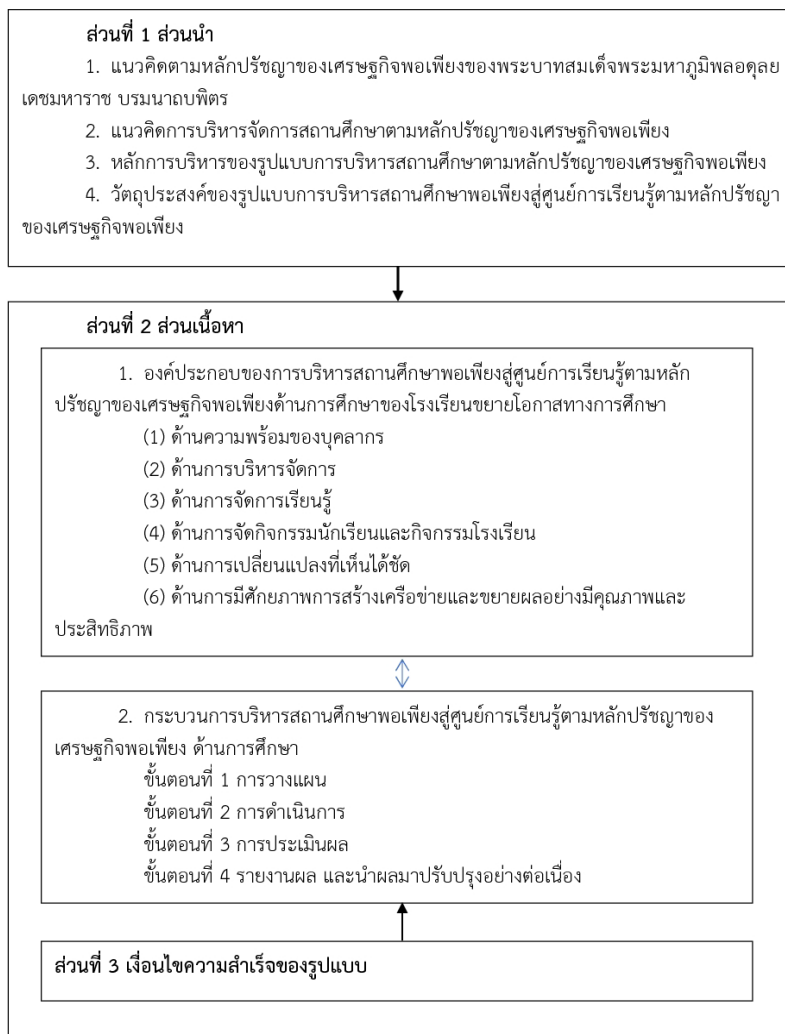
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้เห็นบริบท ปัจจัยนำเข้าปัจจัยด้านกระบวนการบริหาร และปัจจัยด้านผลผลิต โดยศึกษาเปรียบเทียบ การดำเนินการของสถาน

ศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในแต่ละโรงเรียนเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ สู่การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ทางด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสามารถนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง เพื่อเตรียมความพร้อมในการประเมินสู่ศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาได้ตามภาพประกอบองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านการศึกษาศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

เจริญ อภิไชย. (2551). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอแม่สาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
เชียงราย เขต 3. (การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- ธนธรรม มีทอง. (2552). *การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องแซง*. (การศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุชาดา นันทะไชย. (2548). *แนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. เอกสารการประกอบ การบรรยาย เรื่องแนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก <http://amin.edu.ku.ac.th/article/suchada.doc>
- สุรินทร์ ภูสิงห์. (2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี*. (การศึกษาปริญญาคุุณบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). *การสร้างกระบวนการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.
- Knezevich, Stephen J. (1984). *Administration of Public Education*. (4th ed). New York: Harper and Row.

การแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ด้วยหลักพุทธศาสตร์ของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา*

The Emotion Resolution applying Buddhist Principles of Graduates Students

พระมหาประสงค์ กิตติญาโน (พรมศรี)

Phramaha Prasong Kittiyano (Promsri)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand

E-mail: sonk101@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สืบเคราะห์การแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน 3) เพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 คน แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้สอดคล้องอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. อารมณ์เป็นสิ่งที่ยึดหน่วงจิตทั้งดีและเสีย เมื่อมีอารมณ์เสียเกิดขึ้นถ้าหากไม่สามารถกำจัดทิ้งได้ จะเกิดปัญหาคือมีความทุกข์ เสื่อมจากกุศลธรรม สะสมทุกข์เป็นหนทางแห่งความตายจากความดีงาม มีชีวิตอยู่อย่างเป็นทุกข์ และทำให้ประมาทมัวเมา ถ้าสามารถกำจัดได้จะเกิดผลดีคือเป็นที่รัก ที่พอใจ ที่เคารพ และได้รับการยกย่องสามารถกันอกุศลไม่ให้เกิดขึ้นได้ นำสุขมาให้ และพ้นจากอาสวะกิเลส
2. สังเคราะห์การแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการสำรวมชีวิตด้วยการเลี้ยงอารมณ์ ขนอารมณ์ ลงโทษอารมณ์ ปลอ่ยวางอารมณ์ และปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 ในชีวิต
3. แนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มีปัญหาจากการไม่ได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม การไม่เข้าใจในตัวเอง สิ่งแวดล้อมไม่ดี อยู่ห่างไกลภักตยาณมิตร ชีวิตไม่มีวินัย

*ได้รับบทความ: 13 มกราคม 2564; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2564

Received: January 13, 2021; Revised: March 30, 2021; Accepted: March 31, 2021

แนวทางแก้ไข คือ การมีสติอยู่ในชีวิตประจำวันการปฏิบัติกรรมฐานมีกัลยาณมิตร และบำเพ็ญประโยชน์

คำสำคัญ: แก้ไขปัญหา; อารมณ์

Abstract

The objectives of the research were as follows: 1) to synthesis the emotion resolution in Theravada Buddhism, 2) to study emotion resolution of graduate students enrolled in Faculty of Buddhism and Philosophy, Mahamakut Buddhist University Isan Campus, and 3) to form emotion resolution guidelines of graduate students. The research was in Qualitative research carried out by studying documents as a primary source and interviewing 18 persons as a secondary source. The collected data were categorized, analyzed, and synthesized systematically and presented in descriptive form.

The results of the research were as follows:

1. There are both bad and good emotions. If we cannot overcome the bad-temper, it will cause problem: suffering. Declining from good deeds and accumulate suffering led the way to the death of the goodness and people may be careless infatuation. Once person is able to eliminate bad-temper, good results will emerge: loved, respected, and admired by others. It can prevent bad deeds and create happiness.
2. The emotion resolution in Theravada Buddhism means to focus on life by avoiding, overcoming, detaching bad-temper, and following 4 principles of mindfulness.
3. The problems of graduate students; most of them did not study and practice dhamma, were selflessness, engaged in bad environment, not having good friends, and no discipline. The ways to solve were; be conscious, practice meditation, have good friends, and do good deeds.

Keywords: Resolution; Emotion

1. บทนำ

มนุษย์โดยทั่วไปจะถูกชักจูงให้ดำเนินชีวิตในทางที่มุ่งหาความสุข เช่น เทียวแสวงหารูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่ช่อใจและความสนุกสนาน

บันเทิงมาปรนเปรอตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ตามความอยากของตนด้วยความโลภ โกรธ หลง แล้วก่อให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อนทั้งแก่ตน และผู้อื่น พอจะเห็นได้ไม่ยากว่าการเบียดเบียนกัน

การขัดแย้งกันส่วนใหญ่แล้วก็สืบเนื่องมาจากการดำเนินชีวิตแบบปล่อยตัวให้ถูกชักจูงไปในทางที่จะปรนเปรออารมณ์อยู่เสมอ จนเคยชินและรุนแรงยิ่งขึ้น คนจำนวนมากบางที่ไม่เคยได้รับการเตือนสติให้สำนึกหรือยังคิดที่จะพิจารณาถึงความหมายแห่งการกระทำของตนและอารมณ์ที่ตนปรนเปรอบ้างเลย และไม่เคยปฏิบัติเกี่ยวกับการฝีกอบรมหรือสั่งวระวังเกี่ยวกับอายตนะหรืออินทรีย์ของตนจึงมีแต่ความลุ่มหลงมัวเมายิ่งขึ้น

การปฏิบัติทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ มีทางตรงบ้าง ทางอ้อมบ้าง มีไว้เพื่อใช้ในส่วนต่างกันทั้งนี้สุดแต่ว่าปัญหาจะเกิดขึ้นที่จุดใด ทุกข์และอกุศลมักได้ช่องเข้ามาที่ช่วงตอนใด พระพุทธศาสนาสอนย้าให้ใช้วิธีระวังหรือป้องกันตั้งแต่ช่วงแรกที่สุด คือ ตอนที่อายตนะรับอารมณ์ เพราะจะทำให้ปัญหาไม่เกิดขึ้นเลย แต่ถ้าปัญหาเกิดขึ้นแล้ว คือบาปอกุศลธรรมได้ช่องเข้ามาแล้ว มักจะแก้ไขยากทั้งที่รู้ผิดชอบชั่วดี มีความสำนึกในสิ่งชอบธรรมอยู่ แต่ก็ทนต่อความเย้ายวนไม่ได้ ลุอำนาจกิเลส ทำบาปอกุศลลงไป ด้วยเหตุนี้ท่านจึงย้าวิธีระวังระวังป้องกันให้ปลอดภัยไว้ก่อน ตั้งแต่ต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557, หน้า 64) กิจกรรมสามัญที่สุดของทุกคนซึ่งเป็นไปอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวันก็คือ การรับรู้อารมณ์ต่างๆ เมื่อมีความรู้สึกสุขทุกข์ ก็มีปฏิกิริยาเกิดขึ้นในใจด้วย มีผลต่อจิตใจอย่างชัดเจนและสืบเนื่องไปนานส่วนใดแรงเข้มหรือสะดุดขัด ก็มักให้มีความคิดปรุงแต่งยึดเยื้อออกไป ถ้าไม่สิ้นสุดที่ในใจ ก็ผลักดันให้แสดงออกมาเป็นการพูดการกระทำ ซึ่งการกระทำต่อกัน

ระหว่างมนุษย์ย่อมสืบเนื่องออกมาจากกระบวนการน้อยๆ ที่เป็นไปในชีวิตแต่ละขณะนี้เป็นสำคัญ

อารมณ์จึงมีความสำคัญที่ควรจะทำความเข้าใจให้มีความรู้และให้มีวิธีการแก้ไขอารมณ์สำหรับแต่ละคนเพื่อนำไปสู่ชีวิตที่ดีงาม ย่อมเกิดประโยชน์ เช่น บุคคลฝึกดีคัมครองดี รักษาดีสำรวมดีแล้วย่อมนำสุขมีประมาณยิ่งมาให้ (พระไตรปิฎก, 18/94/97) หรือเป็นผู้อดทนต่อรูปเป็นผู้อดทนต่อเสียงเป็นผู้อดทนต่อกลิ่น เป็นผู้อดทนต่อเสียงเป็นผู้อดทนต่อโณภุชพะผู้ประกอบด้วยธรรม 5 ประการนี้ ย่อมเป็นที่รัก เป็นที่พอใจเป็นที่เคารพและเป็นที่ยกย่องของเพื่อน (พระไตรปิฎก, 22/85/154) แม้ได้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระปัจเจกพระพุทธเจ้า เป็นพระอรหันต์ก็เพราะรู้จักแก้ไขอารมณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาถือว่าเป็นผู้มาต่อยอดความรู้ให้สูงขึ้น มีหน้าที่การทำงาน มีครอบครัว โดยเฉพาะประสบการณ์ด้านสังคมและการทำงาน มีอายอยู่ระหว่างวัยผู้ใหญ่ไปถึงสูงอายุ สาเหตุที่มาเรียนเพราะต้องการความรู้ที่สูงขึ้นหรือใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต้องการนำความรู้ไปปรับระดับการทำงานให้สูงขึ้นแต่บุคคลที่มาเรียนในสถาบันการศึกษาของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน สาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญาต้องการ จะเป็นพระภิกษุและผู้ใหญ่ตอนปลาย มีจุดประสงค์เพื่อที่จะนำหลักวิชาการไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วย การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีหลายสาขา แต่สาขาที่ตอบโจทย์ด้านพัฒนาจิตใจได้ดีก็คือสาขาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพราะคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนา เมื่อมาเรียนซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ที่ผ่าน

การสะสมอารมณ์อย่างหลากหลาย ซึ่งมาจากต่างสถานที่ ต่างครอบครัว และต่างความคิด ย่อมมีการพูด และการกระทำที่แตกต่างกันออกไป

ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่สอนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พบกับปัญหาด้านอารมณ์ของนักศึกษาการไม่เข้าใจกันระหว่างเพื่อนก่อให้เกิดความเครียดในห้อง แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือความกังวลด้านการเรียนจนทำให้ส่งงานช้ากว่ากำหนด ความไม่แจ่มใสของอารมณ์อันมีสาเหตุมาจากการเดินทางมาเรียน ความขัดแย้งด้านความคิด ความไม่พอใจเมื่อมีการขอร้องให้จ่ายเงินเพื่อการกุศล หรืออีกด้านหนึ่งนักศึกษาชอบทำกิจกรรมช่วยเหลือเพื่อนและอาจารย์ รวมถึงสถาบันด้วยการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การเสียสละด้านวัตถุเพื่อช่วยเหลือสถาบัน ความสามัคคีของนักศึกษาทำกิจกรรมเหล่านี้ถือว่าเป็นผลมาจากอารมณ์ทั้งสิ้นจากที่กล่าวมาข้างต้นกล่าวได้ว่า การกระทำเป็นผลมาจากอารมณ์ จึงควรที่จะรู้และศึกษาให้เข้าใจ

ดังนั้น จึงสนใจที่จะสังเคราะห์การแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน และเพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลเพื่อสร้างประโยชน์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์การแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
3. เพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documents) ปฐมภูมิคือพระไตรปิฎก หุติยภูมิคือหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลภาคสนาม (Fieldstudy) ด้วยการสัมภาษณ์ และได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมายคือ บุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 18 รูป/คน และกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มนักศึกษสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 18 รูป/คน ปีที่ 1 รุ่น 12 จำนวน 10 รูป และปีที่ 2 รุ่น 11 จำนวน 8 รูป/คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview guide) เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) จำนวน 1 ฉบับ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured interview) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองจากฐานข้อมูลของบทที่ 2 ของการวิจัยนี้ จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นจากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเรียบร้อยแล้วปรับปรุงตามคำแนะนำและนำไปทดลองใช้สัมภาษณ์กับนักศึกษา หลังจากนั้นก็นำมาปรับปรุงเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้สัมภาษณ์ต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary research) ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร เน้นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ได้แก่ พระไตรปิฎก และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่ เอกสารหนังสือ ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยภาคสนาม วิจัยภาคสนามระยะที่ 1 (Field research I) เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical study) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative methodology) เน้นวิธีสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อสังเคราะห์และประมวลข้อมูล (Observed data) การวิจัยภาคสนามระยะที่ 2 (Field research II) ต่อเนื่องจากการวิจัยภาคสนามครั้งที่ 1 เน้นการจัดหมวดหมู่ข้อมูลและ

วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์จึงมีการถ่วงดุล (Verification) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Triangulation Method) แล้วดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสรุปผลการวิจัย และเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อผู้เกี่ยวข้องต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานสรุปได้ดังนี้

1. สังเคราะห์การแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท อารมณ์ หมายถึง ธรรมชาติใดที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตอยู่ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ ที่อาศัยสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ปรากฏขึ้นโดยมีปสาทรูป มโนวิญญาณเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดความรู้สึก และเมื่อธรรมชาติกระทบจิตเรียกว่าอารมณ์ เมื่อกระทบแล้วประกอบจิตอยู่ เรียกว่า เจตสิก

ความสำคัญของอารมณ์คือเมื่อธรรมชาติกระทบจิตเรียกว่าอารมณ์ เมื่อกระทบแล้วประกอบจิตอยู่ เรียกว่า เจตสิก ความสำรวมระวังจากอารมณ์ทั้งหลายเหล่านี้ ทำให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะสามารถทำให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ที่สำคัญคือเป็นพระพุทธเจ้าได้เพราะรู้เรื่องอารมณ์ ทรงสั่งสอนให้ศึกษาอารมณ์ กล่าวคือ ศึกษาเพื่อรักษา สำรวม ผีภณ ระงับอินทรีย์ 6 (ตา หู จมูก

ลื่น กาย ใจ) อารมณ์คือโลกที่ปรากฏลักษณะอาการแก่นุชย์ทางอายตนะต่างๆ กระบวนธรรมที่สืบทอดจากผัสสะเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อทางจริยธรรม ระหว่างความดีกับความชั่วระหว่างกุศลกับอกุศล ระหว่างความหลุดพ้นเป็นอิสระกับการหมกติดหมุ่นเวียนอยู่ในสังสารวัฏ กิจกรรมสามัญที่สุดของทุกคน ซึ่งเป็นไปอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน ก็คือการรับรู้อารมณ์ต่างๆ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ควรรู้เรื่องอารมณ์มีความสำคัญต่อผู้ฝึกหัดหรือฝึกปฏิบัติเพื่อควบคุมความประพฤติของตน อย่างน้อยควรที่จะรู้คุณธรรมพื้นฐานเพื่อปิดกั้นอารมณ์และบาปอกุศล

ลักษณะของอารมณ์เป็นรูปธรรมกับนามธรรม เป็นไตรลักษณ์ มีลักษณะเกิด-ดับ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คืออารมณ์ที่ดีและอารมณ์ที่ไม่ดี หรืออารมณ์ที่ชอบใจกับอารมณ์ที่ไม่ชอบ ให้ผลเป็นสุขกับทุกข์ ก่อให้เกิดประโยชน์และเกิดโทษ

กระบวนการเกิดของอารมณ์ ได้แก่ อายตนะภายใน (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) กับอายตนะภายนอก (รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส การคิดทางใจ) กระทบกันแล้วเกิดเวทนา มีการรู้อารมณ์นั้นหรือเป็นไปตามอารมณ์เกิดเป็นสัญญา แล้วคิดปรุงแต่งอารมณ์ว่าดีว่าไม่ดีสุดท้ายเกิดการครอบงำจิตจากอารมณ์นั้นแล้วคิดพูด กระทำไปตามนั้น

ประโยชน์ของการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ คือ ย่อมเป็นที่รัก ที่พอใจ ที่เคารพ และเป็นที่ยกย่องสามารถกันบาปอกุศลไม่ให้เกิดขึ้นได้และ เป็นเหตุให้หลุดพ้นจากกิเลสหนาสุขมาให้ และพ้นจากอัสวะจึงมีประโยชน์ทั้งในปัจจุบันที่ทำให้เกิด

ความสุขทันที เกิดความสุขกับสังคมด้วย ที่สำคัญทำให้มีความสุขในโลกหน้าด้วย คือ มีที่เป็นเป็นสุคติภพ และจุดด้อยของการไม่แก้ไขปัญหาทางอารมณ์ คือ ไม่สามารถลวงพ้นจากความทุกข์ได้ เสื่อมจากกุศลธรรมสะสมทุกข์เป็นหนทางแห่งความตายจากความดีงาม มีชีวิตอยู่อย่างเป็นทุกข์ เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วย่อมไปสู่สุคติ ย่อมไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจ ไม่เป็นที่เคารพ และไม่เป็นที่ยกย่องบาปอกุศลย่อมครอบงำบุคคลนั้น และเป็นเหตุให้เกิดใหม่ไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้ประมาทมัวเมา การไม่พัฒนาอารมณ์จึงเป็นสาเหตุของความขัดแย้งกันในสังคม การเสื่อมโทรมทางจริยธรรม รวมถึงการไม่พัฒนาเพื่อความสันติสุขที่แท้จริงด้วย

สังเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทได้เป็นสามม อินทรีย์ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) การหลบเลี่ยงอารมณ์การเอาชนะอารมณ์ การลงโทษอารมณ์ การไม่ยึดถืออารมณ์การพัฒนาอารมณ์ตามอินทรีย์ ภาวนาสูตร คือยึดหลักอายตนะภายในกระทบกับอายตนะภายนอก เกิดการชอบใจ ไม่ชอบใจ ฉะฉาน แล้วรู้ให้ชัด จึงวางเฉยและการเจริญสติปัฏฐาน คือการเจริญสติไปในกาย คือเจริญสติไปในเวทนา การเจริญสติไปในจิต และการเจริญสติไปในธรรม

ผลสำเร็จของการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 1) ด้านกาย มีบุคลิกภาพ ดิริกาชานให้พ้นจากความชั่ว ปฏิบัติตนได้เหมาะสม และละความกระวนกระวาย ความเร่าร้อนและความเดือดร้อนทางกาย 2) ด้านพฤติกรรมเป็นผู้นำได้ เป็นที่ยอมรับของสังคม เกื้อกูลแก่ผู้อื่น ทำให้ฝึกอบรมตนให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยได้ 3) ด้าน

จิตได้รับความสุขด้านจิตใจ เป็นผู้มีความสงบใจ
4) ด้านปัญญา รู้เท่าทันกับความเป็นจริงเรื่อง
อารมณ์ มีชีวิตที่ปลอดภัย และประสบความสำเร็จ
ในชีวิต

2. การแก้ไขปัญหาด้านอารมณ์ของ
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนา
และปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน จากการสัมภาษณ์ พบว่า ประโยชน์
ของการแก้ไขอารมณ์ ได้แก่ การเรียนประสบ
ผลสำเร็จ สุขภาพแข็งแรง รู้จักปล่อยวาง เอาใจเขา
มาใส่ใจเรา ไม่ผูกใจเจ็บไม่เครียด เป็นการฝึกพัฒนา
จิตดีที่สุด สามารถปรับชีวิตให้เกิดความสมดุล
ช่วยเหลือผู้อื่นได้ สามารถล้างอารมณ์เก่าที่ไม่ดีให้
เป็นอารมณ์ดีได้ สำร่วยกาย วาจา ใจ ควบคุม
อารมณ์ได้ เข้าใจความจริงของชีวิต คนรอบข้างมอง
ในแง่ดี เกิดกัลยาณมิตรที่ดี มีบุคลิกภาพดี จิตใจ
มีความสุข สดชื่นอยู่เสมอ คนรอบข้างมองในแง่ดี
เกิดกัลยาณมิตรที่ดี รู้จักพูดให้เกิดประโยชน์
สังเคราะห์ได้เป็นด้านกายมีบุคลิกภาพที่ดีด้านวาจา
รู้จักพูดให้เกิดประโยชน์ ด้านสังคมช่วยเหลือผู้อื่น
ได้ด้านจิตมีความสุข ควบคุมอารมณ์ได้และด้าน
ปัญญา เข้าใจความจริงของชีวิตสามารถล้างอารมณ์ได้

สาเหตุการไม่แก้ไขอารมณ์เพราะหงุดหงิด
ง่ายศึกษาธรรมะมาน้อย โดยเฉพาะสมถกรรมฐาน
และวิปัสสนากรรมฐาน ความไม่สบายใจอยู่เป็น
ประจำไม่สนใจการปฏิบัติธรรม ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม
ไม่สนใจเพื่อนฝูง ไม่ปฏิบัติตามระเบียบขององค์กร
ไม่มีการเรียนรู้อารมณ์และศึกษาธรรมะของ
พระพุทธเจ้าไม่เข้าใจตนเอง ไม่รู้จักตนเองดีพอ
กระจำพอ จึงเกิดความขัดแย้งภายในตนเอง

อารมณ์ภายในส่วนตัวมีปัญหาอยู่ภายในใจฝึกสติ
มาน้อย ฝึกสมาธิมาน้อยความเครียด เก็บกด
สิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีอยู่ไกลจากกัลยาณมิตรที่ดี
สังเคราะห์ได้คือ การไม่ได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม
การไม่เข้าใจในตัวเองสิ่งแวดล้อมไม่ดีอยู่ห่างไกล
และชีวิตไม่มีวินัย

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านอารมณ์ได้แก่
การปฏิบัติ ทั้งสมถกรรมฐานกับวิปัสสนากรรมฐาน
ปล่อยวาง ไม่เอาสิ่งที่ผ่านมาแล้วเป็นอารมณ์
สิ่งที่ผ่านมาแล้วให้ผ่านไปยึดหลักธรรมะของ
พระพุทธเจ้าในการดำเนินชีวิตศึกษาธรรมะให้มาก
หางานที่ชอบรู้จักให้อภัยคิดบวกมีมนุษยสัมพันธ์
หยุดทุกอย่าง แล้วพักผ่อนพูดคุยให้เพื่อนสนิทฟัง
ในเรื่องที่อารมณ์ไม่ดีเดินทางไปตามป่าไม้คนเดียว
ดูธรรมชาติ อยู่กับธรรมชาติให้ลืมความทุกข์อยู่คน
เดียวบ้าง นอนฟังดนตรีธรรมชาติบำบัดสังเคราะห์
ได้เป็น 1) การคิดบวก 2) มีกัลยาณมิตร 3) สร้าง
อารมณ์ดีให้เกิดขึ้นเสมอ และ 4) ยึดธรรมในการ
ดำเนินชีวิต

สิ่งที่ทำให้เกิดอารมณ์ดี ได้แก่ สิ่งแวดล้อม
ที่ดี มีต้นไม้เขียวขจี ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
ของอาคาร การทาสีใหม่ของห้องและอาคาร ทำให้
อารมณ์ดีเพื่อนดี ครูอาจารย์ดี เจอสิ่งที่ดีเรียกว่า
เจอสถานที่ที่ได้สนทนาธรรม การพูดจาดี การ
พบปะสังสรรค์กับอาจารย์และเพื่อนมีต้นไม้
ธรรมชาติที่ร่มรื่นทัศนคติของอาจารย์กับนักศึกษา
ตรงกันอารมณ์ดี อาจารย์สอนเข้าใจได้เกรดดี
ความรู้ดีเทคนิคการสอนของอาจารย์ดี นักศึกษา
มีส่วนร่วมกับการบรรยายความพร้อมที่จะเรียนคิด
บวกห้องเรียน บรรยากาศดี สามารถเรียนรู้ได้

ตลอดเวลาอาจารย์ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดก่อนเข้า
เนื้อหาที่เรียน อาจารย์พุดดี อาจารย์มีมนุษยสัมพันธ์
เห็นเพื่อนทำให้อารมณ์ดี เห็นสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ
อาจารย์สอนสนุก มหาวิทยาลัยสะอาด เจ้าหน้าที่ดี
แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในห้อง สื่อดี สภาพ
แวดล้อมดี สถานที่ดี สังเคราะห์ได้เป็นด้าน
มหาวิทยาลัย ด้านผู้เรียน ด้านอาจารย์ผู้สอน
ด้านเพื่อน และด้านความคิดและจิตใจของนักศึกษา

แนวทางการพัฒนาอารมณ์ ได้แก่ ศึกษา
ธรรมะของพระพุทธเจ้าเพื่อปรับทัศนคติ
คบถลายนมิตรที่ดี มีระเบียบวินัยในชีวิต เช่น
การรักษาศีลประจำ ฟังธรรมประจำนั่งสมาธิสำรวม
ให้มีสติอยู่เสมอให้มองเชิงบวก มองในสิ่งที่เป็น
ประโยชน์ อย่าเพ่งโทษมีสติสวดมนต์ อ่านหนังสือ
ที่ชอบทำสิ่งที่ชอบ เช่น รดน้ำต้นไม้ ทำจิตใจ
ให้สบายอยู่เสมอรู้จักนั่งไม่โต้ตอบการฝึกสมาธิ
และปัญญาอยู่เป็นประจำจะทำให้เกิดการพัฒนา
อารมณ์ฟังธรรม หลีกเลียงกับสิ่งที่ทำให้อารมณ์
ไม่ดีคิดไปทางกุศลทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นอยู่เฉยๆ
สังเคราะห์ได้เป็นมีระเบียบวินัยปรับทัศนคติฝึกสติ
และสมาธิเป็นประจำและบำเพ็ญประโยชน์
ส่วนกิจกรรมที่ช่วยแก้ไขอารมณ์ ได้แก่ ปรับเปลี่ยน
ทัศนคติที่ไม่ดี ศึกษาค้นคว้าต่างๆ แล้วนำเสนอ
ผลงานไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมเข้าวัดทำบุญ
ภาวนาภาควิชาปฏิบัติธรรมฐาน เช่น
การเดินธุดงค์การปฏิบัติธรรมฐาน การฝึกจิต
เข้าค่ายปฏิบัติธรรม ฝึกสติเดินธุดงค์ ไปฝึก
กรรมฐาน ออกเดินตามป่าเขาลำเนาไพร เห็น
ธรรมชาติ การพุดกับเพื่อนระหว่างเดิน กิจกรรม
นันทนาการการร่วมกันบริจาคสิ่งของเพื่อให้เกิด

ความคิดทัศนศึกษาธรรมชาติ เน้นให้ผู้เรียน
แสดงออกมากขึ้น สังเคราะห์ได้เป็นการเข้าค่าย
ปฏิบัติธรรมการทัศนศึกษาการบำเพ็ญประโยชน์
และการศึกษา

ผลสำเร็จของการแก้ไขอารมณ์ ได้แก่
ไม่โต้ตอบ เฉย เยียบได้เพื่อควบคุมอารมณ์การ
พุดดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีผลการเรียนดี เรียนจบ
ภายในเวลากำหนดสามารถปรับเข้ากับสภาพปัจจุบัน
ขณะที่เกิดขึ้นได้ ปลดปล่อยได้ สามารถหลีกเลียง
อารมณ์ที่ไม่ดีได้มีจิตใจดี สามารถช่วยเหลือบุคคล
อื่นได้สามารถศึกษาข้อมูลด้านวิชาการได้ดีขึ้น
การทำกิจกรรมที่ดีได้ง่าย ไม่ต้องฝืนทำเหมือนก่อน
การมาเรียนด้วยความสุข พฤติกรรมการพุด การมี
สังคมที่ดีขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้นยอมรับฟังความ
คิดเห็นของบุคคลอื่นอีกปฏิกิริยาไปในทางที่ดี
บุคลิกภาพ มารยาทดี จบการศึกษา จิตอาสา
คิดดี ทำดี พุดดีการกระทำที่ดีขึ้นรู้จักชักชวนคนอื่น
ทำความดีควบคุมตนเองได้ ยิ้มแย้มแจ่มใสทำงาน
ได้อย่างมีความสุข การทำงานเต็มไปด้วยบรรยากาศ
แห่งความสุขการกระทำที่สร้างสรรค์ เช่น จิตอาสา
ความรู้สึกรู้สึกมีความสุขด้านจิตใจ คิดดี มีความสุข
อยู่กับสิ่งที่ทำสังเคราะห์ได้เป็น ด้านพฤติกรรมดี
ด้านบำเพ็ญประโยชน์ด้านความคิดด้านผลงานดี
และด้านจิตใจ มีจิตสาธารณะ มีความสุข

ความสัมพันธ์อารมณ์กับความสำเร็จเป็น
หัวใจสำคัญในการพัฒนาทุกด้านอารมณ์ที่ไม่ดีเรียน
ไม่ศึกษา ถือว่าเป็นอารมณ์ดีอารมณ์เป็นตัวนำเรา
ไปสู่ความสำเร็จในการเล่าเรียน อารมณ์คือความชอบ
ความไม่ชอบ ดี ไม่ดี อารมณ์ไม่ดี เกิดความเบื่อ
หน่ายอารมณ์ที่ไม่ดีขวางต่อการเรียนรู้ ถ้าอารมณ์

ดีก็จะส่งเสริมการเรียนรู้ขัดเกลาได้ดียิ่งขึ้นถ้าจิตของเราไม่ฝืดในการเรียนก็ไม่ประสบความสำเร็จ ถ้าอารมณ์ขี้เกียจ ท้อแท้ก็ทำให้ไม่จบการศึกษาได้ ถ้าอารมณ์ดีจิตดีก็เป็นแรงกระตุ้นให้การเรียนรู้ได้ผลดีความกังวลเรื่องครอบครัว ค่าใช้จ่ายหรือเรื่องอื่นๆ ก็ทำให้ผลการเรียนไม่ดี กังวลเรื่องสุขภาพ กังวลเรื่องรายได้หางานทำระหว่างเรียน อารมณ์ดีไม่มีความกังวล ทำให้มีผลการเรียนดี สำเร็จผลอารมณ์ดี การเรียนทำได้ไปเรื่อยๆ อารมณ์ไม่ดี หงุดหงิดส่งผลต่อการอ่านหนังสือ อารมณ์ไม่ดีไม่พร้อมรับข้อมูลเป็นอย่างมาก อารมณ์ดีเห็นสิ่งแวดล้อมที่สดใส สถานที่น่าเรียน คำพูดอาจารย์น่าฟัง เพลินในการเรียน มีความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ได้ดี อารมณ์ไม่ดี เห็นสิ่งที่ไม่สบตา เช่น เพื่อน อารมณ์พูดในเชิงพูดให้ร้ายนักศึกษา พูดให้ไม่มีกำลังใจในการเรียน มีอารมณ์เสีย เรียนไปเท่าไรก็ไม่จบอารมณ์ดี แม้จะไม่ชอบก็เรียนจบวันไหน อารมณ์ไม่ดีทำให้ไม่มีแรงบันดาลใจ อารมณ์ดีเป็นพลังด้านบวกทำให้การเรียนดี สังเคราะห์ได้เป็น

- 1) อารมณ์ดีสัมพันธ์กับความสำเร็จในทุกด้านและ
- 2) อารมณ์ไม่ดีสัมพันธ์กับความสำเร็จในทุกด้าน

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

3.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบอินทรียสังวร ประกอบด้วย วิธีการพัฒนาอารมณ์ด้วยการสำรวจวิธีการพัฒนาอารมณ์ด้วยการหลบเลี่ยงวิธีการพัฒนาอารมณ์ด้วยการเอาชนะวิธีการพัฒนาอารมณ์ด้วยการลงโทษวิธีการพัฒนาอารมณ์ด้วยการไม่ถือโดยนิमितและอนุพยัญชนะ

3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบอินทรียภาวนา ประกอบด้วย อยาตนะภายใน กระพกับ อยาตนะภายนอก แล้วเกิดชอบใจ ไม่ชอบใจหรือเฉยๆ มีสติรู้ชัด ว่าสิ่งนั้นยอมดับไป แล้ววางเฉย

3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบเจริญสติ ปัญฐาน ประกอบด้วย วิธีการพัฒนาอารมณ์ด้วยการเจริญสติไปในกาย วิธีการพัฒนาอารมณ์ด้วยการเจริญสติไปในเวทนา วิธีการพัฒนาอารมณ์ด้วยการเจริญสติไปในจิต วิธีการพัฒนาอารมณ์ด้วยการเจริญสติไปในธรรม

3.4 สังเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน สังเคราะห์ได้เป็นการมีสติอยู่ในชีวิตประจำวันการปฏิบัติกรรมฐาน การมีกัลยาณมิตร และการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และควรปฏิบัติกรรมฐานที่เป็นรูปแบบอย่างน้อยเดือนละครั้ง หรือเป็นประจำทุกวันไม่น้อยกว่าวันละ 5 นาที

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ค้นพบ สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญได้ ซึ่งเกิดจากการสังเคราะห์จากแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาและการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์จากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาดังต่อไปนี้

1. การมีสติอยู่ในชีวิตประจำวันมีแนวทางปฏิบัติคือ การหลบเลี่ยงอารมณ์ การข่มใจจากอารมณ์ การสำรวมอินทรีย์ การชนะใจตนเองและการรู้จักคิด สอดคล้องกับพระทรัพย์ชู มหาวิโร (บุญพิพา) (2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิธีการเจริญสติในชีวิตประจำวันตามแนวทางของดิข นัทธันท์ ผลการวิจัยพบว่า การนำพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต ส่วนรูปแบบและวิธีการเจริญสติมีการฝึกปฏิบัติในอิริยาบถหลักและการฝึกปฏิบัติกับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันโดยมีกุศโลบายที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้การฝึกปฏิบัติเป็นไปอย่างผ่อนคลาย เบิกบาน และทำให้กลับมาอยู่กับปัจจุบันขณะได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับแม่ชีสุตา โรจนอุทัย (2553) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ปัจจุบันขณะในพระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่า วิธีปฏิบัติต่อปัจจุบันขณะตามหลักการของภาวนา 4 โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านกายภาวนา สติภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา เพื่อการวัดผลของการพัฒนามนุษย์นั้น แสดงให้เห็นว่ามนุษย์สามารถพัฒนาจากขั้นพื้นฐานคือมีศีลเป็นพื้นฐานของปุถุชนในการดำเนินชีวิต ทำให้มนุษย์มีศักยภาพที่มีประสิทธิภาพ อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบเรียบร้อยในทางโลกียะ ส่วนในทางโลกุตระนั้น มุ่งสู่ความเป็นอิสระคือพระนิพพานซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ด้วยหลักพุทธศาสตร์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา องค์ความรู้ที่ได้คือ การมีสติอยู่ในชีวิตประจำวัน

2. การปฏิบัติกรรมฐาน มีแนวทางการปฏิบัติ คือการปฏิบัติสมถกรรมฐานและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสอดคล้องกับสุธรรมมา วรนาวิน

(2551) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการปฏิบัติสมาธิที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์: กรณีศึกษาผู้ปฏิบัติธรรมโครงการเฉลิมพระเกียรติตามรอยเบื้องพระยุคลบาทวัดโสมนัสวิหาร ผลการวิจัยพบว่าผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีจะมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความสุข และประสบผลสำเร็จในชีวิต ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ในทัศนะของพุทธศาสนานั้น พุทธศาสนากล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่ใกล้เคียงกับความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นผู้มั่งคั่งที่ได้รับการพัฒนาแล้วที่เรียกว่า “พัฒนาจิต” และเป็นผู้มีจิตอันเป็นกุศล หมายถึง การมีคุณภาพของจิต สมรรถภาพจิต ซึ่งสอดคล้องกับจิตติรัตนรักษ์ใจตรง (2549) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการใช้อานาปานสติภาวนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเสถียรธรรมสถาน ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบคะแนนของพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติอานาปานสติภาวนา เมื่อได้รับการฝึกอานาปานสติภาวนา จะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นเกือบทุกด้านเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ด้วยหลักพุทธศาสตร์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา องค์ความรู้ที่ได้คือ การปฏิบัติกรรมฐาน

3. การมีกัลยาณมิตร แนวทางปฏิบัติคือ การสนทนาธรรม และการศึกษาธรรมะ สอดคล้องกับประทีป พิษทองกลาง (2555) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตร คือ ผู้เป็นต้นแบบแห่งความดีงามทั้งในด้านกายกรรม วาจากรรมและมโนกรรม มีกายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริตเป็นผู้มีคุณสมบัติพร้อมเพื่อการแนะนำประโยชน์แก่ผู้อื่น

กัลยาณมิตรจึงเป็นสิ่งแรกแห่งการพัฒนาชีวิต ในทุกระดับ ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาด้าน อารมณ์ด้วยหลักพุทธศาสตร์ของนักศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษา องค์ความรู้ที่ได้คือ การมีกัลยาณมิตร

4. การทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ กิจกรรมการบริจาคทาน การออกค่าย ปฏิบัติธรรม การเดินป่า และการทัศนศึกษาวัด สอดคล้องกับพระบารุง ปญญาพโล (โพธิ์ศรี) (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝัง คุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัย เทคโนโลยีสยาม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางส่งเสริมปัจจัยที่มีผล ต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา คือ 1) สมาชิกในครอบครัวต้องรู้จักสามัคคีกัน มีการทานอาหารร่วมกันและมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดในทุกปัญหา 2) บิดา-มารดา หรือผู้ปกครอง ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้น ภายในครอบครัวและประพฤติตนให้เป็นต้นแบบ ที่ดีแก่บุตรหลาน 3) สถานศึกษาควรจัดให้ครู อาจารย์ นักศึกษา รวมถึงผู้ปกครองของนักศึกษา เป็นเครือข่ายคุณธรรมและมีการร่วมกันทำ กิจกรรมอย่างเป็นกัลยาณมิตร สอดคล้องกับ พระครูวิริยญาณนุยุต (นิพนธ์ ญาณวีโร /โสตา) (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง กิจกรรมส่งเสริมศีลธรรม นักเรียนโรงเรียนกุสว้างสามัคคี อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรม ส่งเสริมศีลธรรมนักเรียนโรงเรียนกุสว้างสามัคคี การสอนศีลธรรมในโรงเรียนกุสว้างสามัคคี กิจกรรม ที่ส่งผลให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง นักเรียนกับชุมชน บ้าน วัด และโรงเรียน คือ

กิจกรรมส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธ ธรรม ได้แก่ ศีล 5 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และ ขรവാสนธรรม 4 เป็นการจรรโลงศาสนาให้คงอยู่ ตลอดไป นักเรียนเข้าใจและสามารถปฏิบัติพิธีกรรม ทางศาสนา นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำบุญ และปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนรู้จักมีอารมณ์ที่ อ่อนโยน จิตใจสงบ มีสมาธิในการเรียนมีพฤติกรรม ที่ดีในการแสดงออก ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาทางอารมณ์ด้วยหลักพุทธศาสตร์ของ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา องค์ความรู้ที่ได้คือ การทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา

1.1 ควรนำผลการวิจัยไปปรับปรุง ในหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญาให้กำหนดไว้ใน (มคอ.2) หมวดที่ 4 ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอน และการ ประเมินผลควรนำผลการวิจัยไปกำหนดไว้ใน กลยุทธ์การสอนที่ใช้พัฒนา

1.2 เผยแพร่ผลงานวิจัยให้แก่บุคคล ทั่วไป และสถาบันการศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัยได้ทราบ เพื่อจะได้นำข้อมูล การวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.3 กำหนดให้นำผลการวิจัยไป พัฒนานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งต้องระบุไว้ใน กิจกรรมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

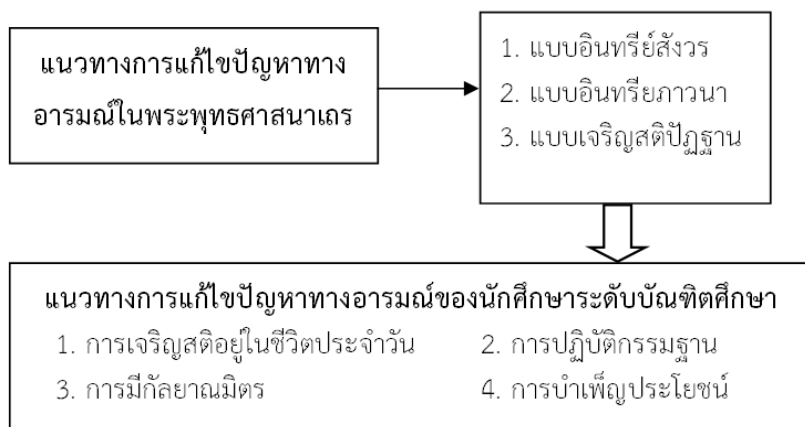
2.1 ควรทำวิจัยเรื่องอารมณ์กับสุขภาพกายสู่สุขภาพใจที่เป็นสุขอย่างยั่งยืนของนักศึกษา

2.2 ควรทำวิจัยเรื่องอารมณ์เชิงบวกตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทสู่การพัฒนาชีวิตของนักศึกษา

2.3 ควรทำวิจัยเรื่องอารมณ์เชิงลบตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทสู่การแก้ไขชีวิตได้ถูกต้องของนักศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับคือแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ 1) แบบอินทรียสังวร คือด้วยการสำรวจการหลบเลี่ยงการเอาชนะการลงโทษการไม่ถือ 2) แบบอินทรียภาวนา 3) แบบเจริญสติปัฏฐาน และแนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สังเคราะห์แล้วได้เป็นการมีสติอยู่ในชีวิตประจำวันการปฏิบัติกรรมฐาน การมีกัลยาณมิตร และการบำเพ็ญประโยชน์ อีกทั้งควรปฏิบัติธรรมที่เป็นรูปแบบด้วย

ภาพที่ 1 แนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติรัตน์ รักษาใจตรง. (2549). *ศึกษาการใช้ชานาปานสติภาวนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเสถียรธรรมสถาน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประทีป พิฆทองหลาง. (2555). *รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูวีรญาณนุกุต (นิพนธ์ ญาณวีโร/โสดา). (2555). *กิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมนักเรียนโรงเรียนกุสุมาวาสามัคคี อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระทรัพย์ชู มหาวิโร (บุญพิพา). (2553). *การศึกษาวิธีการเจริญสติในชีวิตประจำวันตามแนวทางของติช นัท ฮันห์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบำรุง ปญญาพล (โพธิ์ศรี). (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แม่ชีสุดา โรจนอุทัย. (2553). *ศึกษาวิเคราะห์ปัจจุบันขณะในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุธรรมมา วรนาวิน. (2551). *ผลของการปฏิบัติสมาธิที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์: กรณีศึกษาผู้ปฏิบัติธรรมโครงการเฉลิมพระเกียรติตามรอยเบื้องพระยุคลบาทวัดโสมนัสวิหาร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

**แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี***
**Motivation at Work of Teacher in Childhood Development
Center under Local Administrative Organization
Amphoe Bang Phae Ratchaburi Province**

ภัทราพรสน ปุณยะเนติ, ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร และกฤษณะ จันทรเรือง
Patthraphan Poonyaneti, Rachen Nopanatwongsakorn and Krissana Janrueang
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
Southeast Asia University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: poonya.pp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยนำทฤษฎีแรงจูงใจของ Alderfer ซึ่งแบ่งแรงจูงใจไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำรงชีวิต ด้านสัมพันธภาพ ด้านความเจริญก้าวหน้า การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำนวนทั้งสิ้น 50 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง = 0.90 และค่าความเชื่อมั่น = 0.964 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนทางเดียว สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่าง กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หากพบความแตกต่าง จึงวิเคราะห์ผลเปรียบเทียบเป็นรายคู่ต่อไป

*ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2564; แก้ไขบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2564; ตอรับตีพิมพ์: 17 มีนาคม 2564

Received: February 13, 2021; Revised: February 23, 2021; Accepted: March 17, 2021

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กทั้ง 3 ด้าน มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.32$) เมื่อจัดลำดับพบว่า แรงจูงใจด้านสัมพันธภาพมีผลต่อการปฏิบัติงานในระดับมาก ($\mu = 4.39$) รองลงมาคือ ด้านการดำรงชีวิต มีผลระดับมาก ($\mu = 4.36$) และด้านความเจริญก้าวหน้า มีผลระดับมาก ($\mu = 4.28$) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบแรงจูงใจแต่ละด้านมีผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี ผลปรากฏว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน; ครูผู้ดูแลเด็ก; ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the motivation of the performance of duties by the child-care teachers of the child development center under the local administrative organization of Bang Phae District, Ratchaburi Province, and (2) to compare the motivations of their performance of duties according to gender, age, education level, and work experience, respectively. The research is based on Alderfer's motivation theory which divides motivation into 3 areas: life, relationship, and progress using the survey research method. The population consisted of a total of 50 child care teachers of the child development center under the local administrative organization of Bang Phae District, Ratchaburi Province and questionnaires were used for data collection. The Item Objective Congruence (IOC) index of the questionnaires was 0.90 and its reliability was 0.964. Data were analyzed by descriptive and inferential statistics namely t-test and F-test to determine the value, while the one-way ANOVA was used for the comparison of differences. The statistical significance was set to 0.05 and if any difference was found, pairwise comparison was analyzed.

The research findings revealed that:

1. All the three areas of motivation influenced the performance of duties of the child care teachers at the child development center at a high level ($\mu = 4.32$). By ranking

the factors in the descending order, it revealed that motivation in the area of relationship showed the highest level of effect on the performance of duties ($\mu = 4.39$), followed by motivation in the area of living which showed a high level of effect ($\mu = 4.36$) and motivation in the area of progress which also showed a high level of effect ($\mu = 4.28$).

2. The result of the comparison of each motivation factor for the performance of duties by the child care teachers under the local administrative organization of Bang Phae District, Ratchaburi Province showed that difference in gender, age, education level, and work experience caused difference in the motivation of their performance of duties, but did not meet the statistically significant level of 0.05.

Keywords: motivation for the performance of duties; child care teacher; child development center

1. บทนำ

การจัดการศึกษาในท้องถิ่น โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย หน่วยงานทำหน้าที่ประสานความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาท้องถิ่นและดำเนินการตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (2542) ที่มุ่งพัฒนาความเจริญเติบโตสู่ส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยบัญญัติในมาตรา 54 และมาตรา 250 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (2560) กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาตามความเหมาะสมให้เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาภายในท้องถิ่น โดยมีเป้าประสงค์ด้านการศึกษาปฐมวัย ด้วยแนวคิดหลักที่ว่า เด็กปฐมวัยต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการเคลื่อนไหว สุขภาวะทางกาย มีความพร้อมอารมณ์สติปัญญา สังคม ลักษณะนิสัยให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

ตามหลักวิชาการ เต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560) เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นจุดเริ่มต้นด้านการเรียนรู้ชีวิตของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดของนักจิตวิทยาที่ว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ เป็นช่วงสำคัญของชีวิตที่สมองมีการเจริญเติบโตมากกว่าทุกช่วงอายุ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการวางพื้นฐานทักษะให้แก่เด็ก (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์, 2550) ให้เด็กมีความพร้อมในการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

การดูแลเด็กอายุระหว่าง 2-5 ปี นั้น มีหน่วยงานเปิดรับการเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการดูแลอย่างใกล้ชิด

ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และลักษณะนิสัย เพื่อพัฒนาเด็กสู่ความเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต ดังนั้น บุคคลผู้ดูแลเด็กเล็กหรือครูผู้ดูแลเด็กจึงต้องให้ความสำคัญในเรื่องคุณสมบัติ ต้องได้รับคัดเลือกและแต่งตั้งบุคคลตามหลักเกณฑ์ให้ปฏิบัติหน้าที่อบรมเลี้ยงดู ส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้เพื่อให้เด็กเล็กมีความพร้อมตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฉะนั้นบทบาทหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องรับผิดชอบ รักเด็ก อุทิศเสียสละ อ่อนโยน จิตใจอบอุ่น อารี มีความยุติธรรม มีลักษณะเป็นผู้นำให้การดูแลเด็กเป็นแบบอย่างที่ดี ตั้งแต่พื้นฐานเริ่มชีวิตของเด็ก เพื่อเสริมสร้างบุคลิกที่ดีให้กับเด็กเปรียบเสมือนการวางรากฐานของประเทศ

หน้าที่ครูผู้ดูแลเด็ก 1) อบรมเลี้ยงดูเด็ก ตั้งแต่รับเด็กจากผู้ปกครองจนกระทั่งส่งคืนผู้ปกครอง 2) จัดกิจกรรมประจำวัน เพื่อพัฒนาการและเตรียมความพร้อมให้เด็กมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัย โดยจัดกิจกรรมกลางแจ้ง ในร่ม และมุมนักกิจกรรม เช่น มุมหนังสือ มุมศิลปะ มุมดนตรี ฯลฯ 3) ปลูกจิตสำนึกความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์การปกครองระบอบประชาธิปไตย การรักษาสีงแวดล้อมระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ฯลฯ 4) ดูแลความปลอดภัย การรักษาความสะอาดภายในและภายนอกอาคารของศูนย์ 5) ให้เด็กยืนเคารพธงชาติ ร่วมพิธีทางศาสนา 6) สำนักรายชื่อ

เด็กที่เข้ารับการเลี้ยงดูประจำวัน เยี่ยมเยียนผู้ปกครองและเด็กในกรณีที่เด็กไม่มาเรียนเกิน 3 วัน และกรณีปัญหาอื่นๆ 7) จัดเตรียมสถานที่เรียน จัดอุปกรณ์การเรียนการสอน เน้นวัสดุที่มีในท้องถิ่น จัดอาหารเสริม น้ำดื่ม น้ำใช้ บันทึกการสอนและหรือบันทึกประจำวันตัวเด็ก ตลอดจนจัดทำทะเบียนอุปกรณ์การเรียนการสอน 8) จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายตามโครงการหาอาหารเสริม (นม) สำหรับเด็ก 9) จัดทำบัญชีรายการอาหารกลางวัน รายเดือน และ 10) ร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง จัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นแนวคิดทางด้านพฤติกรรมศาสตร์กล่าวถึง หลักวิชามนุษย์วิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา ให้ความสำคัญและความเอาใจใส่ต่อความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลในองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นแรงจูงใจจัดเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการบริหารองค์การเนื่องจากองค์การบรรลุเป้าหมาย ประสบความสำเร็จได้ ส่วนใหญ่มาจากบุคคลในองค์กรนั้นมีแรงจูงใจการทำงาน เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ตามแนวคิดที่เสนอโดย Frederick Herzberg (1967) เรื่อง ปัจจัยจูงใจที่กระตุ้นให้อยากทำงานสำเร็จ ก้าวหน้าในชีวิต มีความรู้สึกทางบวกต่องาน ผลปฏิบัติงานมีคุณภาพ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาองค์การ และการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดี

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เป็นสถานศึกษา มีการจัดการเตรียมความพร้อมและจัดประสบการณ์เรียนรู้ ในระดับชั้นเตรียมอนุบาล และระดับชั้นอนุบาล ด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีนักเรียนเพิ่มจำนวนขึ้น มีโครงการกิจกรรมหลากหลาย ในขณะที่อัตรากำลังครูไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณสำหรับการจัดสรรตำแหน่ง ตามอัตราส่วนครูผู้ดูแลเด็ก 1 คนต่อนักเรียน 20 คน (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี) ในปีการศึกษา 2563 ทำให้ครูต้องมีการหาหน้าที่ดูแลเด็กเล็กมากขึ้น ส่วนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอื่นที่ครูผู้ดูแลเด็กได้มีการมอบหมายนอกเหนือจากงานหลัก เช่น เป็นฝ่ายวิชาการต้องรับภาระในการจัดทำแผนปฏิบัติงานเข้าร่วมประชุมบ่อยครั้ง งานการประกันคุณภาพการศึกษา ฯลฯ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาสถานศึกษา จึงมีความสนใจว่า แรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เพื่อนำผลที่ได้รับมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารครูผู้ดูแลเด็กให้มีศักยภาพการเรียนการสอนประสิทธิภาพสามารถเป็นแบบอย่างและถ่ายทอดความรู้สู่เด็กเล็กอย่างมีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยนำ Existence-relatedness growth theory หรือ E.R.G. Theory ของ Alderfer (1972) จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการดำรงชีวิต (Existence need) ด้านสัมพันธภาพ (Relatedness need) ด้านความเจริญก้าวหน้า (Growth need) ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรคือครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำนวน 50 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยคุณภาพเครื่องมือมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) = 0.90 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (α) = 0.964 การวิเคราะห์ผลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อแสดงจำนวน (n) ร้อยละ (%) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กด้วยคะแนนเฉลี่ย (Mean: μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ทดสอบสมมติฐาน

ด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หากพบความแตกต่าง จึงจำแนกรายคู่ด้วยวิธี LSD.

4. สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า คุณลักษณะเฉพาะบุคคลของครูผู้ดูแลเด็ก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 88 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 50 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 78 ประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี และ 5 ปีขึ้นไปอย่างละเท่ากันคือ ร้อยละ 50 และพบแรงจูงใจโดยภาพรวม มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในระดับมาก ($\mu = 4.32$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ แรงจูงใจด้านสัมพันธภาพมีผลต่อการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.39$) รองลงมาคือ ด้านการดำรงชีวิต ($\mu = 4.36$) และด้านความเจริญก้าวหน้า ($\mu = 4.28$) และผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า คุณลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ดูแลเด็กเล็กส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 88 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องรับผิดชอบงานอื่นตามความจำเป็นของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ต้องรับผิดชอบงานครัว ทำความสะอาด ธุรการ งานบัญชี และส่วนใหญ่อายุครูผู้ดูแลเด็กเล็กมีอายุระหว่าง 31-40 ปี เนื่องจากศูนย์เด็กเล็ก ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นช่วงอายุที่สัมพันธ์กับผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 78) นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับประสบการณ์ทำงานระหว่าง 5-10 ปี จึงมีจำนวนมากกว่าช่วงอายุระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานอื่น กล่าวคือ ในการดำเนินงานด้านการดูแลเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากได้รับโอนภารกิจศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากส่วนราชการต่างๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา แต่ละแห่งมีมาตรฐานต่างกัน แม้มีการกำหนดมาตรฐานมอบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก โดยมีแนวทาง 6 มาตรฐาน ซึ่งด้านบุคลากรเป็น 1 ใน 6 ครูผู้ดูแลเด็กเล็กจึงต้องคุณสมบัติ ความรับผิดชอบ ต้องทำความเข้าใจอย่างดี เพื่อพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน ต้องได้รับการฝึกพัฒนาความรู้ต้องกระตือรือร้นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิตอีกด้วย

ด้วยคุณลักษณะเฉพาะบุคคลของครูผู้ดูแลเด็กทำให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่า แรงจูงใจทั้ง 3 ด้านมีผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัย

ของมนต์สิงห์ ไกรสมสุข (2552) เรื่องแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของครูในโรงเรียนคาทอลิก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาของพรศิลป์ ศรีเรืองโร (2553) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยระดับมาก เช่นเดียวกับผลการวิจัยของผ่องศรี พันธนาสี (2555) วิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเขตอำเภอโคกสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ดังที่กล่าวแล้วว่า คุณลักษณะเฉพาะบุคคลของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ด้วยเหตุจึงต้องการแรงจูงใจทั้งด้านความสัมพันธ์ภาพด้านการดำรงชีวิต และความเจริญก้าวหน้าด้วยกันทั้งสิ้น เช่น แรงจูงใจด้านสัมพันธ์ภาพ มีความต้องการในเรื่องการมีส่วนร่วมคิด และร่วมปฏิบัติงานเพื่อให้งานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบรรลุตามเป้าหมายการได้รับความไว้วางใจในการทำงานจากผู้บังคับบัญชา ฯลฯ หรือแรงจูงใจด้านการดำรงชีวิตในเรื่องการพิจารณาความดีความชอบเพื่อการเลื่อนขั้นเงินเดือนที่เป็นไปอย่างยุติธรรมการมีส่วนร่วมรับนโยบายในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรวมทั้งแรงจูงใจ ด้านความเจริญก้าวหน้าต้องการได้มีโอกาสใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการ

ปฏิบัติงาน เพื่อมีโอกาสแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เหตุผลเหล่านี้ จึงทำให้ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่างต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด เป็นผู้กำหนดให้มีปัจจัยแรงจูงใจที่ช่วยส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อจัดลำดับแรงจูงใจมีผลต่อการปฏิบัติงานครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านสัมพันธ์ภาพมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของกังวาน ชำนาญ (2554) ที่วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหน่วยงานเป็นอันดับแรก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของบงกชธร เพิกนิล (2550) ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสัตหีบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขต 3 พบแรงจูงใจรายด้านคือ ความต้องการความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูผู้ดูแลเด็กต้องการยอมรับนับถือ ยกย่อง ชื่นชม ทั้งจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และสังคมนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแรงจูงใจที่เกิดความภูมิใจ มีกำลังในการปฏิบัติงาน เป็นการยืนยันถึงความสามารถ เกิดความเชื่อมั่นตนเอง ทำให้ผลิตผลงานที่มีคุณภาพได้จึงทำให้ครูผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จึงให้คะแนนความสัมพันธ์ในระดับมากนั่นเอง

ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจแต่ละด้าน มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ปรากฏว่า เพศต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของสุวนีย์ ฤทธิธำพรหม (2555) เรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูผู้ดูแลเด็กเล็กทั้งเพศชายและเพศหญิง เมื่อเข้ามาปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้วล้วนต้องทำความเข้าใจขอบเขตความรับผิดชอบ และเงื่อนไขการทำงานเป็นอย่างดีแล้ว จึงทำให้เพศต่างกันมีแรงจูงใจไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจแต่ละด้าน มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ปรากฏว่า อายุต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของมุหัมหมัดมุฟตี ดือราแม (2560) เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดยะลา พบว่า สภาพการบริหารบุคคล โดยจำแนกตามอายุ ไม่มีความแตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พึ่งได้รับโอนภารกิจจากหน่วยการศึกษาส่วนกลาง ครูที่เข้ามาส่วนใหญ่มีอายุใกล้เคียงกัน

อยู่ในวัยเดียวกัน จึงทำให้มีความต้องการหรือแรงจูงใจไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจแต่ละด้าน มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ปรากฏว่า ระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของพรศิลป์ ศรีเรืองโร (2553) ศึกษาเรื่องปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ครูผู้สอนมีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ว่า ครูผู้ดูแลเด็กเล็กส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นระดับเดียวกันจึงมีแรงจูงใจที่ต้องการสำหรับพัฒนาความเป็นอยู่ของตนไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจแต่ละด้าน มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ปรากฏว่าประสบการณ์ต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของโกล บัวพรหม (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะการปฏิบัติงาน

ของครูผู้ดูแลเด็กเล็ก ขอบเขตงานมีลักษณะเป็นงานประจำ (Routine) แม้มีประสบการณ์ต่างกันแต่ไม่ทำให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันไปได้

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผลการวิจัยที่พบแรงจูงใจ ด้านสัมพันธภาพ (Relatedness Need) มีคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจมากกว่าทุกด้าน จึงขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต่อไปต้องรองรับภารกิจการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับภารกิจให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ ก่อกำเนิดเครือข่ายชมรมครูผู้ดูแลเด็กเล็ก หรือมีการก่อตั้งสมาคมครูผู้ดูแลเด็กเล็กประจำท้องถิ่นทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ตามสรรพกำลังของท้องถิ่นนั้น ตลอดจนการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ไมตรี 3 ฝ่ายคือ ผู้บริหารองค์กร ผู้ปกครองเด็ก และครูผู้ดูแลเด็กเล็ก เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมคิดและร่วมปฏิบัติ โดยส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถบรรลุเป้าหมายได้ด้วยความสำเร็จก้าวหน้าในขณะที่ด้านการดำรงชีวิต (Existence Need) จัดเป็นแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กเล็กในระดับมากเช่นกันจึงขอเสนอแนะว่า ต้นสังกัดคือ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพหลักโดยผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นเจ้าภาพรองในการกำหนดเชิงนโยบายหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ควบคู่กับการมีความสุขในการทำงาน โดยอาจกำหนดยุทธศาสตร์ในเรื่องต่อไปนี้

1.1 การกำหนดค่าตอบแทน (Pay) ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ว่าตัวเงิน เช่น นโยบายในเรื่องค่าตอบแทน เงินรางวัลพิเศษ สวัสดิการไม่ใช่ว่าตัวเงิน เช่น ค่าติชม การยอมรับในผลงาน ฯลฯ ทั้งโดยอยู่ภายใต้กรอบความเป็นธรรมที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ด้วยการสร้างความสมดุลระหว่างค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินและค่าตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน เพื่อเป็นแรงจูงใจ ทำให้ระบบค่าตอบแทนมีคุณค่า สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 มีความมั่นคงในงาน หมายความว่ามีการจ้างงานที่มั่นคง ต่อเนื่องตลอดเวลาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความสุข การสร้างความพึงพอใจในงาน และผลตอบแทนได้รับจากงานที่มั่นคง ทั้งนี้เพราะผลเหล่านี้มักส่งผลถึงความสำเร็จในการทำงานได้เป็นอย่างดี

1.3 การเพิ่มคุณค่าในงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจ ด้วยการพัฒนารูปแบบงานให้มีระดับที่สูงขึ้น โดยมอบหมายงานที่มีความรับผิดชอบมากขึ้น เป็นระบบ เป็นทางการสร้างคุณค่าให้งานและสร้างสรรค์ มีหลักประกัน สวัสดิการในยามป่วยไข้

การสร้างสภาพแวดล้อมในงาน การพัฒนางาน
อย่างเป็นอิสระ ปราศจากความกดดันทุกรูปแบบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบ

การสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างครูผู้ดูแล
เด็กเล็ก กับตัวเด็กเล็ก และผู้ปกครอง รวมทั้ง
ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 ควรศึกษาระบบการจัดสวัสดิการ

เพื่อส่งเสริมการดำรงชีวิต (Existence Need) ของ
ครูผู้ดูแลเด็กเล็กที่สังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

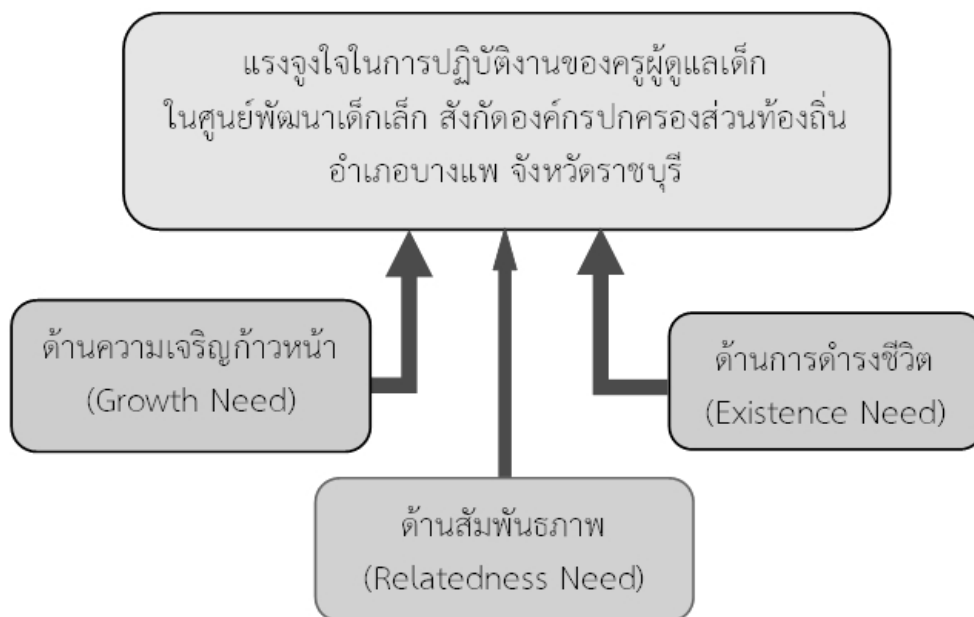
2.3 ควรมีการวิจัย การพัฒนาการ

ปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กเล็ก และหรือการ
พัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สำหรับรองรับการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษา
สู่ท้องถิ่น ตามนโยบายรัฐบาลด้านการกระจายอำนาจ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยนี้พบองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์
ต่อการสรรค์สร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการ
พัฒนาการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี หรือท้องถิ่นอื่นๆ ด้วย
กล่าวคือ แรงจูงใจด้านการดำรงชีวิต (Existence
Need) ด้านสัมพันธภาพ (Relatedness Need)
ด้านความเจริญก้าวหน้า (Growth Need)
เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของ
ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก สู่ความเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่
ในการพัฒนาเด็กเล็ก ให้มีความพร้อมทางร่างกาย
อารมณ์ สังคม สติปัญญา อุปนิสัยเป็นไปอย่าง
ถูกต้องตามหลักวิชาการเต็มตามศักยภาพ ระเบียบ
วินัย มีคุณธรรม จริยธรรม พร้อมเข้าสู่การศึกษา
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกทั้งข้อค้นพบนี้
ยังได้เสนอแนะแนวทางสำหรับการกำหนดนโยบาย
แผนงาน โครงการ กิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อเครื่องมือ
สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายชมรมครูผู้ดูแล
เด็กเล็ก หรือมีการก่อตั้งสมาคมครูผู้ดูแลเด็กเล็ก
ประจำท้องถิ่นรวมทั้งอาจเป็นประโยชน์ต่อ
ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคณะผู้บริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องรับโอนภารกิจ
ด้านการจัดการการศึกษาตามพระราชบัญญัติ
กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ดังแสดง
เป็นโมเดลได้ดังนี้

หมายเหตุ: ➡ มีผลต่อแรงจูงใจระดับมาก

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- โกมล บัวพรหม. (2553). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัย ราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2553). มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กังวาน ชำนาญ. (2554). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บงกชธร เพิกนิล. (2550). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสัตหีบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชนชลบุรี เขต 3. (งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ผ่องศรี พันธนาสี. (2555). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเขตอำเภอโคกสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสระแก้ว เขต 2. (งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พรศิลป์ ศรีเรืองไร. (2553). การศึกษาปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 48.
- มนต์สิงห์ ไกรสมสุข. (2552). แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มูหัมมัดมูฟตี ดือราแม. (2560). สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดยะลา. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. (2560). สมรรถนะ 7 ด้าน ที่เด็กปฐมวัยต้องมี. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaihealthcenter.org/campaign/content/detail/40>
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2550). การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุนีย์ ฤทธิธำพรหม. (2555). การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Alderfer P. Clayton. (1972). *Existence: Relatedness and growth, human needs in organizational setting*. New York: Free press.
- Herzberg, Frederick. (1967). *Work and the Nature of Man*. New York: The World Publishing Company.

รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา^{*}

Management Model of the Dual Vocational Education System at the Bachelor's Degree in Technology or Operational Stream of Vocational Education Institutes

ทรงวุฒิ เรือนไทย, สารณ สุรบุญทอง และนันทิยา น้อยจันทร์
Songwut Ruanthai, Satorn Subruangthong and Nuntiya Noichun
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand
E-mail: civil_001@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ 2) สร้างรูปแบบ และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ ค่าร้อยละ 2) สร้างรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้คือ ร่างรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา และเอกสารประกอบการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์เนื้อหา และ 3) ประเมินรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินรูปแบบจากสถานศึกษา 9 แห่ง จำนวน 63 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของการจัดการ ได้ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้เรียน 2) บุคลากร 3) งบประมาณ 4) หลักสูตรการเรียนการสอน 5) การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน 6) สถานประกอบ 7) ความร่วมมือ 8) กระบวนการจัดการ 9) คุณภาพของบัณฑิต

^{*}ได้รับบทความ: 29 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 23 พฤศจิกายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2564

2. รูปแบบการจัดการสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาในระดับปริญญาตรีและวุฒิปริญญาตรีของรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา ส่วนที่ 2 เนื้อหาประกอบด้วย ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า (2) กระบวนการ (3) ผลผลิต ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ 2) ผลการยืนยันรูปแบบการจัดการตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมนั้น รูปแบบการจัดการมีความถูกต้อง เหมาะสม 3) ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการพบว่าคู่มือมีความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. การประเมินรูปแบบการจัดการในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมิน พบว่า รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี; ปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ; สถาบันการอาชีวศึกษา

Abstract

This research aimed at studying factors, creating, and evaluating the management model of the dual vocational education system at the bachelor's degree of the vocational education institutes. This research method was in a mixed model comprised 3 stages. Stage 1 was to study about management by interviewing 25 experts. The research instrument was the interview. The statistics employed were frequency and percentage. Stage 2 was to create the management. The research instrument was the outline of management model of the dual vocational education system at the bachelor's degree of the vocational education institutes and the seminar document references to 11 experts. The statistics used was content analysis. Stage 3 was to evaluate the management from 9 institutes, 63 participants. The statistics employed were mean and standard deviation.

The findings revealed as follows:

1. 9 factors of management model consisting of 1) students, 2) personnel, 3) budget, 4) curriculum, 5) supports for learning and instruction, 6) entrepreneurs' establishments, 7) cooperation, 8) management process, and 9) graduates' quality.
2. The management model can be concluded as follows: 1) It comprises 3 parts

consisting of the following: Part 1 Introduction with objectives of the management model of the dual vocational education system at the bachelor's degree level of the vocational education institutes. Part 2 Content consisting of (1) input, (2) processes, and (3) feedback. Part 3 Conditions for success. 2) Confirmatory result of the management model according to the experts' opinions as a whole was accuracy and suitability. 3) Evaluation of the handbook for the management model found that the handbook was accuracy and suitability at a high level.

3. The evaluation of the management model as a whole was at the highest level. When considered aspect by aspect, the highest average of evaluation was the aspect of utility was at the highest level, whereas the lowest average of evaluation was the aspect of feasibility was at the highest level.

Keywords: The model of management Dual Vocational Education; Bachelor degree of Technology or Operational; Vocational Education Institute

1. บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบ และความต้องการของตลาดแรงงาน (Labors market) ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นเพื่อพัฒนาคุณภาพทักษะฝีมือของแรงงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การจัดการอาชีวศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจากการศึกษาของคาร์นอย Carnoy (1999) ที่ได้ไว้กล่าวว่ากระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงในตลาดแรงงานในระดับโลกและรวมไปถึงการส่งผลกระทบต่อระบบการอาชีวศึกษา อันเป็นผลเนื่องมาจากความต้องการแรงงานคุณภาพสูงของสถานประกอบการ

ประกอบกับแรงงานคุณภาพมีความสามารถในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและสามารถลดความสูญเสียความต้องการใช้ทรัพยากรหรือกำลังแรงงานที่มีการศึกษาสูงขึ้นและจากรายงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ได้ระบุว่าการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่ขาดกำลังแรงงานที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2548) ที่ได้ประเมินพบว่า แรงงานฝีมือที่มีอยู่ประสบปัญหาด้านคุณภาพ ซึ่งไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการได้ แรงงานใหม่ต้องได้รับการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานจริง ดังนั้นการอาชีวศึกษาซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการผลิตแรงงานให้มีคุณลักษณะตรงตามที่สถานประกอบการจึงมีแนวคิดที่จะให้สถานประกอบการเข้ามา

มีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา ซึ่งตรงกับงานวิจัยของเพ็ชร ฐปะวิเชตร์ (2547) ได้รายงานผลการเข้าไปฝึกอบรมด้านเทคนิค การฝึกอบรมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันว่า ประเทศนี้ให้ความสำคัญของการอาชีวศึกษามากเพราะถือว่าเป็นการศึกษาที่เป็นส่วนสำคัญหรือหัวใจในการพัฒนาประเทศ

ดังนั้น การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกวิชาชีพ จึงมีการจัดที่เน้นการมีส่วนร่วมของหลายๆ หน่วยงานที่ต้องมาทำงานร่วมกัน ได้แก่ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ แต่ทักษะส่วนใหญ่มีการพัฒนาที่สถานประกอบการเป็นหลัก เรียกว่าระบบทวิภาคี (Dual system) เพื่อพัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะ โดยให้ความสำคัญที่จุดร่วมกันในการพัฒนาหรือสร้างผลผลิตซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) ได้เสนอให้การอาชีวศึกษาของประเทศไทย จำเป็นต้องเร่งวางแผนและต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเตรียม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในปัจจุบันคือ สภาวะการขาดแคลนแรงงานไทยที่มีคุณภาพตามความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งรัฐบาลของประเทศไทยมีความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับประชาชนของประเทศมาโดยตลอด ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บทของการจัดการศึกษาของประเทศไทยมีหลักการและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ

ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งให้มีการจัดการอาชีวศึกษาการฝึกอบรมวิชาชีพในสถานศึกษาของรัฐ เอกชน หรือในสถานประกอบการ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2551 กำหนดให้มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพื่อประโยชน์ และควมมีเอกภาพในการจัดการอาชีวศึกษา ซึ่งมีภารกิจในการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษา ทั้ง 3 ระดับ ให้น้้นการจัดการอาชีวศึกษาในรูปแบบของทวิภาคีเป็นสำคัญ ปัจจุบันได้มีประกาศจัดตั้งสถาบันการศึกษาทั้งหมด 23 สถาบันเพื่อพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเพื่อยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

ดังนั้น สถาบันการศึกษาในแต่ละแห่งสามารถพัฒนาหลักสูตรได้เอง โดยยึดกรอบคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพโดยอาศัยแรงขับเคลื่อนจากผู้ใช้งานจากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ โดยเฉพาะการจัดการอาชีวศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งนับว่าเป็นภาระใหม่สำหรับการจัดการอาชีวศึกษา และปัญหาการผลิตกำลังแรงงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งจากสภาวะการเปลี่ยนแปลง และปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาและสร้างรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับปริญญาตรีของสถาบันการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษาสามารถผลิตบัณฑิต ให้มีคุณภาพ และคุณลักษณะตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษา โดยศึกษาข้อมูลการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีและการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในระดับปริญญาตรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบและรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในระดับปริญญาตรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษาขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับ

ปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาร่างเป็นรูปแบบฯ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา และส่วนที่ 3 เจาะใจความสำเร็จของรูปแบบ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำยืนยันรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 11 คน และขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษาการประเมินรูปแบบประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความถูกต้อง 2) ด้านความเหมาะสม 3) ด้านความเป็นไปได้และ 4) ด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่งให้สถานศึกษาที่จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี ที่ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 แห่ง

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบคือ ผู้เรียน บุคลากร งบประมาณ หลักสูตรการเรียนการสอน การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน สถานประกอบการ ความร่วมมือ กระบวนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ และคุณภาพของบัณฑิต

2. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา

2.1 รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษาประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) ปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาในระดับปริญญาตรี 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษา ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ (1) ผู้เรียน (2) บุคลากร (3) งบประมาณ (4) หลักสูตรการเรียนการสอน (5) การสนับสนุนการเรียนการสอน (6) สถานประกอบการ 2) กระบวนการประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ (1) ความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี (2) กระบวนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การวางแผน ได้แก่ วางแผนประชาสัมพันธ์ วางแผนการรับสมัคร วางแผนการจัดการเรียนการสอน วางแผนการนิเทศ (2) การปฏิบัติ ได้แก่ สถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษาและสถานประกอบการจะต้องร่วมมือกัน รับสมัครและการคัดเลือกผู้เรียนจัดทำแผนการเรียนและแผนการฝึกอาชีพ จัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม การวัดและประเมินผลรายวิชาและผลการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ การสอบมาตรฐานวิชาชีพ การจบ

การศึกษา (3) การตรวจสอบ ได้แก่ สถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษาจะต้องร่วมกับสถานประกอบการสรุปและประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีและประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (4) การดำเนินการแก้ไข เป็นขั้นตอนของการประชุมสรุปผลการดำเนินการ เพื่อหาสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับปริญญาตรีและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค 3) ผลผลิต ได้แก่ คุณภาพของบัณฑิต จะต้องมีความครบทั้ง 3 ด้าน 4) ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ผลการประเมินและสรุปผลการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษา ดังต่อไปนี้ 1) สถาบันการอาชีวศึกษาต้องจัดเตรียมความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา 2) การจัดอัตราส่วนของเวลาการเรียนรู้อาชีพภาคปฏิบัติต่อภาคทฤษฎีในหมวดวิชาทักษะวิชาชีพ ประมาณ 40 ต่อ 60 3) สถาบันการอาชีวศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการฝึกอาชีพเน้นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี โดยร่วมมือกับสถานประกอบการ 4) สถาบันการอาชีวศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนจัดทำโครงการพัฒนาทักษะวิชาชีพ 5) สถาบันการอาชีวศึกษาต้องจัดให้มีการประเมินมาตรฐานวิชาชีพในแต่ละหลักสูตร 6) สถาบันการอาชีวศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

2.2 ผลการยืนยันรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน สรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษาตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมนั้น มีความถูกต้องและมีความเหมาะสม

2.3 ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน มีความคิดเห็นว่า คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษาผลการประเมินในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษามีความถูกต้องมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษาได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษาผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษาประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้เรียน 2) บุคลากร 3) งบประมาณ 4) หลักสูตรการเรียนการสอน 5) การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน 6) สถานประกอบการ 7) ความร่วมมือ 8) กระบวนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี และ 9) คุณภาพของบัณฑิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในสภาพปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษา ส่งผลให้การจัดการอาชีวศึกษาของสถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษาต้องมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหารจัดการ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1) ผู้เรียนจะต้องมีคุณสมบัติครบตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการและสถานประกอบการและจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากสถานศึกษาและสถานประกอบการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของจักรพันธ์ ปัญจสุวรรณ (2547) ที่พบว่า ครู อาจารย์ ต้องชี้แนะนักศึกษาให้เห็นว่าการเรียนภาคปฏิบัติเป็นเรื่องสำคัญ ก่อนเข้าเรียน ผู้สมัครควรทราบข้อมูลการเข้าเรียน ควรให้สถานประกอบการมีส่วนในการคัดเลือก แนะนำการฝึกให้ผู้สมัครก่อนรับสมัครเรียนและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัช เต็มญวน (2548) ที่พบว่า

การคัดเลือกนักศึกษาควรมีระบบการคัดเลือกที่มีคุณภาพและการพัฒนานักศึกษา ควรสอดคล้องกับปรัชญาและเป้าหมายหลักของสถาบันเช่นเดียวกับผลงานวิจัยของไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2523) ที่พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้าน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของชูเวช ชานูสง่าเวช (2542) ที่พบว่าองค์ประกอบการคัดเลือกควรมีการพัฒนาให้ตรงกับธรรมชาติของสาขาวิชาที่เรียน 2) บุคลากรผู้บริหารสถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษา ผู้บริหารหรือเจ้าของสถานประกอบการ ครูผู้สอน ครูฝึกในสถานประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้และส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีตามภาระหน้าที่และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับฮาร์ดี และโซเพีย ได้พบว่าประสิทธิภาพที่จะได้รับจากการฝึกงานเป็นที่ยอมรับเชื่อถือ ควรให้บุคลากรในแต่ละหน่วยงานได้รับเทคนิคความรู้และมีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อช่วยให้การศึกษาระบบนี้ประสบความสำเร็จ 3) งบประมาณสถานศึกษา หรือสถาบันการอาชีวศึกษาจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอในการจัดหาทรัพยากรในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพราะว่างบประมาณเป็นวัตถุที่มีสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธีรยุทธ ชมใจ (2554) พบว่า การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สถานประกอบการควรได้รับการร่วมจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือการได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ เพื่อจัดการอาชีวศึกษาสอดคล้องกับวิถีชีวิต ศรีสอ้าน ได้กล่าวในปาฐกถาพิเศษเรื่อง

ความร่วมมือไตรภาคีด้านอุดมศึกษาภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมและมหาวิทยาลัยว่า รัฐต้องมีนโยบายที่ชัดเจน สนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของอุทัย บุญประเสริฐ (2553) ที่พบและได้ให้ข้อเสนอแนะนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2551-2560 ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาไว้ว่า ควรจัดระบบหรือวางแผนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่นอกเหนือจากเงินงบประมาณและทรัพยากรที่ได้รับสนับสนุนจากภาครัฐ 4) หลักสูตรการเรียนการสอนหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละสาขานั้นจะต้องเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของหาญยงค์ หอสุขศิริ (2546) ที่พบว่า แนวโน้มการอาชีวศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมในทศวรรษหน้า ในด้านการจัดทำหลักสูตรจะเป็นการประสานความร่วมมือกันทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่สถานศึกษา สถานประกอบการและชุมชนและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจักรพันธ์ ปัญญาสุวรรณ (2547) พบว่า แนวทางการแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนนักศึกษาจะได้รับ 5) การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนสถานศึกษา และสถานประกอบการต้องมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และอุปกรณ์การศึกษาสำหรับผู้เรียนเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีความ

สอดคล้องกับงานวิจัยของนพพร ถิ่นไทรงาม (2543) ที่พบว่า ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการฝึกทักษะวิชาชีพในรายวิชา ปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องจำแนกความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายระหว่างฝึกอาชีพของทั้งสองฝ่ายและควรสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์อย่างเพียงพอตามความเหมาะสมในการฝึกทักษะ 6) สถานประกอบการจะต้องลงนามความร่วมมือกับสถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษาในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี มีลักษณะงานตรงกับสมรรถนะในแต่ละรายวิชา มีจำนวนครูฝึกเพียงพอต่อการฝึกประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนพพร ถิ่นไทรงาม (2543) ที่พบว่าความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการฝึกทักษะวิชาชีพในรายวิชา ปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องจำแนกความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายระหว่างฝึกอาชีพของทั้งสองฝ่ายและควรสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์อย่างเพียงพอตามความเหมาะสมในการฝึกทักษะและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตาภา ถิระศิริกุล (2559, หน้า 51-60) ที่พบว่า สถานประกอบการที่จะเข้าร่วมจัดการศึกษา สถานประกอบการจะต้องมีคุณภาพและมีความพร้อมตามที่รัฐกำหนดและสอดคล้องกับ Malhotra (1996) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการระบบทวิภาคนั้น สถานประกอบการต้องจัดทำแผนการฝึกอบรมอาชีพร่วมกับสถานศึกษา 7) ความร่วมมือสถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษาและสถานประกอบการควรมีการพัฒนาความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ ในรูปแบบต่างๆ ให้เป็นส่วนส่วนของการจัดการอาชีวศึกษา

(partnership) จะต้องมีความรับผิดชอบการจัดการอาชีวศึกษา โดยให้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจในระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประทุม วิเชียรรัตน์ (2547) ที่พบว่า ควรให้หน่วยงานกลางเป็นผู้กำหนดนโยบายทิศทางการผลิต กลยุทธ์ในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับสถานศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา และระดับความร่วมมือกับสถานประกอบการ 8) กระบวนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีสถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษา ควรมีการปฐมนิเทศหรือประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ ในกระบวนการทั้งหมดและเห็นแนวทางการดำเนินกิจกรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพัทยา จันโทกุล ที่พบว่า องค์ประกอบของการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะต้องมีการกำหนดบทบาทของผู้สอนและบทบาทของผู้เรียน เปรียบเป็นการแนะแนวตั้งแต่ต้นทาง ควรจัดระบบนิเทศติดตามและการประเมินผลจัดทำคู่มือการฝึกอาชีพ คู่มือการควบคุมการฝึกอาชีพ และคู่มือการนิเทศติดตามที่มีความสัมพันธ์กันของแต่ละสถาบันกับแต่ละสถานประกอบการ รายงานการนิเทศติดตาม เพื่อติดตามความก้าวหน้าและส่งเสริมการเรียนรู้ 9) คุณภาพของบัณฑิตที่จบการศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะของบัณฑิตอันพึงประสงค์เพราะว่าคุณภาพของบัณฑิตที่ได้จากการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีจะต้องมีคุณลักษณะตรงตามที่สถานประกอบการต้องการและมีความคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งสามด้าน ซึ่งมีความ

สอดคล้องกับงานวิจัยของสมภพ สุวรรณรัฐ (2545) ที่พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ควรเน้นที่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาการและคุณธรรมจริยธรรมและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวัช ชมใจ (2554) ที่พบว่า ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพให้ค่านึงถึงคุณภาพของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา

2. การสร้างรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลการสร้างรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษาในส่วนของเนื้อหา ได้ดังนี้ ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้เรียน 2) บุคลากร 3) งบประมาณ 4) หลักสูตรการเรียนการสอน 5) การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน 6) สถานประกอบการ กระบวนการ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) ความร่วมมือ 2) กระบวนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี ซึ่งใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ในการจัดการ ผลผลิตประกอบด้วย 1 องค์ประกอบ คือ คุณภาพของบัณฑิต ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ผลการประเมินและสรุปผลการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี จากผลของการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี ทั้ง 9 องค์ประกอบใช้ทฤษฎีการบริหารเชิงระบบใช้ในกระบวนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี

มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าทฤษฎีการบริหารเชิงระบบสามารถทำให้กระบวนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี ประสบความสำเร็จในการดำเนินการและคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของวัช เดิมฉนวน (2548) ที่พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านอาจารย์ 3) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 4) ด้านนักศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผล 6) ด้านปัจจัยเกื้อหนุนและได้สอดคล้องกับงานวิจัยของธานินทร์ ศรีชมภู (2557) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงระบบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิตและ 4) ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จและได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพรหมสวัสดิ์ ทิพย์คงคา ที่พบว่ากลยุทธ์การใช้วงจรการบริหารจัดการอาชีวศึกษาโดยใช้วงจร P-D-C-A

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งผู้ประเมินมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบที่ได้แนวทางและแนวคิดทฤษฎี

ต่างๆ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสัมภาษณ์
 อิงผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับข้อเสนอแนะที่มีส่วนให้
 รูปแบบสามารถนำไปปรับใช้กับสถานศึกษา
 หรือสถาบันการอาชีวศึกษาทั่วประเทศ จึงส่งผลให้
 รูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสมความเป็นไป
 ได้และความเป็นประโยชน์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้อง
 กับงานวิจัยของคัมภีร์ สุดแท้ (2553) ที่พบว่า
 ผลการใช้รูปแบบทั้งโดยรวมและองค์ประกอบหลัก
 2 องค์ประกอบ มีผลการประเมินอยู่ในระดับ
 คุณภาพดีมากผลการประเมินความเป็นไปได้ความ
 เหมาะสมและควมมีประโยชน์ของรูปแบบ
 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด
 และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของทีฐนันท์
 หุมมา (2556) ที่พบว่า ผลการตรวจสอบรูปแบบ
 การจัดการอาชีวศึกษาระดับเทคโนโลยีบัณฑิต
 โดยความร่วมมือระหว่างสถาบันการอาชีวศึกษา
 กับสถานประกอบการ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของ
 บัณฑิตตามมาตรฐานอาชีวศึกษา มีผลการตรวจ
 สอบระดับความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการ
 อาชีวศึกษาระดับเทคโนโลยีบัณฑิต โดยความ
 ร่วมมือระหว่างสถาบันการอาชีวศึกษากับสถานระ
 กอบการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตตาม
 มาตรฐานอาชีวศึกษา และได้สอดคล้องกับงานวิจัย
 ของอนันท์ งามสะอาด (2549) ที่พบว่า ผลการ
 ประเมินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของ
 วิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมด้วยกระบวนการวิจัย
 เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่าผลการประเมิน
 อยู่ในระดับมากทุกด้าน

6. ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อ
 เสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปจากผลการสร้าง
 รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับ
 ปริญญาตรีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการ
 อาชีวศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำผลการ
 วิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 การนำรูปแบบการจัดการ
 อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรีหรือ
 สายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษาไปใช้
 ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา
 ผู้บริหารหรือเจ้าของสถานประกอบการ ประธาน
 หลักสูตร ครูผู้สอน ครูนิเทศ และครูฝึกในสถาน
 ประกอบการ ควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบฯ
 จากคู่มือการใช้รูปแบบฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ
 อย่างละเอียดในทุกประเด็นเนื้อหาเพื่อนำไปใช้
 ในสถานการณ์จริง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสถาน
 ศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษาและสถานประกอบ
 การที่ร่วมจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับ
 ปริญญาตรี ควรนำรูปแบบไปศึกษาตามคู่มือการใช้
 รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับ
 ปริญญาตรี เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำ
 ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับ
 รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการ

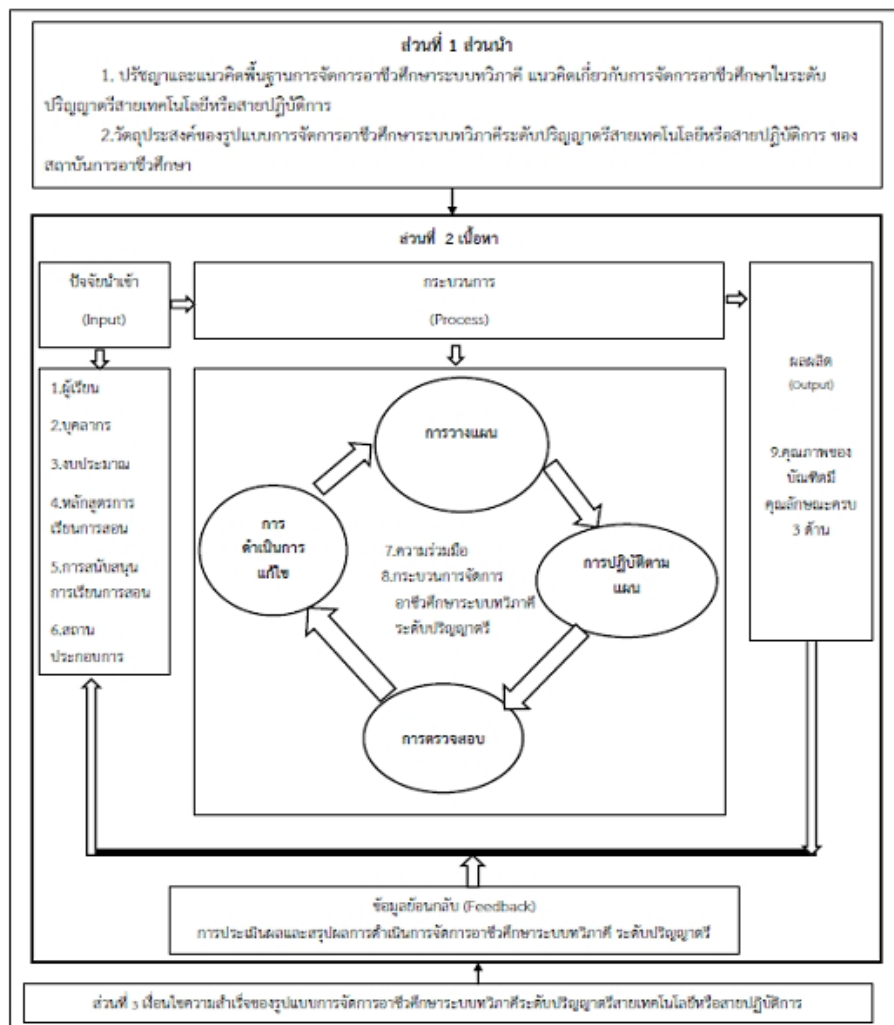

จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี
สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ ของสถาบันการ
อาชีวศึกษา

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิจัย
เชิงนโยบาย หลังจากที่ได้มีการนำเสนอรูปแบบการ
จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับปริญญาตรี
ของสถาบันการอาชีวศึกษาในระดับกระทรวง
ศึกษาธิการต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่
รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับ
ปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษา ที่สามารถ
นำไปใช้ในการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ
ของผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานคุณวุฒิ
อาชีวศึกษาและคุณลักษณะตรงตามความต้องการ
ของสถานประกอบการ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2548). *วิจัยทัศน์การอาชีวศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com/node/924>
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). *การพัฒนา รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จักรพันธ์ ปัญจสุวรรณ. (2547). *แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคีของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาอย่างเป็นระบบ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตาภา ธีระศิริกุล. (2559). การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศต่างๆ: คุณลักษณะร่วมและปัจจัยแห่งความสำเร็จ. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 22(1), 51-60.
- ชูเวช ขาญสง่าเวช. (2542). *การจัดอันดับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ: แนวทางสำหรับประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ทิลินันท์ พุมมา. (2556). *รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระดับเทคโนโลยีบัณฑิต โดยความร่วมมือระหว่างสถาบันการอาชีวศึกษากับสถานประกอบการ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตตามมาตรฐานอาชีวศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- ธวัช เต็มบุญ. (2548). *การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสำหรับหลักสูตรปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกรมศิลปากร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธานินทร์ ศรีชมภู. (2557). *การพัฒนา รูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธีรวิทย์ ชมใจ. (2554). *การพัฒนา รูปแบบความร่วมมือระบบอาชีวศึกษาไตรภาคี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นพพร ถิ่นไทรงาม. (2543). *รูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในการฝึกทักษะวิชาชีพปริญญาตรี-การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารและโภชนาการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ประทุม วิเชียรรัตน์. (2547). *ประสิทธิผลการปฏิบัติการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

- เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์. (2547). *สภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาบริหารธุรกิจ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา 1/2546*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2523). *ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาของไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมภพ สุวรรณรัฐ. (2545). *การพัฒนารูปแบบการจัดอาชีวศึกษาทางไกลในทศวรรษหน้าของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- หาญยงค์ หอสุขศิริ. (2546). *แนวโน้มการอาชีวศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมในทศวรรษหน้า*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- อนันต์ งามสะอาด. (2549). *การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีด้วยหลักการมีส่วนร่วม: กรณีวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2553). *การศึกษาการบริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียนในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- Carnoy, Martin. (1999). *Globalization and education reform: what planners need to know*. Paris: UNESCO.
- Malhotra, Y. (1996). *Organizational Learning and Learning Organizations: An Overview*. Retrieved from <http://www.brint.com/papers/orglrng.htm>

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุที่มีผลต่อความสามารถ
ในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคม
ของเด็กปฐมวัยโรงเรียนบ้านบุตาพงษ์ จังหวัดบุรีรัมย์*

The Effects Creative Art Activities for Multi-age Groups on
Understanding Ability of Young Children towards Patterns
and Relationship and Social Behaviors; Ban Butawong
School in Buriram Province

กัลยารัตน์ ประเสริฐศรี, วัฒนา มัคคสมัน และพัชรี ผลโยธิน
Galyarat Prasertsri, Wattana Makkasman and Pacharee Pholyotin
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: galyarat@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและ
ความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ
และ 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ
สร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนอายุ 4 และ 5 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2
และ 3 โรงเรียนบ้านบุตาพงษ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 17 คน
ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
แบบกลุ่มคละอายุที่ส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของ
เด็กปฐมวัย แบบทดสอบความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ และแบบสังเกตพฤติกรรม
ทางสังคมของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ มัธยฐาน พิสัย และการทดสอบ Non-
parametric (Sign-test)

*ได้รับบทความ: 24 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 1 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2564

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์; แบบรูปและความสัมพันธ์; พฤติกรรมทางสังคม; เด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the abilities to understand patterns and relationship of preschool children before and after undertaking the creative art activities multi-age group; 2) to compare social behaviors of preschool children before and after undertaking the multi-age group creative art activities. The sample obtained by cluster random sampling comprised 17 preschool children, 4 and 5 years old, studying in kindergarten 2 and kindergarten 3 levels in the first semester of the 2019 academic year at Ban Butawong School in Buriram province. The instruments were the handbook and experience plans for creative art activities multi-age group that enhance patterns and relationship and social behaviors of preschool children, a patterns and relationship, and a social behavior observation form. Statistics Non-parametric (Sign-test) for data analysis were the median, inter-quartile range.

The results showed that:

1. The ability to understand patterns and relationship of preschool children after undertaking the multi-age group creative art activities was significantly higher than their counterpart ability before undertaking the activities at the .05 level.

2. The social behaviors of preschool children after undertaking the multi-age group creative art activities were significantly higher than their counterpart scores before undertaking the activities at the .05 level.

Keywords: creative art activities; patterns and relationship; social behavior; preschool children

1. บทนำ

เด็กปฐมวัย เป็นวัยที่ร่างกายและสมองกำลังเจริญเติบโต ครูผู้สอนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยควรเอาใจใส่ดูแลเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้สำรวจ มีโอกาสตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา ทดลอง และค้นพบด้วยตนเอง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561, หน้า 1) ในส่วนของการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นความสามารถในการรับรู้ จดจำ และเข้าใจแบบของรูปที่มีรูปร่าง ขนาด สี ที่สัมพันธ์กันอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะแสดงออกด้วยการวางแบบรูปให้เหมือนแบบรูปที่กำหนดหรือสร้างแบบรูปตามความคิดของตนเองสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย การที่เด็กได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือให้ค้นพบกฎของการจัดรูปแบบหรือลวดลาย หรือจัดตามกฎของรูปแบบนั้นๆ ด้วยตนเอง จะช่วยพัฒนาการจำแนกด้วยสายตา การได้ยิน เด็กได้ฝึกสังเกต ฝึกทำตามแบบและต่อแบบให้สมบูรณ์ สร้างแบบของตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เด็กเกิดความสุขสนุกสนานกับกิจกรรมที่ทำ ซึ่งสอดคล้องกับที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ระบุว่า การที่เด็กมีความเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการสร้างองค์ความรู้ทางคณิตศาสตร์อัน ได้แก่ สังเกต คำนวณ และให้เหตุผลสนับสนุนหรือคัดค้านการคาดการณ์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2553, หน้า 5-7)

พฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีโดยการกระทำหรือคำพูด ซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการร่วมมือ (อริสา โสคำภา, 2551, หน้า 6) และพบว่าปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในช่วงปฐมวัยที่เด็กเริ่มเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นภายนอกครอบครัวเริ่มแสวงหาเพื่อนวัยเดียวกัน ในขณะที่ยังยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ต้องการให้ผู้อื่นสนใจตัวเองมากกว่าตนเองสนใจผู้อื่น ทำให้การคบเพื่อนวัยเดียวกันประสบปัญหาขึ้น โดยเฉพาะในชั้นเรียนแบบคละอายุที่จัดการเรียนรู้สำหรับเด็กต่างชั้นต่างกลุ่มอายุและต่างระดับความสามารถ ซึ่งเรียนอยู่ในห้องเดียวกันกับครูคนเดียวกัน และในปัจจุบันสถานการณ์ครูไม่ครบชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กทำให้ต้องจัดชั้นเรียนแบบคละอายุในหลายระดับชั้น รวมทั้งในระดับปฐมวัยด้วย ในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันร่วมกันของเด็กปฐมวัยในชั้นเรียนคละอายุที่เด็กๆ ในชั้นจะมีช่วงห่างของอายุที่แตกต่างกันมากกว่าในชั้นเรียนแบบปกติ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551, หน้า 7-10) การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กๆ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะช่วยให้เด็กเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันได้อย่างราบรื่นและมีความสุข อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมต่อไป (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2555, หน้า 44-49)

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่จัดในชั้นเรียนคละอายุเป็นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุที่ครูจัดเด็กกลุ่มเล็กประมาณ 3-5 คนและสมาชิกในกลุ่มประกอบด้วย เด็กระดับอายุต่างกัน

ได้ร่วมกันลงมือทำกิจกรรม กับวัสดุ-อุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้ เพื่อให้เด็กมีโอกาสได้แสดงพฤติกรรมร่วมมือกัน ช่วยเหลือและแบ่งปัน เกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ตลอดจนพัฒนาภาษาจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในขณะที่ยร่วมมือกันทำงานและอธิบายถึงผลงาน (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551, หน้า 25)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุที่มีต่อความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งคาดว่าผลจากการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ยังต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการทดลอง ประชากรคือ เด็กปฐมวัย อายุ 4-5 ปี ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนบ้านบุตาวงษ์ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนบ้านบุตาวงษ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

จำนวน 17 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุที่ส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ที่มีผลการประเมินมีค่าเท่ากับ 4.70 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

2. แบบทดสอบเชิงปฏิบัติวัดความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 สำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 2 (4 ปี) ประกอบด้วย ชุดคำถามทั้งหมดจำนวน 3 ตอน ทั้งหมด 10 ข้อ เป็นการประเมินโดยให้ผู้รับการประเมิน เรียงแบบรูปตามแบบรูปที่กำหนดให้ ซึ่งแบบทดสอบฉบับที่ 1 สำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 2 (4 ปี) มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.50-0.83 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.33-0.66 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 และฉบับที่ 2 สำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 3 (5 ปี) ประกอบด้วย ชุดคำถามทั้งหมดจำนวน 4 ตอน ทั้งหมด 10 ข้อ เป็นการต่อแบบรูปจากแบบรูปที่กำหนดให้และสร้างแบบรูปตามความคิดของตนเอง แบบทดสอบฉบับที่ 2 สำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 3 (5 ปี) มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.50-0.66 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.33-0.66 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

3. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 สำหรับสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 2 (4 ปี) มีเกณฑ์ในการให้คะแนน 3 ระดับ คือ 1) ดี หมายถึง แสดงพฤติกรรมเหมาะสมกับสถานการณ์ทุกครั้งได้โดยมีผู้คอยแนะนำ 2) พอใช้ หมายถึง แสดง

พฤติกรรมเหมาะสมกับสถานการณ์บางครั้งได้ โดยมีผู้คอยแนะนำ 3) ปรับปรุง หมายถึง ไม่แสดงพฤติกรรม และฉบับที่ 2 สำหรับสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 3 (5 ปี) มีเกณฑ์ในการให้คะแนน 3 ระดับ คือ ดี หมายถึง แสดงพฤติกรรมเหมาะสมกับสถานการณ์ทุกครั้งได้โดยตัวเอง 2 คือ พอใช้ หมายถึง แสดงพฤติกรรมเหมาะสมกับสถานการณ์บางครั้งได้โดยตัวเอง 1 คือ ปรับปรุง หมายถึง ไม่แสดงพฤติกรรม โดยแบบสังเกตพฤติกรรมทั้ง 2 ฉบับ ครอบคลุมใน 3 พฤติกรรมคือการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การร่วมมือ ซึ่งแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมฉบับที่ 1 สำหรับสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล 2 (4 ปี) มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมฉบับที่ 2 สำหรับสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล 3 (5 ปี) มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยของคะแนนความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ คะแนนพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังจัดกิจกรรม โดยใช้สถิติทดสอบ Non-parametric (Sign-test) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบทดสอบวัดความสามารถเชิงปฏิบัติในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย มาทดสอบ นำแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม มาสังเกตพฤติกรรมกับเด็กกลุ่มตัวอย่าง การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ
2. ดำเนินการทดลองโดยจัดกิจกรรม

ศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุที่ส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ในช่วงเวลา กิจกรรมสร้างสรรค์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 40 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ตามแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุที่ส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

3. นำแบบทดสอบวัดความสามารถเชิงปฏิบัติในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยฉบับเดิม มาทดสอบกับเด็กกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมฉบับเดิม มาสังเกตพฤติกรรมเด็กกลุ่มตัวอย่าง หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ

4. นำผลคะแนนที่ได้จากการวัดหลังการทดลองไปเปรียบเทียบกับผลคะแนนที่ได้จากการวัดก่อนการทดลอง มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุที่มีต่อความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนบ้านบุตาवंษ์ จังหวัดบุรีรัมย์สรุปได้ดังนี้

1. คะแนนความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

คนที่	คะแนน หลังการจัดกิจกรรม	คะแนน ก่อนการจัดกิจกรรม	ผลต่าง	เครื่องหมาย	
				บวก	ลบ
1	8	7	1	+	
2	6	4	2	+	
3	10	9	1	+	
4	5	2	3	+	
5	7	6	1	+	
6	6	3	3	+	
7	8	6	2	+	
8	6	2	4	+	
9	7	5	2	+	
10	9	8	1	+	
11	7	4	3	+	
12	5	2	3	+	
13	6	4	2	+	
14	7	5	2	+	
15	9	8	1	+	
16	7	3	4	+	
17	4	2	2	+	
รวม	117	80	38	17	
ค่ามัธยฐาน	7	4	2		
ค่าพิสัย	6	7	3		

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่า เข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ก่อนจัดกิจกรรม
มัธยฐานของคะแนนความสามารถในการ ศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุเท่ากับ 4 ค่าพิสัย

เท่ากับ 7 ค่ามัธยฐานของคะแนนที่ได้หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ เท่ากับ 7 ค่าพิสัยเท่ากับ 6 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การทดสอบทดสอบ Non-parametric (Sign-test) สรุปได้ว่า ความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยหลังจัด

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ สูงกว่า ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คะแนนพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

คนที่	คะแนน หลังการจัดกิจกรรม	คะแนน ก่อนการจัดกิจกรรม	ผลต่าง	เครื่องหมาย	
				บวก	ลบ
1	25	23	2	+	
2	16	13	3	+	
3	26	23	3	+	
4	14	10	4	+	
5	17	15	2	+	
6	18	17	1	+	
7	15	14	1	+	
8	16	13	3	+	
9	15	13	2	+	
10	27	25	2	+	
11	22	20	2	+	
12	19	17	2	+	
13	25	23	2	+	
14	25	23	2	+	
15	21	17	3	+	

คนที่	คะแนน หลังการจัดกิจกรรม	คะแนน ก่อนการจัดกิจกรรม	ผลต่าง	เครื่องหมาย	
				บวก	ลบ
16	23	20	3	+	
17	20	17	3	+	
รวม	344	301	41	17	
ค่ามัธยฐาน	19	17	2		
ค่าพิสัย	11	15	3		

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่ามัธยฐานของคะแนนความพฤติกรรมทางสังคมก่อนจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุเท่ากับ 17 ค่าพิสัยเท่ากับ 15 ค่ามัธยฐานของคะแนนที่ได้หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุเท่ากับ 19 ค่าพิสัยเท่ากับ 11 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้การทดสอบ Non-parametric (Sign-test) สรุปได้ว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

ความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า

ความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย สามารถส่งเสริมได้ด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในการฝึกดู รับรู้และชื่นชมความงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว หรือมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสในการสังเกต การฝึกบรรยาย อธิบายลักษณะและพัฒนาให้เด็กจดจำรูปแบบหรือลวดลายนั้นผ่านขั้นตอนการดูงานศิลปะเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ การลงมือปฏิบัติเลือกและนำวัสดุต่างๆ มาสร้างเป็นผลงานศิลปะ สอดคล้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1896-1982, อ้างถึงใน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2553) คือ ให้เด็กเรียนรู้โดยให้โอกาสเด็กในการเล่น สำรวจ ทดลอง มีโอกาสเลือก ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองตามความสามารถทางสติปัญญา และสอดคล้องกับพรพิไล เลิศวิชา (2552, หน้า 38) ได้กล่าวถึง การฝึกฝนความสามารถทางด้านแบบแผนของรูปทรงและลวดลาย

(Pattern) ของเด็กวัยอนุบาลที่เรียนรู้โดยเริ่มจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ลักษณะของลูกแก้ว ลายบนเสื้อผ้า ลายบนผ้าพันคอ รูปทรงของเล่น ฝึกออกแบบลวดลายต่างๆ และสร้างลวดลายง่ายๆ ขึ้นมาด้วยตัวเอง ซึ่งเห็นได้จากกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ ในแต่ละขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัส สังเกต วัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาทำกิจกรรมศิลปะและครูได้ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกบรรยายลักษณะไม่ว่าจะเป็นสี รูปร่าง ขนาด และเด็กยังมีโอกาสได้ชื่นชมงานศิลปะ ได้รับความสวยงาม เกิดแรงบันดาลใจ มองเห็นแบบรูปหรือลวดลาย มีโอกาสได้บรรยายลักษณะของสิ่งต่างรอบตัวผ่านชิ้นงานศิลปะที่ครูนำมาให้ดู ด้วยการตอบคำถาม เช่น รายละเอียดในงานศิลปะที่ผู้เรียนได้ดูมีอะไรบ้าง แต่ละส่วนทำมาจากอะไร ซึ่งผู้เรียนชั้นอนุบาล 2 และอนุบาล 3 ก็จะตอบรายละเอียดที่พบในงานศิลปะ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มองเห็นแบบรูปหรือลวดลายที่ซ่อนอยู่ในงานศิลปะนั้น และเมื่อผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้มองเห็น บรรยาย จดจำ แบบรูปหรือลวดลายที่ซ่อนอยู่ในงานศิลปะที่ครูนำมาให้ดูแล้ว ผู้เรียนยังได้มีโอกาสลองวางแบบรูป หรือต่อแบบรูปให้เหมือนหรือเข้าชุดกับแบบรูปที่ปรากฏในรายละเอียดของผลงานศิลปะด้วยการที่ครูใช้คำถาม เช่น ถ้าเรียงลูกปัดมาแบบนี้แล้ว ลูกปัดที่อยู่ถัดจากนี้จะเป็นลูกปัดสีอะไร หรือรูปร่างอะไร หรือลักษณะการวางจะวางในลักษณะอย่างไร ต่อไป สอดคล้องกับการส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์ ตามที่นิตยา ประพฤตกิจ (2541, หน้า 24) ได้กล่าวไว้ว่า

การทำให้เด็กจดจำและตระหนักในเรื่องแบบรูปหรือลวดลายอาจทำได้โดยการใช้ของจริงรูปภาพลายจักสานต่างๆ สัญลักษณ์และภาพวาดโดยการให้เด็กฝึกดูหรือสังเกตใช้คำถามให้เด็กฝึกบรรยายฝึกต่อให้สมบูรณ์และฝึกทำตามแบบ

คะแนนพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม ของเด็กปฐมวัยได้ ซึ่งสามารถอธิบายผลได้ว่า

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุนั้น เป็นกิจกรรมทางศิลปะที่ครูจัดขึ้นให้เด็กเป็นกลุ่ม ซึ่งสมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยเด็กระดับอายุต่างกันได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลง มีโอกาสร่วมคิดสร้างสรรค์แรงบันดาลใจวางแผนกำหนดรูปแบบของชิ้นงานก่อนลงมือกระทำกับวัสดุอุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้ จนเกิดเป็นผลงานของกลุ่ม มีการนำเสนออธิบายผลงาน ร่วมกันจัดแสดงผลงาน สอดคล้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม ตามทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของ Erik (นุชลี อุปภัย, 2555, หน้า 57) ได้ระบุไว้คือ ให้โอกาสเด็กได้ฝึกทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากจะทำให้เด็กได้สำรวจตรวจสอบความสามารถของตนเองและเกิดความมั่นใจที่จะทำกิจกรรมต่างๆ และในขณะที่ให้เด็กได้ทดลองทำกิจกรรมด้วยตนเองนั้นครูควรให้โอกาสปรับปรุง เสริมพฤติกรรมทางสังคมนั้นๆ ให้

มีความถูกต้อง มั่นคง นอกจากนี้ ควรรับฟังและทำความเข้าใจความคิดและจินตนาการของเด็ก โดยให้การสนับสนุนความคิดและจินตนาการที่ดี และไม่ควรตำหนิความคิดหรือจินตนาการของเด็ก และสอดคล้องกับพัชรี ผลโยธิน (2546) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดใจผู้เรียนระดับอนุบาลเป็นอย่างมาก ถ้านำมาจัดในรูปแบบให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันในกลุ่มย่อยประมาณ 3-5 คน จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการร่วมมือของผู้เรียน แต่ทั้งนี้ครูจะต้องให้เวลาและโอกาสผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปัน ประนีประนอม มีส่วนร่วมในการทำงานจนบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากในขั้นตอนการจัดกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการนำสู่การเรียนรู้ในการแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้สมาชิกในกลุ่มระดับอายุต่างกัน เมื่อแบ่งกลุ่มได้แล้ว ครูจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือในห้องเรียนของในระดับชั้นอนุบาล 3 ในการเรียกผู้เรียน ที่ได้สัญลักษณ์กลุ่มเดียวกันมารวมกลุ่มกันแล้ว ครูแนะนำกิจกรรม สังเกตวัสดุอุปกรณ์จากผู้เรียน เช่น การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ให้ผู้อื่นด้วย การขยับที่นั่งให้ผู้อื่น ในขั้นตอนการดูงานศิลปะเพื่อสร้างแรงบันดาลใจตลอดจนการช่วยเหลือในการหยิบจับอุปกรณ์ และร่วมกันวางแผน ระหว่างระดับชั้นอนุบาล 3 กับระดับชั้นอนุบาล 2 ในการสร้างงานศิลปะ ตลอดจนการช่วยเหลือและร่วมมือกันในการเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม สอดคล้องกับเบญจา แสงมลิ (2545, หน้า 63) ที่ได้กล่าวไว้ คือ การทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มผู้เรียนจะรู้จักการแบ่งปัน

เครื่องมือเครื่องใช้ ได้แสดงความคิดเห็นได้ตัดสินใจและการให้การยอมรับ นอกจากนั้นยังเรียนรู้สิทธิความเป็นเจ้าของข้อคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น ผู้เรียนจะมีกิริยาสัมพันธ์ต่อกันเรียนรู้การเป็นผู้นำ ผู้ตามและเรียนรู้ความสำคัญของการร่วมมือกัน และควบคุมตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้เมื่อได้มีอิสระในการเลือกวัสดุและการใช้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองตามถนัด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในขณะทำการทดลอง

1.1 ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บรรยายถึงความสวยงามของงานศิลปะและสิ่งต่างๆ ในมุมมองของตนเอง และครูต้องสนทนาพูดคุยกับเด็กว่าความสวยงามที่เรามองเห็นนั้นจะแตกต่างกันหรือไม่ใช้สิ่งที่ผิดเพราะความสวยงามของสิ่งต่างๆ ขึ้นอยู่กับความชอบของแต่ละบุคคล

1.2 ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผน และการกำหนดรายละเอียดของชิ้นงานของกลุ่ม โดยใช้คำถามกระตุ้นเชิญชวนให้ผู้เรียนได้ร่วมพูดคุยกันภายในกลุ่มได้แสดงออกถึงพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ผู้ตาม ผ่านการทำงานศิลปะร่วมกัน ระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่มีเด็กคละอายุทั้งเด็กชั้นอนุบาล 2-3 และเมื่อเด็กได้แสดงความคิดเห็นออกมาครูควรแสดงออกให้เด็กรับรู้ ว่าครูยอมรับในความคิดเห็นนั้น เช่น ตั้งใจฟังสิ่งที่เด็กพูด กล่าวชมเชยในความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่างๆ ของเด็กด้วยความจริงใจ

1.3 ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือทำงานศิลปะตามความคิดที่แต่ละกลุ่มได้วางแผน

ร่วมกันไว้อย่างอิสระ และเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างทำกิจกรรม ครูควรให้กำลังใจให้ผู้เรียนเห็นว่าในการลงมือทำกิจกรรมต่างๆ ปัญหาอาจเกิดขึ้นได้เสมอเป็นเรื่องปกติ ครูต้องไม่ตำหนิ แต่ควรใช้คำพูดเพื่อให้มองเห็นปัญหาและช่วยกันแก้ไข

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

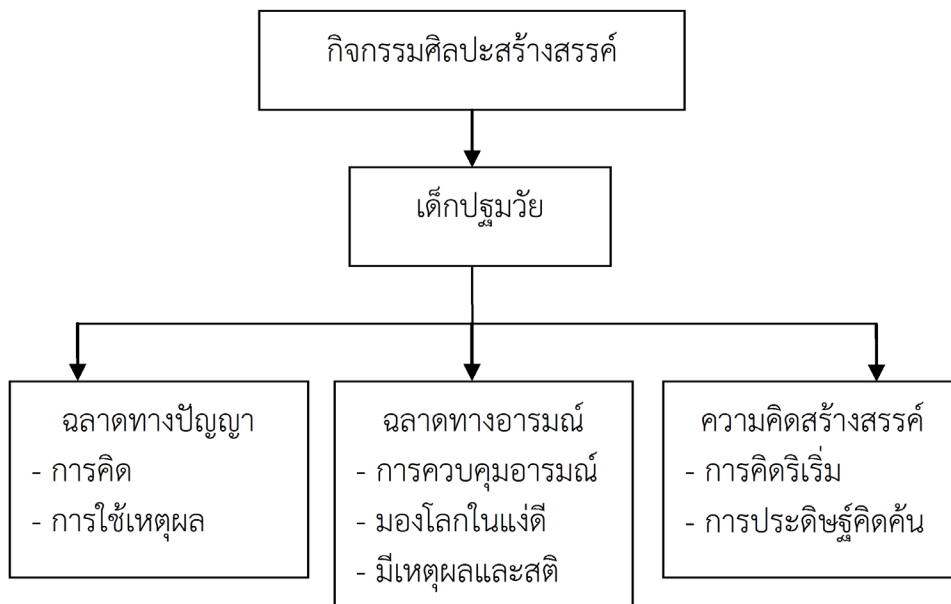
2.1 ควรมีการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุ ที่ส่งเสริมด้านอื่นๆ เช่น ความเป็นผู้นำ ผู้ตาม การยอมรับและเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น

2.2 ควรมีการส่งเสริมความสามารถ

ในการเข้าใจแบบรูปและความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้วยการจัดกิจกรรมอย่างอื่น เช่น กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมการอ่านนิทาน เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มคละอายุที่มีผลต่อความสามารถในการเข้าใจแบบรูปความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนบ้านบุตาพงษ์จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการพัฒนา 3 ด้าน ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). *การฝึกวินัยเด็ก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2551). *รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ: เบรน-เบส บัค.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2555). หน่วยที่ 5 พัฒนาการและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย. *ประมวลสาระชุดวิชา หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตยา ประพตกิจ. (2541). *คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นุชลี อุบภัย. (2555). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจา แสงมลิ. (2545). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เมธีพิปส์.
- พรพิไล เลิศวิชา. (2552). *สอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิด Brain-based Learning*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- พัชรี ผลโยธิน. (2546). *กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือของเด็กก่อนอนุบาล*. เข้าถึงได้จาก http://kidsquare.com/content/content_detail.php?id=1042&catid=379
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2553). *คู่มือกรอบมาตรฐานการเรียนรู้คณิตศาสตร์ปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *คู่มือหลักสูตร การศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 (สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี)*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2553). *การวัดและประเมินผลแนวใหม่: เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้าวิชาการ.
- อริสา โสคำภา. (2551). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานอีสป ประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย*

A Change in the Meaning of Pali Loan Words that appear in Thai

พระมหาพิชณุ สกนฺธเมโธ, พระศรีสัทธิมุณี และวีรกาญจน์ กนกกุลเมธ
Phramaha Pitsanu Sannametho, Phra Srisitthimuni and Veerakarn Kanokkamales
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: vi0880@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย 2) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างคำยืมภาษาบาลีที่ไทยนำมาใช้ โดยสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 50 คำ ซึ่งเป็นคำที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยและในชีวิตประจำวัน

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย พบว่า คำศัพท์ภาษาบาลีที่พบนั้น ล้วนเป็นคำที่คนไทยรับมาใช้เป็นระยะเวลานานหลายปีแล้ว ซึ่งบางครั้งอาจจะเข้าใจว่าเป็นภาษาไทยของเราเองแต่หากผู้ศึกษาได้ศึกษาหลักเกณฑ์และได้รู้จักวิเคราะห์คำศัพท์ จะทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจได้ง่ายมากขึ้นและสามารถรู้คำใดเป็นภาษาไทยแท้ หรือคำใดเป็นคำยืม หรือแม้กระทั่งนำคำบาลีมาดัดแปลงใช้ให้เข้ากับภาษาไทย ในด้านความหมายคำศัพท์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพบว่า มีทั้งความหมายคงเดิม ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่ ซึ่งเป็นธรรมชาติของคำยืมที่มักจะมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับระบบของภาษาที่ยืมมา เพื่อให้สามารถออกเสียงได้สะดวกและเพื่อประโยชน์ของการใช้ภาษาที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาด้านภาษาของผู้ที่นำคำศัพท์ต่างๆ มาสื่อสารกับภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: คำยืมภาษาบาลี; การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำภาษาบาลี

*ได้รับบทความ: 18 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2564

Received: March 18, 2020; Revised: March 30, 2021; Accepted: March 31, 2021

Abstract

This research aims to study: 1) to study the change theory of Pali loan words that appear in Thai and 2) to analyze the meaning change of the Pali loanwords that appears in Thai. The sample of Pali loan words used in Thai by simple sampling in 50 words that appears in Thai textbooks and in everyday life.

The results showed that: A study on changing the meaning of Pali loan words appearing in the Thai language have found that all the Pali words found are words that Thai people have been using for many years, which sometimes may be understood as Thai own language. But if the students have studied the rules and have learned to analyze the vocabulary, it will make the students more easily understand and be able to know which words are real Thai or which words are borrowings or even adapt Pali words to match the Thai language. In terms of the vocabulary that the researcher has studied, it is found that there is both a constant, narrow, broad, and displaced meaning that is the nature of the borrowings that are often changing with the system of borrowed languages for convenient pronunciation and for the benefit of using a variety of languages, which reflects the linguistic wisdom of those who bring words to communicate well with Thai.

Keywords: Pali loanwords; A change in the meaning of Pali words

1. บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นเมื่อแต่ละชาติมีการติดต่อสัมพันธ์กันจึงเป็นเรื่อง ปกติวิสัยที่จะมีการหยิบยืมภาษาของชาติอื่นมาใช้ ไม่มีภาษาใดในโลกที่ไม่มีคำในภาษาอื่นเข้ามาปะปน การนำคำหรือลักษณะทางภาษาของอีกภาษา เข้าไปใช้ในภาษาของตนย่อมเกิดขึ้นเมื่อคนต่างภาษากันต้องทำการติดต่อ หรือมีความสัมพันธ์กันเป็นระยะเวลานาน ก็จะมีการยืมเกิดขึ้น การยืมคือการที่ภาษาหนึ่งนำเอาคำ หรือลักษณะทางภาษาของอีกภาษาหนึ่งเข้าไปใช้ในภาษาของ

ตนเอง ภาษาไทยของเราก็เช่นกันได้มีการยืมคำมาจากภาษาอื่นมาใช้ปะปนอยู่ในภาษาไทยตั้งแต่โบราณกาล ตั้งแต่สมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ก็ยังปรากฏคำยืมมาจากภาษาบาลี สันสกฤตและเขมรเข้ามาปะปนอยู่มากมาย คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยหรือคำยืม เป็นความรู้ส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาไทย เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบถึงลักษณะของคำไทยแท้และสาเหตุของการนำคำภาษาอื่นมาใช้ในภาษาไทยอีก ซึ่งสาเหตุของการนำคำภาษาต่างประเทศมาใช้มีอยู่หลายปัจจัย เช่น การมีอาณาเขตประเทศติดต่อกัน

เช่น ภาษาเขมร ภาษามลายู ภาษาพม่า การติดต่อทางการค้า เช่น ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ฯลฯ ในด้านศาสนา เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

ความหมายของคำยืม มีทั้งคงความหมายเดิมไว้และเปลี่ยนแปลงความหมายไปจากเดิมทั้งแคบ เข้า กว้างออก และย้ายที่ การเปลี่ยนแปลงแห่งความหมายของคำเป็นลำดับมาในปัจจุบันนี้อาจห่างจากความหมายเดิมได้มาก แต่ถ้าสืบสายการเปลี่ยนแปลงความหมายเป็นลำดับมาแล้ว จะเห็นเค้าความหมายเดิมคลี่คลายมาเหมือนดังต้นไม้แตกกิ่งก้านสาขาและผลิดอกออกผลจนลูกความหมายต่างจากต้นความหมายได้ ถ้าศึกษาค้นคว้าที่มาของคำแล้ว จะได้รสของคำต่างๆ อย่างประณีตขึ้นอีกมาก (นราธิปพงศ์ประพันธ์, พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น, 2514, หน้า 124-125) การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในทุกภาษา ดังนั้นเมื่อคนส่วนใหญ่ใช้ภาษาอย่างไร ภาษาในลักษณะนั้นย่อมถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงใดๆ ในเรื่องภาษาจึงขึ้นอยู่กับผู้ใช้ส่วนใหญ่ บุคคลใด บุคคลหนึ่งจะดึงภาษาให้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว หรือจะหาทางยับยั้งการเปลี่ยนแปลงของภาษาหาได้ไม่ ใครฝันความจริงข้อนี้ผู้นั้นคือผู้ไม่เข้าใจภาษา

การที่ภาษาไทยมีคำใหม่ๆ เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนหนึ่งยืมมาจากภาษาต่างประเทศ ด้วยสาเหตุต่างๆ อาทิ สภาพภูมิประเทศ การอพยพย้ายถิ่นฐาน การติดต่อค้าขาย การศึกษา ศาสนา วรรณคดี เป็นต้น ภาษาไทยมีคำ ยืมจากภาษาต่างประเทศมาเป็นเวลาช้านาน หลักฐานชิ้นแรก คือ ศิลาจารึก

ของพ่อขุนรามคำแหง ได้ปรากฏคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤตและเขมรอยู่หลายคำ เช่น คำว่า พระอัฐมราศ (พระสังฆราช) ศรีสขชนาโล (ศรีสขชนาลัย) พรนชา (ฤดูฝน ปัจจุบันเขียน พรนชา) เป็นต้น โดยเฉพาะการยืมคำ ภาษาบาลีสันสกฤตจากอินเดียมาใช้ในภาษาไทยนั้น เป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากภาษาดังกล่าวต่างตระกูลกันและภาษาไทยมักยืมคำ บาลีสันสกฤตมาใช้ในการจดบันทึกวรรณกรรมศาสนาเพราะดินแดนที่เป็นประเทศไทยและดินแดนโดยรอบต่างก็ได้รับอารยธรรมมาจากอินเดีย โดยเฉพาะอารยธรรมทางศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ซึ่งศาสนาทั้งสองใช้คำภาษาบาลีสันสกฤตทั้งในหลักธรรมคำสอน และวรรณกรรมศาสนา จึงทำให้คำภาษาบาลีสันสกฤตมีใช้ในวิถีชีวิตคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (บรรจบ พันธุเมธา, 2518)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรอย่างยิ่งที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย อันจะทำให้เราเข้าใจลักษณะภาษาของตนได้ดี เห็นความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของภาษาได้ อีกทั้งยังไม่ปรากฏงานวิจัยของผู้ใดมาก่อน ส่วนมากจะศึกษาควบกันทั้งสองภาษานั้นคือ ภาษาบาลีกับสันสกฤต แต่งานวิจัยชิ้นนี้ผู้ศึกษานี้ศึกษาเฉพาะภาษาบาลีภาษาเดียว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย
2. เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสำรวจในการเก็บข้อมูลคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทยจากพจนานุกรมในหมวดหมู่ภาษาไทย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาจากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย ในเรื่องลักษณะของคำยืมภาษาบาลี ความหมายของคำยืมภาษาบาลี และการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย

3. ขอบเขตข้อมูลที่นำมาศึกษา

- 3.1 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 2 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมไทย (มานิต มานิตเจริญ, 2543; ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), 2552)

- 3.2 หนังสือที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี 4 เล่ม คือ บาลีสันสกฤตในภาษาไทย (บรรจบ พันธุเมธา, 2518) บาลีสันสกฤตที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย (ปรีชา ทิชีนพงศ์, 2534) ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย (สุภาพร มากแจ้ง, 2535) บาลีสันสกฤตที่สัมพันธ์กับภาษาไทย (สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2517)

เนื้อหาที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พจนานุกรม หมวดหมู่ภาษาไทย รากศัพท์จาก

ภาษาบาลี ชุดการเรียนรู้ เรื่องคำภาษาต่างประเทศ ในภาษาไทย และประมวลคำภาษาบาลีที่ไทยนำมาใช้ โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์และเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทยจากการศึกษาพจนานุกรมภาษาไทย: ยืมจากภาษาบาลี ภาษาไทย: รากศัพท์จากภาษาบาลี (วิกิพีเดีย, 2562) ประมวลคำภาษาบาลีที่ไทยนำมาใช้ โดยเลือกคำที่เรียงตามการเปลี่ยนแปลงในด้านความหมาย 3 ลักษณะ ได้แก่ ความหมายแคบเข้า (Narrowing) ความหมายกว้างออก (Widening) และความหมายย้ายที่ (Transference) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 3.2.1 คำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายแคบเข้า (Narrowing) มี 2 ลักษณะ คือ ใช้ในความหมายจำกัด เลือกใช้แค่ความหมายเดียว ดังตัวอย่าง

- กุสุม เดิมหมายถึง ดอกไม้ โกสุม ไร่ประจำเดือนของหญิง ประจำเดือนของหญิง ประจำเดือน ระบุหญิงไทยใช้กับ มาลย์ เป็นกุสุมบ้าง กุสุมาลย์บ้าง ในความหมายแคบเข้าเหลือเพียง ดอกไม้ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในกลอนลำจากวรรณคดีเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ เพลง กุสุมอาชิตฐาน เพลงที่รักแสนรัก ผลงานอมตะของยาขอบว่า

มีด मन ยามย่ำสนธยา มองฟ้าพาใจ
อวรณ์

ร้าวรอน ออกข้าเอย.. หวน นึกถึงตัวข้า
ชะตา..เอย ต้องจากคู่ซิ่นเซย

เป็นเชลยรามัญ เผ่า ไศกศัลย์ถึง
ขวัญใจข้า

ทน อาครุขำสุณีสั้นพรหมจารีย์ โดย
ใจมิมีรักปรารถนา

อกไอ้กุสุมา เหมือนทเวาฟ้าสั่ง
เหมือนดังตะวันดับ ยาม..อัปจน
หลีก..ไม่พ้น

ข้าอยู่อย่างทนทรมาน ร้าวราญวิญญา
น้ำตาร่วงริน..

รักเดียวข้ามอบมั่งฉงาย แล้ว..มลาย
ไป..สิ้น เป็นต้น

- อุตฺตฺ เดิมหมายถึง คราว หน้า ฤดู ระบุของ
หญิง โรงประจำเดือนของหญิง ไทยใช้ อุตฺตฺ ในความ
หมายแคบเข้าเหลือเพียง ฤดู เช่นปรากฏในคำว่า
อุตฺตฺนิยมิทยา ซึ่งมาจากคำว่า อุตฺตฺ เป็นภาษาบาลี
ไทยเอามาใช้เป็น “ฤดู” หมายถึงการเปลี่ยนแปลง
สภาพอากาศหมุนเวียนไปเป็นรอบ ส่วนคำว่า นิยม
ก็หมายถึง ชอบ สนใจ ดังนั้น “อุตฺตฺนิยมิทยา” ก็คือ
ศาสตร์ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการหมุนเวียนเปลี่ยน
ไปของสภาพอากาศ เป็นต้น

- กทลี เดิมหมายถึง กล้วย กล้วยมีเมล็ด
ต้นกล้วย ชง นางเห็น ชะมัด ไทยใช้ในความหมาย
แคบเข้าเหลือเพียง กล้วย ดังตัวอย่างที่ปรากฏใน
วรรณคดีไทยเรื่อง “กทลิตานี” ความหมายก็คือ
ต้นกล้วยตานี นั่นเอง

- ฐุ เดิมหมายถึง เทียง คงที่ มั่นคง ประจำ
ยืนที่ ยั่งยืน แน่วแน่ แน่นอน เนือง เนืองๆ บ่อย
ทุกเมื่อ เป็นนิยต์ ความตรึก ฐุระ ชื่อของนิพพาน
พระนิพพาน ไทยใช้ในความหมายแคบเข้าเหลือ
เพียง เทียง มั่น ยกตัวอย่างที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญคำ

กลอน ใช้เป็นชื่อบุคคลบ้าง เช่น ฐุพร (ผู้มีพร
ยั่งยืน, ผู้เลิศตลอดกาลนาน) เป็นต้น

3.2.2 คำยืมภาษาบาลีที่มีความ
หมายกว้างออก (Widening) มี 2 ลักษณะ คือ
ใช้คำที่มีความหมายจำกัดให้หมายได้ทั่วไปและเพิ่ม
ความหมายขึ้นนอกเหนือจากความหมายเดิม
ดังตัวอย่าง

- กณฺท เดิมใช้หมายถึง ลูกป็น ลูกศร
ลูกธนู ก้าน ราก ลำต้น ท่อน ท่อนไม้ ไม่เท่า วรรค
ตอน หมวด โอกาส โอกาส รำข้าว เป็นต้น ไทยใช้
กณฺท ในความหมายกว้างออก หมายถึง ข้อความ
ที่แต่งเป็นคำเทศน์เรื่องหนึ่งๆ ที่จบลงคราวหนึ่งๆ,
ตอนหนึ่งๆ ของคำเทศน์ที่เป็นเรื่องยาว เช่น มหา
เวสสันดรชาดก กัณท์ทศพร กัณท์หิมพานต์ เป็นต้น
ยกตัวอย่างเช่น การเอาเงินติดเทียนบูชากัณท์เทศน์
หรือเรียกการเอาเงินหรือสิ่งของบูชาธรรมเนื่องใน
การเทศน์ว่า ติดกัณท์เทศน์ เป็นต้น

- โขม เดิมใช้หมายถึง ผ้าทอด้วยเปลือกไม้
ผ้าเปลือกไม้ ผ้าขาว ผ้าปาน ผ้าใยไหม (ผ้าลินิน)
ผ้าโฆมะ โขมพัตต์ (ผ้าทำด้วยเยื่อไม้) ใช้เป็นศัพท์
ประกอบว่า โขมพัตต์ โขมพัสตร์ และแผลงเป็น
โฆมพัสตร์บ้าง เป็นต้น ไทยใช้หมายถึง ผ้าใยไหม
ผ้าขาว ผ้าปานในความหมายกว้างออกยกตัวอย่าง
ผ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า ผ้าโฆมพัสตร์ คือ
ผ้าที่เนื้อละเอียดอย่างยิ่ง มีสีขาว อันมีถิ่นกำเนิดมา
จากเขมรรัฐ คือ ที่เมือง โฆมะ นั่นเอง จึงเรียกผ้า
ที่มาจากเขมรรัฐ ว่า ผ้าโฆมพัสตร์ เป็นต้น

- คนฺ เดิมใช้หมายถึง การนับ การคำนวณ
หมวดหมู่ ผูก พวก ประชุม หมู่แห่งภิกษุ คณะ (กลุ่ม
ชนกลุ่มหนึ่งๆ หรือแผนกหนึ่งๆ ของมหาวิทยาลัย)

ไทยใช้เป็นคณะ ในความหมายกว้างออกเหลือเพียง หมู่พวก ดังตัวอย่างที่ปรากฏในชื่อกลุ่มคนผู้ร่วมกัน เพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คณะกรรมการ คณะสงฆ์ คณะนักท่องเที่ยวน ปรากฏในหน่วยงาน ในมหาวิทยาลัย หรือสถาบันที่เทียบเท่า ซึ่งรวม ภาควิชาต่างๆ ที่จัดการเรียนการสอนวิชาในสาย เดียวกันเช่น คณะนิติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ เป็นต้น

3.2.3 คำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายย่ำยที่ (Transference) มีลักษณะคล้าย ความหมายกว้างออก แต่ความหมายของคำจะ เปลี่ยนแปลงไปเป็นความหมายใหม่ ดังตัวอย่าง

- กฐิน เดิมใช้หมายถึง ไม้สะดึง คือไม้ สำหรับซึ่งผ้าให้ตึงเพื่อจะได้ตัดได้ตามต้องการ กฐิน ใช้เป็นชื่อของการทำบุญตามกาลอย่างหนึ่ง ด้วยการนำผ้าไปทอด ณ วัดที่มีพระจำพรรษาตั้งแต่ 5 รูปขึ้นไป (ถ้ามีพระไม่ถึง 5 รูป จะไปนำพระที่วัด อื่นมาให้ครบ 5 รูป เพื่อรับกฐินนั้น ทำไม่ได้ ผิด วินัย) มีกำหนดตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เรียกว่า ทอดกฐิน ผ้าพิเศษที่ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตแก่ภิกษุสงฆ์เฉพาะกฐิน กาล, ตามศัพท์แปลว่า ไม้สะดึง คือ กรอบไม้สำหรับ ซึ่งผ้าที่จะเย็บเป็นจีวร, อีกนัยหนึ่งคำว่า แปลว่า แข็ง กักขะ สาหัส เลว หยาบ หยาบคาย หยาบ ข้ำ ต่วน ธิบ เป็นต้น ไทยใช้ในความหมายย่ำยที่ เหลือเพียง ผ้าพิเศษที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตแก่ ภิกษุสงฆ์เฉพาะกฐินกาล, ไม้สะดึง คือ กรอบไม้ สำหรับซึ่งผ้าที่จะเย็บเป็นจีวร ยกตัวอย่างที่ปรากฏ ในกลอนบุญวันทอดกฐินที่มีผู้ประพันธ์ไว้ว่า

กฐินวัดป่า เจริญราช ในปีนี้

สามัคคี ศรัทธา สร้างกุศล
ทุกเพศวัย ตั้งใจจริง มิ่งมงคล
มาสร้างผลคุณค่า มหาบุญ
ร่วมสร้างโบสถ์ โบราณ สืบสานศิลป์
ร่วมสร้างถิ่น ธรรมสถาน บันดาลคุณ
เป็นแดนธรรม นำสุขใจ ใจอิ่มอุ่น...

- ขม ขมา เดิมใช้หมายถึง อดทน อดกลั้น บางครั้งใช้ กษมะ กษมา (การขอให้อดโทษ การขอ ขมาโทษ ภาษาพูดเป็นขอขมา) การกล่าวคำขอ โทษ เช่น ไปขมาศพ, การยกโทษให้เมื่ออีกฝ่ายหนึ่ง ยอมรับผิด เช่น ขอขมา, ขมา ไทยใช้เป็น ขมา ใน ความหมายย่ำยที่เหลือเพียง คำขอโทษ การยกโทษ ให้เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งยอมรับผิด เช่น ขอขมา, ขมา เป็นต้น ยกตัวอย่างที่ปรากฏในคำขอขมากรรมบิดา มารดาว่า

“ข้าพเจ้า ขอน้อมบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อมพระธรรมและพระสงฆ์ วันนี้ ข้าพเจ้า มีความตั้งใจจะทำพิธี กราบขอขมา อโหสิกรรม ต่อบิดามารดาขององค์สมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้า พร้อมทั้งพระธรรม และพระสงฆ์ ได้โปรดลบล้างบาปให้การขอขมากรรมในครั้งนี้ จงบรรลุผลสำเร็จ ตามที่ปรารถนาด้วยเถิด”

- ขนบท เดิมใช้หมายถึง ตำบล บ้านเมือง ประเทศ ชื่อหน่วยการปกครองของอินเดียโบราณ หนึ่งหน่วยใน 5 หน่วย คือ คาม นิคม นคร รัฐ ขนบท (แคว้น) เช่น อังคะ มคธ กาสี โกศล วัชชี ซึ่งเรียกว่า มหาชนบท ชุมชน ท้องถิ่น บ้านนอก เขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป ไทยใช้เป็น ขนบท ในความหมายย่ำยที่เหลือเพียง บ้านนอก, เขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป ยกตัวอย่างที่

ปรากฏในเนื้อเพลงกระเทยชนบท ผลงานของคณะเสียงอีสานว่า

“..อนุรักษ์กะเทยคนจน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมกะเทยพื้นบ้าน เอาไว้สร้างสีสันในงานวัดงานวา หนับนุ่นกะเทยชนบท ให้เขามีอนาคต ต่อไปภายหน้า สงสารกะเทยบ้านนอก หลูโตนกะเทยบ้านนอก ผู้นำหม่นอ้อกลอกแน๊ะ แน๊ะค๊า...” เป็นต้น

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย พบว่า คำศัพท์ภาษาบาลีที่พบนั้นล้วนเป็นคำที่คนไทยรับมาใช้เป็นระยะเวลานานหลายปีแล้ว ซึ่งบางครั้งอาจจะเข้าใจว่าเป็นภาษาไทยของเราเองแต่หากผู้ศึกษาได้ศึกษาหลักเกณฑ์และได้รู้จักวิเคราะห์คำศัพท์ จะทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น และสามารถรู้คำใดเป็นภาษาไทยแท้ หรือคำใดเป็นคำยืม หรือแม้กระทั่งนำคำบาลีมาดัดแปลงใช้ให้เข้ากับภาษาไทยในด้านความหมายคำศัพท์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพบว่า มีทั้งความหมายคงเดิม ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่ซึ่งเป็นธรรมชาติของคำยืมที่มักจะมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับระบบของภาษาที่ยืมมา เพื่อให้สามารถออกเสียงได้สะดวก และเพื่อประโยชน์ของการใช้ภาษาที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาด้านภาษาของผู้ที่นำคำศัพท์ต่างๆ มาสื่อสารกับภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีตามหลักของนักภาษาศาสตร์พบว่า มี 3 ด้านด้วยกัน คือ การเปลี่ยนแปลงภายใน การเปลี่ยนแปลงภายนอก และการเปลี่ยนแปลงด้านตัวอักษร มีข้อสังเกตว่าแต่ละทฤษฎีมีความแตกต่างกันที่ความหมายและกระบวนการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงภายในเป็นไปตามธรรมชาติและอิทธิพลของภาษาโดยไม่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นเข้ามาปะปน ขณะที่การเปลี่ยนแปลงภายนอกได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นที่มีความสัมพันธ์สืบทอดวัฒนธรรมกันมาแต่สมัยโบราณ ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านตัวอักษรเกี่ยวกับการคิดสัญลักษณ์แทนเสียงพูดขึ้นมาใหม่ เรียกว่า “สัทอักษร” นั่นเอง

2. ผลจากการศึกษาคำยืมที่ปรากฏในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า เป็นคำที่ใช้ในวิชาการแขนงต่างๆ ตลอดจนชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ไม่ใช่เฉพาะแต่ในทางศาสนาเท่านั้น โดยนำมาใช้ด้านศิลปะและดนตรี เช่น มโหรีสังคีต ดุริยางค์ทางการละคร ใช้ในด้านดาราศาสตร์ เช่น สุริยคติ จันทรคติ อังคาร พุธ มีนาคม ธนู มังกร ฯลฯ เกี่ยวกับการแต่งกาย เช่น เครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ อาทิมงกุฎ ชฎา สังวาล อินทธนู มาลา ฯลฯ เกี่ยวกับ

สิ่งก่อสร้าง เช่น อาสนศาลา ปราสาท บุชบก สถูป เจดีย์ เคหะ เป็นต้น

3. ผลจากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า มีการนำคำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายแคบเข้ามาใช้ในภาษาไทยมากที่สุด เพราะมีการคงรูปคำไว้ตามแบบของบาลี เช่น คำว่า กम्म นำมาใช้เป็น กรรม กฎ นำมาใช้เป็น กฎ เป็นต้น ส่วนคำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายกว้างออก นิยมนำมาใช้ในภาษาไทยเป็นมากเหมือนกัน เพราะเป็นคำที่มีความหมายจำกัดให้หมายได้ทั่วไป และเพิ่มความหมายขึ้นนอกเหนือจากความหมายเดิม เช่นคำว่า กณฺหฺ นำมาใช้เป็น กัณท์ ในภาษาไทย เป็นต้น และคำยืมภาษาบาลีที่มีความหมายย่ำที่ นิยมนำมาใช้ในภาษาไทยทั่วไป เพราะความหมายของคำจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นความหมายใหม่ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยมีคงรูปคำไว้ตามแบบของบาลี เช่นคำว่า อธิปาย นำมาใช้ในภาษาไทยเป็น อธิบาย เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในบรรดาภาษาต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับภาษาไทย เห็นจะไม่มีภาษาใดเกินภาษาบาลี ทั้งนี้เพราะยืมคำมาใช้มากมาย ไม่ใช่แต่คำที่ใช้ในศาสนาแต่เป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คำที่ใช้ในวิชาการต่างๆ ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ก็เป็นคำภาษาบาลีเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่เราก็อย่ำลึ้มว่า บางคำเรานำมาดัดแปลงเสียงบ้าง บางคำเราก็อยืมคำของเขามาดัดแปลงใหม่ให้ได้ความหมายที่เรา

ต้องการ อย่างไรก็ดี แม้ว่าภาษาบาลีไม่ใช่คำไทยแท้เป็นภาษาของเรา แต่เราก็ไม่ควรมองข้ามหรือไม่เห็นคุณค่า เพราะภาษาบาลี เปรียบเสมือนขุมทรัพย์แห่งถ้อยคำ ที่ให้เราเลือกตัดถ่วงถ้อยคำมาใช้ตามต้องการไม่ว่าจำเป็นคำสูงใช้ในราชศัพท์ในศาสนา ในวิทยาการแขนงต่างๆ ตลอดจนมาถึงคำธรรมดาสามัญที่ใช้กันแพร่หลายทั่วไป ก็ล้วนใช้คำภาษาบาลีเป็นอันมาก จนดูเหมือนว่าถ้าเราไม่ได้ยืมคำบาลีมาใช้ เราอาจจะพูดไม่ได้อย่างที่เรต้องการจะพูด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยโดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลี ควบคู่กับทักษะอื่นๆ เช่น คติวิเคราะห์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะการอ่านภาษา ฯลฯ

2.2 ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่จัดการเรียนรู้ภาษาบาลีที่ใช้ในภาษาไทยในสาระการเรียนรู้อื่นๆ

2.3 ควรมีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีในภาษาไทยในด้านบริบทหรือความหมายต่างๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

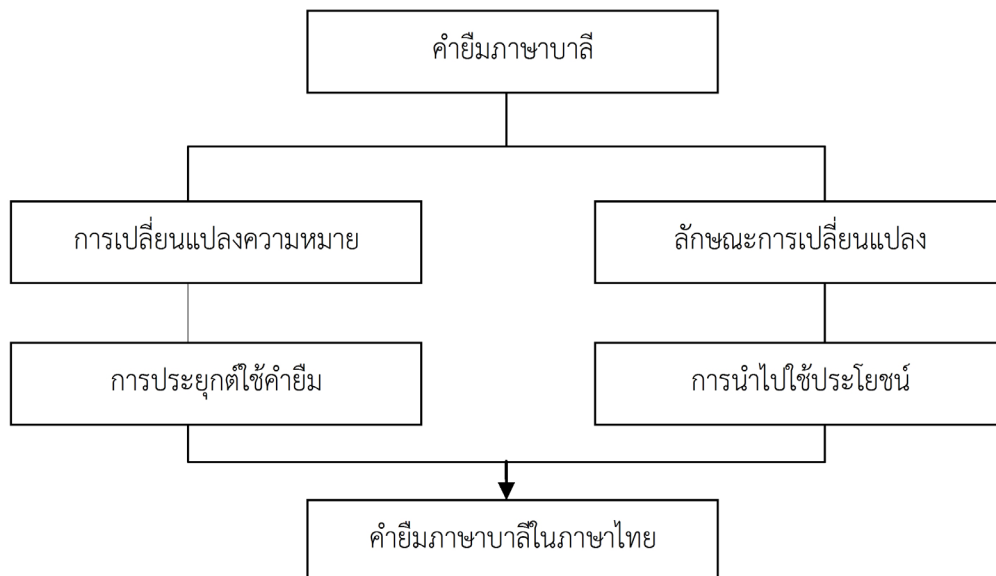
องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่ปรากฏในภาษาไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านวิชาภาษาศาสตร์ ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้รูปแบบการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำยืมภาษาบาลีที่นำมาใช้ในภาษาไทย

2. ในด้านการใช้ภาษา ช่วยให้อาจารย์
นิสิต นักศึกษา ได้รูปแบบการเรียนรู้คำศัพท์
คำภาษาบาลีใหม่ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3. ในด้านวิชาการ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้
ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ นิสิตศึกษาและผู้ที่สนใจ
ได้ศึกษาหาความรู้และใช้เป็นแหล่งอ้างอิง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- นราธิปพงศ์ประพันธ์ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. (2514). *วิทยาวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.
- บรรจบ พันธเมธา. (2518). *บาลี สันสกฤตในภาษาไทย (Th 323)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรีชา ทิชีนพงศ์. (2534). *บาลี-สันสกฤตที่เกี่ยวกับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน). (2552). *พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัยและสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- มานิต มานิตเจริญ. (2543). *พจนานุกรมไทยฉบับของราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: บำรุงศาสตร์.

- วิกิพีเดีย. (2562). หมวดหมู่: ภาษาไทย: รากศัพท์จากภาษาบาลี. วันที่สืบค้น 10 สิงหาคม 2562, จาก <https://th.wiktionary.org/wiki/%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%A7%E0%B8%94%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B9%E0%B9%88:%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2:%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A8%E0%B8%B1%E0%B8%9E%E0%B8%97%E0%B9%8C%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A5%E0%B8%B5>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2517). *บาลี-สันสกฤตที่สัมพันธ์กับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2535). *ภาษาบาลี-สันสกฤตในภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

การศัลยกรรมความงามในมิติพุทธ*

The Cosmetic Surgery in a Buddhist Perspective

กชพร ศิริบุตร, พระครูสุริย์คัมภีรญาณ และพระมหาสำรอง สนฺตโต
Kochaporn Siriboot, Phrakhru Sudhikhambhirayan and Phramaha Samrong Saṅgikato
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตงอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: boontasiri89@gmail.com

บทคัดย่อ

ความงามของมนุษย์เกิดจากความสมบูรณ์แบบของเซลล์และสารอาหาร รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางอารมณ์ที่เข้าไปบำรุงองค์ประกอบภายในเซลล์ ไม่ให้เสียสมดุลความงามของมนุษย์ที่เกิดจากการศัลยกรรมเป็นการเปลี่ยนที่ผิวกาย การศัลยกรรมความงามแม้จะเกิดจากปัจจัยใดก็ตามมักจะมีการเปลี่ยนแปลงให้ต้องกลับทำศัลยกรรมซ้ำอยู่ตลอด และความงามของคนแต่ละภูมิภาคในโลกมีมาตรฐานที่ต่างกัน คนที่ทำศัลยกรรมความงามเพราะคิดว่าความงามเป็นสิ่งที่มั่นคง เพราะความเข้าใจผิด จึงมีการทำซ้ำเพื่อรักษาสภาพเดิม

วิเคราะห์การศัลยกรรมความงามในมุมมองมิติพุทธมองว่า ความงามภายนอกและความงามภายในมีสามระดับ งามเบื้องต้นด้วยการเป็นผู้มีศีล งามในท่ามกลางคือ มีสมาธิตั้งมั่น และงามในที่สุดคือ พระนิพพาน การเจริญกายนุสสนาสติปัฏฐานเป็นการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริงเป็นแนวทางเบื้องต้นในการกระทำเพื่อพ้นจากทุกข์ ไม่ยึดติดกับความงามความไม่งาม มีภาวะจิตที่เป็นกลาง เป็นเหมือนการเรียนรู้ที่จะศัลยกรรมความงามในจิตใจให้พบความสุขอย่างยั่งยืนไม่เกิดภาวะเสี่ยงเหมือนการทำศัลยกรรมความงามในปัจจุบัน เพราะเมื่อถึงที่สุดแล้วการศัลยกรรมความงามก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไม่สามารถผันธรรมชาติแท้จริงของโลกได้

คำสำคัญ: ศัลยกรรม; ความงาม; มิติพุทธ

Abstract

Nevertheless in the field of cosmetic science, beauty or the perfect appearance of a man was depend cell and good nutriment including good environment and emotion. Therefore the perfect appearance could be possible through the works of cosmetic surgery. But, it was somewhat various parts to be completed; in other word, in order to be smart and beauty.

However, perfect appearance In a Buddhist perspective was divided into external and inner, and it had 3 levels: basic level refer to those who being in morality; middle level was lived with mindfulness; and high level was liberation (Nibbana). The cultivation of contemplation on the body (Kayanusatipatthana) was in fact the process of learning the reality of the universe. It was the path leading to the end of suffering; not being attached to anything either beauty or ugly, to realize the sustainable happiness. Moreover, the Buddhist principles of perfect appearance were free and had no risk of harmful and psychological disorders.

Keywords: surgery; cosmetic; Buddhist perspective

1. บทนำ

โลกยุคใหม่ความงามสามารถกำหนดได้ตามใจปรารถนาของผู้คนที่มีการแพทย์และพลาซติกด้วยวิธีการศัลยกรรม โดยมีเหตุปัจจัยหลายประการที่นำไปสู่การทำศัลยกรรม เนื่องจากในปัจจุบันมีคลินิกศัลยกรรมความงามเกิดขึ้นมากมาย มีการโฆษณาพุ่มพูนจ้างดารามาเป็นฟรีเซ็นเตอร์ แข่งขันกันลดราคา จัดโปรโมชั่น ไม่ว่าจะในสื่อหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุหรือในนิตยสาร จากจุดนี้แสดงให้เห็นว่าการทำศัลยกรรมความงามกำลังเป็นที่นิยมยอมรับในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นแต่การพัฒนาความงามภายนอก ทำศัลยกรรมความงามเป็นการส่งเสริมให้คนยึดติดอยู่ แต่รูป หลงมัวเมาอยู่กับ

สิ่งที่ไม่เที่ยง เพราะความงามที่ได้รับจากการทำศัลยกรรมความงามไม่สามารถคงทนอยู่ได้ตลอดไป ย่อมเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา แตกต่างจากการพัฒนาความงามภายในหรือจิตใจ ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งความงามนี้จะอยู่คงทนและยั่งยืน การทำศัลยกรรมความงามคนที่ต้องการจะทำว่า ถ้าจะทำก็ต้องยอมรับความเสี่ยงให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงจากการแพ้ยา สารเคมี เสี่ยงกับผลที่ออกมาไม่เป็นไปตามความต้องการ และต้องยอมรับให้ได้ว่า สิ่งที่คุณทำออกมาแล้วนั้นมันจะไม่คงอยู่ในสภาพนั้นตลอดไป ย่อมเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลาความงามภายในจิตใจ อดทน สงบเสงี่ยม เรียบร้อย คนที่หน้าตาดี

ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นคนดีหรือนิสัยดี เราควรมองลึกเข้าไปถึงจิตใจอุปนิสัยไม่ควรตัดสินใครแต่เพียงภายนอก นอกจากนี้ควรมีศีลเพราะศีลจะเป็นเครื่องมือประดับประดาให้เป็นคนดี ไม่ประพฤติชั่ว ความดีจะทำให้เราอยู่ในสังคมนี้ได้โดยไม่ต้องเสียเงินหรือเจ็บตัวกับการทำศัลยกรรมความงาม อาจต้องใช้เวลากว่าคนในสังคมจะเห็นถึงความดี แต่เมื่อได้เห็นความดีนี้แล้วความดีจะติดตัวเราไปตลอด และจะเป็นผลดีกับตัวเราเองในระยะยาว (จงจิต พานิชกุล, 2557, หน้า 56)

2. ความหมายและประเภทของการศัลยกรรมความงาม

ความหมายของความงาม ความงามในราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัตินิยามของความงามไว้กว้างๆ ว่า ความงาม คือ “ลักษณะที่เห็นแล้วชวนชื่นชมยินดี และพึงพอใจเป็นคำวิเศษขยายความหมายของคำ เช่น มารยาทงาม รูปร่าง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 35) ความงามเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสุขใจเมื่อสัมผัสผ่านทางอายตนะโดยรวม เป็นสิ่งที่น่าทะนุถนอมให้มีความคงทนยาวนานของผู้ที่หลงใหลสัมผัส แต่กับผู้ที่ไม่เข้าใจจะเห็นเป็นธรรมดา สิ่งที่ได้เห็นจึงเป็นเพียงภาพฉาบฉวยที่ฉายฉาบให้เห็นเพียงชั่วคราวหาได้เป็นความสวยงามคงทนแท้ที่แท้จริงไม่แม้คนนั้นจะสวยโดยธรรมชาติ ที่งดงามยิ่งกว่าการปรุงแต่งก็หาใช่ความสวยงามคงทนไม่ ความงามที่แท้จริงของมนุษย์คือ จิตใจอันดีงามต่างหากเป็นสิ่งที่อยู่ภายในสัมผัสได้ด้วยจิตวิญญาณ มิใช่เพียงการดูจากภายนอกกาลเวลาเป็นเครื่องบอกเราให้รับรู้ถึง

สัจธรรมของคุณงามความดีในตัวบุคคล จึงกล่าวได้ว่า ความงามของจิตใจคือ ความงามของมนุษย์ และความงามของมนุษย์คือ ความงามของจิตใจนั่นเอง

การศัลยกรรมความงาม ศัลยกรรมตกแต่งเป็นศาสตร์การดูแลรักษาผู้ป่วยที่ค่อนข้างกว้างขวางมาก รวมทั้งการแก้ไขความพิการแต่กำเนิด เช่น ปากแหว่ง เพดานโหว่ เกิดมามีใบหน้าผิดปกติ ศัลยกรรมทางมือในผู้ป่วยอุบัติเหตุ ความพิการปกติทางมือแต่กำเนิด การดูแลรักษาผู้ป่วยที่ถูกไฟไหม้ น้ำร้อนลวก การดูแลรักษาผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งที่คอ ปาก ผิวหนัง ผู้ป่วยที่ประสบอุบัติเหตุมีบาดแผลที่หน้าและกระดูกหน้า กรามหัก ทางด้านจุลศัลยกรรมการผ่าตัดด้วยกล้องจุลทรรศน์ เช่น การต่อนิ้วมือ รวมทั้งการย้ายเนื้อเยื่อจากที่หนึ่งไปปิดอวัยวะอื่นที่เนื้อขาดหายไปโดยการต่อเส้นเลือดและเส้นประสาทและสาขาสุดท่ายเป็นศัลยกรรมเสริมสวย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานของศัลยแพทย์ตกแต่งและเสริมสร้าง

การทำศัลยกรรมเสริมสวยให้ได้ผลดีและมีการพัฒนาวิธีการผ่าตัดใหม่ๆ ได้ แพทย์ควรจะได้รับการฝึกอบรมในด้านศัลยกรรมตกแต่งและเสริมสร้างให้ครบทุกสาขาวิชาที่แพทยสภากำหนดและได้รับวุฒิบัตร หรืออนุมัติบัตร รับรอง ความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขา ศัลยศาสตร์ตกแต่ง โดยสรุปศัลยกรรมตกแต่งแบ่งเป็นได้ 7 สาขาวิชา ได้แก่ 1) ศัลยกรรมที่แก้ไขความพิการแต่กำเนิด เช่น ปากแหว่ง เพดานโหว่ ใบหน้าผิดปกติ 2) ศัลยกรรมทางมือ เช่น ผู้ป่วยที่ได้รับอุบัติเหตุทางมือจากโรงงานรถยนต์ 3) การ

รักษาผู้ป่วยที่ถูกไฟไหม้ น้ำร้อนลวก 4) การรักษาผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งที่หน้าและคอ 5) การดูแลผู้ป่วยที่มีการบาดเจ็บกระดูกหักที่หน้า ส่วนใหญ่จากอุบัติเหตุรถยนต์ 6) จุลศัลยกรรม การผ่าตัดด้วยกล้องจุลทัศน์ เช่น การต่อนิ้วมือผู้ป่วย และ 7) ศัลยกรรมเสริมสวย และความงามเสริมความงาม หมายถึง การเพิ่มเสริมเติมแต่งปรับปรุงส่วนต่างๆ ของร่างกายตั้งแต่ศีรษะ ใบหน้า รูปร่าง ด้วยเทคนิควิธีการและนวัตกรรมความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ที่ทันสมัยเพื่อให้มีความงามมากขึ้นไปว่าสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติและตามสมัยนิยม (สุพิศรา กอบกิจสุขสกุล, 2531, หน้า 14)

ศัลยกรรมความงาม (Cosmetic Surgery) หมายถึง การผ่าตัดการเสริมสร้างเพิ่มเติมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระทำโดยแพทย์เพื่อให้เกิดความสวยงามของใบหน้า ผิวพรรณ รูปร่าง ตลอดจนสัดส่วนของร่างกายให้ดีขึ้นสวยงามมากขึ้นกว่าเดิมตามสมัยนิยมและเป็นที่พึงพอใจ (ถาวร จรุงสมิทธิ, 2528, หน้า 20) ทั้งยังเป็นปฏิบัติการสร้างความหมายทางวัฒนธรรมที่เราสามารถอธิบายการผลิตซ้ำทั้งในระดับภาษา และในระดับความจริงของอุดมคติแห่งความงามได้ ขณะที่เทคโนโลยีทางภาพจะแยกแยะร่างกายออกเป็นส่วนๆ กระบวนการทางการแพทย์จะชำแหละเนื้อหนังภายในให้เป็นชิ้นส่วนเพื่อการปรับแต่งดัดแปลง ในระดับภาษานี้ ศัลยกรรมความงามจะแปรเปลี่ยนร่างกายที่เป็นวัตถุ มีประเด็นสำหรับการถกเถียงเกี่ยวกับการประกอบสร้างเชิงวัฒนธรรมของเรือนร่างที่ถูกจัดแบ่งตามเพศภาวะ เนื่องจากในฟากหนึ่งจะมีผู้หญิงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ และเป็นส่วนที่

ถูกจับตามอง แต่ในอีกฟากหนึ่งผู้ชายมักจะเป็นศัลยแพทย์ผู้ตกแต่งความงาม ศัลยกรรมความงามนั้นมีได้เป็นเพียงวาทกรรมแบบง่ายๆ ที่ “สร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิง” ขึ้นมาเท่านั้นแต่ความจริงแล้วมันเป็นพื้นที่ที่รูปร่างของผู้หญิงจะถูกชำแหละ ซึ่ง ผ่า และรื้อสร้างใหม่ตามมาตรฐานทางวัฒนธรรมและมาตรฐานเชิงอุดมการณ์เกี่ยวกับเรือนร่างเชิงอุดมคติประเภทของการศัลยกรรมดังนี้

1. ศัลยกรรมเพื่อปรับแต่ง (Reconstructive Surgery) ที่มุ่งเน้นต่อการทำศัลยกรรมต่อคนที่ได้รับอุบัติเหตุ กรณีเป็นมาแต่กำเนิด หรือได้รับผลกระทบจากโรคมะเร็ง

2. ศัลยกรรมความงาม (Cosmetic or aesthetic Surgery) ซึ่งเป็นการผ่าตัดที่จะให้ดีขึ้นเพราะเลือกจะให้มี

ขณะที่การศัลยกรรมเพื่อตกแต่งนั้นวางอยู่บนกรอบแนวคิดของการฟื้นฟูสุขภาพการทำให้เป็นปกติ และหน้าที่ทางกายภาพ ศัลยกรรมความงามถูกระบุว่าเป็นการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง สถานะภาพทางสังคม และบางครั้งทำเพื่อการยกระดับความก้าวหน้าทางอาชีพของปัจเจกการเสริมความงาม และความหมายของการเสริมความงามตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ความหมายของเสริม หมายถึง การเพิ่มเติม ต่อเติม เช่น เสริมจมูก เสริมหน้าอกงาม หมายถึง ลักษณะที่เห็นแล้วชวนให้ชื่นชมหรือพึงพอใจ เช่น รูปร่าง ความงาม

ความงามในทางปรัชญาได้ให้นิยามไว้หลายความหมาย เช่น ความงามคือความจริง

เป็นสัญลักษณ์ของความสมบูรณ์ที่เลิศและเป็นแรงกระตุ้นความคิด และให้ความพึงพอใจแก่เราเสมอ (พวง มีนอก, 2539, หน้า 258) ความงามคือสิ่งที่มีอยู่ในเนื้อวัตถุ เป็นความสมบูรณ์อันเกิดจากรูปร่าง รูปทรง สีสัมผัสที่ประสานกันเข้าอย่างกลมกลืนมีความสมดุลและความงามคือความรู้สึกเพลิดเพลิน โดยจิตจะสร้างต้นแบบแห่งความงามขึ้น สิ่งใดมีลักษณะใกล้เคียงกับต้นแบบ สิ่งนั้นถือว่าเป็นความงาม (เชมจิต ศรีบุญนาถ, 2542, หน้า 4) ความงามคือเรื่องของจิตใจในการสร้างจินตภาพ การสร้างจินตภาพเป็นจุดเริ่มต้นของความงามเป็นสิ่งที่เรารู้สึกและแสดงออกมาเท่านั้น (สกลิต วงศ์สุวรรณ, 2540, หน้า 193)

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าในทางปรัชญานั้นไม่ได้มุ่งเน้นความหมายของความงามอยู่เพียงแคศิลปกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่ยังหมายถึงความงามที่มีอยู่ตามธรรมชาติด้วย เช่น ทิวทัศน์อันสวยงามในยามอัสดงหรือพระอาทิตย์ทอแสงทาบบนพื้นน้ำ กล่าวคือ การที่สิ่งหนึ่งสิ่งใดจะเกิดความงามได้นั้น ต้องมีลักษณะอยู่ 3 ประการคือ สวย ดิดตา ดิดใจ และมีความเลิศเลอ (พระเยื้อง ปันเหงเพชร, 2547, หน้า 4)

3. การศัลยกรรมความงามตามหลักพระพุทธศาสนา

ความงามของพระพุทธศาสนาจะพิจารณาความงามจากความงามของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ตลอดจนหาคำตอบเกี่ยวกับความงามที่สำคัญของชีวิต เพื่อพัฒนาชีวิตให้งามตามหลักพระพุทธศาสนา เหตุใดความงามจึงสำคัญกับ

การดำเนินชีวิต ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่อยู่กับชาวโลกมานานมุ่งสอนให้ชาวโลกพ้นทุกข์ด้วยหลักคำสอนมากมายถึงแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ พระธรรมมีทั้งในส่วนที่เป็นคำสอนสำหรับผู้ครองเรือนและผู้ไม่มีเรือน และเกิดผลดีต่อผู้ปฏิบัติในทุกส่วน ซึ่งโดยมากคำสอนในพระพุทธศาสนาจะไม่หนีห่างจากกาย วาจา ใจ ธรรมที่ทำให้งามในเบื้องต้นหมายถึงศีล ธรรมที่ทำให้งามในท่ามกลางคืออริยมรรค ธรรมที่ทำให้งามในที่สุดคือพระนิพพาน ธรรมะสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนมีให้ปฏิบัติเพื่อเติมเต็มความปรารถนาของทุกคนให้สมหวังได้เสมอส่งผลให้สังคมของชาวพุทธสงบเย็น อ่อนโยน สง่างาม การศัลยกรรมเป็นเรื่องที่เกิดกับคนที่ต้องการความมั่นคงสำหรับอนาคต เรื่องความแน่นอนในวันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีใครกล้ารับรองได้ เพราะเป็นเรื่องฝืนความเป็นจริงตามธรรมชาติ (พระไตรปิฎก, 1/190/159) ปัจจุบันสังคมพุทธ ได้เปิดรับวิทยาการจากตะวันตกพรมแดนแห่งความคิด ความเชื่อ และคุณค่าด้านต่างๆ ทั้งสองกระแสได้เปิดสนามพลังปะทะกันตลอดมา ทำให้เห็นควรทบทวนบูรณาการ แนวคิดเชิงพุทธเข้ากับแนวคิดในการจัดระบบโลกยุคใหม่ การปรับเปลี่ยนพุทธธรรมเพื่อปรับเปลี่ยนท่าทีแนวคิดต่อสภาวะแวดล้อมและสังคม และการสร้างกรอบแนวคิด เพื่อเปิดพรมแดนแห่งความรู้เพื่อความสุขที่แท้จริงเกิดจากการที่เราเริ่มทำความเข้าใจร่างกายอันยาวาวหนาคืออย่างถ่องแท้เพราะพระพุทธองค์ทรงชี้แนะตามหลักธรรมในสติปัฏฐานให้เราเรียนรู้และเห็นความเป็นจริงทางกายว่ามีความเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป ทุกสถานอยู่ในกฎ

ไตรลักษณ์ ผู้ปรารถนาความหลุดพ้นต้องทำความเข้าใจความเป็นไปแห่งกายสังขารในหลักการเจริญกายนุสสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557, หน้า 306) ให้ถ่องแท้และควรเป็นผู้ชี้แนะเตือนสติแก่บุคคลผู้ลุ่มหลงในกายว่า เป็นอุปสรรคในการเข้าสู่มรรคผลนิพพาน ความงามคือปัจจัยหนึ่งในสิ่งที่เรียกว่า มูลแห่งวิภูษะ (ความงาม ความสุข ความเที่ยง ความเป็นตัวตน) ที่ทำให้สัตว์โลกต้องหมุนวน เป็นเครื่องกีดกัน เป็นเครื่องล่อให้หลงเป็นเครื่องหวังเหนี่ยวผู้เดินทางสู่มรรคผลนิพพาน (พระสุพรหมยานเถร (ทองคำ ศิริมงคล), 2547, หน้า 96) การศัลยกรรมความงามนับได้ว่าเป็นเรื่องที่ได้รับการนิยมนับอย่างสูง

1. ระดับของความงามตามหลักกายนุสสนา เหตุผลที่วิเคราะห์การศัลยกรรมความงามตามหลักพระพุทธศาสนา ด้วยการเจริญกายนุสสนาในมหาสติปัฏฐานสูตรก็เพราะการพิจารณาให้เห็นกายในกายและเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งใช้ความเพียรดูอาการเกิดดับให้สม่ำเสมอ ชื่อว่าให้อาหารแก่จิต เมื่อจิตมีอาหารคือสมาธิ มีสติเห็นอาการของกายตามความเป็นจริงจะได้ไม่หลงไหลเพลิดเพลนไปกับความงามที่เป็นเหมือนมายาเหมือนฉากกำบัง กายที่แท้จริงของมนุษย์นั้นเป็นเหมือนก้อนแห่งกระดูกที่มีเนื้อเลือดฉาบทาไว้พ้นจากผิวหนังเข้าไปแล้วไม่มีส่วนใดที่เป็นความงามแม้แต่น้อย ศิล สมาธิ สติ และปัญญาจะทำให้คนเราเห็นตามความจริงมองปัญหาครบวงจรและตามความจริง (ไตรลักษณ์) ไม่หลงกับความดีและความชั่ว จิตจะเห็นค่าตรงกลางปล่อยวางจากความดีและความชั่ว ความสวยหรือความน่ารังเกียจได้

จึงเห็นความสำคัญในการเจริญกายนุสสนาเป็นความจำเป็นที่จะทำให้ผู้เจริญตามแนวทางดังกล่าวมีวิธการมองโลกอย่างถูกต้องเรียกว่า เกิดสัมมาทิฐิ (พระไตรปิฎก, 12/497/539) อันเป็นความเห็นถูกต้องตรงตามเป็นจริงเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับกระบวนทัศน์หรือแนวคิดใหม่ อุดมการณ์และวิถีการข้ามพ้นจากความเคยชินแห่งวิถีการดำรงชีวิตแบบเดิมๆ อันเป็นมิจฉาทิฐิที่ห่อหุ้มด้วยกิเลส พระพุทธองค์บอกหนทางสายใหม่เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 จุดเริ่มต้นที่จะเข้าสู่มรรคนี้คือเรียนรู้อย่างใจหรือรูปนามนี้เท่านั้น สำหรับผู้เดินตามมรรค 8 จะเป็นผู้งดงามตามพุทธดำรัส

2. ความงามในเบื้องต้น คือ มีศีลสมาธิและวิปัสสนาชื่อว่าเป็นเบื้องต้นแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย ศีลที่บริสุทธิ์ดีและทิวทัศน์ที่ตรงเป็นเบื้องต้นเกิดจากการรักษาศีล เป็นสมุฏฐาน เป็นเหตุให้เกิดความสงบเสงี่ยม อดทนอดกลั้นกับอารมณ์ฝ่ายชั่วเป็นผู้ไม่มักโกรธเป็นเหตุให้มีผิวพรรณที่สวยงามก็คือมีรูปที่ประณีตนั้นเองการไม่ฆ่าสัตว์ทำให้มีรูปร่างทรวดทรงที่สง่างาม ความแตกต่างของรูปร่างกายที่แตกต่างกันเป็น ผลของกรรมที่ทำไม่ดีทางกายวาจา ด้วยความโกรธทำให้ผิวพรรณทรามรูปไม่ประณีตกุศลกรรม อกุศลกรรม ก็เป็นเหตุให้รูปมีความแตกต่างกันไปได้ในแต่ละคน เมื่อกุศลกรรมมีกำลัง ผลก็ต้องประณีต รูปก็ต้องประณีตตามไป (พระไตรปิฎก, 9/190/64)

3. ความงามในท่ามกลาง มัชฌิมาปฏิปทาที่ตถาคตตรัสรู้ด้วยปัญญาอันยิ่งแล้วมีอยู่เป็นความงามท่ามกลางการปฏิบัติธรรมที่เกิดสมาธิเพ่งพิจารณาอยู่จะทำให้เข้าใจด้วยปัญญาความจริงรูปมีความ

ประณีต และไม่ประณีต หยาบว่าเป็นเพียงการมีสมมติบัญญัติขายหญิงที่บัญญัติขึ้นเพราะมีสภาพธรรมที่มีจริงที่เป็นรูปธรรมที่เกิดจากเหตุต่างๆ คือ กรรม หรืออตุ เป็นต้น อันแสดงถึงความเป็นไปของสภาพธรรมที่หลากหลาย และควรเข้าใจว่า เพราะความไม่รู้ อวิชชานี้เองที่ยึดถือว่างามว่าเป็นสัตว์บุคคลแท้ที่จริงเป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่เป็นเพียงรูปธรรมเท่านั้น ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ใครที่งาม (พระไตรปิฎก, 9/191/65)

4. ความงามในระดับสูงสุด บุคคลอยู่จบพรหมจรรย์ซึ่งหยั่งลงสู่นิพพานมีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้ามีนิพพานเป็นที่สุดชื่อว่า ความงามในที่สุดพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมที่งามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และงามในที่สุด งามด้วยความเป็นสภาพธรรมที่เป็นนามธรรมที่เป็นสภาพธรรมฝ่ายดี คือ กุศลธรรม มีปัญญาเพราะอาศัยความงามของสภาพธรรมที่ดีงามเหล่านี้ ย่อมละสภาพธรรมที่ไม่งาม คือ กิเลสอกุศล อวิชชา เป็นต้น ได้หมดสิ้นถึงความเป็นผู้งามที่แท้จริง คือ งามด้วยคุณธรรมสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า จึงชื่อว่าเป็นผู้ที่ยังหมู่ให้งาม ไม่ใช่ งามด้วยรูปธรรม แต่งามด้วยนามธรรมคือ คุณธรรมที่ละกิเลส มีปัญญา เป็นความงามที่ประเสริฐและสูงสุดการเจริญกายนุสสนาธรรมที่ก่อให้งาม เพราะละความยึดถือละสภาพธรรมที่ไม่งาม คือ กิเลส ก็จะไม่เดือดร้อน หวันไหวไปในรูปธรรมที่งามหรือไม่งาม (พระไตรปิฎก, 9/192/69)

4. แนวคิดความงามทางพระพุทธศาสนา

1. ความงามและคำที่เกี่ยวข้องกับความงาม

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 275) ให้ความหมายไว้ว่า “งาม: ลักษณะที่เห็นแล้วชวนให้ชื่นชมหรือพึงใจ เช่น มารยาทงาม รูปร่างมีลักษณะสมบูรณ์ดี เช่น ต้นไม้งาม ราคานี้แพงงาม ดีมากมีลักษณะที่เป็นไปตามต้องการเช่น กำไรงาม ราคานี้จ่ายดอกเบี๊ยะงาม” ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับความงาม อาทิเช่น กัลยา หมายถึง นางงาม กัลยาณี หมายถึง นางงาม หลิงงาม โสภณ หมายถึง ความงดงาม ผ่องใส

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2550, หน้า 157) ได้ให้ความหมายของคำว่า กลยาณ หมายถึง ความดี ความงาม ความประเสริฐ เขม หมายถึง เกษม ดี งาม เจริญ ปลอดภัย สบาย ปลอดภัย เช่น ชียติ เอตถ อสุภนติ เขม ที่เป็นที่สิ้นไปแห่งความไม่งาม โสภา หมายถึง ความงาม เช่น สุนทร ภาติ ทิปปตีติ โสภา ภาวะที่รุ่งเรืองดี

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2557, หน้า 11) ให้ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับความงามไว้ เช่น กัลยาณี หมายถึง นางงาม หลิงงาม หลิงที่มีคุณธรรมน่าเชื่อถือกัลยาณชน หมายถึง คนประพฤติดีงาม คนดี กัลยาณธรรม หมายถึง ธรรมอันดี ธรรมดีงาม ธรรมของกัลยาณชน

การแบ่งประเภทของความงามนั้น มีการกล่าวถึงทฤษฎีของความงามในเชิงของศิลปะ และปรัชญาตามพื้นฐานทางความคิดของนักปรัชญานั้นๆ อาทิ นักปรัชญาที่มีพื้นฐานความคิดที่เป็นสสารนิยมหรือวัตถุนิยม ซึ่งผู้วิจัยจัดเป็นกลุ่มนิยมของผู้มีความเห็นด้านความงามภายนอก หรือความงามที่เกิดปรากฏขึ้นที่รูปร่างหน้าตาของบุคคล ส่วนความงามในเชิงปรัชญาด้านจิตนิยม จัดเป็น

ความงามภายใน เป็นความงามที่เกิดจากคุณภาพ
ที่ของจิตที่มีพัฒนาการเป็นความดีและความงาม
ซึ่งในที่นี้จะหมายถึงจิตที่มีคุณธรรม ซึ่งจะกล่าวถึง
ในลำดับต่อไป

2. ความงามภายนอก

นักปรัชญาที่มีแนวคิดแบบวัตถุนิยม
หรือสสารนิยม เห็นว่าความงามไม่ได้มีอยู่จริง
ในสิ่งใดในโลกนี้ แต่เป็นการที่มนุษย์ให้คุณค่า
แสดงออกมาเป็นความรู้สึกว่าชอบ หรือไม่ชอบ
โดยไม่มีเกณฑ์การตัดสินที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับ
ความรู้สึกและการตัดสินใจของแต่ละบุคคล
ความงาม หมายถึง สิ่งที่สร้างความพึงพอใจ ความ
ชอบให้แก่จิตใจ โดยรับรู้ความรู้สึกที่เกิดจาก
อายตนะทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ
(พระพิริยสิทธิ์ ปิยสีโล (ลักษณะ), 2550, หน้า 7)
คำใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องกับความงาม เช่น สุนทรียภาพ
หมายถึง ความรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม
ความประณีตและเรื่องราวโดยเกิดจากการรับรู้ของ
มนุษย์ทางอายตนะทั้ง 5 ได้แก่ การเห็น การได้ยิน
การได้กลิ่น การได้ลิ้มรส และการได้สัมผัส

พวง มินอก (2539, หน้า 6) อธิบายไว้ใน
หนังสือ สุนทรียศาสตร์ ไว้ว่า เมื่อกล่าวถึงความงาม
มิได้หมายเฉพาะสิ่งที่รับรู้ได้จากสิ่งสัมผัสทาง
ประสาท และให้ความรู้สึกเพลิดเพลินในอารมณ์
เท่านั้น แต่ยังหมายถึงสิ่งที่คุณค่า เหตุผล สัจธรรม
ความยุติธรรม เช่น ความหมายในตัวคำสอนทาง
ศาสนา ความหมายในวรรณกรรม (มิใช่ตัวหนังสือ)
เป็นต้นอีกด้วย แต่การมองเห็นคุณค่าและความ
หมายของความงามในลักษณะต่างๆ ศิลปินมอง
เห็นได้ด้วยดวงตาที่สาม

มัย ตะติยะ (2547, หน้า 64) ได้ให้ความ
หมายของความงามไว้ในหนังสือ สุนทรียภาพทาง
ทัศนศิลป์ว่า ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสร้าง
สุนทรียภาพให้แก่มนุษย์ มนุษย์รับรู้และซาบซึ้ง
ในคุณค่าของสุนทรียภาพ เป็นผลให้เกิดความ
ประทับใจและสะท้อนใจ ซึ่งเป็นเหตุให้มนุษย์
สร้างสรรค์งานศิลปะ การแสดงออกทางศิลปะ
ถือเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่สามารถ
ประมวลความคิด สติปัญญา ความพากเพียรและ
ประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ จะช่วยเสริมสร้างให้
มนุษย์พัฒนาสติปัญญาและความรู้สึกภายใต้
เงื่อนไขของสิ่งเร้าต่างๆ เช่น สัญชาตญาณแห่ง
ความกลัว ความเชื่อ ความศรัทธา ความดีใจ ความ
เสียใจ ความชื่นชอบ ความสวยงาม เป็นต้น สิ่งเร้านี้
มีอำนาจกระตุ้นเร้าให้มนุษย์สร้างสรรค์งานศิลปะ
ผลงานศิลปะ เป็นผลสืบเนื่องจากพฤติกรรมของ
มนุษย์ในการแสดงออก ด้วยการสร้างสื่อความหมาย
ของความงาม ความประณีต มีคุณค่า และมีประโยชน์
ต่อมวลมนุษย

มานพ นักการเรือน (2545, หน้า 35)
ได้ให้ความเห็นเรื่องความงามไว้ในหนังสือ มนุษย์
กับการใช้เหตุผล จริยธรรมและสุนทรียศาสตร์ ไว้ว่า
มนุษย์ก็ดี สัตว์ก็ดี ย่อมมีสัญชาตญาณรู้จักนิยมยินดี
กับความงาม สัตว์เมื่อถึงฤดูสืบพันธุ์ ขนของนกตัวผู้
จะมีสีสดงดงามเห็นเด่นกว่าเวลาปกติที่ไม่ใช่ฤดู
ของมัน ทั้งนี้ก็เพราะนกตัวเมียย่อมหลงใหลต่อ
ความงามของชนที่มีสีสันทวยสดงดงาม หรืออีก
ตัวอย่างหนึ่ง นกที่อยู่ตามสวนบางชนิด เอาปากจิก
เก็บก้อนกรวดก้อนหินก้อนเล็กๆ ซึ่งมีสีสันทนเด่น
ไปรวมเรียงไว้ในรัง แล้วกระโดดเดินไปมาและส่ง

เสียงร้องด้วยความเบิกบานยินดีรอบๆ ส่วนสี่ของมันตามที่กล่าวมานี้ก็เข้าใจได้ว่า ความนิยมยินดีต่อความงามนั้นเป็นความรู้สึกทางสัญชาตญาณซึ่งเมื่อมีอยู่ในมนุษย์ก็กลายเป็นความจำเป็นทางจิตใจขึ้น

ดังนั้น ความงามภายนอกเป็นความงามที่รับรู้ได้จากสิ่งสัมผัสทางประสาททั้งห้าและการให้ค่านิยมของคนในสังคมนั้น ว่ารูปกายอย่างนี้ๆ จึงเรียกว่างาม ความงามลักษณะนี้จึงมีหลากหลายตามแต่ละสังคมกำหนด

3. ความงามภายใน

มีความหมายหลากหลายในเรื่องความงามภายใน ซึ่งจะลำดับความหมายได้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ (2543, หน้า 32) กล่าวไว้ในหนังสือ ศิลปแห่งชีวิต ตอนหนึ่งว่า ให้มีความงดงามในการกระทำ ทางฝ่ายจิตวิญญาณมากกว่าทางฝ่ายวัตถุ ท่านแต่งตัวงามมันก็คือความงามทางฝ่ายจิต ท่านมีมารยาทงาม ก็คือความงามทางฝ่ายจิต ฝ่ายวิญญาณ หรือฝ่ายธรรมะ มันไม่ได้มีอะไรเพียงแต่ฝ่ายวัตถุอย่างเดียว คนเราคนหนึ่งๆ ประกอบด้วยวัตถุ คือ ร่างกาย และจิตใจ ซึ่งเป็นนามธรรม มันไม่ได้มีอะไรเพียงแต่ฝ่ายวัตถุฝ่ายเดียว คนเราคนหนึ่งๆ ประกอบด้วยวัตถุ คือ ร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นนามธรรม มันสัมพันธ์กันให้เกิดการกระทำ เกิดการเป็นอยู่ทั้งงดงามพร้อมกันไปทั้งร่างกายและทั้งทางจิตใจ นอกจากนี้ ท่านได้อธิบายว่า ความงามทั้งหลาย ไม่มีแก่สัตว์โดยสติปัญญาแล้วก็สร้างความงาม ตามที่สติปัญญานั้นจะบัญญัติ ปัญหาเกิดขึ้น ตรงที่ว่า เป็นความงามชนิดใด งามอย่างไ้ หรืองามอย่างฉลาด จะงาม

อย่างโลกๆ หรือจะงามอย่างธรรมะ คือ ประกอบด้วยธรรมะ และสิ่งที่เรียกว่าความงามทางโลกอันเป็นความหลงใหลไปตามโมหะ ของคนในโลกที่หลงใหลในความงาม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยเดี๋ยวงามอย่างนั้น เดี๋ยวงามอย่างนี้มันไม่เป็นไปเพื่อปกติสุข แล้วโดยมากมันงามเพื่อยั่ว เพื่อหลอกคือใช้ความงามเป็นเหยื่อสำหรับตกเบ็ดแก่กันและกัน ความงามอย่างนี้เป็นอันตราย เป็นความงามอย่างโลกที่เขาหลงใหลชอบใจกันตามประสาโลกที่ไม่มีโมหะ หรือความโง่เป็นสมุฏฐาน

เสถียร โพธิ์นันทะ (2543, หน้า 30) ได้ให้ความเห็นเรื่องสุนทรียภาพในพระพุทธศาสนา ในหนังสือพุทธธรรมกับปรัชญาไว้ว่า สุนทรียะในที่นี้ไม่ได้จำกัดหมายเพียงแต่เรื่องของศิลปะวัตถุ การก่อสร้าง เช่น วัดวาอารามหรือพระพุทธปฏิมา แต่หมายถึงตัวธรรมะอันเป็นคุณสมบัติของการปฏิบัติด้วย มีศิลปะด้วย สุนทรียะในพระพุทธศาสนานั้นมี 2 ชั้น ชั้นนอกหมายถึง สุนทรียะทางด้านวัตถุ เช่น การก่อสร้างวัดวาอาราม พระพุทธปฏิมา ลวดลายศิลปะต่างๆ ส่วนด้านในนั้นหมายถึง ตัวธรรมะโดยตรง

วศิน อินทสระ (2525, หน้า 17) กล่าวไว้ในหนังสือ ลีลากรรมของสตรีในสมัยพุทธกาล นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นผู้ผู้มีศรัทธา มีศีล มีจริยาวัตรอันงาม และมีปัญญา รู้เหตุรู้ผลอันถ่องแท้ เธอเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ให้ความสุขความอบอุ่น ความสบายใจแก่บุคคลผู้เข้าไปใกล้คบหาสมาคมให้ความรู้สึกที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ความงามภายนอก เป็นความงามที่มองเห็นด้วยประสาท

สัมผัส เป็นการประเมินค่าความงามตามทรรศนะของคนในสังคม แต่ละสังคมการประเมินค่าความงามก็แตกต่างกัน ตามยุคสมัย อาทิเช่น สมัยเรอเนสซองส์ ยุคนี้ความงามของหญิงจะต้องมีรูปร่างเจ้าเนื้อ อวบอ้วน ดังที่เราจะเห็นปรากฏในภาพวาดของยุคสมัยนั้น ขณะเดียวกันหากพิจารณาตามกฎพระไตรลักษณ์จะเห็นถึงความไม่จีรัง ไม่ยั่งยืน เป็นการตีค่าตามยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปตามกาล ครั้นมาถึงยุคนี้ ค่านิยมด้านความงามก็ได้เปลี่ยนไป ใครที่มีลักษณะต้องตรงกับค่านิยมความงามของยุคสมัยนั้น จะได้รับการยกย่อง เป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นๆ ในขณะที่ความงามภายในเป็นความงามที่เป็นไปตามธรรม เป็นความงามที่มีลักษณะจากการประพฤติตนให้อยู่ในทางศีลทางธรรมตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นความงามที่ยั่งยืนเป็นความงามที่ทุกคนสามารถสร้างได้ ทำให้มีได้แก่ตน ทำให้เกิดความสงบ สุข ไม่มีการเบียดเบียนทั้งต่อตนเอง และสังคม

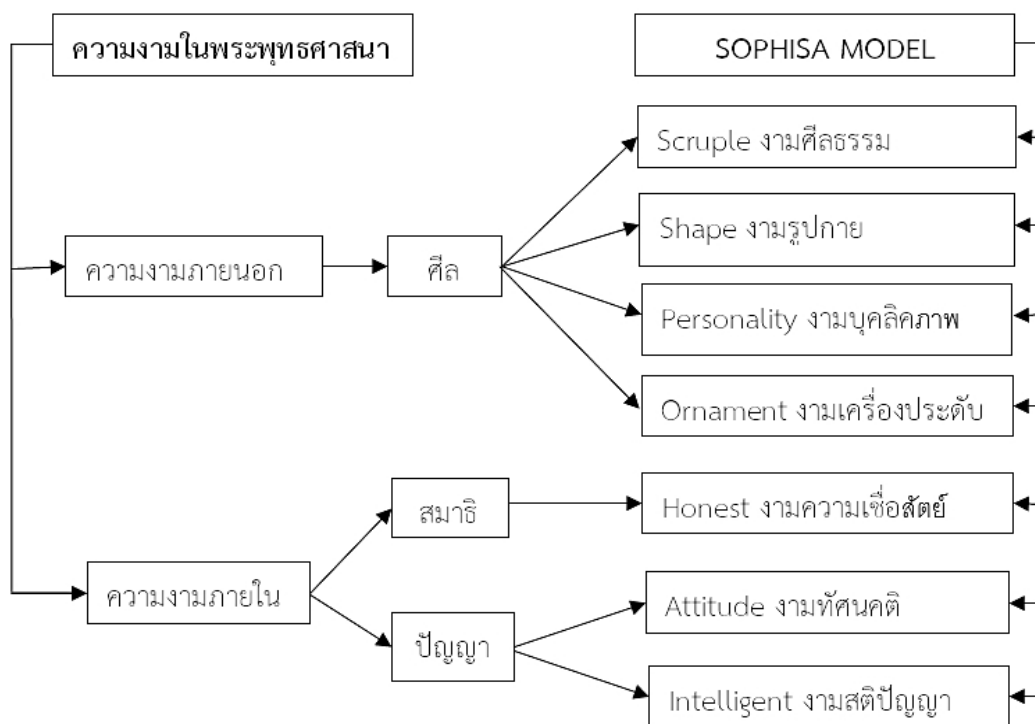
5. สรุป

ความงามจากการศัลยกรรมความงามเน้นไปที่การปรับสภาพทางกายให้มีรูปแบบตามกระแสสังคมและความงามอย่างดารา ด้วยการเสริมความงามและการศัลยกรรมความงาม มองว่าความงามของมนุษย์อยู่ที่ผิวกาย เนื้อหนังเป็นเพียงฉากปิดบังความน่ารังเกียจของอวัยวะในร่างกาย พ้นจากหนังกำพรวนแล้วร่างกายมนุษย์มีส่วนใดงามพระพุทธองค์เปรียบร่างกายเหมือนถุงบรรจุของเน่าเสียที่มี

รูรั่วสองทางผิวหนังเป็นมายาลวงตาบังตาหากผัสด้วยความหลงจะทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมมากมาย ในการหลงความงามในทางวิทยาศาสตร์เองมีการวิจัยพบว่า ผิวหนังมีหลายชั้น เป็นเพียงฉากปิดบังอวัยวะภายในการศัลยกรรมความงามแม้จะเกิดจากปัจจัยใดก็ตามมักจะมีเหตุจากความไม่รู้จริงแยกแยะปัญหาไม่ออกเพราะหากมีความรู้ความเข้าใจมองเห็นความเป็นไปของสรรพสิ่งตามหลักความเป็นจริงที่เรียกว่า กฎไตรลักษณ์ และเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของธรรมชาติและสรรพสิ่งในจักรวาลแล้วจะเข้าใจความเป็นไปของร่างกายทั้งทางวิทยาศาสตร์และทางพระพุทธศาสนา ความงามทางพระพุทธศาสนา คือ สามระดับ งามเบื้องต้นด้วยการเป็นผู้มีศีล งามในท่ามกลางคือมีสมาธิตั้งมั่น และงามในที่สุดคือมีปัญญารู้และเข้าใจความเป็นจริงของกายว่าเป็นการรวมกันของธาตุสี่ ดิน น้ำ ไฟ ลม และมีการแตกสลายเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่คงที่ เกิดการคลายความยึดมั่นปล่อยวาง อารมณ์มั่นอยู่ในความเป็นกลางไม่ยินดีในงาม หรือไม่งามอีกต่อไป

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ความงามตามกรอบ SOPHISA MODEL มีความสอดคล้องกับความงามตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาทั้งศีล สมาธิ ปัญญา จึงเป็นตัวแบบความงามของสตรีที่เหมาะสม เพื่อให้สตรีได้ทำความเข้าใจและพัฒนาตนเองตามตัวแบบความงามนี้ อันจะนำไปสู่ความงามที่ยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เชมจิต ศรีบุญนาค. (2542). *สุนทรียภาพแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: การศึกษาค้นลูกที่สาม.
- จงจิต พานิชกุล. (2557). *การศึกษาการทำคัลยกรรมความงามในมุมมองของพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ถาวร จรูญสมิทธิ์. (2528). *การทำคัลยกรรมพลาสติก*. กรุงเทพฯ: ปีพลับลิชเชอร์.
- _____. (2528). *คัลยกรรมตกแต่ง*. กรุงเทพฯ: เอียร์พลับลิชเชอร์.
- พระเยื้อง ปั่นแห่งเพชร. (2547). *สุนทรียศาสตร์*. เชียงใหม่: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). *พุทธมณเฑียรฉบับปรับปรุงและขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2538). *พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพิริสทธิ์ ปิยสีโล (ลักษณ์). (2550). *อิทธิพลสุนทรียศาสตร์ของพุทธปรัชญาต่อพุทธศิลป์เขมร*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระสุพรหมยานเถร (ทองคำ ศิริมงคล). (2547). *ตอบมหาสติปัฏฐาน 4*. เชียงใหม่: วัดพระธาตุศรีจอมทอง.
- พ่วง มินอก. (2539). *สุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พุทธทาสภิกขุ. (2543). *ศิลปะแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มัย ตะตียะ. (2547). *สุนทรียภาพทางสายตา*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- มานพ นักการเรียน. (2545). *มนุษย์และการใช้เหตุผลจริยธรรมและสุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วศิน อินทสระ. (2525). *กรรมของสตรีในสมัยพุทธกาล*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2543). *พุทธศาสนาและปรัชญา*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สถิต วงศ์สวรรค์. (2540). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.
- สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล. (2531). *การประกวดนางสาวไทย (พ.ศ. 2477-2530)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

ธรรมโอสธ*

Dhamma-Osot

ผู้เขียน: พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม)

Author: Phradhamma Singhaburajan (Jaran Thitadhammo)

พระมหาทองสุข สุเมโธ และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ

Phramaha Thongsukh Sumatho and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: pmahamit@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “ธรรมโอสธ” ของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ได้บรรยายธรรมเพื่ออธิบายถึงการบำบัดโรค ซึ่งศิษยานุศิษย์ได้รวบรวมแล้วเขียนเชิงพรรณนาโวหาร ที่พระธรรมสิงหบุราจารย์ได้เมตตาแสดงธรรมในการรักษาโรคเพื่อเป็นธรรมทานแก่ประชาชนทั่วไป ให้มีความตระหนักในการนำธรรมมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันแบบง่ายๆ ไม่ต้องมีความยุ่งยากมากนัก เพียงแต่เตรียมตัว เตรียมกายให้พร้อมกันสภาวะการเปลี่ยนแปลงเปิดใจกว้างยอมรับการเปลี่ยนแปลงแล้วใจก็จะเป็นสุข ภาษาที่ใช้ก็เป็นภาษาที่ง่ายและเป็นภาษาร่วมสมัยเหมาะสำหรับการอ่านในเวลาว่าง ซึ่งหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 101 หน้า

ขนาด A4 พับครึ่งมีความกระชับในการพกพา จึงเห็นว่าหนังสือที่ควรนำมาศึกษาเพราะเป็นหนังสืออธิบายถึงการนำธรรมมาบำบัดโรคกายและใจได้เป็นอย่างดี

2. โครงสร้างหนังสือ

โครงสร้างหนังสือธรรมโอสธ แต่งโดยพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) หนังสือเล่มนี้ได้แบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ 13 หัวข้อ โดยผู้วิจารณ์จะนำมาวิจารณ์เพียง 4 หัว คือ 1) คนเข้าถึงธรรมหายจากโรคได้ 2) เรียนรู้วิทยาศาสตร์ทางจิตต้องรู้จักผืนใจ และ 3) การรักษาดนให้เป็นปกติ 4) ทางชีวิตที่ปลอดภัย ฯลฯ เป็นต้น ที่นำมาวิจารณ์เพียง 4 หัว เพราะเห็นว่ามีความเหมาะสมแก่การศึกษา

*ได้รับบทความ: 8 พฤษภาคม 2561; แก้ไขบทความ: 26 มีนาคม 2564; ตอปรับตีพิมพ์: 26 มีนาคม 2564

Received: May 8, 2018; Revised: March 26, 2021; Accepted: March 26, 2021

ในส่วนที่ไม่นำมา ก็เพราะส่วนมากก็จะเป็นบทสวดเสียมากกว่าจึงจำต้องละไว้

หนังสือเล่มนี้ ได้พูดถึงถึงเรื่องการดูแลตนเองด้วยการสวดมนต์ นั่งกรรมฐานพิจารณาตนเอง จึงรู้การเคลื่อนไหวของกายจิตของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งใคร ให้พึ่งตัวเราเป็นคนแรก จึงเห็นได้ว่า การร่างโครงสร้างของเนื้อหาในหนังสือนี้ ดูเหมือนจะร่างรากฐานไว้ได้ค่อนข้างดีเหมาะสมสำหรับผู้เริ่มสนใจศึกษากรรมฐาน เพื่อหาหนทางดับทุกข์ได้เป็นอย่างดี สิ่งที่นำเสนออีกประการหนึ่งคือการวางเลขหัวกระดาษ จะมีการเรียงข้ามลำดับเลขหมายถึง 01 ลัดไปที่หน้า 11 แล้วก็ลัดไปถึงหน้า 89 นั้นแสดงหนังสือ ธรรมโอสธนี้น่าจะเล่นใหญ่แต่ยกมาเป็นบางประเด็นเท่านั้น ขณะเดียวกันผู้วิจารณ์ก็มาเฉพาะข้อที่เห็นว่า มีความน่าสนใจศึกษาแนวคิดของท่านเท่านั้น

3. เนื้อหาการวิจารณ์

ตามที่คุณวิจารณ์ได้ศึกษาหนังสือธรรมโอสธ พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม) ได้เมตตาบรรยายแก่ผู้บริหารระดับสูงของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ สามารถสรุปเนื้อหาจากหนังสือได้ 4 ประเด็นหลักๆ ดังนี้

ประเด็นแรก: คนเข้าถึงธรรมหายจากโรคได้

คนมีความเครียดไม่ควรมาปฏิบัติกรรมฐาน การปฏิบัติกรรมฐานไม่อาจทำให้หายเครียดแต่อาจทำให้เสียใจ เสียสติได้ สิ่งที่เราควรทำเมื่อมีความเครียด คือ รักษาจิตใจให้เป็นปกติเสียก่อน (พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม), 2549, หน้า 5) ในกรณี

ที่ต้องใช้ยากก็ต้องใช้ ในกรณีทั่วไปที่ความเครียดมีไม่มากเราอาจคลายความเครียดได้ด้วยการกำหนดลมหายใจลึกๆ ให้เต็มปอดแล้วพยายามให้ประสาทและร่างกายทุกส่วน ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้าผ่อนคลายลงไปตามลมหายใจ วิธีนี้เป็นวิธีที่ทำให้จิตและร่างกายประสานกัน ด้วยการให้จิตปล่อยวางทุกอย่างที่มีอยู่ พร้อมกับการผ่อนคลายของร่างกายในกรณีที่พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ได้กล่าวถึงเรื่อง การรักษาโรคด้วยธรรมโอสธจะเห็นว่า คนปกติไม่จำเป็นต้องรักษาโรคด้วยธรรมก็ได้ แต่ต้องรักษาจิตให้ดี ในธรรมโอสธของท่านนั้นเหมือนจะมีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ยุตโต) (2523) ที่กล่าวว่า ร่างกายนั้นไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ จำต้องอาศัยจิตจึงจะเกิดเป็นชีวิตได้ ความสัมพันธ์กันระหว่างกายกับจิตใจ คือ เมื่อกายเจ็บไข้ได้ป่วย ก็มักจะรบกวนทำให้จิตใจไม่สบายไปด้วย เพราะว่าร่างกายเจ็บปวด จิตใจ มีท่วงหน้าพะวงหลังต่างๆ มีความไม่สมปรารถนา ทำให้แสดงออกมาทางร่างกาย ในประเด็นนี้ก็จะเห็นว่า กายกับจิตใจจำต้องเป็นของคู่กันไม่สามารถแยกออกได้ เมื่อไหร่ก็ตามกายป่วย จิตก็ต้องป่วยเช่นกัน กายกับจิตใจมีผลส่งถึงกัน พระพุทธองค์ทรงเป็นนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรคทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นโรคทางกายหรือโรคทางวิญญาณ ท่านพุทธทาสภิกขุ (2551) ท่านกล่าวว่า โรคทั้งปวงนั้นคือ เป็นโรคตัวกู-ของกู พอเป็นโรคตัวกู-ของกู มันก็กินเอาๆ มันเจ็บปวด แล้วบางทีมันลึก จนไม่แสดงความเจ็บปวด คนก็ยังไม่รู้จักก็แปลว่าร้องให้อยู่ตลอดเวลา ทั้งที่ไม่รู้ว่าเป็นอะไรนี้เรียกว่า โรควิญญาณ การรักษาโรคทั้งของปราชญ์

ทางศาสนาจะเห็นว่า จะมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ที่ว่าเหมือนก็ต้องที่ว่ากายกับจิตใจมาพร้อมเมื่อกายเจ็บย่อมส่งผลให้กับจิตใจ เมื่อจิตใจยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมแสดงออกทางกายในส่วนที่ว่ามีความแตกต่างกันอยู่ที่การมอง ขบวนการเกิดโรคของบุคคลว่า เมื่อไรก็ตามถึงคนเรายึดมั่นถ้อยมั่นในตัวตนเมื่อเป็นไรทางจิตใจที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะทั้งสามท่านมีภูมิรู้ ภูมิธรรมที่แตกต่างกัน แต่ในทัศนะของผู้วิจารณ์ เห็นสอดคล้องกับทั้งสามนักปราชญ์ในส่วนที่กายกับจิตใจย่อมมีความสัมพันธ์เพราะส่งผลถึงกัน และกัน อย่างกายเจ็บ จิตใจก็ต้องเจ็บ อาการเจ็บนี้เป็นผลของกันและกัน จึงได้เมื่อสิ่งนี้เจ็บ สิ่งนี้ก็เจ็บ เมื่อสิ่งนี้ไม่เจ็บ สิ่งนี้ก็จะไม่เจ็บ เป็นต้น

ประเด็นที่สอง: เรียนรู้วิทยาศาสตร์ทางจิต ต้องรู้จักฝึกใจ

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) แห่งวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้แสดงธรรมทัศนะเกี่ยวกับประเด็นยอดฮิตของการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับความลึกลับอื่นๆ และเรื่องราวของไสยศาสตร์ไปแล้วในงานมหกรรมวิทยาศาสตร์ทางจิตแห่งชาติ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขนว่า วิทยาศาสตร์ทางจิต คือ การศึกษาทั้งปวงที่ทำให้คนเราสามารถค้นหา และเข้าใจจิตของตัวเองได้ เมื่อใดก็ตามคนรู้จักฝึกจิตของตัวเองได้ วิทยาศาสตร์ทางจิตก็จะเกิดขึ้นโดยทันที

สำหรับคนที่เรียนรู้และเข้าใจวิทยาศาสตร์ทางจิตได้นั้น ต้องเป็นคนมีปัญญาและรู้จักภาวะของจิตหรืออาจกล่าวง่ายๆ ว่าคนที่จะค้นหา

วิทยาศาสตร์ทางจิตได้ ต้องรู้จักอ่านอารมณ์ตัวเองให้ได้ หากคนเราต้องการจิตใจที่เข้มแข็งแล้ว ต้องรู้จักการฝึกจิต ในขณะที่คนที่ประมาทแล้ว จะไม่สนใจอารมณ์ของตัวเองเลย บางคนบอกว่า วิทยาศาสตร์ทางจิตเป็นเรื่องที่เหลวไหลนั้น เพราะคนมันเหลวไหล เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วจิตของคนก็เหมือนกับน้ำ ที่มักไหลลงสู่ที่ต่ำอยู่เสมอๆ ชอบไหลไปตามอารมณ์หรือตามความพอใจของตัวเอง มนุษย์ควรเอาอย่างปลาที่สามารถว่ายทวนน้ำ ขึ้นสู่ยอดเขาได้ ไม่ใช่ปล่อยตามอารมณ์ของตัวเอง มีคำกล่าวว่า ผู้หญิงที่น่าเกลียด คือ ผู้หญิงที่ตามใจตัวผู้ชายที่น่ากลัว คือ ผู้ชายที่ไม่เกรงใจคน คนเหล่านี้ไม่มีวิทยาศาสตร์ทางจิตพระพุทธศาสนามองบุคคลเหล่านี้ว่า เป็นคนไม่ระวังจิต บุคคลที่ไม่ระวังจิตมักเป็นผู้ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์ที่เข้ามาจึงมักจะคิดว่าร้ายสำคัญ เพศสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด ด้วยเหตุนี้ทางพระพุทธศาสนาจึงให้พิจารณาเห็น สัพพะธัมมา นาลัง อภินิเวสายะ ธรรมทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถ้อยมั่น (พุทธทาสภิกขุ, 2551) เพราะเป็นการตั้งอยู่บนความเสื่อม ในกรณีเดียวกันพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน เมืองสาวัตถี ได้ตรัสสอนพระราหุลถึงการพิจารณาธาตุ 5 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม และอากาศ โดยแยกออกเป็นส่วนๆ ได้ตรัสแก่พระราหุลว่า ราหุล! เธอจงทำจิตให้เหมือนน้ำเกิด เมื่อเธอทำจิตให้เหมือนน้ำแล้ว จะไม่เกิดความชอบหรือความชัง ครอบงำจิตได้ (มหาราลุโลวาทสูตร 13/126) จากข้อความนี้จะเห็นว่า น้ำมีธรรมชาติไหลไปสู่ที่ต่ำ แต่ว่าโดยสภาวะแล้ว น้ำย่อมเป็นของสะอาดชำระของสกปรกได้ทุกเมื่อ และเป็นของดื่มกินเพื่อมีชีวิต ช่วยเหลือแก่สรรพสัตว์

ทั้งหลายทั้งปวง จิตของคนเราก็เช่นกันมีธรรมชาติ สะอาด แต่มีลักษณะสะสมเป็นธาตุรู้หรือธาตุคิด ที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปตามองค์ประกอบ เป็นสอนให้ราหูลเข้าใจในลักษณะจิต ซึ่งถือได้เป็น แพทย์ต้นตำรับในการรักษาโรคทางจิตได้เป็นอย่างดี ซึ่งในประเด็นนี้พระพุทธเจ้าได้รักษาใช้ในการรักษา พระองค์จนหายขาดแล้วโดยสิ้นเชิงในวันที่ตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ หลังจากนั้นก็ได้ประกาศ วิธีการรักษาโรคนี้แก่สัตว์ทั้งปวง ด้วยพุทธพจน์ บทหนึ่งว่า “จิตตั้ง ทนตึงสุขขาวหัง” จิตที่ฝึกฝนมา ดีแล้ว นำมาซึ่งความสุข ทั้งโลกนี้ และโลกหน้า นอกเหนือจากนั้นแล้ว พระพุทธองค์ยังเป็น นักวิทยาศาสตร์ที่ทรงค้นพบศาสตร์ทางจิตมานาน กว่า 2,000 ปีแล้ว โดยมีหลักง่ายๆ คือ “ต้องฝึกจิต” จะปล่อยตามอารมณ์ตัวเองไม่ได้ดังกล่าวมาแล้ว ในข้างต้น

แต่สิ่งที่ยากจะขอย้ำก็ คือ เวลาในโลกนี้ เหมือนกันหมด ไม่มีการเหลื่อมล้ำกันขึ้นอยู่กับว่า ใครจะใช้เวลาได้อย่างมีคุณค่าได้มากกว่ากันเท่านั้น คนเราควรรู้จักทำจิตให้เจริญไม่เปลืองเวลาหาก พิสูจน์วิทยาศาสตร์ทางจิตได้ ก็จะค้นพบและเข้าใจ ความต้องการพื้นฐานของคน 10 ประการ (พระธรรม สิงหปุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม), 2549, หน้า 13) ได้แก่ 1) ความรัก 2) ต้องการมีคนนิยมชมชอบ 3) อยากได้รับความเลื่อมใสศรัทธา 4) ชอบความ มีมนุษยสัมพันธ์ 5) ต้องการได้รับความเอาใจใส่ จากคนรอบข้าง 6) มีคนเคารพนับถือ 7) ต้องการ ความเมตตา 8) ต้องการความเห็นอกเห็นใจ 9) ต้องการความเป็นกันเอง และ 10) ต้องการ ความเป็นธรรมชาติ

สิ่งเหล่านี้คือผู้ที่เรียนวิทยาศาสตร์ทาง จิตต้องศึกษา ทั้งนี้คุณลักษณะของคนฉลาดหรือ ผู้ที่มีวิทยาศาสตร์ทางจิตประการหนึ่ง ก็คือเป็นคน ที่ไม่เชื่อใครง่ายๆ แต่ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า จะ กลายเป็นคนหัวแข็ง ตรงข้ามกลับเป็นคนที่สอน ง่ายเพราะยอมรับฟังด้วยข้อเท็จจริง และความเป็น เหตุและผล จึงเป็นผู้รับการสอนได้ง่าย

ผู้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ทางจิต คือ ต้องเป็น คนที่เอางาน มีความขยัน ไม่ขี้เกียจ การบริหารจัดการ ไม่จำเป็นที่จะต้องไปนั่งสมาธิหรือบวชชีพรามณ์ ซึ่งเมื่อกลับมาแล้วก็ขี้เกียจ ไม่ทำงานอย่างนี้ไม่ใช่ วิทยาศาสตร์ทางจิต

ถ้าท่านมีวิทยาศาสตร์ทางจิต ท่านก็จะฝึก จิตให้เหนือโลกได้ และผู้ที่มีจิตที่เหนือโลกนี้ก็จะ มองโลกอย่างแจ่มใส เป็นคนรู้จักและเข้าใจโลก สามารถทำประโยชน์ต่อโลก โดยจิตที่เป็นกุศลแล้ว ก็จะทำงานได้ทุกเรื่อง แต่หากเป็นผู้ต่ำกว่าโลกก็จะ มองคนในแง่ร้าย เห็นศาสนาอื่นก็ไม่ดีไปหมด นอกจากนี้ ผู้ค้นพบวิทยาศาสตร์ทางจิตก็จะฟัง ตัวเองได้ สอนตัวเองได้ การศึกษาวิทยาศาสตร์ทาง จิตจะพิสูจน์ให้เห็นว่า จิตใจสามารถทำอะไรได้บ้าง

ทั้งนี้ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับ แนวคิด เชิงวิทยาศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับ จิตใจ เพื่อให้คนเราได้รู้จักจิตใจของตนเองมากขึ้น หากสามารถฝึกจิตได้แล้วก็ต้องรู้จักใช้ในทางที่ดี ไม่ใช่ในทางที่เสียหาย เช่น การใช้อำนาจจิตในทาง ที่ไม่ดีเป็นต้น จิตใจของมนุษย์ยังมีข้อเร้นลับอีกมาก ให้ศึกษา เมื่อศึกษาและรู้จักจิตของตนเองแล้ว ก็จะเข้าใจได้ทั้งตัวเราและผู้อื่น โดยไม่ต้องไปคอย ศึกษาจากคนอื่น

ประเด็นที่สาม: การรักษาดนให้เป็นปกติ ท่านได้อธิบายถึงการรักษาดนเพื่อให้เห็น การเกิด การสร้างความสำนึกว่าสิ่งทั้งหลายกำลัง เปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดยั่งยืนคงที่แน่นอนสัพสตร์ ทุกตัวคนจะต้องพบ ไม่วันใดวันหนึ่ง จึงจำต้อง รักษาตนให้เป็นไปตามปกติที่จะพึงเป็นดังคำกลอน ว่า “เราเกิดมา เพื่อรอเวลาตาย เราได้มา เพื่อรอ เวลาเสีย เรามี เพื่อรอเวลาหมด เราพบ เพื่อรอเวลา พลัดพราก”

ท่านได้อธิบายว่า เวลานั้นจะมาถึงเมื่อใด ไม่มีใครทราบ แม้แต่เราเองในการรักษาดนให้เกิด ความปกติ การที่ได้อธิบายอย่างนี้ก็คงเพื่อให้เกิด ความเข้าใจในสังขธรรมอันเป็นธรรมชาติที่ปรากฏ ในการเป็นของไม่เที่ยง ตัวเราไม่เที่ยง กาลเวลาไม่ เที่ยง สัพสิ่งไม่เที่ยง เป็นการให้สติกับสังคมว่าอย่า เป็นผู้ประมาท จงชวนชวายเป็นคุณงามความดีให้แก่ ตัวเองและสังคม แต่การจะชวนชวายเป็นต้องมีหลัก ธรรมเป็นเครื่องยึด ท่านได้เสนอหลักแห่งความ ถูกต้องที่แน่นอน 4 ประการ คือ 1) หมั่นระลึกถึง ความดีของท่านที่ทรงคุณความดีระดับสูงไว้เป็น ประจำ 2) หมั่นสร้างความรัก ความปรารถนาดี แก่คนและสัตว์ทั้งหลายเป็นประจำ 3) หมั่นระลึกถึงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกนี้ตามสภาพที่แท้จริงไม่มีอะไร สวยงาม ไม่มีอะไรน่ารักใคร่หลงใหล แต่มีลักษณะ ที่พึงรังเกียจ เพราะความบกพร่องของมันตามสภาพ ที่เป็นจริง 4) หมั่นระลึกถึงสิ่งที่เป็นอย่างจริง และความ จริงประการสุดท้ายของชีวิตร่างกาย คือ ความตาย ไว้เป็นประจำ เพื่อนำความสำนึกไปในทิศทางที่ ประสงค์ คือ บารมี-อารมณ์-กรรมฐานทางประเสริฐ ของการดำเนินชีวิตจึงได้แก่การวางเฉยในอารมณ์

ทั้งปวง คือ อุเบกขา อารมณ์ที่น่ารัก ดีใจผ่านมาก็เฉย อารมณ์ที่น่าซึ้ง เสียใจผ่านมาก็เฉย อารมณ์ที่น่าตระหนก ตกใจผ่านมาก็เฉย

โดยมีความสำนึกว่า อะไรจะเกิดไม่ว่าจะ ดีหรือไม่ดี มันก็ต้องเกิด อะไรจะดับจะดีหรือไม่ดี มันก็ต้องดับ เราจะห้ามมันไม่ให้เกิด ไม่ให้ดับไม่ได้ เหมือนห้ามความร้อน ความหนาวไม่ได้ฉันนั้น (พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม), 2549, หน้า 17) ผลก็คือ 1) ไม่เสียโครงการของชีวิตที่สำคัญ 2) ไม่ต้องเศร้าโศกเสียใจ 3) ไม่ต้องห่วงหน้าพะวงหลัง 4) ไม่ต้องล่องลอยไปตามอารมณ์ นั่นคือ ทางแห่งความสำเร็จขั้นยอดของมนุษย์คนเป็น บารมีที่ใหญ่ยิ่งเป็นยอดบารมี

เมื่อกายป่วย จิตใจมักจะป่วยไปด้วย การรักษากายกับจิตมักมีความแตกต่างกันอย่าง เช่น การรักษาทางด้านร่างกายนั้น ก็เป็นภาระของ แพทย์ที่จะพยายามจัดการแก้ไขด้วยหลักวิชาการ ในการรักษา แต่ทางด้านจิตใจจำต้องมีธรรมในการ รักษาเช่นเดียวกัน (พุทธทาสภิกขุ, 2551, หน้า 39) พระพุทธองค์เป็นแพทย์ผู้เยียวยาโรคของสัตว์โลก ทั้งปวงนั้นหมายถึง โรคอวิชชา โรคที่ทำให้เกิด ความรู้สึกลึบติดเป็นตัวตน เป็นของตนและอุปาทาน นี่มันก็กัดเอาๆ กัดเอาดวงวิญญาณ ให้คนนั้นเป็น ทุกข์ทรมานเหลือที่จะกล่าวได้การที่ท่านพุทธทาส ภิกขุ มักจะให้ความสำคัญกับโรคทางจิตวิญญาณ ส่วนพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ให้ความสำคัญกับโรคอันเป็นอารมณ์ที่เข้าผูกมัด แต่ละอย่างก็ตามทั้งอาการนั้นจำต้องรักษาด้วย ธรรมโอสธเมื่อกัน เพราะเป็นโรคที่เกิดขึ้นจิตใจที่ เข้ายึดติดในอารมณ์เช่นกัน

ประเด็นที่สี่: ทางชีวิตที่ปลอดภัย

การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของชีวิต เป็นภารกิจที่มีความสำคัญสูงสุดเพื่อชีวิต ชีวิตที่ปลอดภัยเป็นชีวิตที่มีคุณประเสริฐสุด เพราะเป็นที่มาแห่งความสงบสุขอันเป็นยอดปรารถนาถึงปลอดภัยเมื่อใดก็เป็นอันถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ เมื่อนั้น เพราะความปลอดภัยคือความไร้ปัญหาภัยของชีวิต ได้แก่ 1) ความเศร้าโศกเสียใจ 2) ความร้องไห้บนเพ้อรำพัน 3) ความลำบากกาย 4) ความลำบากใจ 5) ความแค้นใจ ความขำใจ

ซึ่งแต่ละอย่างย่อมทำให้ชีวิตเดือดร้อน กระวนกระวาย จึงนับเป็น “มหาภัยของชีวิต” เพราะเป็นที่หวาดกลัวของชีวิตยิ่งนัก ภัยชีวิตทั้ง 5 ย่อมมาจากความต้องการพลัดพรากจากคนรัก จากของรัก และจากสิ่งรัก ความต้องคลุกคลีอยู่กับคนที่เกลียด ของที่เกลียด และสิ่งที่เกลียด และความผิดหวัง คือ ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น

ถ้าไม่มีความรัก ไม่มีความเกลียด ไม่มีความหวัง ภัยชีวิตทั้ง 5 ก็ไม่มี ดังนั้น ทางที่ดีก็คือ ป้องกันความรัก ความเกลียด ความหวัง ไม่ให้เกิดขึ้นในความคิดนึกหรือความรู้สึกก็หมดภัยแน่ (พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตฺตโม), 2549, หน้า 20) โดยศึกษาธรรมดาของสัตว์โลกให้เกิดความเข้าใจชัดเจนจนเกิดตัวปัญญาว่า

1. สัตว์โลกถูกตัวชรานำไป ไม่ยั่งยืน ไม่แน่นอน ไม่คงที่
2. สัตว์โลกไม่มีความเป็นใหญ่ในตัวเอง ไม่มีใครป้องกันตัว ต้องเจ็บต้องตายทั้งหมด
3. สัตว์โลกไม่มีใครเป็นของตนเลย ต้องละทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างไปหมด

4. สัตว์โลกพร่องอยู่เป็นนิจไม่รู้จักอิม เป็นทาสของตัณหา

ซึ่งท่านกำหนดว่าเป็นธรรมุเทศ การที่ท่านกำหนดอย่างก็คงเป็นเพราะต้องการให้เป็นเครื่องนำไปสู่ความถูกต้องหรือเป็นเครื่องชี้กำหนดความถูกต้อง ความรู้อย่างนี้เป็นความรู้ถูกต้อง ความเข้าใจอย่างนี้เป็นความเข้าใจถูกต้องเป็นเป้าหมายหลัก เมื่อคนเราทำใจได้อย่างนี้แล้วก็จะบรรเทาความทุกข์ลงได้บ้าง ในประเด็นถือว่าได้ให้ธรรมโอสธชั้นดีในการประกอบชีวิตให้ประสบกับความสุขในชีวิต

ธรรมโอสธอีกข้อหนึ่งที่ท่านได้อธิบายให้เห็นความไม่แน่นอนของสรรพสิ่งว่า ทุกอย่างย่อมมีการความเสื่อมโทรมเป็นธรรมดา ที่ท่านให้อธิบายอย่างนี้เป็นเพราะว่า ท่านต้องการที่จะให้พิจารณาเห็นสรรพสิ่งมีภาวะที่เปลี่ยนแปลงปรวนแปร อาการของความเปลี่ยนแปลงปรวนแปร ก็ปรากฏเป็นความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความไม่มีอะไรเหลือในที่สุด ซึ่งอาการเหล่านี้มีแก่สิ่งทั้งปวงในโลกนี้ทั่วกันไม่มีข้อยกเว้นว่าใครสิ่งใด ก็จะเป็นเช่นเดียวกัน ท่านจึงเรียกสามัญลักษณะ ซึ่งแปลว่า ข้อกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ว่า

1. อนิจจัง ความไม่แน่นอน
2. ทุกขัง ความไม่คงที่
3. อนัตตา ความไม่ใช่ของเรา

เมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างนี้ ทุกคนก็จะรู้แจ้งเห็นจริงของสภาพของโลกด้วยสิ่งประเสริฐ “ปัญญา” และผลที่ตามมาก็คือว่า ไม่มีอะไรที่น่ารัก ไม่มีอะไรที่น่าเกลียด ไม่มีอะไรที่น่าหวง ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามสภาพธรรมดา เมื่อถึง

คราวเกิดก็เกิด เมื่อถึงคราวดับก็ดับ ไม่มีใครทำให้เกิด ไม่มีใครทำให้ดับ ปัจจัยตามธรรมชาติทำให้เกิด ทำให้ดับตามวาระของมันเอง ย่อมไม่มีความรู้สึก ว่า จากคนรัก ของรัก และสิ่งที่รักหรือคลุกคลีกับ คนที่เกลียด ของที่เกลียด สิ่งที่เกลียด หรือผิดหวัง ทั้งสิ้นแล้วในที่สุด “ไม่ต้องเศร้าโศกเสียใจ ไม่ต้อง ร้องไห้บนเพ้อรำพัน ไม่ต้องลำบากกาย ลำบากใจ และไม่ต้องแค้นใจไม่ต้องซ้ำใจ” เข้าถึงสัจธรรมที่ว่า

1. ภัยที่มีอยู่ตามสภาพ แต่คนที่ภัยไม่มี เพราะไม่มีคนประสพภัย

2. ความทะยานอยากมีอยู่ตามสภาพ แต่คนทะยานอยากไม่มีเพราะไม่ทราบว่าจะทะยาน อยากให้ให้ต้องชอกช้ำผิดหวังไปทำไม เหมือน กระแสลมหรือแสงแดดที่ปรากฏอยู่ตามภาวะแต่ ไม่มีใครมาสัมผัส ก็ไม่มีใครรู้สึกเย็น รู้สึกร้อนนั่นเอง กระแสลมปรากฏความเย็นแก่คนสัมผัส แสงแดด ก็ปรากฏความร้อนแก่คนสัมผัส ถ้าไม่มีคนสัมผัส ก็ไม่ปรากฏความเย็นความร้อนได้นี้คือ ทางแห่ง ความปลอดภัยของชีวิต ถ้าพิจารณาถึงชีวิตในอดีต ที่ผ่านมาก็พอจะพบทางดังว่านี้ได้ (พระธรรมสิงห บุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมโณ), 2549, หน้า 22) เพราะ ว่ามนุษย์ก็ยังเป็นสัตว์โลกที่มีความรู้สึกยังติดโลกอยู่

บางคราวก็ติดมาก ยึดมาก

บางคราวก็ติดน้อย ยึดน้อย

บางคราวดูเหมือนไม่ติดเลย ไม่ยึดเลย

การยึดติดที่แตกต่างกันจึงทำให้ชีวิต มีภาวะแตกต่างกัน คือ คราวใดติดมากยึดมาก คราวนั้นก็มึนเรื่องวุ่นวายมากปัญหามาก คือมีภัย มาก แต่คราวใดที่ติดน้อยยึดน้อย คราวนั้นก็มึนเรื่อง วุ่นวาน้อยปัญหาน้อย มีภัยน้อย ส่วนคราวใดที่

รู้สึกว่าคุณเหมือนจะไม่ติดไม่ยึดอะไร ใครจะไปไหน มาอย่างไร ก็ไม่ค่อยรู้สึกอะไร จะเสียอะไรก็เฉยๆ จะสบายหรือไม่สบายอย่างไรก็เป็นธรรมดา ไม่อยากรักใคร ไม่อยากเกลียดใคร ไม่มุ่งหวังสิ่งใด ไม่มุ่งหมายอะไรจากใคร ก็รู้สึกว่าไม่มีเรื่องที่ต้อง วุ่นวาย ไม่มีปัญหาอะไร ซึ่งเป็นสัญญาณแห่งความ ไม่มีภัย อดีตเป็นฉันใด ปัจจุบันก็เป็นฉันนั้น และอนาคตก็เช่นเดียวกัน

ทัศนะของผู้วิจารณ์ เห็นว่า เป็นบทเรียน ชีวิตที่ดีที่สุด มนุษย์จำต้องยอมรับความจริงใน ตัวเราให้ได้ว่าในตัวตนเรามีกายกับจิต มีรูปกับนาม ด้วยเหตุนี้โรคทางกายก็คงมีอยู่ โรคทางจิตก็จำต้อง พบโรคที่เกิดแล้วสัมผัสได้ด้วยกาย โรคที่เกิดแล้ว สัมผัสได้รับรู้ด้วยอารมณ์ก็มีอยู่ ถ้าเป็นเช่นนั้นมนุษย์ เราก็มีโรคใหญ่อยู่ 2 อย่าง คือ โรคทางกายกายกับ โรคทางจิตใจ การรักษาโรคทั้งสองอย่างจำต้องมีความ สัมพันธ์กัน แต่อาจจะมิชอบการที่แตกต่างกัน โรคทางกายจำต้องรักษาด้วยขบวนการทางแพทย์ สมัยใหม่ ส่วนโรคทางจิตใจที่มวลมนุษย์ที่กำลังตก เป็นอยู่จำต้องรักษาด้วยธรรมโอสธอันเป็นตำรายา วิเศษที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถพ้นจากนี้อย่างสิ้นเชิง พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรัญ จิตฺตมโณ) ได้นำธรรมโอสธมาอธิบายให้กับสังคม ก็เพียงเพื่อ ต้องการให้สังคมได้ทำความเข้าใจในกฎธรรมชาติ ของโลกว่ามันเป็นเช่นนี้นี้ แม้พระพุทธองค์เอง ก็ทรงนำประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จในการ ตรัสรู้ของพระองค์เองมาเป็นแนวทางในการ สั่งสอนมวลมนุษย์ ว่าพระพุทธองค์จะเห็นทุกข์ ในที่ไหน จะทรงรู้ทุกข์ในที่ใดจะทรงรู้เรื่องเหตุให้ เกิดทุกข์ในที่ไหน ลักษณะความดับทุกข์อย่างไร

และทรงให้ถึงความดับทุกข์ได้อย่างไร นอกจาก สุข-ทุกข์ที่มีในตัวพระองค์เอง ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์ทรงเป็นแพทย์ที่ยิ่งใหญ่ในการรักษาโรคทางกายและจิตใจ

4. จุดเด่นของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้ผู้แต่งได้ตั้งชื่อเรื่องไว่น่าสนใจ และในส่วนเนื้อหาผู้แต่ง ได้บรรยายด้วยภาษาที่เรียบง่าย เรียงร้อยเหตุการณ์ไปตามลำดับ ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการเรื่องราวเหตุการณ์เห็นภาพได้ชัดเจน แสดงให้เห็นถึงความมีอัจฉริยภาพในด้านความคิดที่ละเอียดรอบคอบเฉียบคมความสามารถในการจัดกระบวนการความคิดอย่างเป็นระบบของผู้แต่ง มีเทคนิคที่ชวนให้ผู้อ่านสนใจที่จะต้องอ่านให้จบเล่มได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้

นอกจากนั้น ยังเป็นหนังสือเล่มนี้ช่วยอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้ง่ายขึ้น ทำให้เห็นว่าธรรมสามารถสสารโรค ถ้าคนเข้าใจถึงโรคนั้นอย่างกรณีที่ท่านได้นำเสนอโรคทางใจต้องมีการเยียวยาด้วยธรรมด้วยการเข้าไปรู้เหตุและปัจจัยในการเกิดเมื่อเข้าใจแล้วก็ทำการรู้จักการปล่อยวาง เมื่อไรใจปล่อยวางได้มันเป็นส่วนที่เป็นการรักษาโรคทางใจด้วยธรรมโอสธ ส่วนที่เป็นโรคทางกายนั้น

ท่านยังได้นำเสนอความเสื่อมโทรมเป็นธรรมดาที่สร้างให้ปรากฏ ให้ทำความเข้าใจกับธรรมชาติที่ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเมื่อเข้าใจความเป็นเปลี่ยนแปลงได้ใจก็เป็นสุข การที่ท่านได้อธิบายถึงการรักษาโรคทั้งสองทางอย่างนี้คงเป็นเพราะท่านต้องการแก้ปัญหาที่มีความสับสน ความซับซ้อน และปัญหาในโลกสมัยใหม่ที่เกิดจากระบบคิดของคนนั่นเอง การหยิบหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาอ่านใหม่อีกครั้ง จึงเสมือนเป็นการทบทวนการเดินทางของมนุษย์ว่าจะเดินหน้าต่อไปอย่างไรหรือจะสร้างทางเลือกใหม่ให้กับตนเองและสังคมอย่างไร

5. สรุป

หนังสือเล่มนี้ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงวิธีการนำธรรมมาเป็นโอสธในการรักษาทางใจและกายได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอเสนอหนังสือเรื่องธรรมโอสธให้บุคคลผู้ที่มีความสนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อ่านหนังสือเล่มนี้บ้างถือได้ว่าเป็นหนังสือที่ประเทียงปัญญาได้เป็นอย่างดี มีกระชับ เป็นหนังสือเล่มไม่ใหญ่ แต่สมบูรณ์ด้วยอรรถธรรม เหมาะสำหรับผู้ศึกษาหาวิธีบำบัดทุกข์เสริมสร้างความสุขในจิตใจให้กับตนเองและคนรอบข้างเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

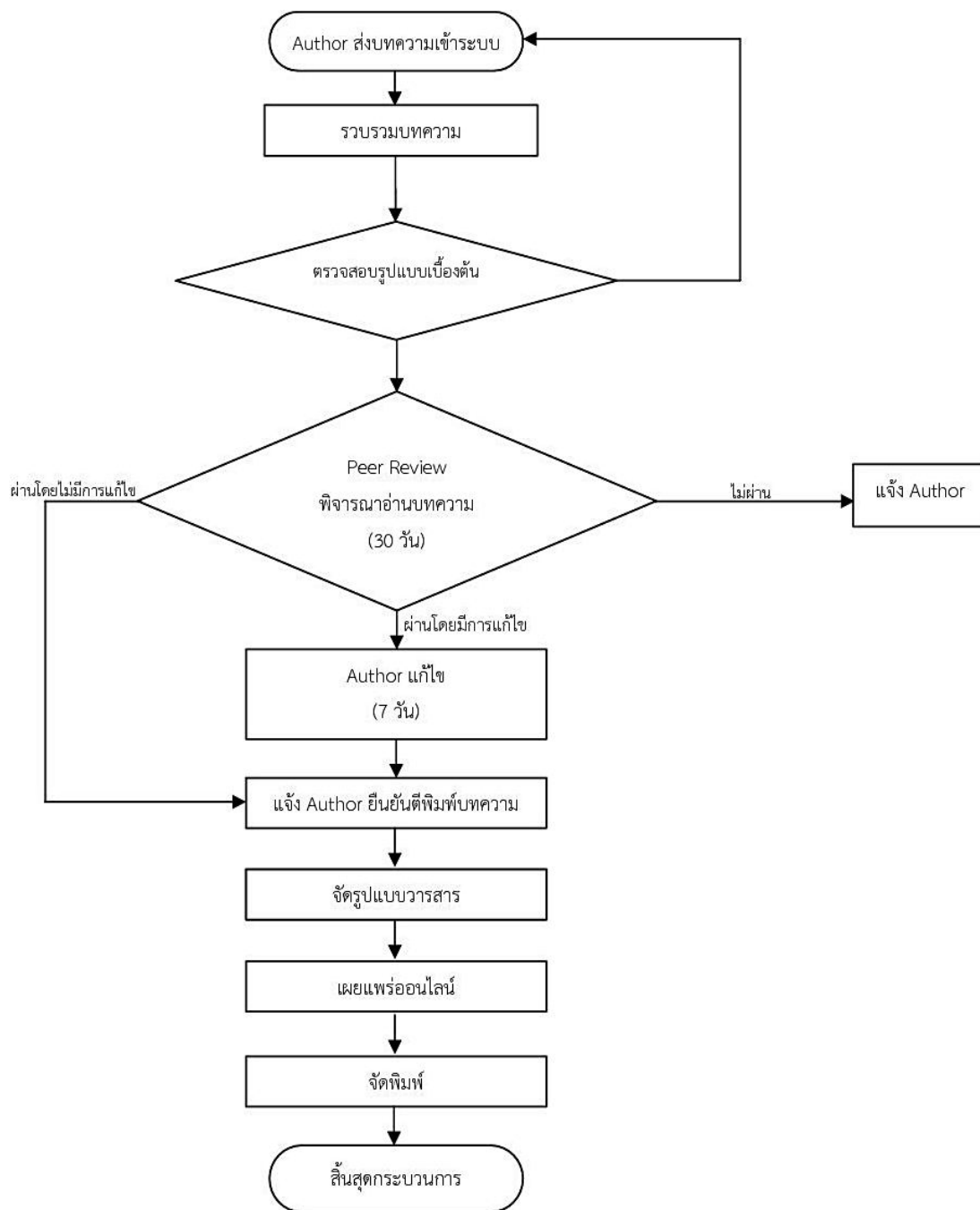
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). (2549). *ธรรมโอสธจากหลวงพ่ोजรัญ*. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ยุตโต). (2523). *ทำอย่างไรจะหายโกรธ* [Ten Ways to Keep Anger at Bay: Buddhist's Quick Tips to Quell Malcontent]. (สมยวุฒิ น้ำทิพย์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: วิสคอมเซ็นเตอร์ จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2551). *ธรรมโอสธ*. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 085-752-1693

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการ วิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็น ประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสาร ต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> และรอการตรวจสอบจาก กองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ **ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม.** พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรค ต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุง่องค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้ จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลัก เกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความ ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์ การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th edition

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (อง.ทก. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท์ ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท์ ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)
Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)
(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย
ชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ประชุม*. กรุงเทพฯ: โบแดง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

พระธรรมาภรณ์ ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเศษฐ์ จันทน์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์*. (ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkol borei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน นครชุม อำเภอมือเมือง จังหวัดกำแพงเพชร* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/ เดือน)./ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่อบริการออนไลน์ :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ เข้าถึงได้จาก/ <http://www.xxxxxxx>

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)
กรวรรณ สังขกร. (2558). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399 <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas>

E-mail: dhammathas@hotmail.com

- 1) ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล 088-578-1671
- 2) นางสาวสาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

